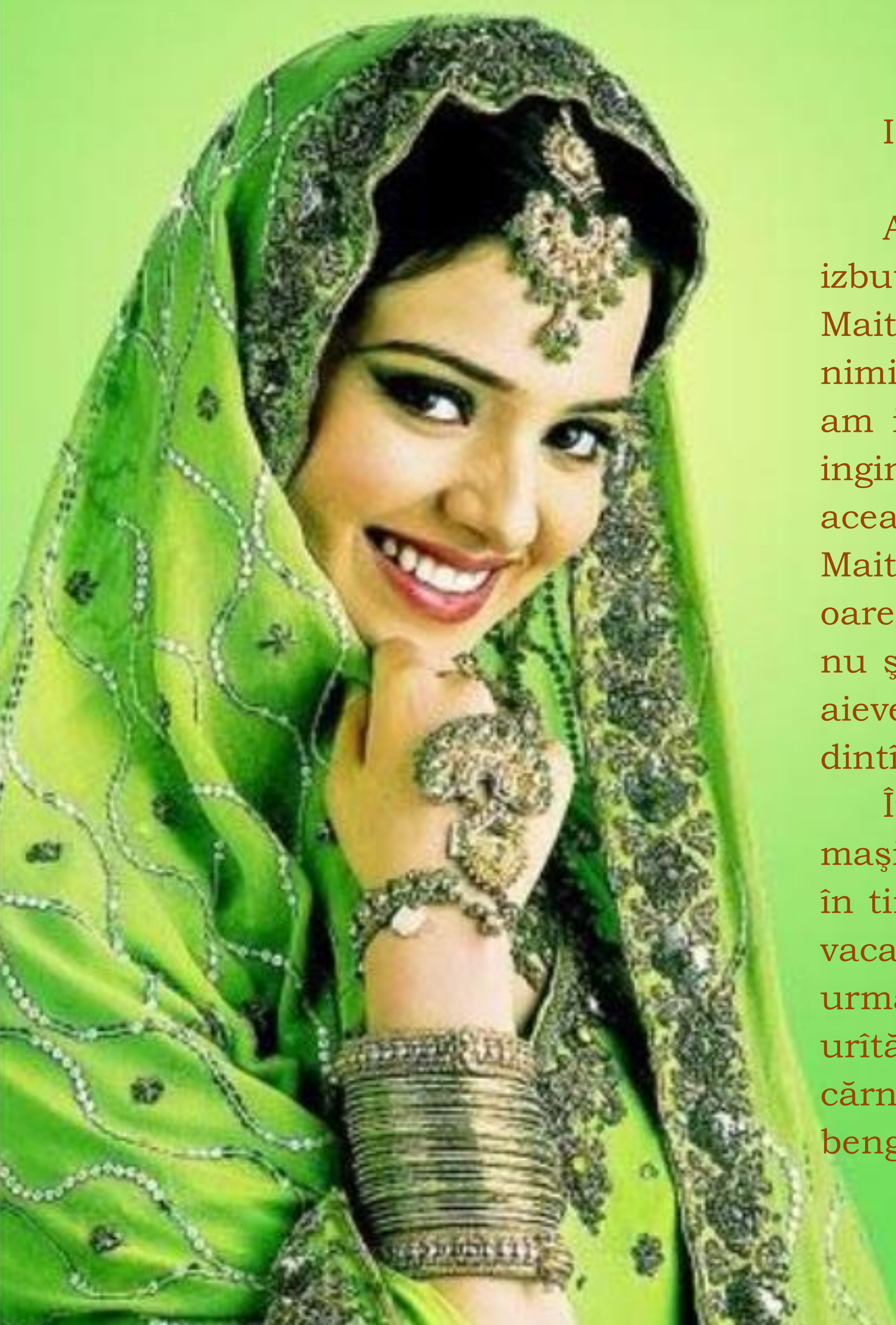
Mircea Eliade

Maitreyi

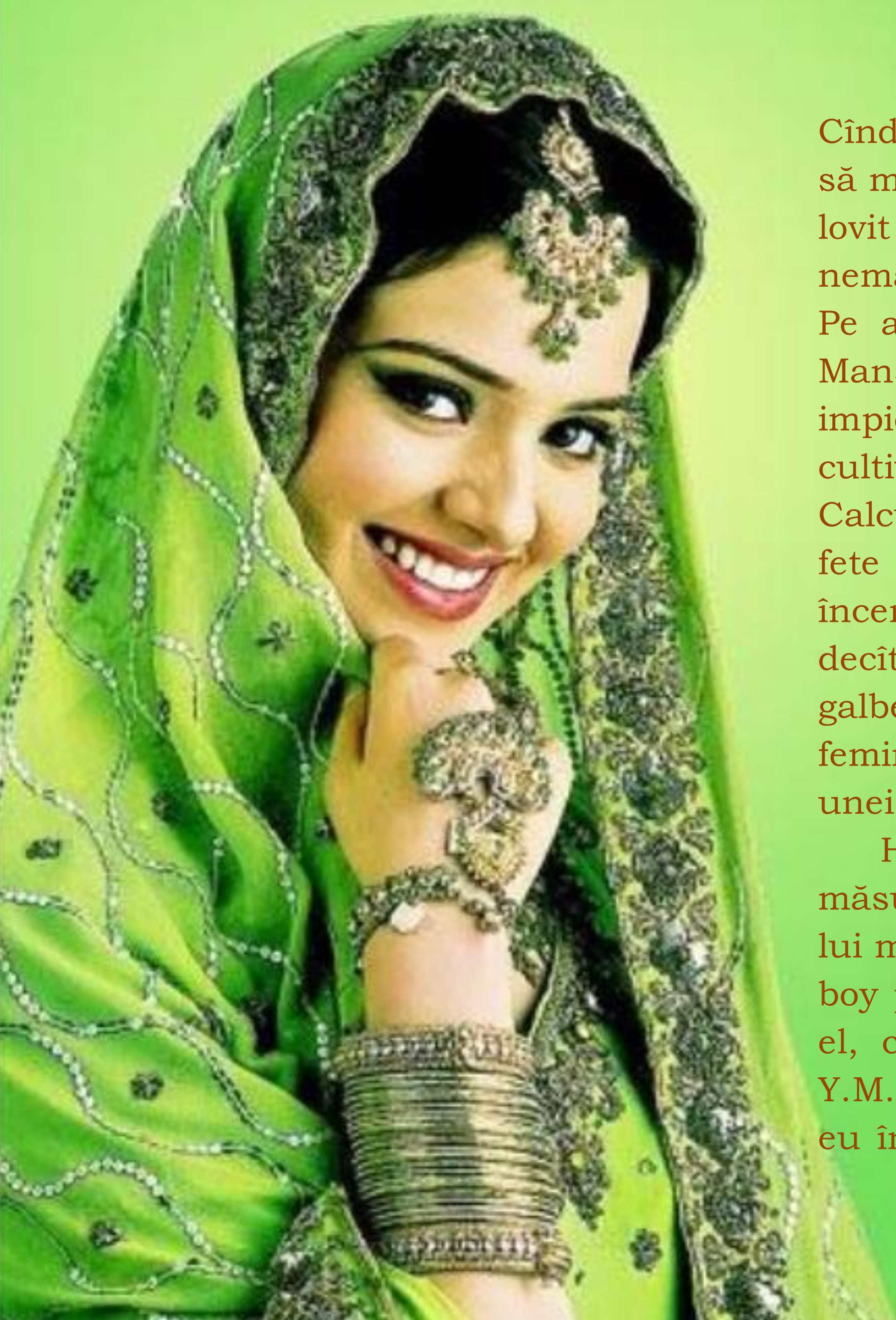
...Tomar Ki manè acchè,
Maitreyi? Yadi thaké, tahalè
ki Kshama karté paro?...

I

Am şovăit atîta în fața acestui caiet, pentru că n-am izbutit să aflu încă ziua precisă cînd am întîlnit-o pe Maitreyi. În însemnările mele din acel an n-am găsit nimic. Numele ei apare acolo mult mai tîrziu, după ce am ieşit din sanatoriu şi a trebuit să mă mut în casa inginerului Narendra Sen, în cartierul Bhowanipore. Dar aceasta s-a întîmplat în 1929, iar eu întîlnisem pe Maitreyi cu cel puțin zece luni mai înainte. Şi dacă sufăr oarecum începînd această povestire, e tocmai pentru că nu ştiu cum să evoc figura ei de-atunci şi nu pot retrăi aievea mirarea mea, ne¬siguranța şi turburarea celor dintîi lntîlniri.

Îmi amintesc foarte vag că, văzînd-o o dată în maşină, aşteptînd în fața lui "Oxford Book Stationary" — în timp ce eu şi tatăl ei, inginerul, alegeam cărți pentru vacanțele de Crăciun — am avut o ciudată tresărire, urmată de un foarte surprinzător disprețt. Mi se părea urîtă — cu ochii ei prea mari şi prea negri, cu buzele cărnoase şi răsfrînte, cu sînii puternici, de fecioară bengaleză crescută prea plin, ca un fruct trecut în copt.

Cînd i-am fost prezentat şi şi-a adus palmele la frunte, să mă salute, i-am văzut deodată brațul întreg gol şi m-a lovit culoarea pielii: mată, brună, de un brun nemaiîntâlnit pînă atunci, s-ar fi spus de lut şi de ceară. Pe atunci locuiam încă în Wellesle'y Street, la Ripon Mansion, şi vecinul meu de cameră era Harold Carr, impiegat la "Army and Navy Stores", a cărui tovărăşie o cultivam, pentru că avea o sumă de familii prietene în Calcutta, unde îmi petreceam şi eu serile şi cu ale căror fete ieşeam săptămînal la dancinguri. Acestui Harold încercai să-i descriu — mai mult pentru lămurirea mea decît a lui — brațul gol al Maitreyiei şi straniul acelui galben întunecat atît de turburător, atît de puțin feminin, de parcă ar fi fost mai mult al unei zeițe sau al unei cadre decît al unei indiene.

Harold se bărbierea în oglinda cu picior de pe măsuța lui. Văd şi acum scene: ceştile cu ceai, pijamaua lui mauve mînjită cu cremă de ghete (a bătut sîngeros pe boy pentru întâmplarea aceasta, deşi o murdărise chiar el, cînd se în¬torsese într-o noapte beat de la balul Y.M.C.A.), nişte golo¬gani de nichel pe patul desfăcut şi eu încercînd zadarnic să-mi desfund pipa cu un sul de

hîrtie, pe care îl răsu¬ceam pînă ce se subția ca un chibrit.

— Nu zău, Allan, cum de-ți poate plăcea ție o bengaleză? Sunt dezgustătoare. M-am născut aici, în India, şi le cunosc mai bine decît tine. Sunt murdare, crede-mă. Şi apoi, nu e nimic de făcut, nici dragoste. Fata aceea n-are să-ți întindă niciodată mîna...

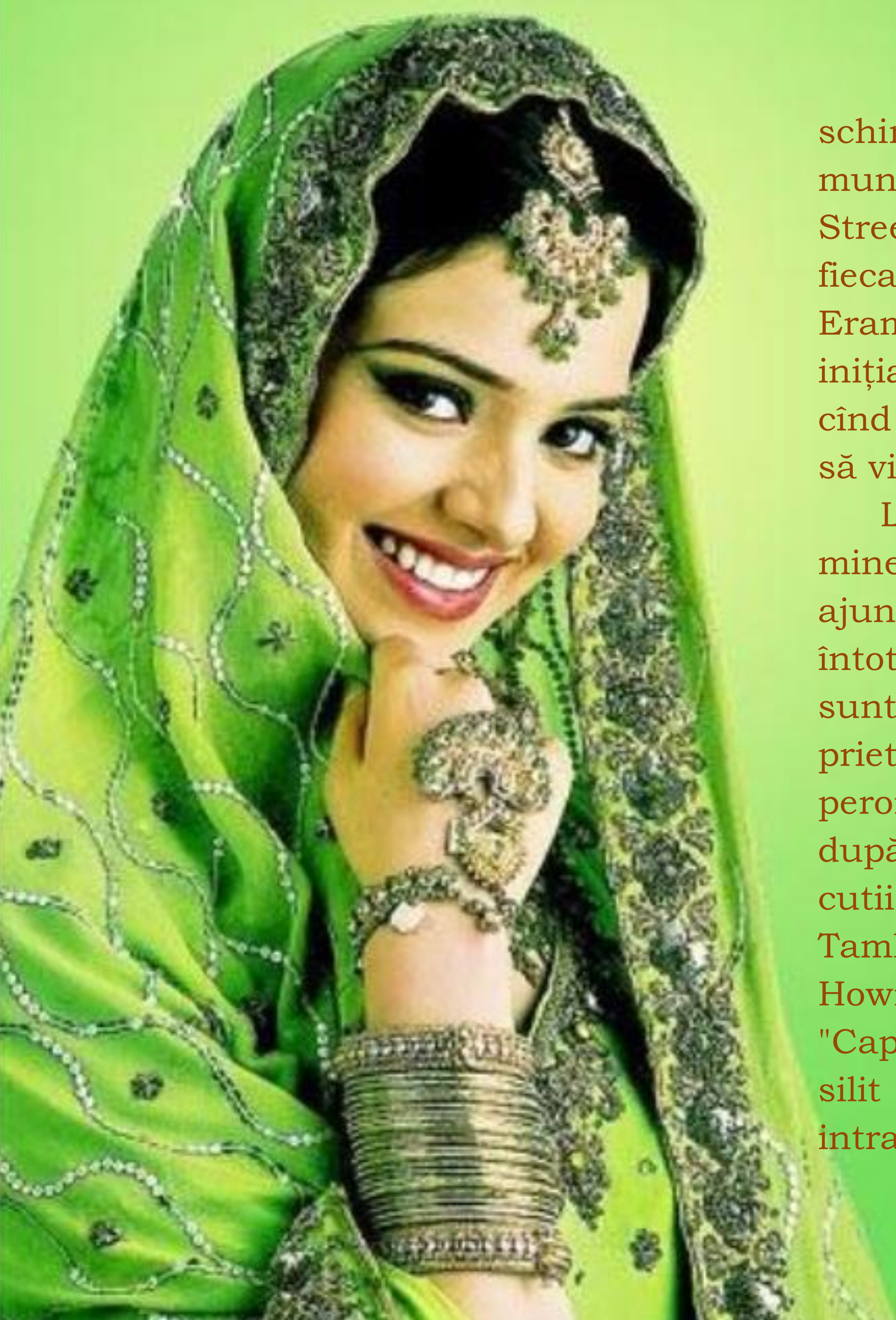
Ascultam toate acestea cu o nespusă desfătare, deşi Ha¬rold nu înțelesese nimic din cele ce îi spusesem eu şi credea că, dacă vorbesc de brațul unei fete, mă şi gîndesc la dragoste. Dar e ciudat cît de mult îmi place să aud vorbindu-se de rău de cei pe care îi iubesc sau de care mă simt aproape, sau care îmi sunt prieteni. Cînd iubesc cu adevă¬rat pe cineva, îmi place să ascult lumea bîrfindu-l; asta îmi verifică oarecum anumite procese obscure ale conşti¬inței mele, pe care nu le pricep şi de care nu-mi place să-mi aduc aminte. S-ar spune că, paralel cu pasiunea sau interesul meu sincer față de cineva, creşte şi o pasiune vrăjmaşe, care cere suprimarea, alterarea, detronarea celei dîntîi. Nu ştiu. Dar surprinzîndu-mă plăcut impre¬sionat de critica idioată pe care Harold — prost şi fanatic ca orice

eurasian — o făcea femeilor bengaleze, mi-am dat îndată seama că ceva mai adînc leagă încă amintirea Maitreiyiei de gîndurile sau dorurile mele. Lucrul acesta m-a amuzat şi m-a turburat totdeodată. Am trecut în odaia mea, încercînd automat să-mi desfund pipa. Nu ştiu ce-am mai făcut după aceea, pentru că întîmplarea nu se află notată în jurnalul meu de-atunci, şi nu mi-am adus aminte de ea decît cu prilejul coroniței de iasomiei a că poveste am s-o scriu eu mai departe, în acest caiet.

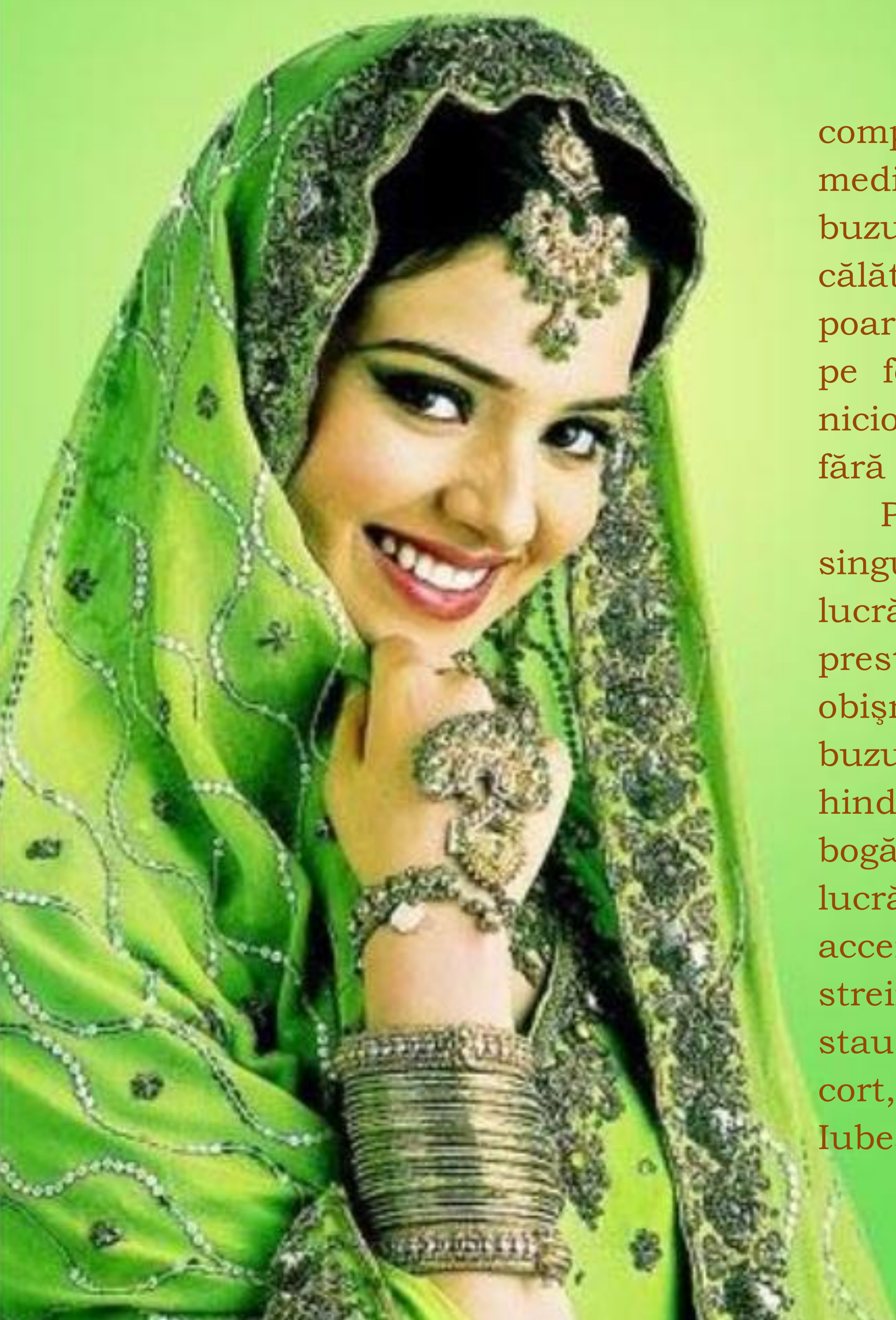
Mă aflam, atunci, la începutul carierei mele în India. Venisem cu o sumă de superstiții, eram membru în "Rotary Club", foarte mîndru de cetățenia şi descendența mea continentală, citeam mult despre fizica matematică (deşi

În adolescență visasem să mă fac misionar) şi scriam aproape zilnic în jurnal. După ce am predat reprezentanța locală a uzinelor "Noel and Noel" şi fusesem angajat pen¬tru desen tehnic la noua societate de canalizare a deltei, am cunoscut de mai aproape pe Narendra Sen (care de pe atunci încă era foarte cunoscut şi respectat în Calcutta, fiind cei dintîi inginer laureat din Edinburgh), şi viața mea a început să se

schimbe. Cîştigam mai puțin acum, dar îmi plăcea munca. Nu eram nevoit să mă coc în birourile din Clive Street, să semnez şi să descifrez hîrtii şi să mă îmbăt în fiecare seară de vară ca să mă feresc de neuras-tenia. Eram plecat la fiecare două-trei săptămîni, aveam inițiativa lucrărilor din Tarnluk, şi creştea inima în mine cînd vedeam construcția înălțîndu-se de cîte ori trebuia să vin de la centru şi să lucrez pe teren.

Lunile acelea au fost, într-adevăr, fericite pentru mine, căci plecam în zori cu expresul Howrah-Madras şi ajun¬geam înainte de prînz pe şantier. Mi-au plăcut întotdeauna călătoriile în colonii. În India, cele în clasa I sunt chiar o adevărată vacanță. Gara o simțeam prietenă de cîte ori scoboram din taxi şi alergam vioi pe peron, cu casca maron trasă bine pe ochi, cu servitorul după mine, cu cinci reviste ilustrate subsuoară şi două cutii de tutun "Capstan" în mîini (căci fumam mult la Tamluk şi, de cîte ori treceam prin fața tutungeriei din Howrah, mi se părea că nu cum¬părasem destul "Capstan", iar amintirea unei nopți fără tu¬tun de pipă, silit să fumez mahorcă lucrătorilor, mă în¬fiora). Nu intram niciodată în vorbă cu vecinii mei de

compartiment, nu-mi plăceau acei hara-sahib cu studii mediocre la Oxford, nici tinerii cu romane polițiste în buzunări, nici indienii bogați, care învățaseră să călătorească în clasa I, dar încă nu învățaseră cum să-și poarte vestonul și cum să se scobească în dinți. Priveam pe fereastră dro¬piile Bengalului — niciodată cîntate, niciodată plînse — și rămîneam apoi mut față de mine, fără să-mi spun nimic, fără să-mi cer nimic.

Pe șantier eram singurul stăpîn, pentru că eram singu¬rul alb. Cei cîțiva eurasieni care supravegheau lucrările aproape de pod nu se bucurau de același prestigiu; ve¬neau la luciu în clasa [a] III-a, îmbrăcați în obișnuitele costume kaki — pantaloni scurți și bluze cu buzunare largi la piept — și înjurau lucrătorii într-o hindusthani fără greș. Perfecțiunea aceasta în limbaj și bogăția voca¬bularului de insulte îi scoborau în ochii lucrătorilor. Eu, dimpotrivă, vorbeam prost și fără accent, și asta le im¬punea, căci dovedea originea mea streină, superioritatea mea. De altfel, îmi plăcea mult să stau cu ei de vorbă, se¬rile, înainte de a mă retrage în cort, ca să scriu și să fumez ultima pipă, pe gînduri. Iubeam bucata aceasta de pămînt aproape de mare,

cîmpia aceasta plină de şerpi şi dezolată, în care palmierii erau rari şi tufele parfumate. Iubeam diminețile, înainte de răsăritul zorilor, cînd tăcerea mă făcea să chiui de bucurie; o singurătate aproape umană, pe acest cîmp atît de verde şi atît de părăsit, aşteptîndu-şi călătorul sub cel mai frumos cer care mi-a fost dat să-l văd vreodată.

Mi se păreau zilele de şantier adevărate vacanțe. Lu¬cram cu poftă, porunceam în dreapta şi în stînga plin de voie bună şi, dacă aş fi avut un singur tovarăş inteligent pe acolo, sunt sigur că i-aş fi spus lucruri minunate.

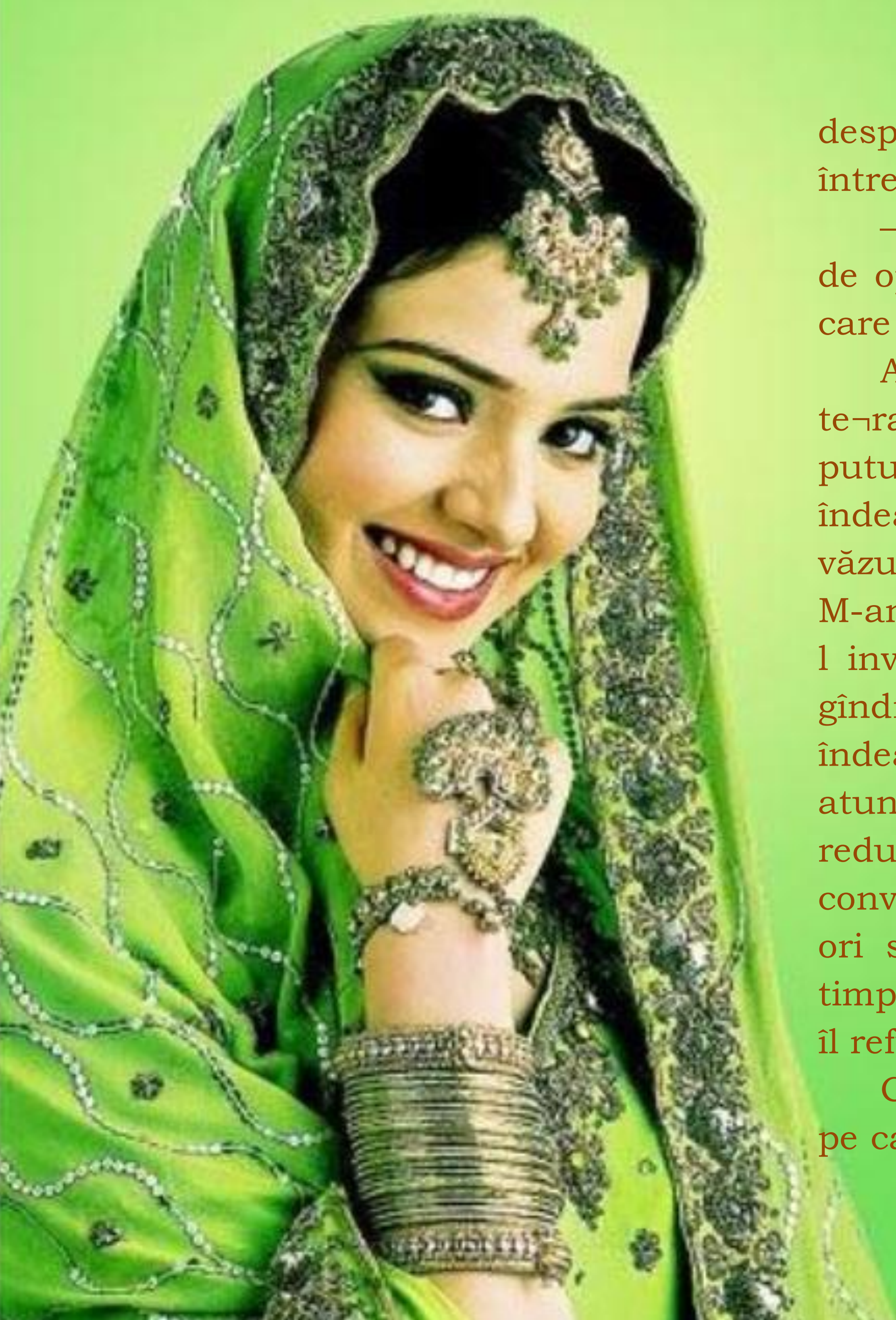
S-a întîmplat să întîlnesc pe Lucien Metz chiar într-una din zilele cînd mă întorceam — ars de soare şi cu o poftă nebună de mîncare — de la Tamluk. L-am întîlnit pe pe¬ron, în timp ce aşteptam ca servitorul să-mi găsească ua taxi (venise tocmai expresul de Bombay, şi era o aflu¬ență neobişnuită). Pe Lucien îl cunoscusem cu doi ani mai înainte, la Aden, cînd eu mă coborîsem acolo pentru câteva ceasuri, — în drum spre India —, iar el aştepta un vapor italian ca să-l ducă înapoi în Egipt. Mi-a plăcut de la început acest gazetar incult şi

impertinent, cu mult ta¬lent şi multă perspicacitate, care scria un reportaj econo¬mic frunzărind pe bordul unui vapor listele de prețuri şi comparîndu-le cu cele din port, şi era în stare să-ți descrie perfect un oraş numai după un ceas de plimbare în goana unui automobil. Cînd l-am cunoscut eu, vizitase de mai multe ori India, China, Malaya şi Japonia şi era unul din aceia care vorbeau de rău pe Mahatma Gandhi, nu pentru ceea ce făcea el, ci pentru cele ce nu făcea.

— Hei, Allan! mă strigă el, cîtuşi de puțin uimit că mă în.tîlnise. Tot în India, mon vieux? Ia spune, te rog, tipului ăsta — care se preface că nu-mi înțelege engle¬zeasca — să mă ducă la Y.M.C.A., nu la hotel. Am venit să scriu o carte despre India. O carte de succes, politică şi polițistă. Am să-ți spun...

Într-adevăr, Lucien venise să scrie o carte asupra In¬diei moderne şi se afla de vreo cîteva luni aici, luînd interview-uri, vizitînd închisorile, fotografiind. Mi-a arătat chiar în acea seară albumul lui şi colecția de autografe. Ceea ce îl încurca oarecum era capitolul asupra femei¬lor; nu văzuse încă adevăratele femei indiene. Ştia foarte vag despre viața lor în purdah,

despre drepturile lor civile şi mai ales despre căsătoriile între copii. M-a întrebat de mai multe ori:

— Allan, e adevărat că tipii ăştia se însoară cu fetițe de opt ani? Ba da, am citit eu o carte a unui tip, unul care a fost pe aici treizeci de ani magistrat.

Am petrecut o foarte agreabilă seară împreună, pe te¬rasa căminului, dar cu toate eforturile mele nu i-am putut spune prea mare lucru, căci nici eu nu cunoşteam îndea¬proape viața interioară a indienelor şi nu le văzusem, pînă atunci, decît la cinematograf şi la recepții. M-am gîndit însă că l-aş putea ruga pe Narendra Sen să-l invite o dată la ceai şi să-l lămurească. Poate m-am gîndit că, cu acest prilej, voi putea şi eu privi mai îndeaproape pe Maitrayi, pe care nu o mai văzusem de-atunci, deoarece excelentele mele raporturi cu Sen se reduceau la munca noastră în comun la birou şi conversațiile în maşină. Mă invitase pînă acum de două ori să iau ceaiul cu el, dar, cum îmi prețuiam mult timpul liber, dedicîndu-l în întregime fizicei matematice, îl refuzasem.

Cînd i-am spus că Lucien scrie o carte despre India, pe care o va tipări la Paris, şi cînd i-am mai spus anume

ce capitol îi e greu să scrie, Sen m-a rugat să-l chem îndată la ceai, chiar în după-amiaza aceea. Bucuria mea, urcînd scările la cămin, să-i împărtăşesc vestea! Lucien nu fusese pînă atunci într-o casă de indieni bogați şi se pregătea să compună un reportaj desăvîrşit.

— Sen ăsta al tău din ce castă e? se informă el.

— Brahman veritabil, dar cîtuşi de puțin ortodox. E membru fondator la "Rotary Club", e membru la "Calcutta Club", joacă tennis perfect, conduce automobilul, mănîncă peşte şi carne, invită europeni la el în casă şi îi prezintă nevesti-si. Are să te încînte, sunt sigur.

Trebuie să mărturisesc că surpriza mi-a fost tot atît de mare ca şi a lui Lucien. Casa inginerului, în Bhowanipore, o cunoşteam, căci fusesem o dată acolo, cu maşina, să ridic nişte planuri. Dar niciodată n-aş fi bănuit că în interiorul unei case bengaleze se pot găsi asemenea minunății, atâta lumină filtrată prin perdele transparente ca şalurile, atît de dulci la pipăit covoare şi sofale din lînă de Kashmir, şi măsuțe cu picior asemenea unui talger de alamă bătută, pe care se aflau ceştiie de ceai şi prăjiturile bengaleze, aduse de

Narendra Sen pentru lămurirea lui Lucien. Stam şi priveam încăperea, parcă atunci aş fi picat în India. Viețuisem doi ani aici, şi niciodată nu fusesem curios să pătrund într-o familie bengaleză, să le cunosc viața lor interioară, să le admir cel puțin lucrăturile, dacă nu sufle¬tul. Trăisem o viață de colonii, singur cu munca mea pe şantier sau în birouri şi citind cărți sau văzînd spectacole pe care le-aş fi putut foarte uşor afla şi în continentele albe. În după-amiaza aceea am cunoscut cele dinții în¬doieli şi îmi aduc aminte că m-am întors puțin abătut acasă (Lucien era entuziasmat şi îşi verifica impresiile, întrebîndu-mă pe ici, pe colo dacă a înțeles bine tot ceea ce îi spusese gazda) şi cu o sumă de gînduri pe care nicio¬dată nu le adăpostisem pînă atunci. Totuşi, n-am scris nimic în jurnalul meu şi astăzi, cînd caut în acele caiete orice urmă care să mi-o poată evoca pe Maitreyi, nu gă¬sesc nimic. E ciudat cît de incapabil sunt să prevăd eve¬nimentele esențiale, să ghicesc oamenii care schimbă mai tîrziu firul vieții mele.

Maitreyi mi s-a părut, atunci, mult mai frumoasă, în sari de culoarea ceaiului palid, cu papuci albi cusuți în ar¬gint, cu şalul asemenea cireşelor galbene, şi buclele

ei prea negre, ochii ei prea mari, buzele ei prea roşii creau parcă o viață mai puțin umană în acest trup înfăşurat şi totuşi transparent, care trăia, s-ar fi spus, prin mira nu prin biologie. O priveam cu oarecare curiozitate, căci nu izbuteam să înțeleg ce taină ascunde făptura aceasta în mişcările ei moi, de mătase, în zîmbetul timid, preliminar de panică, şi mai ales în glasul ei atît de schimbat în fie¬care clipă, un glas care parcă ar fi descoperit atunci anu¬mite sunete. Vorbea o englezească fadă şi corectă, de ma¬nual, dar, de cîte ori începea să vorbească, şi eu, şi Lucien nu ne puteam opri să n-o privim; parcă ar fi chemat vor¬bele ei!

Ceaiul a fost plin de surprize. Lucien lua note după se gusta din fiecare prăjitură şi întreba necontenit. Pentru că vorbea prost englezeşte şi pentru că inginerul îl asigu¬rase că înțelege franceza (fusese de două ori la Paris, la congrese, şi avea în biblioteca lui nenumărate romane fran¬țuzeşti, pe care, de altfel, nu le citea), el întreba din cînd în cînd în argot-ul lui parizian, şi atunci inginerul îi răs¬pundea zîmbind: "Oui, oui, c'est ça", privindu-ne apoi extraordinar de satisfăcut. Lucien s-a rugat să-i fie îngă¬duit să privească mai de aproape

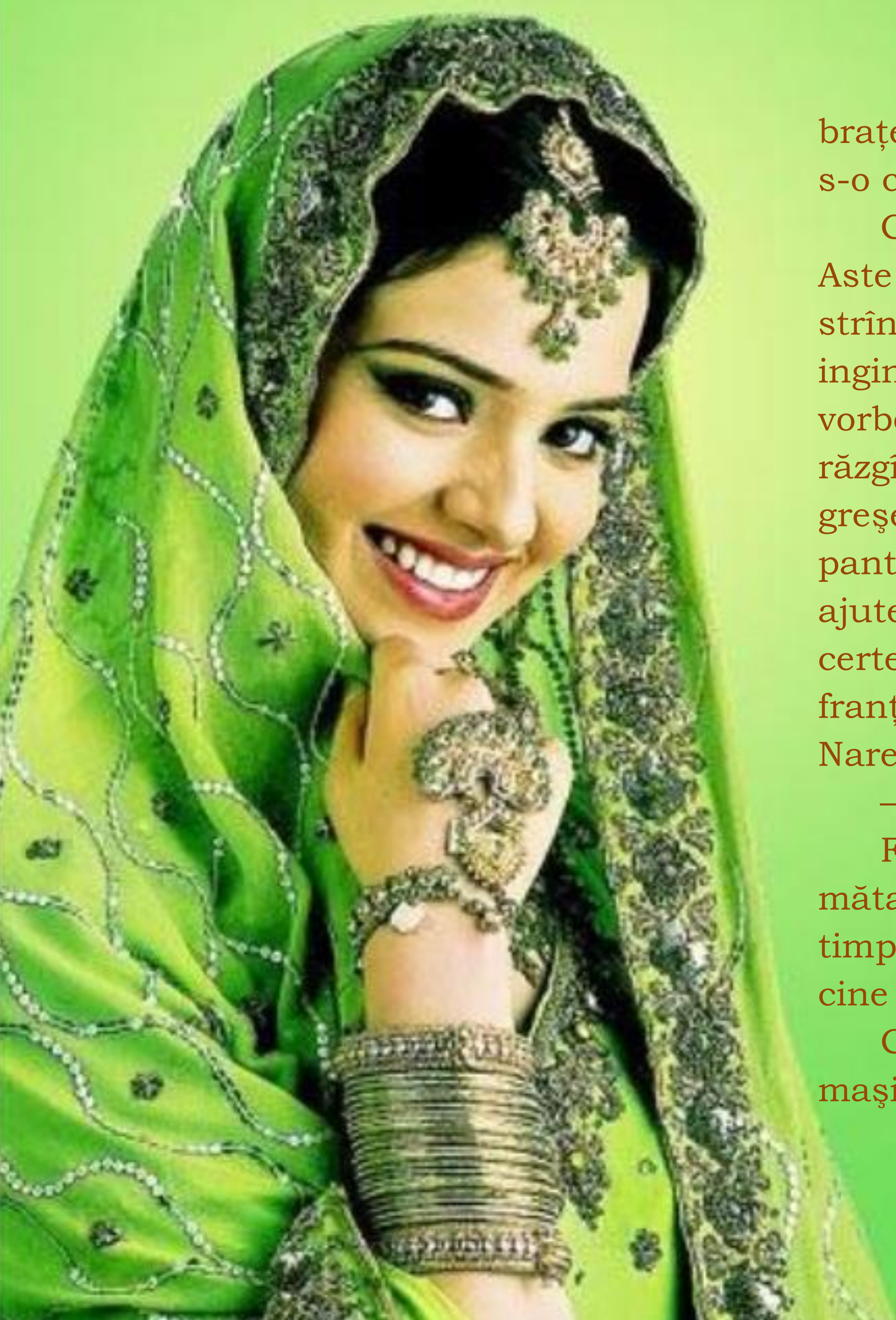
costumul Maitreyiei, bi¬juteriile şi ornamentele, şi inginerul a acceptat cu humor, aducîndu-şi fata de mînă, căci Maitreyi se rezemase de fe¬reastră, cu buza de jos tremurînd şi cu şalul căzîndu-i pe frunte. A fost o scenă neasemuită acel examen al veştmin¬telor, acea cîntărire în mîini a bijuteriilor, urmată de exclamații şi entuziasm, de întrebări şi răspunsuri transcrise stenografie de Lucien în carnetul lui de note, în timp ce Maitreyi nu mai ştia unde să se uite şi tremura toată, palidă, înspăimîntată, pînă ce mi-a întîlnit ochii, şi eu i-am zîmbit, şi atunci parcă ar fi găsit un ostrov pe care să se odihnească şi şi-a fixat privirile în ochii mei, liniştindu-se lin, fără spasme, firesc. Nu ştiu cît a durat pri¬virea aceea, dar ea nu se asemăna cu nici o privire întîlnîtă şi îmbrățişată pînă atunci, şi după ce a încetat exame¬nul şi Maitreyi a fugit iar lîngă fereastră, ne-am sfiit amîndoi să ne mai privim, într-atît fusese de clandestină şi de caldă comuniunea noastră.

Pentru că nu o mai puteam privi pe ea, am privit — cu alții ochi — pe inginer şi m-am întrebat cum poate fi un om atît de urît şi atît de inexpresiv părintele Maitreyiei. Acum puteam vedea şi eu, mai de-aproape şi

în voie, fața inginerului, care se asemăna atît de mult cu o broască, ochii atît de bulbucați şi gura atît de mare, într-un cap rotund şi tuciuriu, cu fruntea joasă şi părul negru, încre¬țit, iar trupul scund, umerii încovoiați, pîntecul diform şi picioarele scurte. Simpatia şi dragostea pe care le răspîndea acest patron al meu erau cu atît mai greu de în-țeles. Cel puțin pentru mine, Narendra Sen era un bărbat seducător, deştept şi subtil, instruit, plin de humor, blînd şi drept.

Cum stam şi-l priveam aşa, intră — aducînd cu ea o atmosferă stranie de căldură şi panică — soția ingineru¬lui, Srimati Devi Indira, îmbrăcată într-o sari albastră, cu şal albastru muiat în aur şi cu picioarele goale, tălpile şi unghiile roşite. Doamna nu ştia aproape deloc englezeşte şi zîmbea întruna. Probabil că mîncase în acea după-amiază mult pan, căci avea buzele sîngerii. Cînd am pri¬vit-o, am rămas uimit; n-aş fi crezut că e mama Mai¬treyiei, ci mai degrabă sora ei cea mare, într-atît era de tînără, de proaspătă şi de timidă. O dată cu ea venise şi cealaltă fată, Chabù, de vreo zece-unsprezece ani, care purta părul tuns şi rochie de stambă, dar fără ciorapi şi fără pantofi; iar pulpele şi

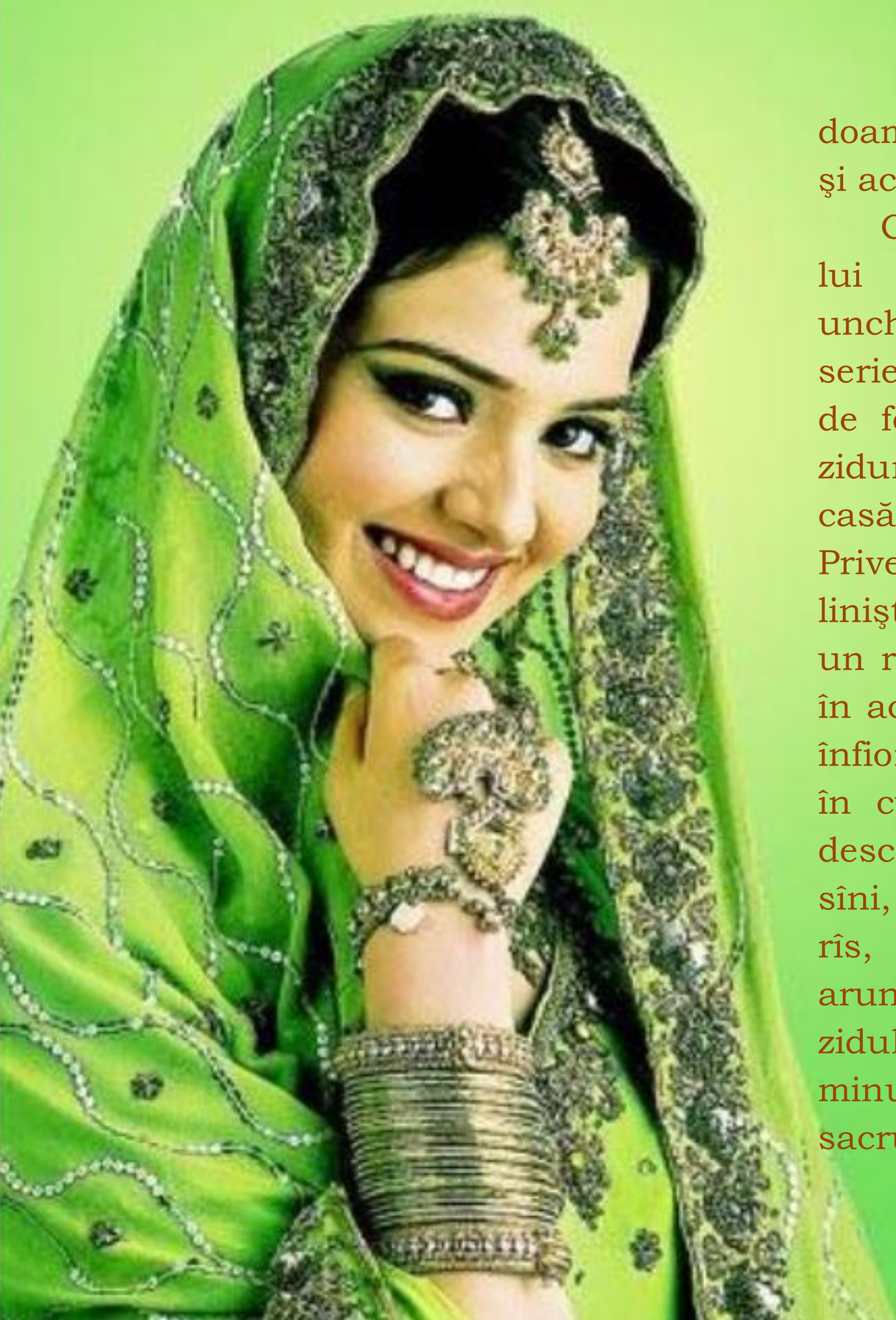
brațele ei goale, şi fața ei oa¬cheşă, frumoasă, mă făceau s-o compar în gînd, amuzat, cu o țigăncuşe.

Ce a fost atunci, mi-e peste putință să povestesc aici. Aste trei femei, găsindu-se laolaltă în fața noastră, se strînseră una lîngă alta, cu aceeaşi panică în ochi, şi inginerul încercă zadarnic să le încurajeze, să le facă să vorbească. Doamna a voit să servească ceaiul, dar s-a răzgîndit şi a lăsat-o pe Maitreyi sa facă aceasta. Din greşeala nu ştiu cui, ceainicul s-a vărsat pe tavă şi pe pantalonii lui Lucien, şi atunci toți s-au repezit să-l ajute, inginerul şi-a pierdut calmul şi a început să-şi certe familia, aspru, în bengali, iar Lucien se scuza în franțuzeşte, fără să izbutească să se facă înțeles. Narendra Sen vorbi, în cele din urmă:

— Scusez-moi! Ici votre place.

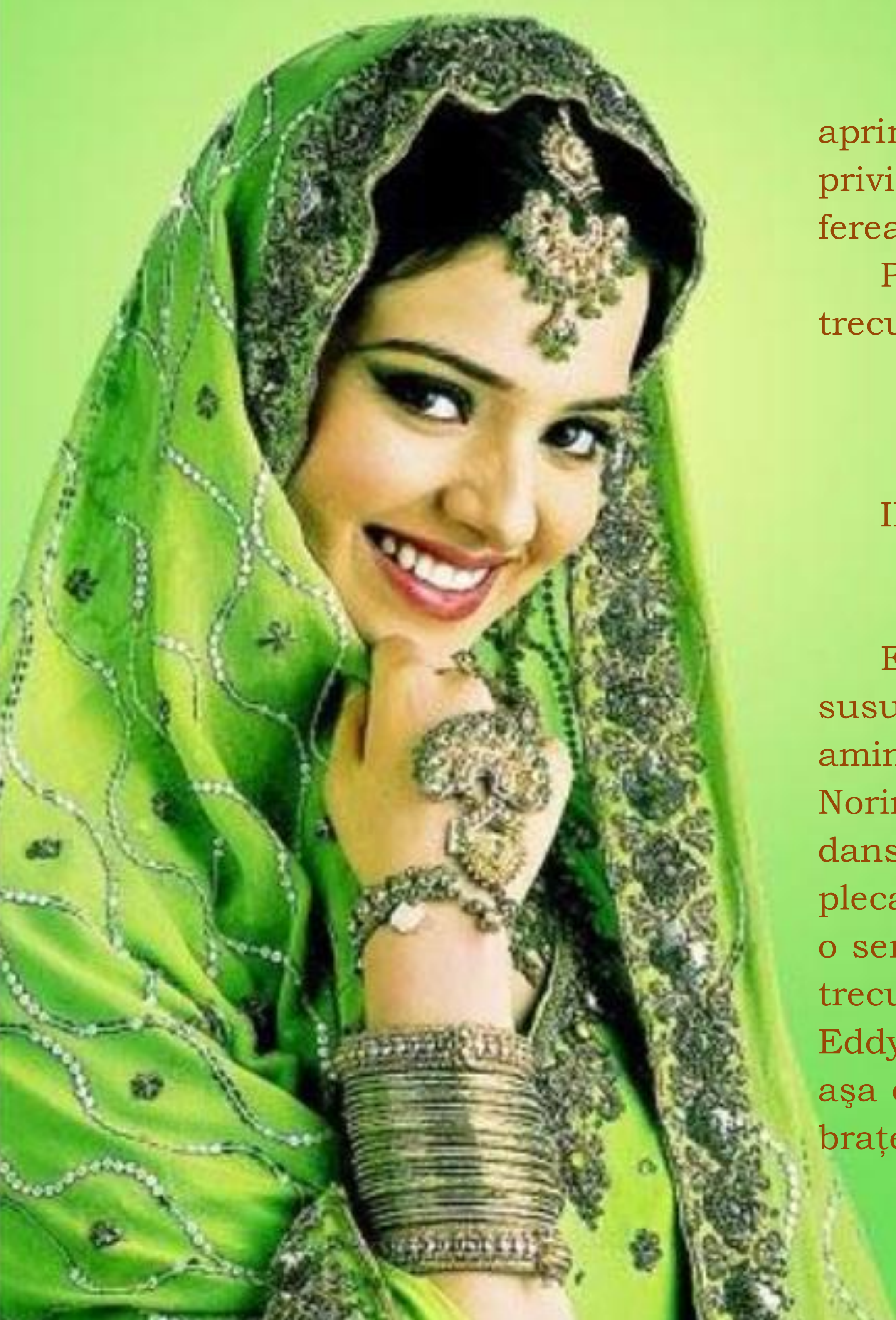
Fetele au alergat numaidecît să schimbe fața de mătase a fotoliului, şi inginerul continua să le certe, în timp ce noi doi nu ştiam ce să facem cu mîinile şi pe cine să privim.

Chiar Lucien era puțin încurcat, deşi la plecare, în maşină, a făcut haz nespus de acest accident. Numai

doamna rămă¬sese cu acelaşi zîmbet pe buzele înroşite şi aceeaşi timidi¬tate caldă în ochi.

Conversația n-a mai durat mult. Inginerul i-a arătat lui Lucien manuscrisele sanscrite din biblioteca unchiului său, fost prim-pandit al guvernului, apoi o serie de tablo¬uri şi cusături vechi. Eu mă apropiasem de fereastră şi priveam în curte, o curte ciudată, cu ziduri înalte, cu ar¬buşti şi glicine, iar dincolo, peste casă, se înălța buchetul de freamăt al unui cocotier. Priveam fără să ştiu de unde vine farmecul acela, linişte aceea nemaiîntâlnită în Calcutta. Şi deodată aud un rîs nestăvilit, contagios, un rîs de femeie şi de copil în acelaşi timp, care trecea de-a dreptul in inimă şi mă înfiora. Plec mai mult capul pe fereastră şi atunci zăresc în curte, trîntit pe cele două trepte, trupul aproape descoperit al Maitreyiei, cu părul în ochi, cu bra¬țele pe sîni, şi o văd mişcînd din picioare, cutremurîndu-se de rîs, în cele din urmă repezindu-şi papucii, cu o aruncă¬tură de gleznă, tocmai în celălalt capăt al zidului. Nu mă săturam privind-o, iar acele cîteva minute mi s-au părut nesfîrşite. Nu ştiu ce spectacol sacru îmi apărea mie rîsul ei şi sălbăticia acelui trup

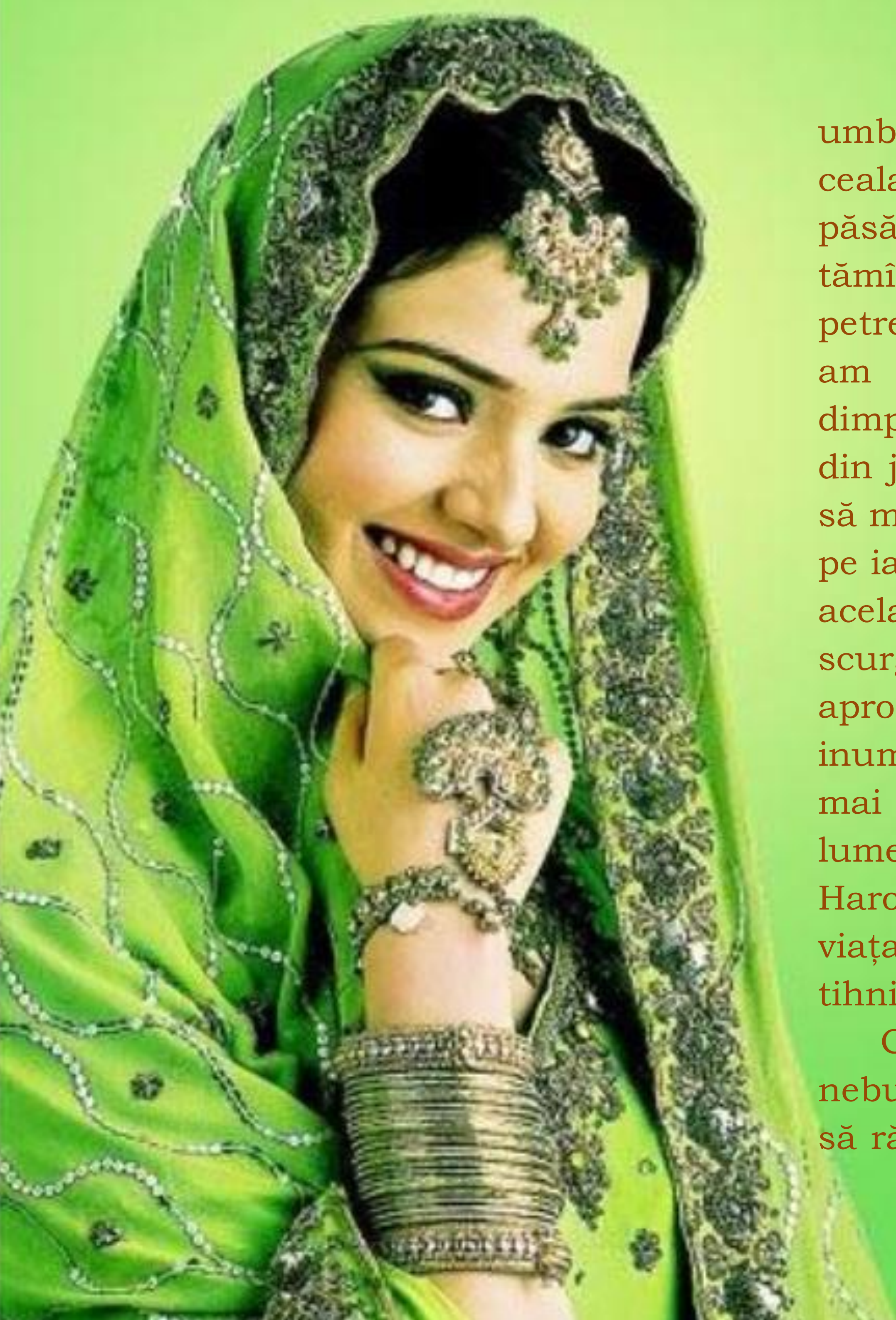

aprins. Aveam sentimentul că săvîrşesc un sacrilegiu privind-o, dar nu găseam puterea să mă despart de fereastră.

Plecînd, îi auzeam rîsul prin toate sălile prin care am trecut.

II

Eram o dată la Tamluk şi pornisem să mă plimb în susul apei. Atunci am simțit cît sunt de singur. Mi-aduc aminte că, numai cu două zile mai înainte, se logodise Norinne şi chefuisem noaptea întreaga; băusem mult, dansasem pînă la amețire, sărutasem toate fetele şi plecasem în zori cu automobilele la Lacuri. Plănuisem şi o serată a pijamalelor, aşa cum fusese şi cea din martie trecut, cînd am avut eu conflictul şi match-ul de box cu Eddy Higgering. Pe Norinne o iubisem şi eu într-o vreme, aşa cum iubim noi, tinerii de 24 de ani; aş fi strîns-o în brațe, aş fi dansat cu ea şi aş fi sărutat-o. Atît. Şi

umblînd agale, cu pipa într-o mînă şi biciuşca în cealaltă, — soarele nu incendiase încă întinderea şi păsările ciripeau încă prin acei măcieşi cu miros de tămîie şi scorţişoară —, mi-am dat deodată seama că se petrece ceva neobişnuit cu mine, că am rămas singur şi am să mor singur. Gîndul acesta nu mă întrista; dimpotrivă, eram liniştit, senin, împăcat cu toată cîmpia din jurul meu, şi dacă mi s-ar fi spus atunci că trebuie să mor într-un ceas, nu mi-ar fi părut rău. M-aş fi întins pe iarbă, mi-aş fi pus braţele sub cap şi, privind oceanul acela albastru de deasupra mea, aş fi aşteptat să se scurgă minutele fără să le număr şi fără să le precipit, aproape fără să le simt. Nu ştiu ce măreţie firească şi inumană trăia atunci în mine. Aş fi făcut orice, deşi nu mai doream nimic. Gustul singurătăţii mele în această lume de minuni mă ameţise. Mă gîndeam la Norinne, la Harold, la ceilalţi toţi, şi mă întrebam cum au intrat ei în viaţa mea, ce rost am eu printre existenţele lor atît de tihnite şi da mediocre. Umblam fără să înţeleg nimic.

Cînd m-am întors la şantier, veneam cu o poftă nebună de singurătate, de linişte, şi mă bucuram că am să rămîn aici, în cort, încă o săptămînă, în care timp n-

am să citesc jurnale şi n-am să văd lumini electrice. M-a întîmpinat omul de serviciu:

— Sahib, aveți o telegramă din Calcutta.

Am crezut că e vorba de o recepționare a materialelor şi nu m-am grăbit s-o deschid. Cînd am citit-o însă, am rămas cîteva minute surprins şi decepționat. Narendra Sen mă chema de urgență la centru. A trebuit să plec chiar în acea seară şi am regretat privind la fereastra vagonului cîmpia cu aburi, cu umbre palide de palmieri izolați, care mă primise dimineața atît de generoasă în sînul vieții ei fără început şi fără sfîrşit. Cît aş fi vrut atunci să fiu liber, să rămîn în cortul meu cu lampă de gazolină şi să ascult milioanele de greieri şi lăcuste din preajma mea...

— Allan, îți dau o veste bună pentru d-ta, îmi vorbi inginerul. Ne trebuie un om destoinic în Assam, să inspec¬teze terasamentul şi podurile pe linia Lumding-Sadyia. M-am gîndit numaidecît la d-ta, şi Consiliul te-a acceptat, pe răspunderea noastră. Ai trei zile ca să-ți aranjezi afacerile şi să predai Tamlukul...

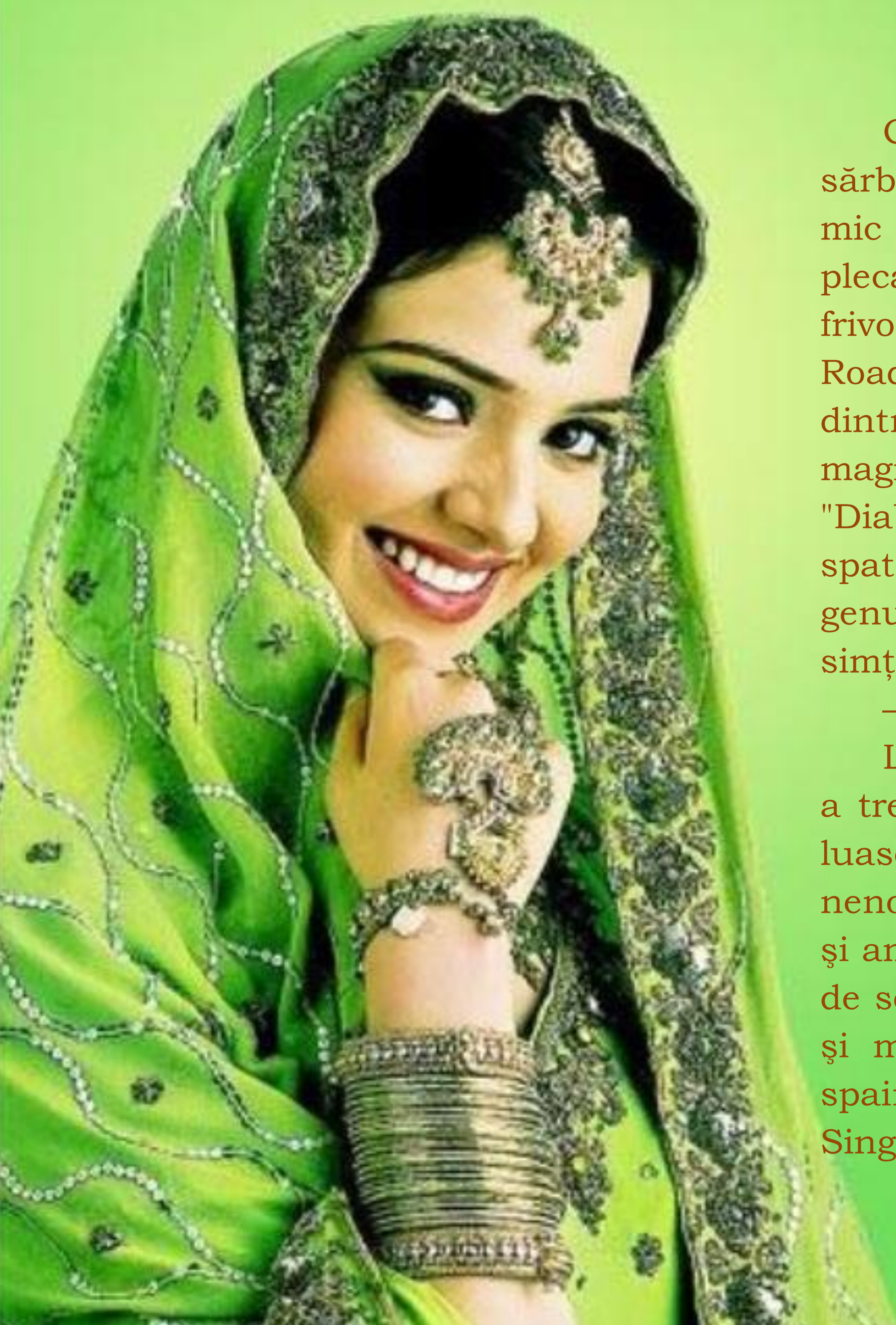
Mă privea cu o imensă bunăvoință, şi fața lui urîtă se iluminase de o căldură şi o dragoste care aproape mă

stînjeneau. Am aflat mai tîrziu că avusese mult de luptat cu Consiliul, susținîndu-mă pe mine, un alb, căci Societa¬tea era svarajistă şi încerca să elimine pe ultimii func¬ționari străini, înlocuindu-i cu indieni. Postul era şi mai important, şi mai bine plătit, de la 250 la 400 de rupii lu¬nar, ceea ce întrecea chiar leafa de reprezentant la "Noel and Noel". Aveam de lucru într-o regiune nesănătoasă şi necivilizată, fireşte, însă dragostea mea de junglă — cu care venisem în India şi pe care n-o putusem încă satis¬face complet — biruia. Am primit şi am mulțumit cu căldură. Inginerul îmi puse mîna pe umăr.

— Ni-eşti foarte drag, Allan, şi.mie, şi soției mele, şi ne gîndim adesea la d-ta. Păcat că nu ne înțelegi limba...

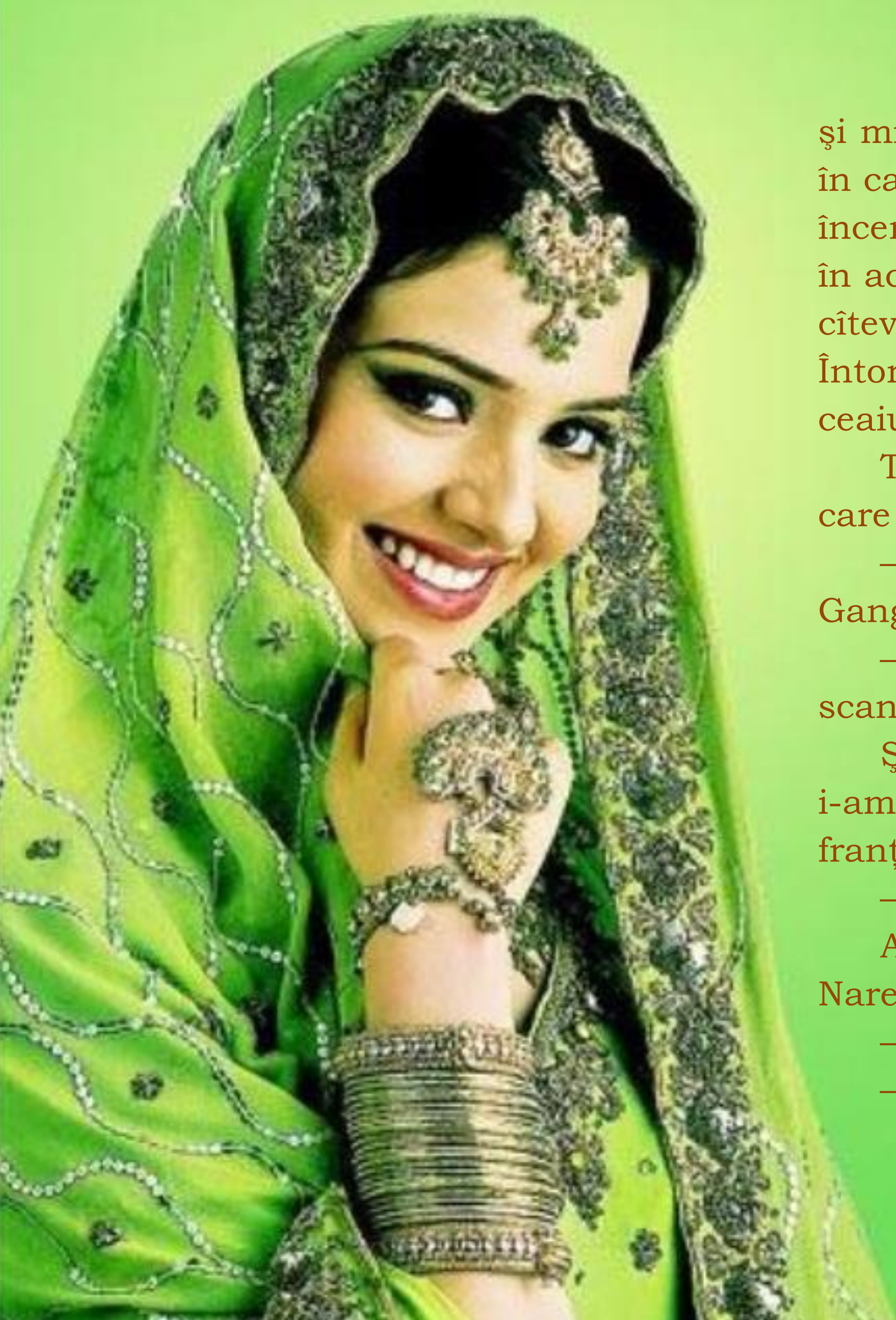
Lucrurile acestea nu mi-au dat atunci de gîndit. M-am întrebat, foarte vag, de ce m-a preferat Sen pe mine înain¬tea tuturor conaționalilor săi şi-mi răspundeam, simplu, că a făcut-o pentru calitățile mele. Am fost întotdeauna conştient de spiritul meu constructiv, de energia mea de alb civilizator, de folosul meu pentru India.

Cînd a aflat Harold, a ținut numaidecît să sărbătorim înaintarea mea în grad și în leafă printr-un mic banchet în "China-Town". Am invitat, fetele și am plecat cu două automobile, zgomotoși, bine dispuși și frivoli. Ieșind din Park Street și dînd în Chowringhee Road, mașinile noastre s-au luat la întrecere, fiecare dintre noi urlînd la șofeur (al nostru era un sikh magnific, care făcuse războiul în Franța și striga: "Diable, ăiable! Vin rouge, vin blanc!"), bătîndu-l pe spate, încurajîndu-l. Geurtie, care se așezase pe genunchii mei, mă strîngea alarmată (aflase de simțitoarea urcare a salariului) și-mi spunea mereu:

— Am să cad! Ți-e frică dacă am să cad?

La întretăierea lui Dhurmtollah Street, taxiul nostru a trebuit să aștepte trecerea-tramvaiului. Ceilalți ne[-o] luaseră înainte, și eram cu toții întristați de acest nenoroc. Atunci ne-am încrucișat cu mașina inginerului, și am avut o neașteptată tresărire văzîndu-l pe el alături de soție și de Maitreyi. M-am roșit prostește salutîndu-l, și mi-a zîmbit disprețuitor, iar d-na m-a privit cu o spaimă și o uimire pe care nu știam cum să le înțeleg. Singură Mai¬treyi și-a ridicat palmele în dreptul frunții

şi mi-a răs¬puns la salut, amuzată nespus de compania în care mă aflam şi de fata pe care o ţineam în braţe. Am încercat şi eu să schiţez acel salut indian, şi am simţit, în acea clipă, cît de ridicolă era situaţia. Am avut atunci cîteva clipe de panică, pînă ce maşina a putut pleca. Întorcînd capuî, am zărit încă fîlfîind şalul de culoarea ceaiului palid al Maitreyiei.

Tovarăşii mei s-au amuzat de respectul şi jena cu care salutasem "un negru".

— Am să te văd curînd ducîndu-te să te scalzi în Gange, Allan! îmi spuse răutăcios Geurtie.

— Cum de poţi avea relaţii cu o familie de negri? se scandaliză încă o dată Harold.

Şoferul însă, care observase scena, era încîntat. Cînd i-am plătit în faţa restaurantului, mi-a spus în franţu¬zeşte, ca să nu înţeleagă ceilalţi:

— Très bien, sahib, jeune fille à vous; bahut achhal.

A doua zi de dimineaţă, cînd m-am întîlnit cu Narendra Sen, m-a întrebat cu cel mai firesc ton:

— Cu cine erai aseară, Allan?

— Prieteni, sir, am răspuns eu supărător de politicos.

— Dar fata din brațele dumitale? Era foarte fru¬moasă. Îți place?

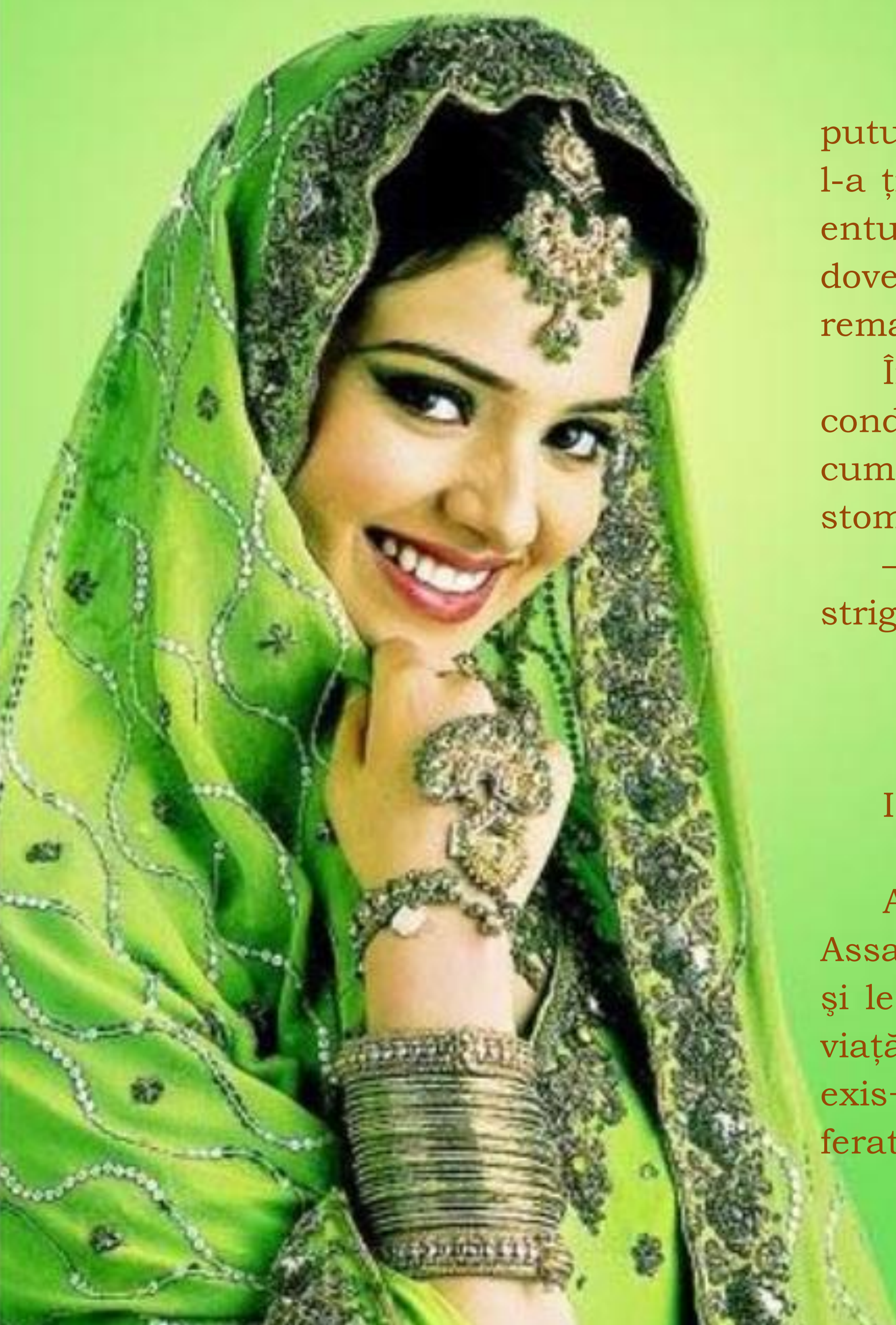
— Sunt prea ieftine ca să-mi placă, mr. Sen. Dar a trebuit să dau un farewell-party prietenilor mei şi, pentru că erau mulți şi voiam să economisim maşinile, am luat fiecare cîte o fată în brațe. Nimic impropriu, sir, ca să zic aşa...

Se vede că a simțit exagerarea cu care îi vorbeam, căci m-a bătut pe umăr şi mi-a spus:

— Dumneata, Allan, ai alte drumuri înainte. Viața anglo-indienilor ăştia nu e demnă de dumneata. Eu aş crede că îți strică mult faptul de a trăi într-o pensiune anglo-indiană; n-ai să iubeşti niciodată India alături de ei...

Mă mira interesul pe care îl purta inginerul vieții mele intime. Pînă atunci nu mă întrebase decît dacă mă împac cu mîncarea, dacă am un boy cumsecade, dacă nu sufăr de căldură şi de zgomot, dacă iubesc tennis-ul.

A trebuit să începem repede lucrul, să semnez o mul¬țime de hîrtii, şi la plecare, Sen m-a invitat să mănînc cu el la "Rotary Club". Toate scuzele mele — că nu sunt bine îmbrăcat, că mă simt obosit etc. — nu l-au

putut convinge. A trebuit să accept, şi speech-ul pe care l-a ţinut în acea zi inginerul, în faţa unei săli selecte şi entuziaste, m-a mulţumit şi m-a flatat oarecum, căci îmi dovedea încă o dată că mă aflam la masa unui om remarcabil.

În acea noapte plecam spre Shillong, Harold singur conducîndu-mă la gară şi dîndu-mi ultimele sfaturi de cum să mă păzesc de şerpi, de lepră, de malaria şi de stomac.

— Să bei brandy cu soda şi whisky cu soda!... mi-a strigat el încă o dată, urîndu-mi drum bun.

III

Astăzi am răsfoit multă vreme jurnalul meu din Assam. Cu cîtă trudă descifram însemnările de peste zi şi le transcriam în caietul început o dată cu noua mea viaţă. Eram cuprins de un sentiment ciudat: că trăiesc o exis¬tenţă de pionier, că munca mea de construcţii ferate în junglă este mult mai eficace pentru India decît

o duzină de cărți asupra ei, că lumea aceasta atît de veche şi munca noastră laolaltă atît de nouă îşi aşteaptă încă ro¬mancierul; căci o altă Indie decît cea a reportagiilor de călătorie şi a romanelor mi se dezvăluia mie atunci, prin¬tre triburi, alături de oameni cunoscuți pînă atunci numai etnologilor, alături de flora aceea otrăvită a Assamului, în ploaia continuă, în căldura umedă şi amețitoare. Voiam să dau viață acestor locuri înecate în feregi şi liane, cu oamenii lor atît de crunți şi inocenți. Vroiam să le descopăr estetica şi morala, şi culegeam zilnic anecdote, luam fotografii, schițam genealogii. Cu cît mă afundam mai mult în sălbăticie, cu atît creştea în mine o neştiută dem¬nitate şi un nebănuit orgoliu. Eram bun şi drept în junglă, mai corect şi mai calm ca în oraşe.

Dar ploile... Ce nopți de luptă cu neurastenia, ascultînd ritmul acela neuitat al apei pe acoperiş, revărsări fără pomină, zile întregi, întrerupte numai de ceasuri cu bură pulverizată şi fierbinte, prin care treceam ca printr-o seră, căci picăturile acelea nevăzut de mici purtau cele mai istovitoare parfumuri, şi anevoie puteam răbda capul plecat, ci trebuia să-l răstorn pe

umeri şi să alerg cu nările şi buzele răsfrînte. Stăteam serile în odaia mea conforta¬bilă şi răcoroasă sau mă plimbam pe veranda bungalow-ului încercînd să regăsesc gustul tutunului (pe care nici cele mai exagerate precauții ale mele nu-l feriseră de umezeală), şi cîteodată simțeam că n-am să mai pot îndura. Îmi venea atunci să strîng pumnii şi să lovesc lemnul balustradei, să urlu şi să pornesc prin ploaie afară, în întunerec, oriunde, într-un ținut în care cerul să nu toarne veşnic şi iarba să nu fie atât de înaltă, de umedă, de cărnoasă. Aş fi vrut să văd iarăşi flori, să mă plimb pe cîmpii, asemenea celor din Tamluk, să simt briză sărată sau vînt uscat de deşert, căci aburii şi miresmele acelea vegetale mă înnebuniseră.

Eram singur cu cei trei servitori şi paznicul bungalow-ului, şi cînd pica vreun călător, inspector la vreo plantație de iută sau departament-agent, sau negustor de ceai în drum spre China, beam împreună o sticlă de whisky. Beam în fiecare seară, cum terminam inspecțiea şi veneam la bungalow să-mi iau baia. Era un ceas în care anevoie îmi mai simțeam carnea; dacă mă zgîriam atunci, nu mă durea. Şi totuşi îmi simțeam

nervii ca o plasă de argint-viu, tremuram, aveam răsuflarea fierbinte, ameţeam de cîte ori trebuia să mă ridic de pe scaun şi priveam în gol, fără voinţă, fără timp. Feciorul îmi aducea pe măsuţă sticla de whisky şi butelia cu soda, şi beam rar, cu bărbia rezemată pe piept, în pijama, întins moale pe chaise-longue-ul portativ, pînă ce simţeam o căldură blîndă dezmorţindu-mi trupul şi, atunci, săream în sus, îmi strîngeam tîmplele, mă îmbrăcam şi plecam să mă plimb prin ploaie. Respirînd văzduhul acela cu picături pulverizate şi calde, tînjeam la o viaţă modestă şi fericită, o fermă prin apropierea unui oraş, unde aş fi putut ajunge în fiecare zi cu automobilul. Eau ceasurile mele de slăbiciune acele rătăciri prin ploaie. Rămîneam pînă ce mă apuca pofta de lucru sau de somn. Dormeam mult şi greu, mai ales cînd am lucrat acele trei săptămîni la patruzeci de mile nord de Sadyia. Veneam la bungalow cu maşina, cîteodată chiar după miezul nopţii, căci trebuia să ocolim drumurile joase şi alegeam numai şoselele de pe pantă. Adormeam îmbrăcat şi nespălat, după ce înghiţeam o ceaşcă de ceai cu rom mult şi chinină, căci a doua zi, înainte de nouă, trebuia să fim

porniți la drum. Neglijasem tot mai mult toaleta. Nu mai era nici un alb prin toată regiunea în acele luni de monsoon în toi; numai cîteva familii de eurasieni, la care mă abăteam cîteodată, din plictiseală, ca să mai aud vorbindu-se engle¬zeşte şi să bem împreună.

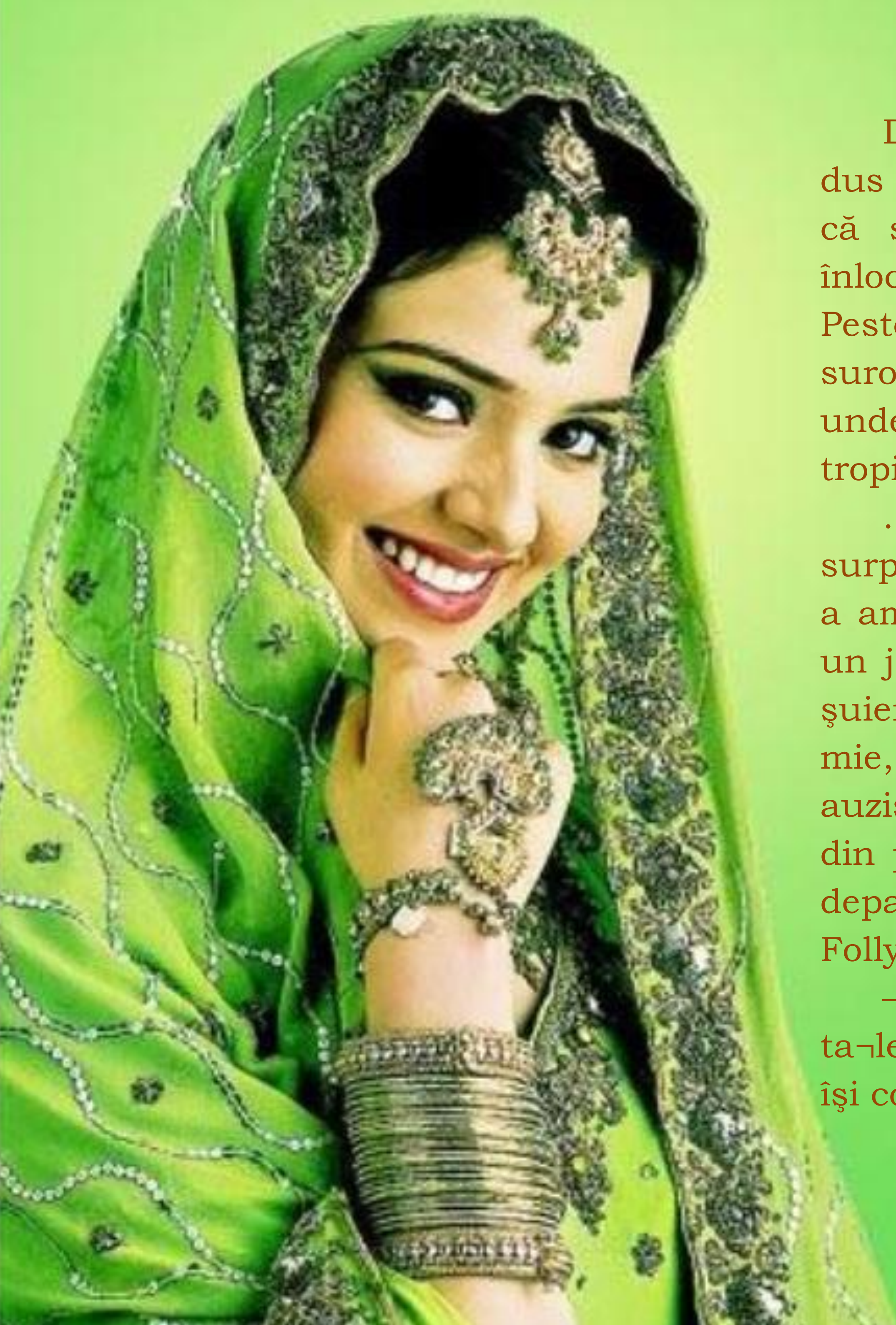
Duminecile, în timp ce servitorii mei plecau cu trenul la Shillong după provizii, dormeam pînă la prînz, mă deş¬teptam cu capul greu şi cu gura încleiată şi rămîneam ziua întreagă în pat, transcriindu-mi în jurnal însemnările. Voiam să public mai tîrziu o carte despre adevărata viață a albului în Assam şi mă analizam cît puteam mai precis; zilele mele de marasm şi neurastenie, alături de zilele, mai numeroase, fireşte, de pionierat, de orgolios efort, de creştere.

În tot decursul lui iulie n-am fost decît o singură dată la Shillong şi, acolo, am sorbit soarele, am văzut iarăşi cinematograf, mi-am reparat patefonul, mi-am cumpărat romane polițiste, singurele pe care mai eram în stare să le citesc de cînd venisem în Assam. Totuşi, ştiam că munca mea e bine apreciată la centru, şi aceasta nu prin agentul nostru din Shillong, — un irlandez îngîmfat, care încercase să mă facă să aştept la

ușă —, ci direct de la Narendra Sen, care-mi scria aproape săptămînal cîteva rînduri dic¬tate dactilografului, calde și prietenești. În octombrie aveam concediu o lună. Dar puteam veni la Calcutta și pe la mijlocul lui august, dacă predam raportul și încheiam inspecția și reparația acelor puncte difieile din apropie¬rea Sadyiei.

S-a întîmplat însă ceva de care mă temeam, în ceasu¬rile mele de totală depresiune. La începutul lunii august m-am îmbolnăvit de malaria, o malaria gravă, întovără¬șită de un surmenaj nervos. Venisem cu cîteva ceasuri mai devreme la bungalow și mi s-a părut ceaiul fără nici un gust. Aveam febră și tremuram. M-am culcat după ce înghițisem trei pahare cu brandy, amintindu-mi sfaturile lui Harold. Dar a doua zi am început să aiurez, și fiind chemat un eurasian, mr. Frank, el înțelese că e malaria, și m-au dus chiar în după-amiaza aceea la Sadyia. Soarele ardea de minune, și vedeam flori și paseri, iar în gară m-a zguduit prezența unei femei; nu mai întîlnisem femei albe de patru luni.

De-atunci nu-mi mai amintesc nimic. Ştiu că am fost dus la Shillong şi instalat în spitalul european de acolo, că s-a telegrafiat la Calcutta şi, pînă să sosească înlocuitorul meu, a venit mr. Sen să mă vadă, la spital. Peste cinci zile, într-un compartiment clasa I, cu două surori de cari¬tate şi cu Harold, plecam spre Calcutta, unde am fost in¬ternat direct în spitalul de medicină tropicală.

...M-am deşteptat într-o dimineață şi am privit surprins încăperea aceea aibă — mirosind a zahăr ars şi a amo¬niac — şi pe doamna care citea confortabil într-un jeț aproape de fereastră. Cîteva minute am ascultat şuierul ventilatorului, încercînd să aflu cine îmi vorbise mie, chiar atunci, de Lord Jim al lui Joseph Conrad. Îl auzisem, îi ştiam glasul şi cît n-aş fi dat să mă pot ridica din pat şi să-i spun că romanul e mediocru, că nici pe departe nu-l pot asemăna cărții mele favorite Almayer's Folly, scrisă de Conrad în tinerețe.

— Cine n-a citit Almayer's Folly nu cunoaşte încă ta¬lentul lui Conrad, spusei eu tare către doamna care îşi continua lectura cu fața întoarsă către fereastră.

— Dumnezeule! Vasăzică, n-ai surzit?! exclamă surprinsă la culme doamna, apropiindu-se de mine şi su-nînd. Vrei ceva?

— Vreau să mă rad, spusei eu calm, mîngîindu-mi obrajii, pe care-i simţii scofîlciţi şi reci sub barba cres¬cută în voie. Vă rog să mă iertaţi dacă mă prezint astfel în faţa d-niei voastre. Cred că am fost adus aici în timp ca aiuram. Vă rog încă o dată să mă iertaţi.

Femeia rîse cu poftă. Apoi, serioasă deodată:

— Bine că v-aţi venit în fire. Desperasem. Ar trebui să telefonez d-lui Carr. Bietul băiat a întrebat în fiecare zi de d-stră....

Gîndul că Harold s-a interesat de mine m-a mişcat atît de profund, încît mă podidiră lacrimile. Mi se părea că sunt singur, părăsit undeva fără prieteni şi fără cunos¬cuţi, şi mi-era teamă de moarte. Mă vedeam mort aici, la cinci săptămîni depărtare de ţara mea, şi gîndul acesta mă paraliza, frica îmi îngheţase obrajii.

— Ce ai? întrebă ciudat doamna.

— Nimic; vreau să mă rad, minţii eu, căci mi se părea că n-are să mă înţeleagă.

Dar lacrimile nu conteneau, şi atunci o întrebai şoptit:

— Credeți că am să mă fac bine, că am să mai văd New Yorkul şi Parisul? Am să mai fiu iarăşi zdravăn?

Nu-mi aduc aminte ce a răspuns, deşi ziua deşteptării mi-a rămas bine fixată în minte. Au venit cîțiva doctori, europeni, apoi a intrat Harold, care mi-a strîns mîna două-trei minute în şir.

— Bine, mă?! Bine, mă?! întrebă el, privindu-mă.

Mi-a spus o mulțime de lucruri care m-au amuzat: Geurtie flirtează acum cu un manager de la "Middle Bank", un tip subțire, care nu îndrăzneşte decît s-o sărute şi o duce la cinema în locuri de trei rupii şi opt annas. Norinne, căsătorită, e mai puțin frumoasă. În odaia mea din Wellesley Street s-a mutat o familie da anglo-indieni sărmani; el, tînăr, aduce fetițe de şcoală în odaie şi le pipăie în fața nevestei, însărcinată în ultima lună, care îi spune:

— Jack, iar ai să te turburi...

În timp ce noi vorbeam prostii, veni, ingierul, care îmi strînse mîna cu căldură şi mă mîngîie pefrunte,

privindu-mă lung. I-l prezentai pe Harold, care-i spuse obraznic:

— Încîntat să vă cunosc, mr. Sen.

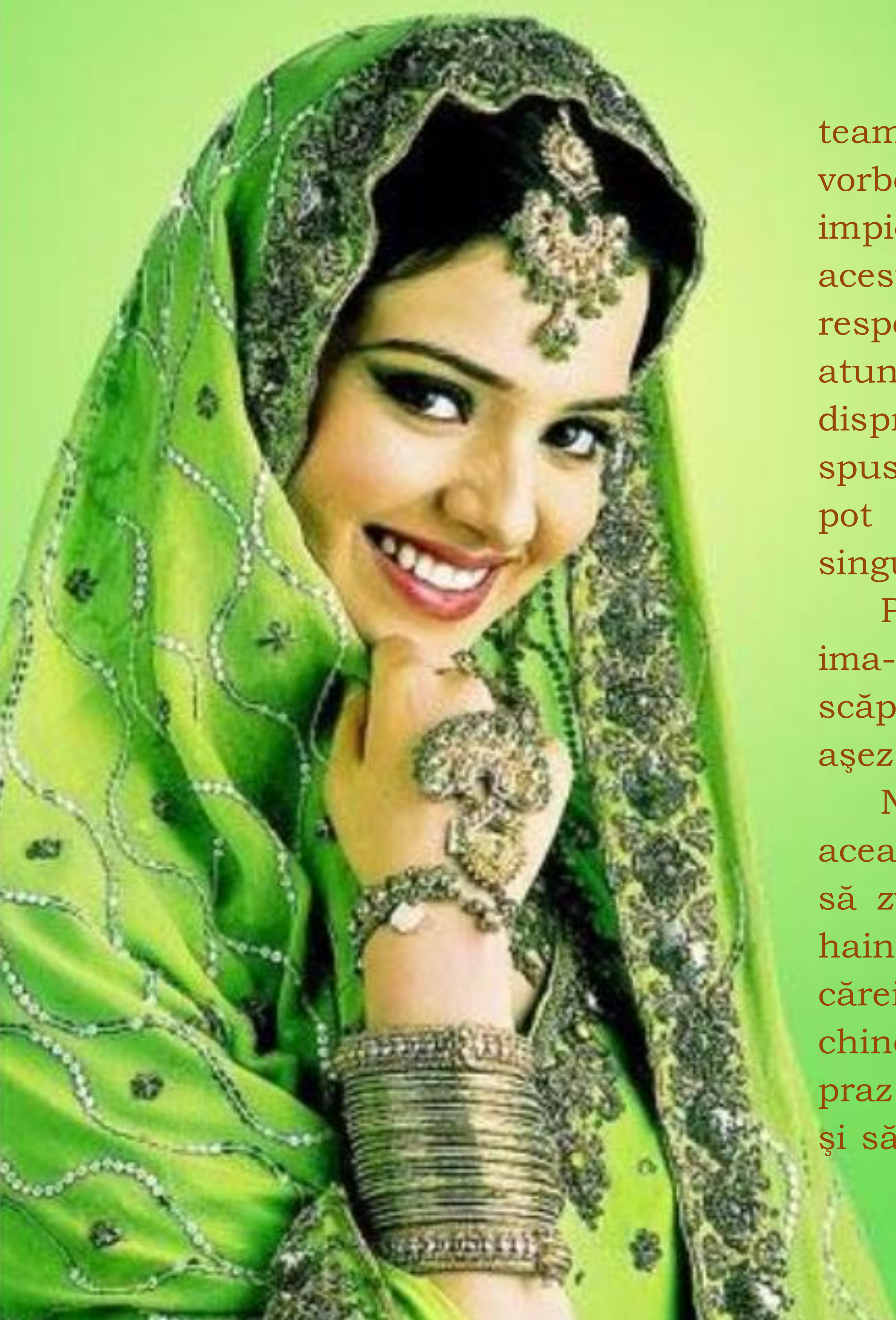
— Alln, ai întrecut măsura lucrind. de aceea si căzut bolnav, mă consolă inginerul. Să n-ai nici o grijă, am aranjat eu totul

Vedeam că e stînjenit de Harold şi că mi-ar fi spus mai multe, dacă am fi rămas singuri. A făgăduit să revină a doua zi, pe seară, după ce va termina lucrul.

— Tipul ăsta e groaznic, reflectă Harold. Mă mir de ce-ți poartă atîta interes. Nu cumva vrea să te însoare cu fiică-sa?

— Eşti absurd, Harold, mă revoltai eu ipocrit, roşind.

Imaginea Maitreyiei, de care mă despărțisem de mult, îmi apăru iarăşi în fața ochilor, de astă dată mai caldă, mai umană, aproape zeflemitoare, cu zîmbetul ei fardat (căci, ceea ce e curios, fața ei şi fața d-nei Sen se împlineau una pe alta în memoria mea, şi gura înroşită de pan a mamei trecea alături de ochii mari şi părul negru, adunat pe ceafă, al fetei). Rămăsei cîteva clipe contemplînd-o, cu o mirare şi o dulce suferință ispitindu-mi sufletul (să fi fost absența ei. să fi fost

teama că în curînd-va trebui s-o văd şi poate să-i vorbesc?). Prezența lui Harold mi se păru deodată o impietate, şi nu ştiam cum să-mi explic sentimentul acesta ciudat; nu era în nici un caz dragoste, şi nici respect nu era, pentru că Maitreyi mi se păruse pînă atunci o bengaleză îngîmfată şi stranie, care disprețuieşte albii şi e atrasă totuşi de ei. Tot ce mi-a spus Harold nu m-a mai interesat. Aş fi vrut să plece, să pot rămîne singur. Se întîmplau prea multe într-o singură zi.

Printre acele multe ghiceam prea bine că se află şi ima-ginea Maitreyiei, răsărită deodată într-o conştiință scăpată de febră, imagine pe care nu ştiam unde s-o aşez şi ce să-i spun cînd ea va ajunge prezentă.

Nu fusesem niciodată bolnav, şi convalescența aceasta, care se vestea lungă, mă nelinişteа. Aş fi vrut să zvîrl de pe mine cearceaful, să-mi caut pe undeva hainele şi s-o pornesc haihui prin Calcutta, de luminile căreia mi-era dor. Aş fi vrut să ajung în "Oraşul chinezesc" şi să mănînc ciau — acei tăiței fierți în unt, cu praz şi vegele multe, cu homari şi gălbenuşuri de ouă — şi să mă opresc la întoarcere la "Firpos", să ascult jazz-

ul cu un cocktail bun în față. Toată sănătatea mea de alb orgolios se împo-trivea regimului anost al sanatoriului. Nu puteam face nimic, nici cel puțin fuma.

Mă plîngeam a doua zi fetelor, — Geurtie şi Clara —, care veniseră cu ciocolată, țigări şi fructe:

— Aş vrea să fug de aici şi să-mi fac de cap.

Harold plănuia un chef monstru, cu prelungire la La¬curi, în noaptea cînd voi ieşi din sanatoriu. Geurtie, pre¬cisă, căută o bucată de hîrtie şi un creion, ca să facă liste invitaților. Pe cei doi Simpson nu îi va chema, pentru că Isaac se ascunde prin colțuri şi bea whisky pur, iar Gerald fură țigări; l-a văzut chiar ea la logodna Norinnei. Va trebui, neapărat, s-o invităm pe Catherine, care a în¬trebat tot timpul de mine şi i-a părut atît de rău cînd a aflat că sunt bolnav la sanatoriu. Despre frații Huber, cu frumoasa Ivy, vom mai vorbi. Ceilalți se ştiu.

Ascultînd-o cum înseamnă nume şi decide pentru mine, nu ştiam dacă trebuie să mă întristez sau să mă amuz. O priveam, şi ochii îmi alunecau adesea de pe chi¬pul ei în gol.

— D-l Sen, anunță sora.

Am avut atunci aceeaşi dezorientare pe care o am de cîte ori trebuie să pun față în fața pe un indian pe care îl respect cu tineri sau tinere eurasiene. Fetele au întors curioase capetele către uşă. A intrat, cu acelaşi zîmbet lărgindu-i gura, Narendra Sen; iar după el, cu ezitări şi paşi moi, Maitreyi. Am simțit cum mi se opreşte inima şi mi-am dat îndată seama că sunt nebărbierit de o zi, că mă aflu într-o pijama streină care mă defavorizează, că, în sfîrşit, sunt ridicul. Am strîns mîna inginerului, prefăcîndu-mă suferind (ca să-mi acopăr orice eventuală inepție), şi am dus palmele la frunte, salutînd cu o comică seriozitate pe Maitreyi. Dar care nu-mi fu mirarea cînd, prezentînd-o felelor, se îndreptă hotărît către ele şi la strînse mîinile, întrebîndu-le politicos:

— How do you do?...

— Fiică-mea cunoaşte două coduri de eleganță, rîse inginerul (trăgînd cu ochii la Geurtie, pe care a spionat-o apoi tot timpul, mai ales după ce spunea ceva de spirit). Codul acesta, occidental, îl aplică însă numai față de doamne şi domnişoare.

Eu stam ca pe ghimpi. Fetele începură să vorbească între ele, chemîndu-l şi pe Harold, iar inginerul explică

ceva în bengali fiicei sale, care privea jur-împrejur cu o curiozitate aprinsă şi zeflemitoare totodată. Atunci am observat că, de cîte ori ascultă atent ceva care i se spune cu seriozitate, pe buzele Maitreyiei flutură un impercep¬tibil zîmbet de ironie, de sălbatec sarcasm, pe care anevoie l-ai fi crezut aievea pe fața aceea atît de inocentă şi înspăimîntată. Mă întrebam atunci puțin mîniat de stîngăcia mea, ce mă turbură în prezența acestei fete, care nu are nimic fascinant, pe care n-aş putea-o iubi nicio¬dată, cu care mă voi întîlni sporadic şi inutil.

— Cînd veniți la noi, domnule Allan?

Glasul ei sună straniu, şi cei trei întoarseră capetele s-o privească.

— Îndată ce mă voi face bine... (Şi ezitai, căci nu ştiam cum să-i spun: miss nu se potrivea, devi nu îndrăz¬neam; încurcătura mă făcea să roşesc şi începui să mă scuz.) Iertați-mă dacă m-ați găsit nebărbierit şi odaia aşa cum e, deranjată. M-am simțit atît de rău astăzi (şi schițai acelaşi gest fals, de extenuare, rugîndu-mă în gînd să plece odată şi să curme o situație care mi se părea insu¬portabilă).

— Ştii, Allan, că m-am hotărît să te invit să locuieşti la mine, vorbi inginerul. Soția mea mi-a dat ideea. D-ta nu eşti obişnuit cu mîncările acestea de la noi şi, dacă va trebui să rămîi în Calcutta, mi-e teamă că viața de aici, aşa cum eşti slăbit de boală, te va ruina. Apoi, mai e un lucru; ai economisi o sumă importantă de bani şi, după un an, doi, ai putea pleca să-ți vezi familia. Pentru noi, prezența d-tale cred că nu mai e nevoie să-ți spun...

Îşi încheie vorba cu acelaşi zîmbet umed şi lung de broască. Maitreyi mă privi drept în ochi, fără să-mi spună ceva, fără să întrebe, aşteptînd. Ce ciudă mi-e acum că n-am notat îndată după plecarea lor foarte turburătoarea stare de suflet pricinuită de cuvintele lui Narendra Sen. Mi-aduc aminte vag (şi vagul acesta se datoreşte nu atît depărtării în timp, cît nenumăratelor sentimente şi revolte pe care le-am încercat eu de-atunci şi care aproape au neu¬tralizat, au estompat în cenuşiu şi banal preliminariile), mi-aduc aminte că strigau în mine două suflete; unul mă îndemna către viața nouă, pe care nici un alb, după ştiința mea, nu o cunoscuse de-a dreptul din izvor, o viață pe care vizita lui Lucien mi-o relevase ca pe o minune, pe care prezența

Maitreyiei o făcea mai tainică şi mai fasci¬nantă ca o legendă, către care mă simţeam atras şi de¬zarmat; şi celălalt suflet se revolta împotriva conspiraţiei acesteia din umbră a şefului meu pentru a-mi paraliza libertatea şi a mă implica într-o existenţă cu rigori şi mistere, unde petrecerile mele tinereşti vor trebui sacrifi¬cate, băuturile excluse, cinematografele rărite. Simţeam tot atît de organic şi tot atît de "ale mele" ambele îndem¬nuri. Dar nu puteam întîrzia peste măsură răspunsul şi mulţumirile mele.

— Vă rămîn atît de îndatorat, mr. Sen. Dar mi-e teamă să nu vă deranjez, îngînai eu cu ochii la fete, care savurau cu ciudă prizonieratul meu (inginerul şi cu Mai¬treyi erau chiar lîngă pat, Harold şi fetele aproape de fereastră).

— Nu vorbi prostii, rîse Narendra Sen. Sunt atîtea odăi iibere, jos, lîngă bibliotecă. Şi apoi, prezenţa d-tale va fi încă un ferment în opera de civilizare a familiei mele, crede-mă. (A spus asta pe un ton ironic? mă întrebam.)

Îmi aduc aminte că, vorbind odată cu fetele despre inginer şi despre frumoasa lui fiică, le-am spus în glumă

că am nevoie de ajutorul lor, şi iată cum: dacă ne vom întîlni, — fiind de faţă şi inginerul, şi ele, şi eu —, Geurtie să mă întrebe inocentă: "Allan, ce-ţi mai face iubita?" Eu mă voi preface stingherit, voi încerca să fac semne, dar Geurtie va vorbi înainte: "Haide, nu te mai preface că nu ştii despre cine e vorba! Te întreb ce mai face Norinne (sau Isabel, sau Lilian, orice nume de fată îi va veni în minte)?"

Uitasem aproape de gluma aceasta, cînd Geurtie se îndreptă către mine şi mă întrebă, clipind şireată din ochi:

— Allan, ce-ţi mai face iubita?!

Şi, fără să mai aştepte un răspuns (Inginerul rămase cu zîmbetul îngheţat pe buzele lui groase, Maitreyi ridică uşor capul s-o privească), Geurtie continuă, pare-se foarte bine dispusă:

— Haide, nu te mai preface! Trebuie s-o întrebi şi pe ea înainte de a te muta la mr. Seri, Nu e aşa?

— Fără îndoială, încuviinţă, încercînd să rînjească, inginerul.

Maitreyi o privea cu o adevărată mirare, apoi îşi pi¬roni privirile în ochii tatălui.

— Ți-am adus ceva de citit, Allan, vorbi inginerul repede, ca să curme scena. Fiica mea a ales Out of the East a lui Lafcadio Hearn. Dar acum e prea tîrziu ca să-ți mai citească.

— N-am să pot ceti deloc, babà, vorbi Maitreyi. Englezeasca mea e incomprehensibilă (spuse cuvîntul acesta cu o vădită grijă de pronunție şi accent).

— Dar, Allan, nu mi-ai spus nimic despre iubita ta, reveni Geurtie, nemulțumită că intervenția ei n-a corespuns aşteptărilor.

— Oh. Lasă-mă, că n-am nici o iubită! strigai eu, înfuriat şi de prostia mea, şi de prostia ei.

— Minte, spuse ea mai încet, aproape confidențial, către inginer. E un mare crai...

Scenă. Inginerul își privea fiica zăpăcit și încurcat. Mai¬treyi îi privea pe toți cu ochii ei absenți, inumani. Harold credea că bătălia a fost cîştigată şi-mi făcea semne de lîngă fereastră. Mie mi se părea totul ridicul la culme; şi, cum într-o situație ridiculă sunt incapabil să iau vreo hotărîre, ci aştept să intervină vreo minune s-o curme, îmi fixasem ochii într-un punct fix şi-mi frecam

fruntea, să mă scot astfel din eventual printr-o durere mimată.

— E timpul să-l lăsăm pe Allan să se odihnească, spuse mr. Sen, strîngîndu-mi mîna.

— Venim şi noi acum, adăogă Harold, luîndu-şi rămas-bun de la inginer şi de la Maitreyi (pe care, de altfel, nu ştia cum s-o salute).

După ce plecară, fetele se apropiară bufnind de patul meu şi începură să mă felicite ironic.

— Hei, Allan, eşti pierdut, băiete! vorbi Geurtie.

— Dar nu e urîtă, spuse în treacăt Clara, numai că mi se pare murdară, ca orice indiană. Cu ce-şi dă pa păr?

Pe mine, laşitatea mă cuceri deodată. Începui să bîrfesc şi pe inginer, şi pe Maitreyi, fără să cred un cuvînt din cele ce spuneam, dar ascultînd amuzat cele ce-mi vorbeau fetele şi Harold. Orice urmă de fascinație şi respect pieri din conştiința mea. Mai ales că nu înțelegeam nimic din cele ce se petrecuseră.

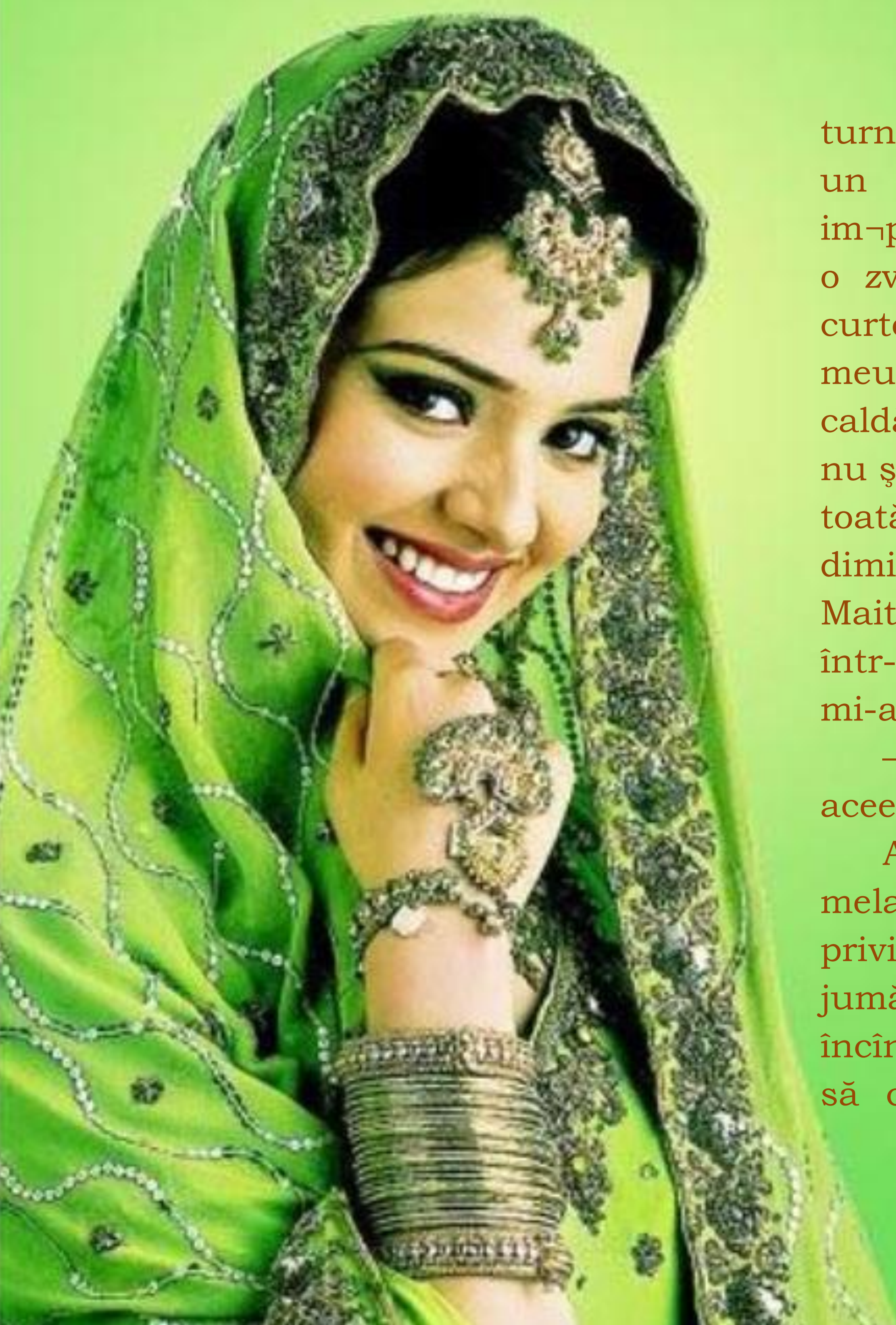
— Hai să revedem lista, îşi aminti Geurtie. Cred că ar fi bine să invităm şi pe frații Huber. Cel mare, David, are

maşină... Apropos, ce zici de prezența mea de spirit cu "iubita"? Te-am salvat, Allan, să ştii...

IV

Mă deşteptam în fiecare dimineață cu o nouă mirare. Patul meu de campanie se afla chiar lîngă uşă, şi cele dintîi priviri descopereau o încăpere ciudată, cu fereastra înaltă şi zăbrelită, pereții vopsiți în verde, un vast fotoliu de paie şi două taburete, alături de o masă de lucru, cî¬teva litotipii bengalice, bătute în ținte de partea dreaptă a bibliotecii. Îmi trebuiau cîteva minute ca să-mi amin¬tesc unde mă aflu, să înțeleg acele zgomote surde care veneau de afară, pe fereastra deschisă, sau de pe coridor, prin uşa lată, pe care o închideam noaptea cu o bară de lemn. Dedeam la o parte învelitoarea spumoasă care atîrna deasupra patului şi plecam să mă spăl în curte, într-o cabină de tablă care acoperea cada de ciment, în care ser¬vitorii

turnau de cu seară cîteva duzini de găleți cu apă. Era un ceremonial nou şi reconfortant duşul acesta im¬provizat în mijlocul curții. Scoteam apa cu o cană şi o zvîrleam pe trup, tremurînd tot, căci era iarnă şi curtea pietruită. Dar eram mîndru de curajul acesta al meu; cei¬lalți aduceau cu ei şi cîte o găleată cu apă caldă şi, cînd au aflat că îmi iau întotdeauna duşul rece, nu şi-au putut ascunde mirarea şi admirația. Gîteva zile, toată casa n-a vorbit decît despre baia mea de dimineață, fără apă caldă. Aşteptam să-mi spună ceva şi Maitreyi, pe care o întîl-neam devreme de tot, la ceai, într-o sari albă, simplă, şi cu picioarele goale. Şi într-o zi mi-a spus (primele ei cu¬vinte neoficiale):

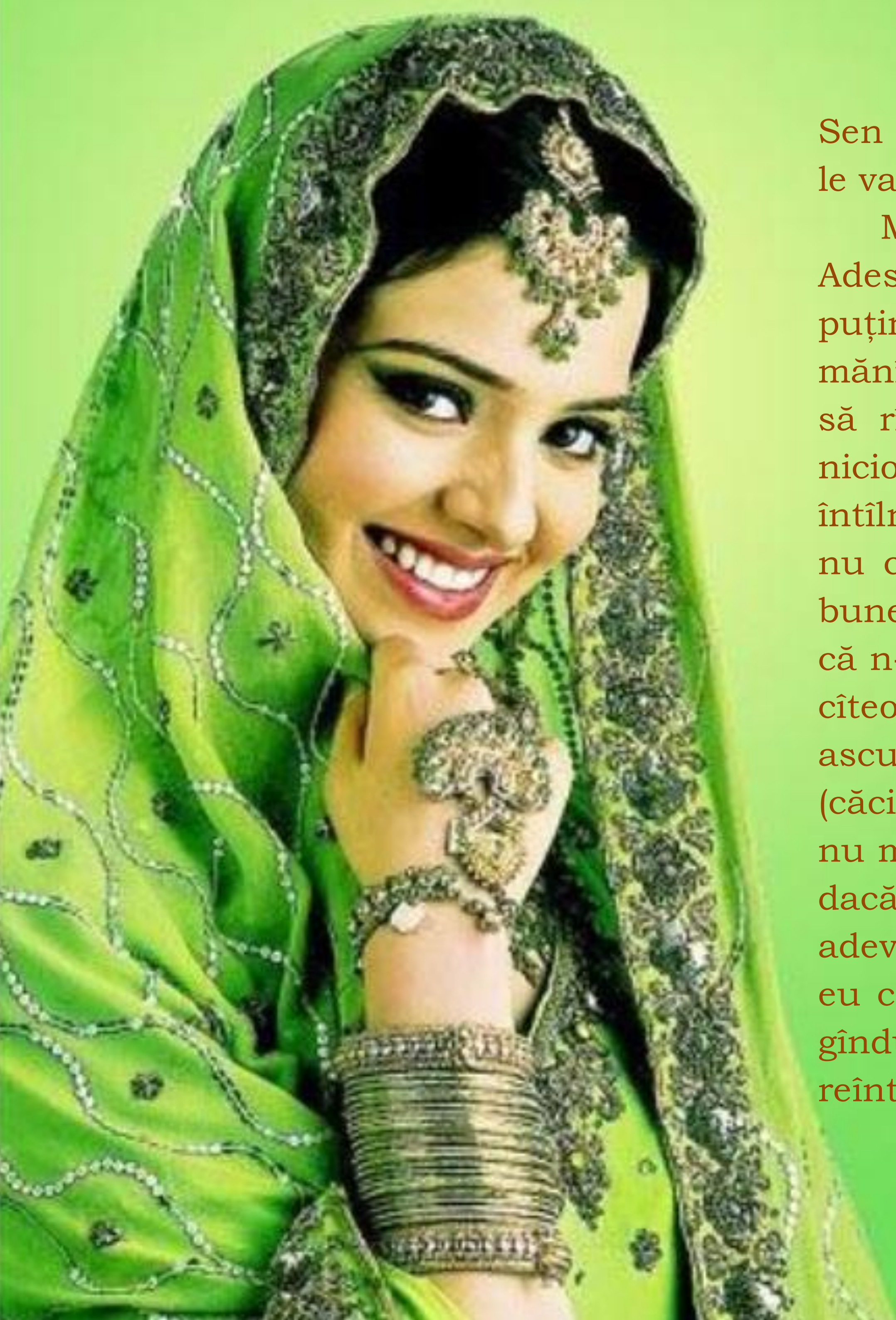
— În țara dumneavoastră trebuie să fie foarte frig. De aceea sunteți albi...

A pronunțat cuvîntul "alb" cu oarecare invidie şi melancolie, uitîndu-şi fără voie cîteva clipe mai mult privirea pe brațul meu, aşa cum se rezemase de masă, jumătate goi în bluza de lucru. Am fost şi surprins, şi încîntat ghicind invidia aceasta, dar zadarnic încercam să continuu conver¬sația. Maitreyi şi-a sfirşit ceaiul

ascultîndu-ne, pe mine şi pe inginer, şi aprobîndu-mă de cîte ori o întrebam direct.

Nu vorbeam aproape niciodată împreună. O zăream tre-cînd pe coridor, o auzeam cîntînd, ştiam de ea că îşi pe¬trece o bună parte din zi închisă în odaie sau pe terasă şi mă inciuda grozav ființa aceasta atît de aproape de mine şi totuşi atît de streină. Mi se părea, de altfel, că eram tot timpul observat, nu din cine ştie ce bănuială, ci pentru că se temeau toți să nu fiu stingherit în noua mea locuință. Cînd rămîneam singur, rîzînd de tot ceea ce îmi apărea straniu şi neînțeles, primeam la fiecare ceas prăjituri şi fructe, ceai cu lapte sau nuci de cocos bine curățite. Mi le aducea un servitor, cu bustul descoperit şi păros, singurul cu care puteam schimba cîteva cuvinte în hindusthani. Îl observasem cum priveşte lacom lucrurile mele, aşa cum sta turceşte lîngă uşă şi mă sorbea din ochi, neîndurîndu-se să plece, întrebîndu-mă dacă patul e destul de bun, dacă invelitoarea mă apără bine de țînțari. dacă îmi place laptele crud, dacă am frați şi surori, dacă mi-e dor de țară, şi ştiam că într-o cameră de sus îl aşteaptă d-na

Sen şi celelalte femei (pe care nu le cunoscusem), şi lor le va repeta cuvînt cu cuvînt tot ceea ce vorbisem.

Maitreyi mi se părea mîndră şi dispreţuitoare. Adesea, la masă, îi surprindeam un zîmbet distant şi puţin rău¬tăcios. Pleca întotdeauna mai devreme, ca să mănînce pan, şi cum trecea într-o odaie vecină începea să rîdă şi să vorbească Bengali. Cu mine nu vorbea niciodată cînd ne aflam mai mulţi laolaltă; iar dacă o întîlneam singură, nu îndrăzneam eu. Mi-era teamă să nu calc vreo regulă din acel necunoscut ceremonial al bunei-purtări indiene. De aceea mă prefăceam adeseori că n-o văd şi mă retră¬geam în odaia mea. Mă întrebam cîteodată ce crede ea despre mine, ce fel de suflet ascunde sub expresia aceea atit de schimbătoare a feţei (căci erau zile cînd se urîţea şi zile cînd era frumoasă de nu mă puteam sătura privind-o). Mă întrebam, mai ales, dacă e stupidă ca toate celelalte fete sau dacă e, într-adevăr, simplă ca o primi¬tivă, aşa cum îmi închipuiam eu că sunt indienele. Şi apoi, ca să nu mă las furat de gînduri inutile, scuturam cenuşa pipei şi mă reîntorceam în lectură. Biblioteca inginerului ocupa

două odăi la parter, şi în fiecare zi aduceam pe masa mea alte cărți.

O dată — trecuseră numai cîteva săptămîni de ia veni¬rea mea în Bhowanipore — m-am întîlnit cu Maitreyi în randă. O salutai aproape automat, împreunînd palmele în dreptul frunții, căci nu ştiu de ce mi se părea stupid să ridic cascheta colonială în fața unei indiene (poate credeam că aş putea-o jicni cu un salut strein rasei ei; sau poate o salutam aşa ca să-i capăt încrederea).

— Cine v-a învățat salutul nostru? întrebă ea, zîmbindu-mi neaşteptat de prieteneşte.

— D-ta. (Îmi amintii scena, penibilă, a întîlnirii din maşină.)

Mă privi o clipă, figura i se descompuse de o frică aproape carnală, buza îi tremură şi fugi pe coridor, fără să-mi spună un alt cuvînt. Intrai în cameră stînjenit. Mă hotărîi să-i spui inginerului toate acestea, să-i mărturisesc cit de încurcat sunt, să-i cer să mă învețe ceva.

La cîteva zile după aceea, cînd eu mă întorsesem de în birou şi stăteam trîntit pe pat, obosit, fără gînduri, Maitreyi a bătut la uşa mea.

— Vă rog să-mi spuneți cînd se întoarce tata, vorbi ea, rezemîndu-se intimidată de uşă.

Sării în sus zăpăcit (mărturisesc că nu ştiam cum să mă port cu fata aceasta) şi-i spusei tot ce ştiam, în mai multe cuvinte decît ar fi fost nevoie şi fără să îndrăznesc s-o pof¬tesc înlăuntru, să şadă.

— Mama m-a trimis să vă întreb, adăugă ea, timidă, țintuindu-şi totuşi privirile în ochii mei. Nu vă distrați destul în casa noastră şi de aceea rămîneți ceasuri întregi singur aici în odaie. Mama spune că, dacă lucrați după spusul soarelui, vă îmbolnăviți.

— Ce-aş putea face altceva? o întreb.

— Dacă vreți, vorbiți cu mine... Sau vă plimbați.

— Nu mai am prieteni, îi spun sincer, apropiindu-mă de uşă, nu mai am la cine să mă duc. Mă plimb destul cînd mă întorc de la lucru.

— Vă distrați mult mai bine acolo, în Wellesley Street, vorbi ea, zîmbind. Apoi, parcă şi-ar fi amintit

ceva, se în-dreptă către verandă. Mă duc să văd dacă au venit scrisori.

Rămăsei rezemat de uşă, aşteptînd-o. Fredona un cîntec fără melodie, aşa cum auzeam serile, înainte de a adormi, din odaia ei. Ştiam că sus, cu ferestrele în în ulicioara ce străbate maidanul şi cu o uşă în balconul bine înveşmîntat în glicine cu floare roşie, se află odaia ei. O auzeam cîntînd şi certîndu-şi sora cea mică, o simțeam vag cînd ieşea în balcon, şi de acolo venea glasul scurt, de pasăre surprinsă, cînd răspundea la vreo chemare de jos: "Giacè!".

Se întoarse cu cîteva scrisori şi se opri în fața mea, în-cercînd să lege cheia de colțul sari-ei.

— Eu am grija cutiei de scrisori, spuse mîndră. Dar mie nu-mi scrie nimeni, adăogă, puțin întristată, privind numele pe plicuri.

— Cine să vă scrie?

— Oamenii. De ce mai e poştă, dacă nu primesc scri¬sori de la oameni pe care nu-i văd?

O privii fără să înțeleg. Rămase şi ea, cîteva clipe, gîndindu-se speriată la ceva şi închizînd ochii.

— Mi s-a părut c-am făcut o greşeală de gramatică, îşi mărturisi ea turburarea.

— N-a fost nici o greşeală.

— Atunci de ce mă priveați aşa?

— NU prea înțelegeam. Cum să vă scris oameni ne¬cunoscuți?

— Nu se poate, nu e aşa? Şi tata spune aceiaşi lucru. Tata spune că sunteți foarte inteligent, e adevărat?

Zîmbii prosteşte şi încercai să fac o glumă, dar ea con¬tinuă:

— Vreți să vedeți terasa?

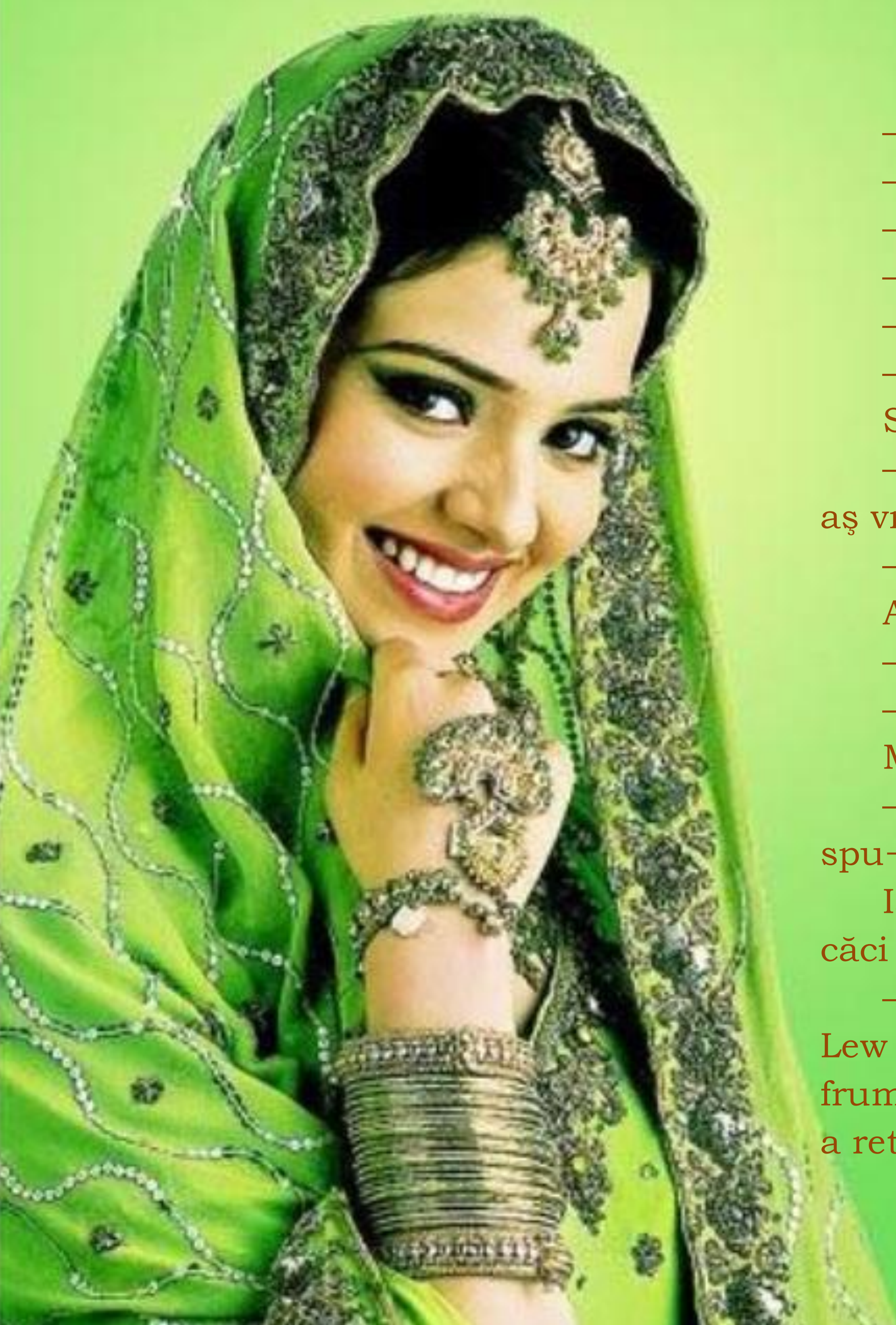
Acceptai cu bucurie, căci tînjeam să mă tolănesc acolo, pe acoperişul casei, să privesc în voie cerul, grupurile de cocotieri şi grădina, să văd de sus cartierul acesta numai parcuri şi vile, în care mă rătăceam la început aproape în fiecare zi.

— Pot veni aşa cum sunt?

Mă privi mirată. Explicai:

— Sunt în pantofi de tennis, fără ciorapi, n-am guler, n-am haină.

Continuă să mă privească. Apoi întrebă deodată, stra¬niu de curioasă:

— La d-stră cum se suie lumea pe terasă?

— Noi n-avem terase.

— Deloc, deloc?

— Deloc.

— Trebuie să îie trist. Cum vedeți, atunci, soarele?

— Pe stradă, la cîmp, cum se vede soarele.

Se gîndi o clipă.

— De aceea sunteți albi. Sunteți foarte frumoşi. Şi eu aş vrea să fiu albă, nu se poate asta, nu e aşa?

— Nu ştiu, dar bănuiesc că nu. Pudră.

Avu o uitătură de dispreț.

— Pudra se spală. D-stră v-ați pudrat cînd erați mic?

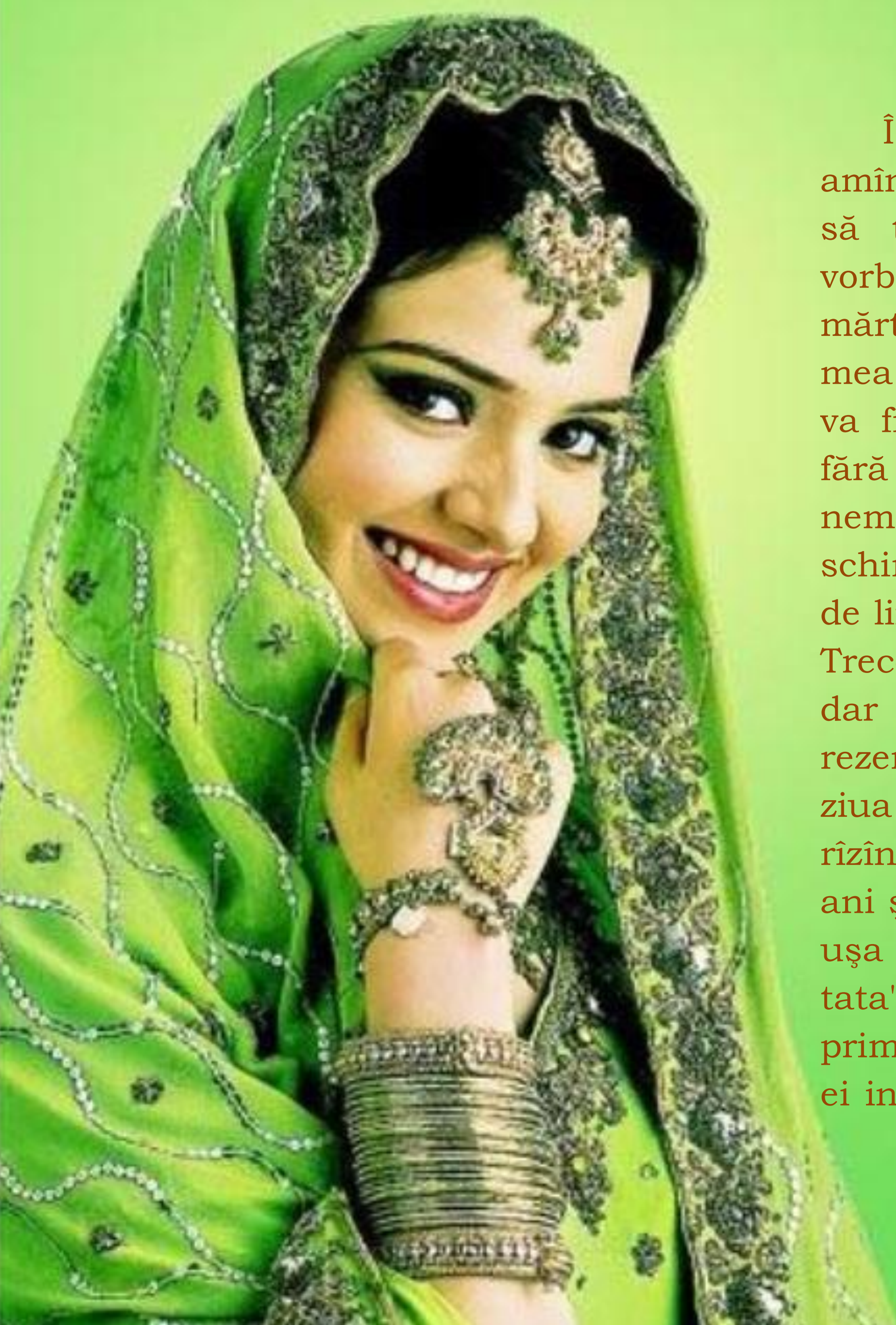
— Nu, nimeni nu se pudrează cînd e mic…

Mă privi fericită.

— Dacă vă pudrați, vă îmbolnăveați. Şi Tolstoi spu¬ne aşa.

Iarăşi mă mirai, şi o priveam probabil foarte amuzat, căci numaidecîț deveni serioasă.

— Nu cunoaşteți pe contele Lew Tolstoi (pronunță pe Lew în englezeşte: Liu), marele scriitor rus? Scrie foarte frumos; şi a fost bogat, dar la bătrînețe a lăsat totul şi s-a retras în pădure; parcă ar fi fost indian…

Îşi aduse aminte de terasă şi mă pofti. Urcarăm amîn-doi scările, eu puțin intimidat, pentru că trebuia să trec prin fața odăiei femeilor, ea încercînd să vorbească tare, ca să o audă maică-sa şi — cum mi-a mărturisit în urmă — să ştie că "mă distrează". (Gazda mea nu dormise cîteva nopți gîndindu-se cît de greu îmi va fi mie fără "distrac¬ții": fără muzică, fără prieteni, fără patefon.) Cînd ajun-sei sus, mă cuprinse deodată o nemărginită bucurie. Niciodată n-aş fi ghicit cît de schimbată se vede lumea de pe acoperişul unei case, cît de liniştită apare cetatea, cît de verde e cartierul nostru. Treceam în fiecare zi pe lîngă arborii din Bhowanipore, dar niciodată n-aş fi crezut că sunt atît de mulți. Mă rezemai de parapet şi privii în jos, in curte. Îmi amintii ziua cînd am zărit-o pe Maitreyi trîntîtă pe trepte şi rîzînd. Mi se părea c-au trecut ani de-atunci. Trecuseră ani şi de cînd Maitreyi venise să mă întrebe, fricoasă, la uşa odăiei mele: "Vă rog să-mi spu¬neți cînd se întoarce tata"... N-o înțelegeam; mi se părea că e un copil, o primitivă. Mă atrăgeau vorbele ei, mă încîntau gîndirea ei incoerentă. naivitățile ei, şi multă vreme, mai tîrziu,

mi-a plăcut să mă consider om întreg alături de această barbară.

— Sora mea nu vorbeşte bine englezeşte, îmi spuse ve¬nind cu Chabù de mînă, dar înțelege totul. Vă roagă să-i spuneți o poveste... Şi mie îmi plac poveştile.

Rămăsei iarăşi sec şi inert în fața fetelor astea, care se țineau de mînă, sub cerul unui început de seară aşa cum niciodată nu văzusem. Am avut o senzație ciudată de vis, de decor schimbat într-o clipită. Parcă s-ar fi ri¬dicat de undeva o cortină. Sau poate mă schimbasem eu; nu ştiu.

— N-am mai citit de mult poveşti, răspunsei după o destul de lungă pauză. Şi apoi, mai e ceva: eu nu ştiu să povestesc. E un dar ăsta al poveştilor. Nu-l are oricine.

Se întristară amîndouă, atît de spontan şi de sincer, încît mă simții vinovat şi începui a mă gîndi dacă nu cumva tot îmi mai aduc ceva aminte din toate poveştile pe care le citisem în copilărie. Nu-mi venea nici una în minte. Mă simțeam neghiob, şi conştiința opacității mele mă paraliza. Trecui repede în revistă: Perrault, Grimm, Andersen, Lafcadio Hearn. Mi se păreau toate cunoscute. Mi se părea că aş fi ridicol să le spun

povestea Scufiței Roşii sau a principesei adormite, sau a comorii fermecate. Aş fi vrut să ştiu o poveste minunată, cu aventuri şi com¬plicații multe, care să-i placă şi Maitreyiei. Să fie, în sfîrşit, demnă de un tînăr inteligent şi cetit; să fie originală, impresionantă, simbolică. Şi nu-mi 'trecea prin minte nici o astfel de poveste simbolică.

— Spune-mi o poveste cu un pom, vorbi Chabù, privindu-şi sora ca să înțeleagă dacă se exprimase bine.

Mă gîndii că aş putea improviza ceva şi începui:

— A fost odată un pom şi, la rădăcina pomului, se afla ascunsă o comoară. Un cavaler...

— Ce e aia cavaler? întrebă Chabù.

Soră-sa o lămuri în bengali, în timp ce eu încercam să ghicesc ce am să spun mai departe.

— Un cavaler visă într-o noapte că o zînă îi arată locul comoarei. (Mi se păru atît de ridicol ceea ce spuse¬sem, încît îmi fu ruşine să privesc fetele şi mă aplecai să-mi înnod şireturile pantofilor.) Cu ajutorul unei oglinzi fermecate, cavalerul găsi comoara. (Îmi era peste putință să continuu. Mi se părea că Maitreyi înțelege jena mea. dar cînd ridicai ochii, o văzui că asculta foarte atentă si, aparent, foarte interesată de

cele ce vor urma.) Care îi fu însă mirarea, cînd peste comoară descoperi un balaur viu, cu ochi de jăratec şi gura de foc. (Roşii pronunțînd ultimele cuvinte.) Atunci...

— Dar pomul? întrerupse Chabù... Ce-a zis pomul?

— Acela nu era un pom fermecat şi n-avea darul vor¬birii: aşa că n-a zis nimic.

— Dar de ce trebuie să fie fermecat ca să poată vorbi? întrebă Chabù.

Mă simții puțin încurcat şi-mi spusei în gînd: panteism.

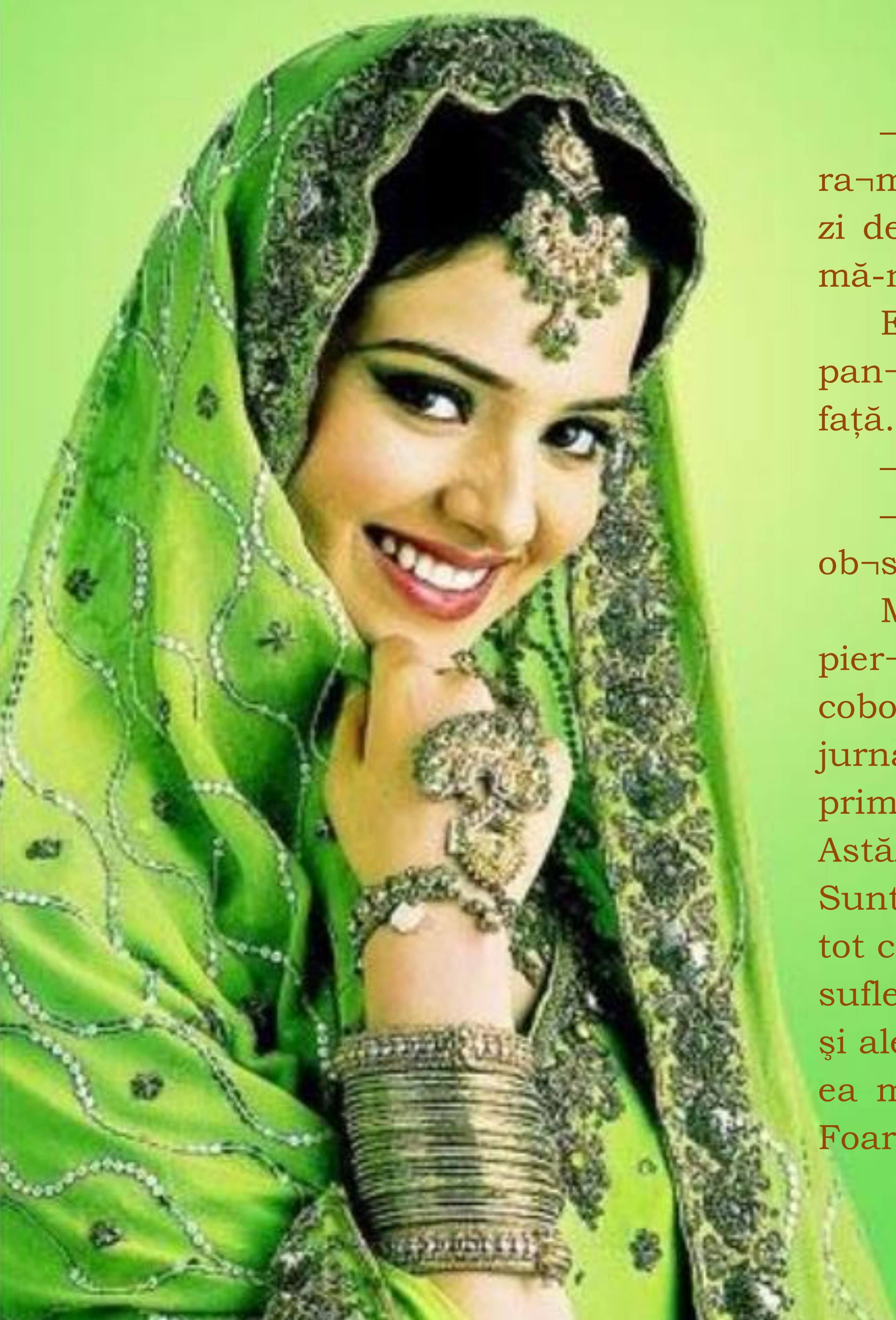
— În sfîrşit, aşa e povestea; nu toți pomii au suflet, numai cei fermecați.

Chabù vorbi ceva foarte aprins cu Maitreyi, şi pentru întîia dată regretai că nu le înțeleg deloc limba. Erau su¬nete dulci, italieneşti, şi vocale prelungite, parcă dintr-un moment în altul ar fi trebuit să se continue în cîntec.

— Ce spune? mă adresai eu către Maitreyi.

— Mă întreabă dacă pomul ei are suflet. Eu i-am spus că toți pomii au suflet.

— Dar are ea un pom al ei?

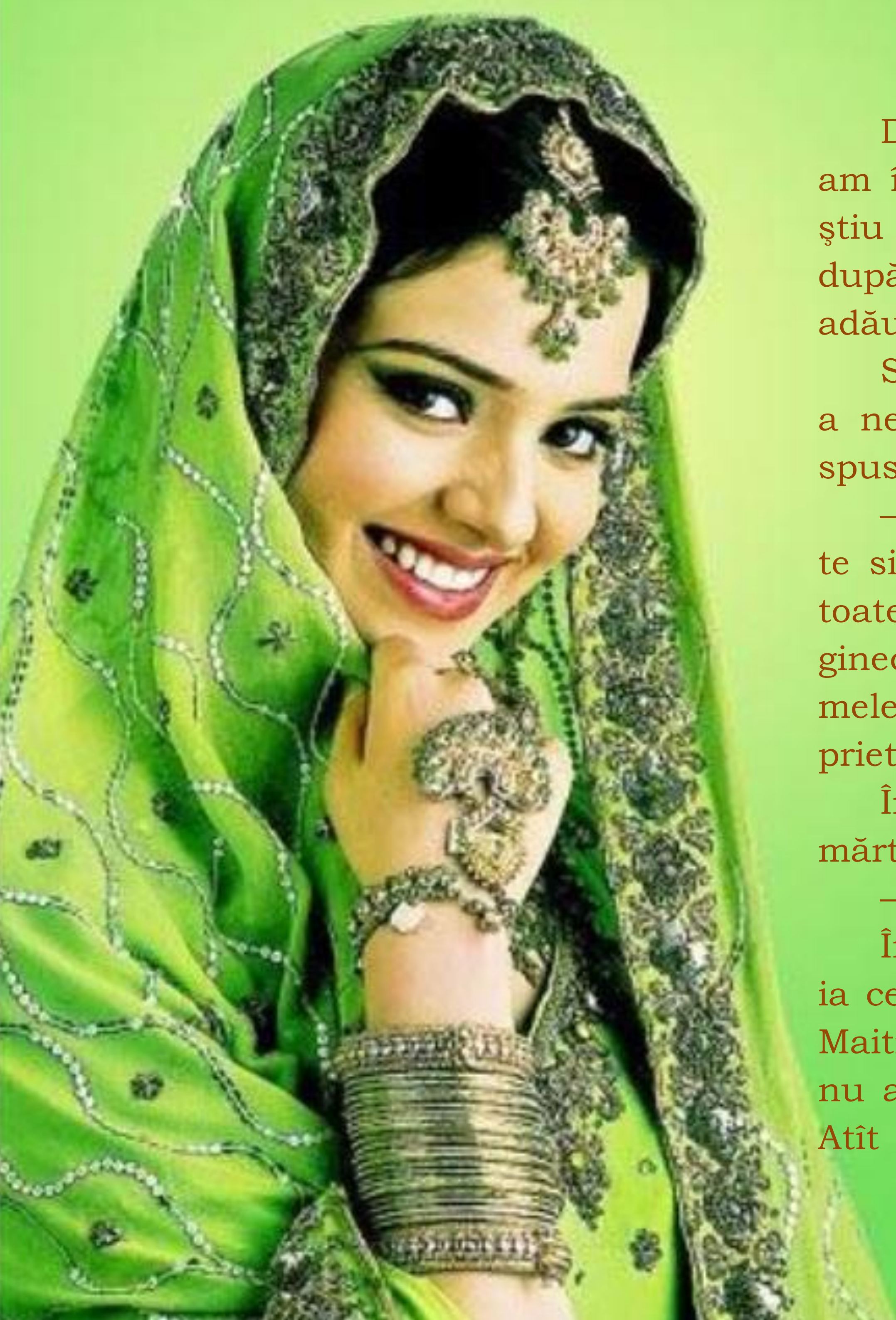
— Nu e chiar pom. E arbustul din curte, acela cu ra¬murile pe balustrada verandei. Chabù îi dă în fiecare zi de mîncare: turtă şi prăjituri, şi firimituri din tot ce mă-nîncă ea.

Eram fericit şi-mi repetam în gînd: panteism, pan¬teism. Mă gîndeam ce documente rare am eu în față.

— Bine, Chabù, dar pomul nu mănîncă turte.

— Dar eu mănînc! răspunse ea foarte mirată de ob¬servația mea.

Mi se părea că descoperirea aceasta nu trebuie pier¬dută, şi, pretextând că mă duc să fumez o pipă, mă coborîi în odaia mea. Închisei uşa cu bara şi scrisei în jurnal: "Prima discuție cu Maitreyi. De remarcat primitivismul gîndirii ei. Un copil care a cetit prea multe. Astăzi, pe terasă, o întâmplare penibilă cu povestitul. Sunt incapabil să spun poveşti; probabil, jena mea de tot ceea ce e ino¬cent şi naiv. Revelația a fost Chabù, un suflet panteist. Nu face deosebire dintre sentimentele ei şi ale obiecte¬lor; de pildă, dă turte unui pom, pentru că ea mănîncă turte, deşi ştie că pomul nu poate mînca. Foarte inte¬resant."

După ce am însemnat în jurnal acele cîteva linii, m-am întins pe pat şi m-am lăsat în voia gîndurilor. Nu ştiu ce îndoieli m-au străbătut atunci, căci m-am ridicat după cîteva minute, am redeschis jurnalul şi ani adăugat: "Poate mă înşel...".

Seara am lucrat cu inginerul în biroul lui. Înainte de a ne despărți, îşi rezemă mîna de umărul meu şi-mi spuse:

— Soția mea ține foarte mult la d-ta, Allan. Vreau să te simți aici ca la d-ta acasă. Poți circula în voie prin toate odăile. Noi nu suntem ortodocşi şi nu avem gineceu. Dacă ai nevoie de ceva, te rog spune-i soției mele sau Maitreyiei. Cred că sunteți destul de buni prieteni...

Întîmplările acestei zile mă ispiteau să spun "da". Îi mărturisii totuşi dificultățile mele.

— Orice fată indiană se poartă aşa cu un strein...

Începu apoi să-mi povestească. O dată, trebuind să ia ceaiul la legația italiană, consulul a voit să ajute pe Maitreyi să traverseze o curte interioară — căci ploua şi nu aveau decît o singură umbrelă — şi i-a luat brațul. Atît a speriat-o pe Maitreyi gestul acesta al unui

necu¬noscut, încît a rupt-o la fugă prin ploaie, a ieşit în stradă, a sărit în maşină şi nu s-a oprit din plîns pînă în Bhowanipore, după ce s-a repezit în brațele mamei. Şi asta se întîmplase numai cu un an înainte, cînd Maitreyi avea aproape 15 ani şi trecuse examenul de matriculație la Universitate, şi se pregătea pentru Bachelor of Arts. Altă dată, cînd o familie europeană îi invitase în lojă la operă şi un tînăr elegant încercase să-i apuce mîna, în întunerec, Maitreyi îi spuse la ureche, destul de tare ca să audă ve¬cinii: "Am să te bat cu papucul peste gură!" Panică. Loja, în picioare. D-na X "(numele ei este prea cunoscut în Calcutta pentru a-l putea menționa aici) a intervenit. Discuții, explicații, scuze.

— Am făcut vreo greşeală de gramatică? întrebă Maitreyi.

Aceasta mă făcu să rîd cu poftă, deşi mă întrebam dacă fata aceasta ascunde inocență ori un perfect rafinament, cultivînd humorul şi amuzîndu-se pe spinarea noastră. Gîndul acesta îmi venea mereu în minte de cîte ori, în urmă, o ascultam vorbind sau îi auzeam rîsul din cele¬lalte odăi.

— Nu ştii că Maitreyi scrie versuri? mă întrebă, foarte mîndru, inginerul.

— Îmi închipuiam numai, i-am răspuns:

Descoperirea aceasta mi-o făcea oarecum antipatică.

Toate fetele scriu versuri, şi toți copiii-minune. Înțelegeam că inginerul vrea să-şi scoată fata un soi de copil-minune, şi aceasta mă dezgusta. De cîte ori mai înainte îmi spu¬sese: "Maitreyi are geniu!", şi în acele zile o priveam cu oarecare ciudă. Poate de aceea e atît de încrezută, re¬flectam eu.

— Scrie poeme filozofice, care îi plac foarte mult lui Tagore, adaogă, observîndu-mă.

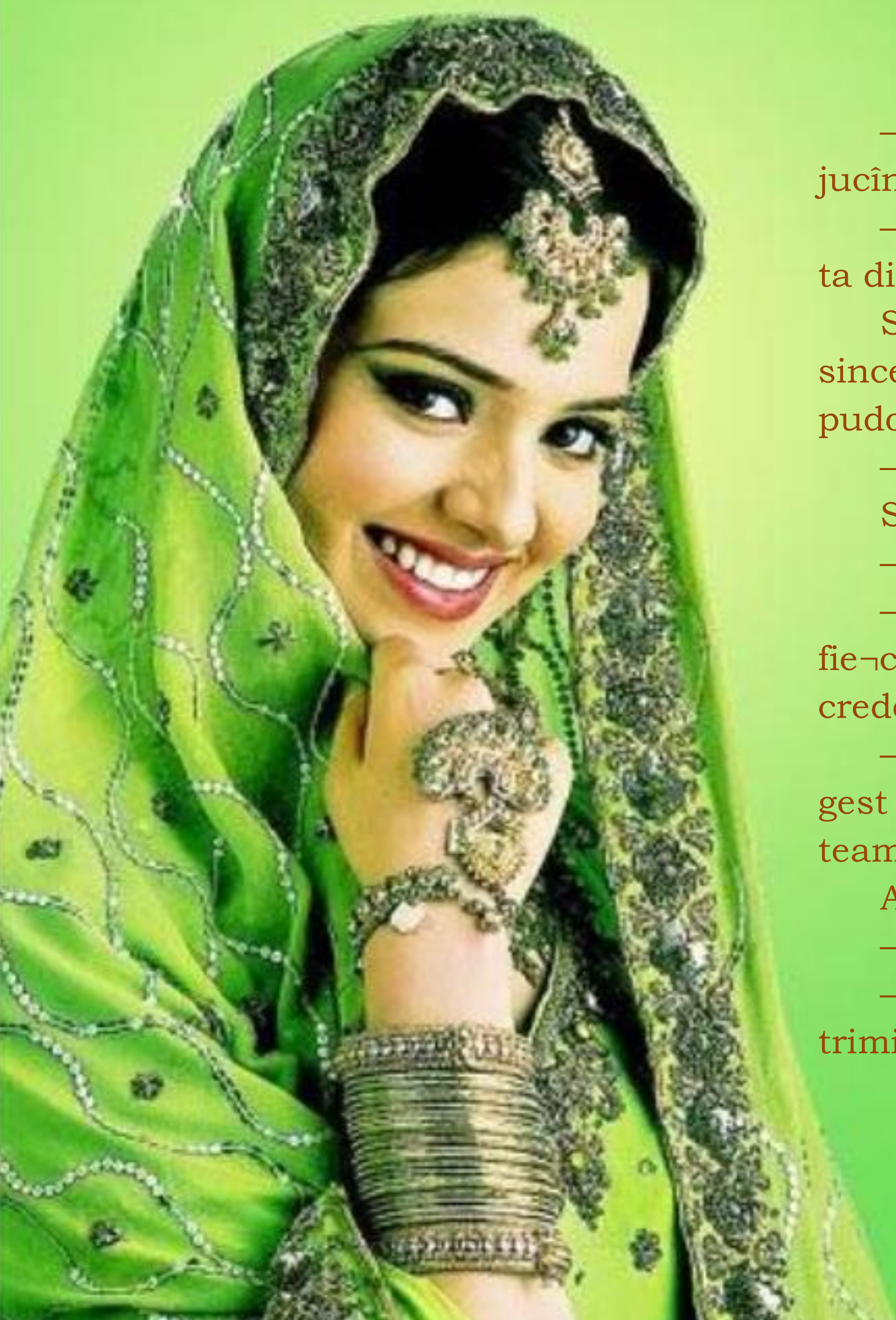
— Da? (Mă prefăcui cît mai indiferent.)

Cînd coboram scările, o întîlnii pe Maitreyi ieşind din bibliotecă.

— Nu ştiam că eşti poetă, vorbii cu un ton pe care îi voiam ironic.

Se roşi şi se rezemă de zid. Începea să mă supere sen¬sibilitatea aceasta bolnăvicioasă.

— La urma urmelor, nu e nimic rău dacă scrii ver¬suri, adăogai. Totul e să le scrii frumoase.

— De unde ştiţi că nu sunt frumoase? mă întrebă jucîndu-se cu volumul pe care îl adusese din bibliotecă.

— Nu mă îndoiesc. Mă întrebam numai ce poţi şti d-ta din viaţă ca să scrii poeme filozofice.

Se gîndi o clipă, apoi începu să rîdă. Rîdea tot mai sincer, apăsîndu-şi braţele pe sîni cu un gest ciudat de pudoare.

— De ce rîzi?

Se opri deodată,

— N-ar trebui să rîd?

— Nu ştiu. Nu înţeleg nimic. La urma urmelor, fie¬care face ce-i place. Te-am întrebat de ce rîzi; credeam că poţi să-mi spui.

— Tata spune că sunteţi foarte inteligent (schiţai un gest de nerăbdare). De aceea vă întreb mereu; mi-e teamă să nu fac greşeli, să nu vă supăr.

Avea o expresie care mă făcu fericit.

— Şi de ce nu vrei să mă superi?

— Pentru că sunteţi oaspetele nostru. Un oaspete e trimis de Dumnezeu...

— Şi dacă oaspetele e un om rău? o întrebai aşa, ca pe un copil, deşi faţa ei ajunsese serioasă, aproape în¬cruntată.

— Dumnezeu îl cheamă înapoi, răspunse ea prompt.

— Care Dumnezeu?

— Dumnezeul lui.

— Cum, fiecare om are un dumnezeu al lui?

Accentuai ultimele cuvinte. Mă privi, se gîndi, închise ochii şi-i deschise cu o privire nouă, umedă, calină.

— Am greşit, nu e aşa?

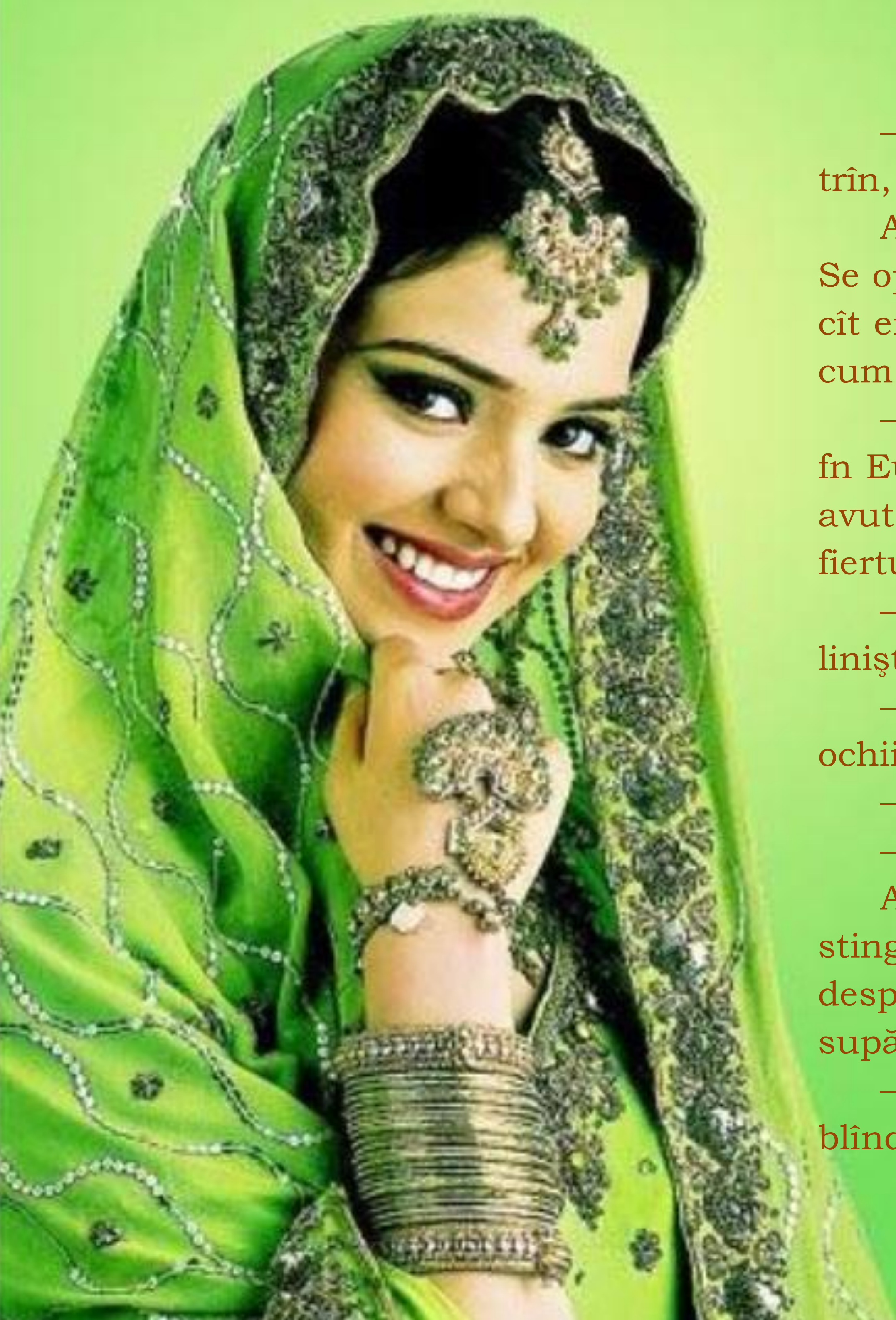
— Cum vrei să ştiu eu? vorbii, ca să-mi ascund în¬curcătura. Eu nu sunt filozof.

— Eu sunt, spuse ea repede, fără să clipească. Îmi place să gîndesc, să fac versuri, să visez.

Îmi spusei în gînd: "Habar n-are de filozofie!", şi zîmbii.

— Aş vrea să fiu bătrînă, începu ea deodată, cu un glas cald, melancolic, care mă străbătu. Bătrînă ca Robi Thakkur.

— Cine e Robi Thakkur? întrebai, turburîndu-mă fără înţeles.

— Tagore. Aş vrea să fiu bătrînă ca el. Cînd eşti bătrîn, iubeşti mai mult şi suferi mai puțin.

Apoi se ruşină de cele spuse şi făcu un gest de fugă. Se opri şi se controlă, căci mă privise şi înțelese probabil cît eram de stînjenit, acolo, rezemat de scară şi neştiind cum trebuie să mă port cu ea.

— Mama a fost foarte supărată: a cetit într-o carte că fn Europa se serveşte supă în fiecare seară. La noi n-ați avut niciodată supă, de aceea ați slăbit. Noi nu păstrăm fiertura aceea, o dăm la paseri.

— Nici mie nu-mi place supa, încercai eu să o liniştesc.

— Aş fi vrut să-ți placă! spuse şi-i sclipiră o clipă ochii.

— La urma urmelor, ce importanță ar fi avut?

— Pentru mama...

Ar fi vrut să spună ceva, dar se opri. Eram şi eu stingherit de această întrerupere şi nu ştiam ce să cred despre lucirea aceea mînioasă a ochilor. "Poate că am supărat-o", îmi spusei în gînd.

— Te rog să mă ierți dacă am greşit cu ceva, vorbii eu blînd. Nu ştiu cum să mă port cu indienii....

Cînd i-am vorbit, ea deja se pregătea să urce scările, dar s-a oprit să mă asculte. Mă privi iarăşi, de astă dată atît de straniu (ah! cum am să pot eu sugera privirile ei, niciodată aceleaşi, niciodată), încît rămăsei şi eu cu ochii deschişi, sorbind-o.

— De ce mi-ați cerut iertare? De ce vreți sâ mă faceți să sufăr?

— Nici gînd, mă scuzai eu zăpăcit. Mi s-a părut că te-am supărat şi atunci...

— Cum poate să ceară iertare un bărbat unei fete?

— Cînd greşeşti ceva, trebuie... În sflrşit, aşa se obişnuieşte...

— Unei fete?

— Şi unui copil, mă lăudai eu. Cel puțin...

— Aşa fac toți europenii?

Ezitai.

— Adevărații europeni, da.

Se gîndi şi închise o clipă ochii, dar numai o clipă, căci izbucni în rîs şi iarăşi îşi" prinse sînii sub brațe, sfioasă.

— Poate că îşi cer iertare numai între ei, albi între albi. Mie mi-ar cere cineva iertare?

— Desigur.

— Şi lui Chabù?

— Şi ei.

— Chabù e mai neagră decît mine.

— Nu e adevărat.

Îi străluciră iarăşi ochii.

— Ba da. Eu şi cu mama suntem mai albe decît Chabù, şi cu tata. N-aţi observat?

— Ei şi, ce are a face?

— Cum, asta e indiferent? Chabù are să se mărite mai greu, pentru că e mai neagră şi va trebui să i se dea mai mulţi bani...

Spunînd asta, se roşi şi se turbură toată. De fapt, şi eu eram destul de încurcat, căci acum ştiam mult mai mult despre căsătoria indiană decît ştiam pe vremea vi¬zitei lui Lucien şi înţelegeam cît e de penibil pentru o fată indiană să vorbească despre asemenea tîrguri. No¬rocul nostru că pe Maitreyi o chemă d-na Sen de sus, şi alergă atunci fericită, cu cartea subsuoară, strigînd:

— Giacè!

Mă întorsei în odaia mea cu desăvîrşire încîntat de tot ce descoperisem în acea zi. Mă spălai, căci se apropia masa (mîncam foarte tîrziu, pe la 10— 11, după obiceiul ben¬galez, iar după masă toți se duceau să se culce), şi deschi¬sei jurnalul ca să adaog ceva. Aşteptai cîteva secunde cu stiloul în aer, apoi închisei caietul, spunîndu-mi: "Prostii...".

V

Aş vrea să mărturisec de la început şi răspicat că niciodată nu m-am gîndit la dragoste în cele dintîi luni petrecute în tovărăşia Maitreyiei. Mă ispitea mai mult faptul ei, ceea ce era sigilat şi fascinant în viața ei. Dacă mă gîndeam adesea la Maitreyi, dacă în jurnalul meu din acei timp se găsesc notate o seamă din cuvintele şi întîmplările ei, dacă, mai ales, mă turbura şi mă neliniştea, aceasta se datora straniului şi neînțelesului din ochii, din răspunsurile, din rîsul ei. Este adevărat că

spre fata aceasta mă simțeam atras. Nu ştiu ce farmec şi ce chemare aveau pînă şi paşii ei. Dar aş minți dacă n-aş spune că întreaga mea viață din Bhowanipore — nu numai fata — mi se părea miraculoasă şi ireală. Intrasem atît de repede şi fără rezervă într-o casă în care totul mi se părea neînțeles şi dubios, încît mă deşteptam cîteodată din acest vis in¬dian, mă întorceam cu gîndul la viața mea, la viața noas¬tră, şi-mi venea să zîmbesc. Ceva se schimbase, desigur. Nu mai mă interesa aproape nimic din vechea mea lume, nu mai vedeam pe nimeni în afară de musafirii familiei Sen şi începusem aproape să-mi schimb chiar lecturile. Meatul cu încetul, interesul pentru fizica matematică a scăzut, am început să citesc romane şi politică, apoi tot mai multă istorie.

S-a întîmplat îasă altceva. Maitreyi mă întrebă într-o zi dacă vreau să învăț bengaleza, mi-ar da ea lecții. Eu îmi cumpărasem deja, din cea dintîi săptămână, un ma¬nual simplu pentru conversația bengaleză, din care citeam pe ascuns, trudindu-mă să prind înțelesul acelor cuvinte pe care le striga Maitreyi cînd era chemată sau cînd se supăra. Învățasem, astfel, că giacè înseamnă "vin acum"; iar ki vishan! — pe care îl auzeam în orice

discuție — un fel de exclamație şi mirare, ceva cam "ce extra¬ordinar!". Manualul meu nu prea m-a învățat mult şi, cînd Maitreyi mi-a propus să luăm lecții împreună, am primit. În schimb, eu trebuia să-i dau lecții de franceză.

Chiar în acea zi, imediat după, masă, ne-am aşezat la lucru în odai-a mea. Mă sfiisem întîi să luăm lecțiile în odaia mea şi propusesem biblioteca, dar inginerul m-a sfătuit să rămînem la mine, unde e mai multă linişte. (Eforturile vizibile pe care le făcea Sen ca să mă imprie¬tenească cu Maitreyi şi toleranța excesivă a d-nei Sen mă stinghereau tot mai mult, mă făceau bănuitor, răută¬cios. Cîteodată mă întrebam chiar dacă nu şi-au pus în gînd să mă căsătorească cu fata lor, deşi, logic, lucrul acesta era o imposibilitate, şi ei toți şi-ar fi pierdut casta şi numele dacă ar fi îngăduit o asemenea nuntă.)

Ne-am aşezat amîndoi la masă, eu destul de departe de ea, şi Maitreyi şi-a început lecțiile. Am înțeles îndată că nu voi putea învăța bengaleza decît singur. Îmi explica atît de frumos şi mă privea atît de aproape, încît

o ascul¬tam fără să rețin nimic. Spuneam numai, din cînd în cînd: "Da!"...

O observam şi mă lăsam prins de privirile mele, de acea voință fluidă, care nu are nimic de-a face cu ochii, deşi porneşte prin ei. N-am văzut niciodată o figură mai insurgență, refuzîndu-se cu mai multă îndîrjire plasticei. Păstrez încă trei fotografii de ale Maitreyiei, dar cînd le scot din sertar şi le privesc, nu o recunosc în nici una.

A urmat după aceea, aşa cum ne-a fost vorba, lecția de franceză. Eu am început să-i explic pronumele şi pro¬nunția alfabetului, dar Maitreyi mă întrerupse.

— Cum se spune: "Sunt o fată tînără"?

I-am spus cum se spune, şi repeta fericită:

— Je suis jeune fille, je suis jeune fille!

Pronunța cu o precizie uimitoare. Dar lecția mea era zadarnică, pentru că mă întrerupea mereu ca să-i spun franțuzeşte o sumă de propoziții şi cuvinte fără nici un rost.

— Vorbiți ceva, îmi traduceți şi eu repet, găsi ea metoda cea mai bună.

Am început atunci o serie de conversații foarte ciudate, pentru că Maitreyi mă întreba mereu dacă îi traduc exact cele ce spuneam întîi în franțuzește.

— Eu aş spune ceva şi aş traduce altceva, îmi mărturisi.

După cîeva lecții nu mai mă privea, ci se juca cu creionul pe caiet în timp ce îi vorbeam. Scria de zeci de ori: Robi Thakkur, Robi Thakkur. apoi se iscălea, desena o floare, caligrafia "Calcutta", "Îmi pare rău", "De ce?", sau improviza versuri în bengaleză. Iar eu, cînd nu-i puteam privi ochii, vorbeam ca în fața unei streine. Totuşi nu cutezam să o rog să înceteze.

— De ce nu vrei să-rai spui că nu-ți place să să scriu în timp ce d-ta vorbeşti? mă întrebă ea brusc, privindu-mă drept în ochi şi cu un glas de o feminitate care m-a surprins.

Am răspuns ceva în treacăt şi mi-am continuat stingherit, e drept, dar şi puțin înfuriat. Ea şi-a plecat din nou ochii pe caiet şi a scris: "E tîrziu, prea târziu, dar nu e tîrziu".

— Ce înseamnă asta? o întrebai, căci nu mă putui opri să nu-mi arunc ochii pe caiet.

— Mă jucam numai, răspunse ea, ştergînd cele scrise literă după literă şi desenînd cîte o floare deasupra fiecărui cuvînt. Mi-a venit ceva în cap: am să dau lecții de franceză lui Chabù.

Îmi amintesc că m-a apucat un rîs nebun, care a înveselit-o şi pe ea.

— Crezi că n-aş putea? Aş fi un profesor mai bun decît d-ta, chiar la franceză...

Vorbi cu o seriozitate şăgalnică, privindu-mă pe furiş, aşa cum nu o văzusem niciodată mai înainte, şi aceasta mă făcu să tresar şi să mă bucur, căci mi se părea mult mai feminină, mai a mea astfel. O înțelegeam mai bine cînd se juca femeieşte decît atunci cînd rămînea o bar¬bară fără început şi fără sfîrşit, o "panteistă", cum o numeam eu. Nu ştiu ce i-am spus pe franțuzeşte şi n-am vrut să-i traduc. Aceasta a însuflețit-o, s-a roşit şi m-a rugat să-i repet încă o dată fraza. A memorat-o perfect şi a luat de pe masă dicționarul englez-francez, începînd să-l răsfoiască la cuvintele care i se păreau ei că sunt în acea frază misterioasă, pe care nu voiam s-o traduc. (De fapt, nu era nimic; îi spusesem o banalitate oarecare.) N-a găsit

nici unul din acele cuvinte din fraza mea, şi aceasta a nemulţumit-o grozav.

— Nu ştii să te joci, îmi spuse.

— Nici nu vreau să mă joc la lecţie, răspunsei eu, încercînd să par mult mai sec decît eram.

Asta i-a dat de gîndit şi a'închis o clipă ochii, după obiceiul ei. Avea pleoapele mai palide, cu o foarte uşoară şi fermecătoare umbră viorie.

— Mă duc să văd dacă au venit scrisori, spuse ea şi se ridică repede de la masă.

O aşteptai puţin cam plictisit; căci vedeam că nu învaţă nimic şi mă temeam să nu creadă inginerul că din vina mea nu învăţa. Se întoarse foarte repede, foarte abă¬tută, cu două flori rupte din glicina verandei. Se aşeză şi mă întrebă:

— Nu reîncepem lecţia? Je suis jenne fille...

— Bine, văd că ştii asta, dar mai departe?...

— J'apprend le français...

— Asta e de săptămîna trecută.

— Pe fata aceea din maşină o învăţai franţuzeşte? mă întrebă ea din senin, privindu-mă iară, oarecum înspăimîntată.

Înțelesei că se gîndește la Geurtie, pe care o văzuse stînd în brațele mele, şi roşii.

— Ar fi fost foarte greu. mă apărai eu. Fata aceea era foarte proastă. Chiar dacă aş fi învățat-o cinci ani...

— Cîți ani ai avea pesta cinci ani? mă întrerupse Maitreyi.

— Treizeci pe treizeci şi unul, răspunsei măgulit.

— Nici jumătate cît el, şopti mai mult pentru sine.

Plecă ochii în caiet şi începu să scrie "Robi Thakkur", şi în caractere bengaleze, şi în caractere europene. Aceasta mă enervă din mai multe motive; întîi, pentru că mă intriga pasiunea ei pentru un bărbat de şaptezeci de ani; al doilea, pentru că se depărtase discuția de la Geurtie (prin care, crezul eu un moment, aş fi făcut-o un pic geloasă); în sfîrşit, pentru că bănuiam că îşi bate joc de mine şi se preface mai naivă decît este. N-aş fi suportat pentru nimic în lume să-şi bată joc de mine o fată de 16 ani, pentru care nu simțeam nici un fel de dragoste, ci numai delicii intelectuale. De aceea nu i-am luat în seamă multă vreme o serie de acte foarte abile şi dis¬crete, prin care ea poate încerca să mă prindă în cursă şi să mă. facă ridicul. La urma urmelor, gîndeam

eu, sunt cel dintîi tînăr pe care Maitreyi îl cunoaşte mai de aproape, locuiesc alături de ea, sunt alb, şi ar avea atîtea motive să mă placă. Gîndul acesta îmi da curaj. Îmi plăcea să-l cultiv, pentru că mă ştiam imun, simțeam că voi putea rămîne deasupra jocului, implicat în eventuala ei pa-siune, dar liber față de mine însumi. Jurnalul acelor săptămîni dovedeşte îndeajuns aceasta. Urmăream jocul Mai¬treyi ei cu multă luciditate. Pentru că, într-adevăr, de cînd îi pierise timiditatea de la început şi începuse să vorbească deschis cu mine, Maitreyi îmi făcea impresia că se joacă. Se ridică strîngîndu-şi cărțile şi luă în mînă o floare.

— Le-am ales pe cele mai roşii, spuse ea, privind cior¬chinele glicinii.

Se pregătea să plece.

— Ia-le pe amîndouă, îi atrăsei eu luarea-aminte, înfundîndu-mi tutun în pipă, ca să-i arăt cît de puțin țineam la florile ei.

Se întoarse şi o luă şi pe cealaltă, îmi mulțumi pentru lecție şi plecă. Dar se întoarse repede în uşă, zvîrli o floare pe masa mea (pe cealaltă o şi pusese în păr) şi fugi. O auzeam cum urcă scările, patru cîte

patru. Nu ştiam ce să cred: declarație? Deschisei jurnalul şi însemnai scena cu un comentariu stupid.

A doua zi, la ceaiul de dimineață şi înainte de a pleca la birou, Maitreyi mă întrebă în treacăt ce-am făcut cu floarea.

— Am presat-o, mințîi eu, ca s-o fac să bănuiască cine ştie ce idilă incipientă în sufletul meu.

— Eu am pierdut-o pe scară, mărturisi întristată.

M-am gîndit toată ziua la această scenă şi-mi imagi¬nam o serie de întîmplări cu desăvîrşire absurde. Cînd m-am întors de la birou, m-am privit în oglindă şi, pentru întîia oară în viața mea, mă voiam mai frumos. Dar am un rest de humor care nu mă părăseşte niciodată şi, surprinzîndu-mă în fața oglinzii, aşa cum mă maimuță¬ream ca un actor de cinema, începui să rîd cu poftă şi mă trîntii pe pat, fericit că sunt totuşi un tînăr inteligent şi lucid. Atunci intră şi Maitreyi, cu cărțile la braț.

— Facem lecție astăzi? mă întrebă ea, foarte timidă.

Am început cu bengaleza, la care eu progresam mult, pentru că învățam serile singur şi vorbeam tot timpul cu

Chabù numai în bengali. Ea îmi dete o temă de tradus şi, în timp ce eu scriam, mă întrebă:

— Unde ai pus floarea?

— Am presat-o.

— Arată-mi-o şi mie.

Eram destul de încurcat, pentru că. de fapt, zvîrlisem floarea pe fereastră.

— Nu pot, mă prefăcut eu.

— O ţii într-un loc ascuns de tot? mă întrebă ea, extrem de interesată.

Tăcui, lăsînd-o să creadă asta, şi continuarăm lecţia. După ce a plecat, am ieşit pe verandă, am rupt o floare care mi se părea mie că seamănă mai mult cu cea primită şi am presat-o, ofilind-o puţin cu cenuşa de la pipă, ca şi cum ar fi fost culeasă cu o zi mai înainte. Intîlnii pe Mai¬treyi la masă. Îi luceau ciudat ochii, îi venea mereu să rîdă.

— Mama spune că ne ţinem de prostii...

O privii îngheţat şi-mi oprii apoi ochii pe d-na Sen, care surîdea foarte mărinimoasă. Gîndul că ni se încura¬jează şi glumele sentimentale mă dezgusta. Mi se părea că e un complot general la mijloc, ca să mă

îndrăgostesc de Maitreyi. Aşa îmi explicai atunci de ce suntem lăsați mereu singuri, de ce inginerul se retrage tot timpul în odaia lui, cetind romane polițiste, de ce nici o femeie din cîte stau sus nu coboară niciodată să ne spioneze. Îmi venea să fug chiar atunci din casă, căci nimic nu-mi repugnă mai profund decît un complot matrimonial. Plecai ochii în jos şi mîncai tăcut. Eram numai noi trei: Maitreyi, d-na Sen şi cu mine. Inginerul cina la prieteni. Maitreyi vorbi tot timpul cît a durat masa. De altfel, observasem de mult că nu tace decît cînd e de față tatăl sau vreun bărbat strein. Cu noi, ceilalți din casă, era foarte vorbă¬reață.

— Ar trebui să te plimbi puțin, serile, vorbi Maitreyi. Mama spune că iar ai slăbit...

Răspunsei ceva indiferent şi pe un ton distant, ceea ce observă numaidecît d-na Sen. Începu s-o întrebe pe Maitreyi în bengali, şi ea răspundea îmbufnată, dînd din picioare pe sub masă. Mă prefăcui că nu bag nimic în seamă, dar mă durea s-e văd întristată pe d-na Sen, pe care o iubeam ca pe o mamă, deşi arăta atît de tînără şi de sfioasă. Cînd plecai, Maitreyi veni după mine pe

coridor. Aceasta nu se mai întîmplase niciodată, să se apropie de odaia mea, noaptea.

— Te rog să-mi dai înapoi floarea.

Observai numaidecît că era emoționată. Făcuse chiar e foarte serioasă greşeală de gramatică. Nu îndrăzneam S-o poftesc înlăuntru la mine, dar ea intră direct, fără să aştepte. Îi arătai floarea presată şi o rugai să mi-o înapoieze, căci eu vreau totuşi s-o păstrez (sau cam aşa ceva; spusei în orice caz o stupiditate, care se voia-miste¬rioasă şi oarecum sentimentală). O luă tremurînd în mînă, o privi puțin şi apoi începu să rîdă, cu atîta poftă, încît trebui să se rezeme de uşă.

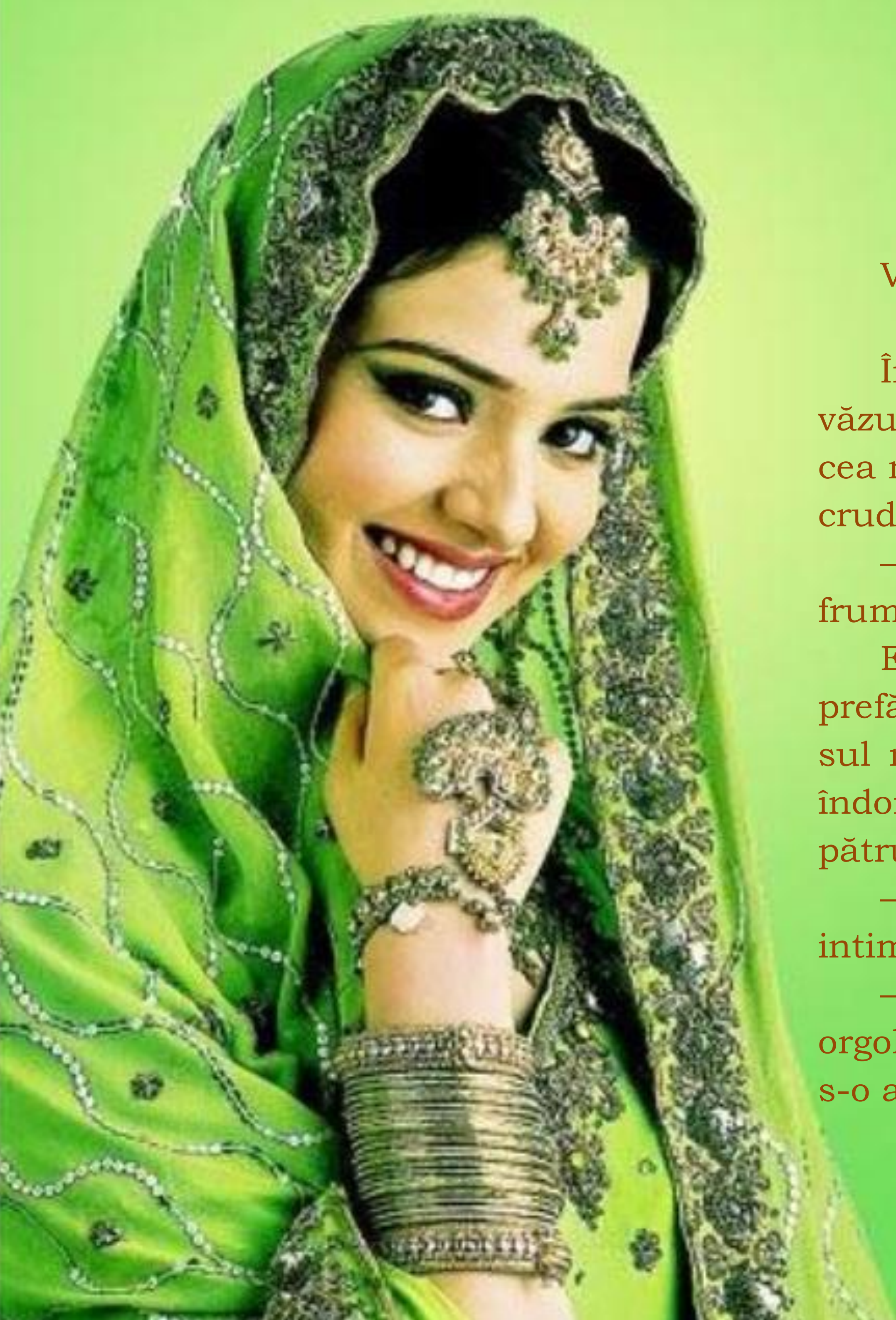
— Asta nu e floarea mea, spuse ea, foarte fericită.

Probabil pălii puțin, căci mă privea biruitoare.

— Cum îți vine să spui asta? mă prefăcui eu indignat.

— Floarea aceea avea, împletit, un fir din părul meu...

Mă privi încă o dată, pasemite foarte amuzată, şi fugi. O auzii, pînă tîrziu după miezul nopții, cîntînd în odaia ei.

VI

Într-o zi, d-l Sen bătu la uşa mea. Ieşii în prag şi îl văzui gata de plecare, iar pe Maitreyi înveştmîntată în cea mai frumoasă sari pe care o avea, de culoarea cafelei crude, cu şal maron şi papuci de aur.

— Fiică-mea ține o conferință despre esența frumo¬sului, îmi spuse.

Eu îi privii surprins şi zîmbii cu o mirare şi încîntare prefăcute. Maitreyi se juca indiferentă cu şalul. Avea un sul manuscris în mînă şi coafura foarte îngrijită. Fără îndoială că se parfumase cu "Keora atar", pentru că pătrundea pînă la mine esența aceea zăpăcitoare.

— Îi urez din inimă tot succesul. Numai să nu se intimideze, adăogai eu, privind-o.

— Nu e întîia dată cînd vorbeşte, lămuri d-l Sen, orgolios. Păcat că nu pricepi destul de bine bengaleza ca s-o asculți şi d-ta...

Am intrat în odaia mea oarecum intimidat, cu o tur¬bure dezamăgire în suflet. Mi-am reluat lectura cu greu, căci figura Maitreyiei conferențiind despre frumos mă obseda. Ori e o farsă la mijloc, ori eu sunt un dobitoc, îmi spuneam. Niciodată n-aş fi crezut că fata aceasta poate gîndi probleme atît de responsabile. Repetam prostit: esența frumosului...

Cînd am auzit maşina oprindu-se în fața casei, peste vreo două ceasuri, am ieşit într-adins pe verandă ca să-i întîmpin. Maitreyi mi s-a părut puțin cam tristă.

— Cum a fost? întreb eu, adresîndu-mă amîndorora.

— Nu prea au înțeles-o toți, răspunse inginerul. A fost prea profundă, a vorbit de lucruri prea intime: despre creațiune şi emoție, despre interiorizarea frumosului, şi publicul n-a putut-o urmări întotdeauna.

Am crezut o clipă că Maitreyi se va opri să mai stea cu mine de vorbă, dar a trecut prin fața uşii fără să mă privească şi a alergat sus. Am auzit-o închizînd ferestrele in odaia ei. Nu-mi găseam locul, şi atunci mi-am luat cascheta şi am pornit să mă plimb în parc. Coborînd trep¬tele verandei, mă auzii chemat din balcon.

— Unde te duci?

Maitreyi sta aplecată pe balustradă, într-o sari albă, de casă, părul lăsat pe umeri şi brațele goale. Îi spusei că mă duc să mă plimb prin parc şi să-mi cumpăr tutun.

— Poți trimite pe servitor să cumpere tutun.

— Şi eu ce să fac? întrebai.

— Dacă vrei, vino sus să stăm de vorbă...

Invitația aceasta mă turbură mult, pentru că, deşi puteam circula liber prin toată casa, nu fusesem încă nici¬odată în odaia Maitreyiei. Ajunsei acolo într-o clipă. Mă aştepta la uşă, cu o față obosită, ochii rugători şi buzele straniu de roşii. (Amănuntul acesta m-a frapat: am aflat mai tîrziu că, de cîte ori ieşea în oraş, îşi vopsea buzele cu pan, după ceremonialul eleganței bengaleze.)

— Te rog să-ți laşi pantofii aici, îmi spuse ea.

Rămăsei în ciorapi, şi aceasta mă făcu să mă cred ridicul, zăpăcindu-mă şi mai mult. Mă pofti să stau lîngă uşa ce da în balcon, pe o pernă. Odaia părea mai degrabă o celulă. Deşi era tot atît de mare ca şi a mea, nu avea decît un pat, un scaun şi două perne. În balcon mai era o măsuță de scris, care aparținea probabil tot

odăiei. Nici o cadră pe pereți, nici un dulap, nici o oglindă.

— În pat doarme Chabù, spuse ea, zîmbind.

— Şi d-ta?

— Pe rogojina asta.

Mi-o arăta de sub pat; o rogojină subțire ca pînza, făcută din pai de bambù. Eram emoționat; parcă m-aş fi aflat dintr-o dată în fața unei sfinte. Am adorat-o aproape în acea clipă. Dar ea avu un rîs ascuns şi-mi spuse aproape de ureche:

— De multe ori dorm în balcon: bate briza şi aud strada, jos.

O stradă pe care nu mai trecea nimeni după ora I seara, mai mult un colț de parc decît o stradă.

— Îmi place să aud strada, vorbi ea, privind peste balustradă. Drumul ăsta de jos cine ştie unde duce?

— În Clive Street, spusei eu. crezînd că fac o glumă.

— Şi din Clive Street?

— La Gange.

— Şi apoi?

— La mare.

Tresări şi se apropie iar de mine.

— Cînd eram mică de tot, mai mică decît Chabù, mer¬geam în fiecare vară la Puri, pe malul mării. Bunicul avea un hotel acolo. Valuri ca la Puri nu cred că mai există în alte mări. Cît casa asta...

Îmi închipui! valurile cît casa şi, alături, pe Maitreyi conferențiind despre esența frumosului. Nu-mi putui stă-pîni un zîmbet superior, de luciditate.

— De ce rîzi? mă întrebă tristă.

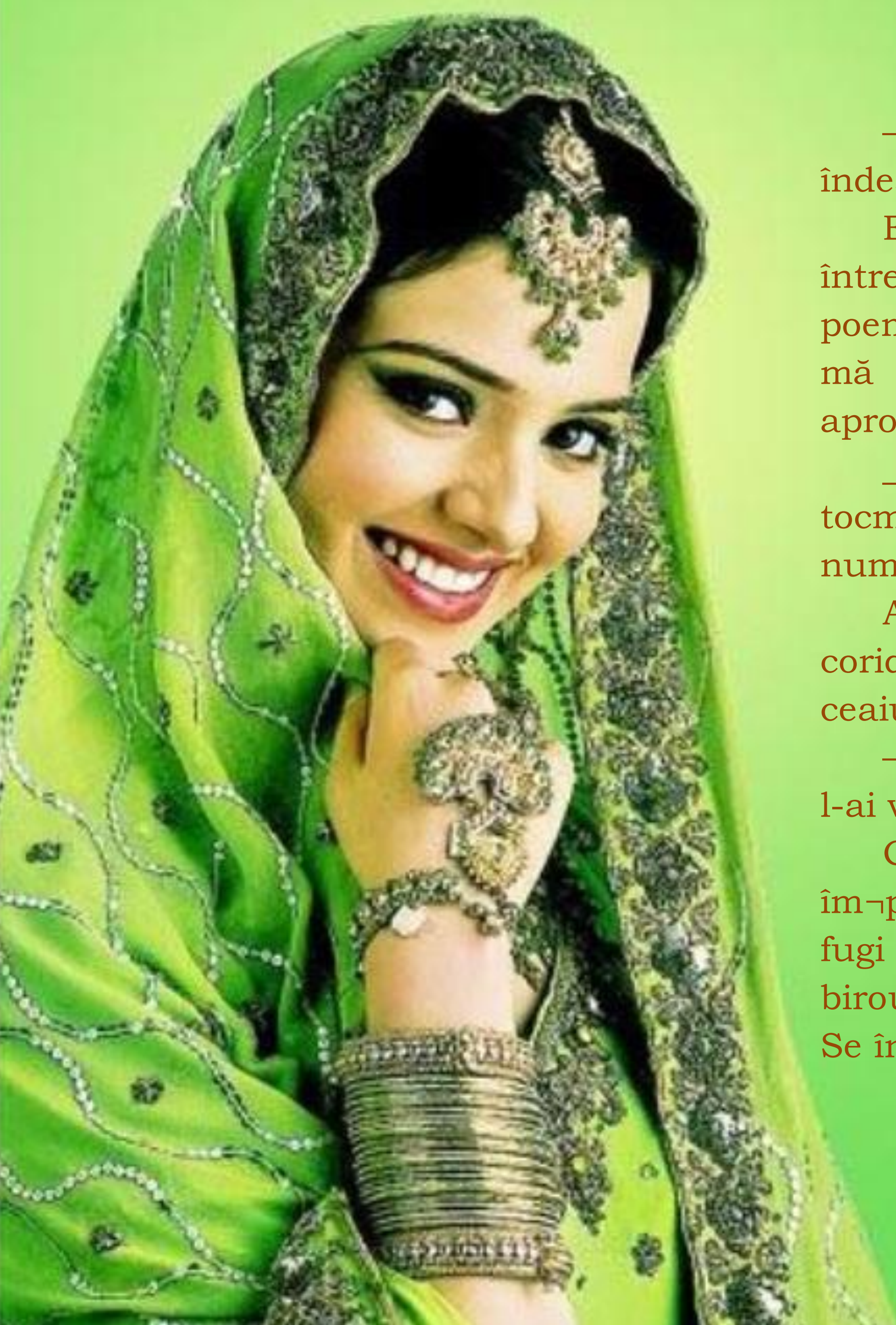
— Mi se părea că exagerezi.

— Şi atunci trebuia să rîzi? Bunicul meu a exagerat mai mult ca mine: a făcut unsprezece copii...

Se întoarse iar pe balcon. Crezui că am supărat-o şi mormăii o scuză oarecare.

— Degeaba, acum nu-mi ceri iertare ca întîia oară, vorbi ea zîmbind rece. Nici d-ta nu crezi ce spui. Îți place Swinburne?

Eram obicinuit cu vorbirea ei dezordonată, şi i-am răs¬puns că-mi place destul Swinburne. Îmi aduse de pe mă¬suță un volum uzat şi îmi indică un pasagiu din Anactoria, subliniat cu creionul. Îl cetii tare. După cîteva versuri, îmi luă cartea din mînă.

— Poate îți place alt poet, căci Swinburne nu-ți place îndeajuns.

Eram jicnit, şi începui să mă scuz, pretextînd că întreaga poezie romantică nu valorează cît un singur poem al lui Valéry. Mă ascultă foarte atentă, privindu-mă în ochi, ca la cele dintîi lecții de franceză, şi aprobîndu-mâ cu mişcări supuse din cap.

__ Vrei să bei o ceaşcă cu ceai? mă întrerupse ea tocmai cînd criticam "poemul filozofic" ca atare, numindu-l hibrid şi ineficient.

Amuții, puțin plictisit de întrerupere. Ea ieşi pe coridor şi strigă jos, în curte, la bucătar, să pregătească ceaiul.

— Sper că n-ai sâ mi-l verşi şi mie pe pantaloni, cum l-ai vărsat anul trecut pe pantalonii lui Lucien!

Credeam că are să iîdă, dar ea rămase deodată îm¬pietrită în mijlocul odăii, exclamă ceva în bengali şi fugi numaidecît. După paşi, bănuii că s-a dus spre biroul inginerului, care era alături de odaia de primire. Se întoarse cu două cărți,

— Le-am primit azi-dimineață de la Paris şi am fost atât de cufundată în conferința aceea a mea, încît am uitat de ele.

Erau două exemplare din L'Inde avec les Anglais a lui Lucien şi, fiind trimise de editor, nu aveau nici un fel de dedicație.

— Una e a d-tale, spuse Maitreyi.

— Ştii ce facem? Eu îți dăruiesc cu dedicație exem¬plarul meu, şi d-ta, tot cu dedicație, exemplarul d-tale.

Bătu din palme. Îmi aduse cerneală şi de-abia îşi putea stăpîni nerăbdarea, în timp ce eu scriam: "Prietenei mele Maitreyi Devi, de la un elev şi profesor, în amin¬tirea etc". Acel "etc." a intrigat-o. Pe exemplarul ei scrise doar atîta: "Prietenului".

— Şi dacă această carte e furată de cineva?

— Ce are a face, şi acela poate să-mi fie prieten.

Se aşeză pe rogojină, cu bărbia rezemată de genunchi, şi mă privi o clipă cum îmi beam ceaiul. Se înserase bine. Jos, în stradă, se aprinsese felinarul, şi umbra cocotierului crescuse ciudat de mare şi de albastră. Mă întrebam ce vor fi făcut celelalte suflete din

această casă, de ce nu le aud niciodată nici gura, nici pasul, dacă nu cumva e o conspirație să ne lase întotdeauna singuri, de astă dată chiar în odaia ei, drept singura lumină numai boarea albastră a felinarului.

— Astăzi începe prietenia noastră, nu e aşa? mă în¬trebă Maitreyi foarte dulce, luîndu-mi ceaşca goală.

— De ce astăzi? Eram prieteni mai de mult, de cînd am început a vorbi împreună serios.

Se aşeză iarăşi pe rogojină şi îmi spuse că, dacă am fi fost prieteni buni de tot, mi-ar fi destăinuit tristețea ei. Am rugat-o, şi tăcea mereu, privindu-mă. Am tăcut şi eu.

— Robi Thakkur n-a fost astăzi la conferință, vorbi.

Mărturisirea aceasta mă făcu să sufăr. Aş fi vrut să spun ceva care s-o jicnească, să-i spun că se înșală dacă mă consideră prieten, că e ridiculă şi îndrăgostită.

— Îl iubeşti, insinuai eu, răutăcios.

Mă pregăteam să încep ceva care s-o supere. Dar ea îşi întoarse brusc fața de la mine şi mă întrebă deo¬dată, aspru:

— D-tră vă place să stați în întunerec cu fetele?

— N-am stat niciodată, spusei la întîmplare.

— Aş vrea să râmîn singură, vorbi ea după o pauză, sfîrşită, obosită, ducîndu-se să se întindă pe rogojina din balcon.

Ieşii, îmi pusei cu greutate pantofii, căci era întunerec, şi coborîi tiptil scările, cu o ciudată mîhnire şi furie în suflet. Am fost foarte emoționat văzînd pretutindeni lămpile aprinse.

***

Din jurnalul acelei luni:

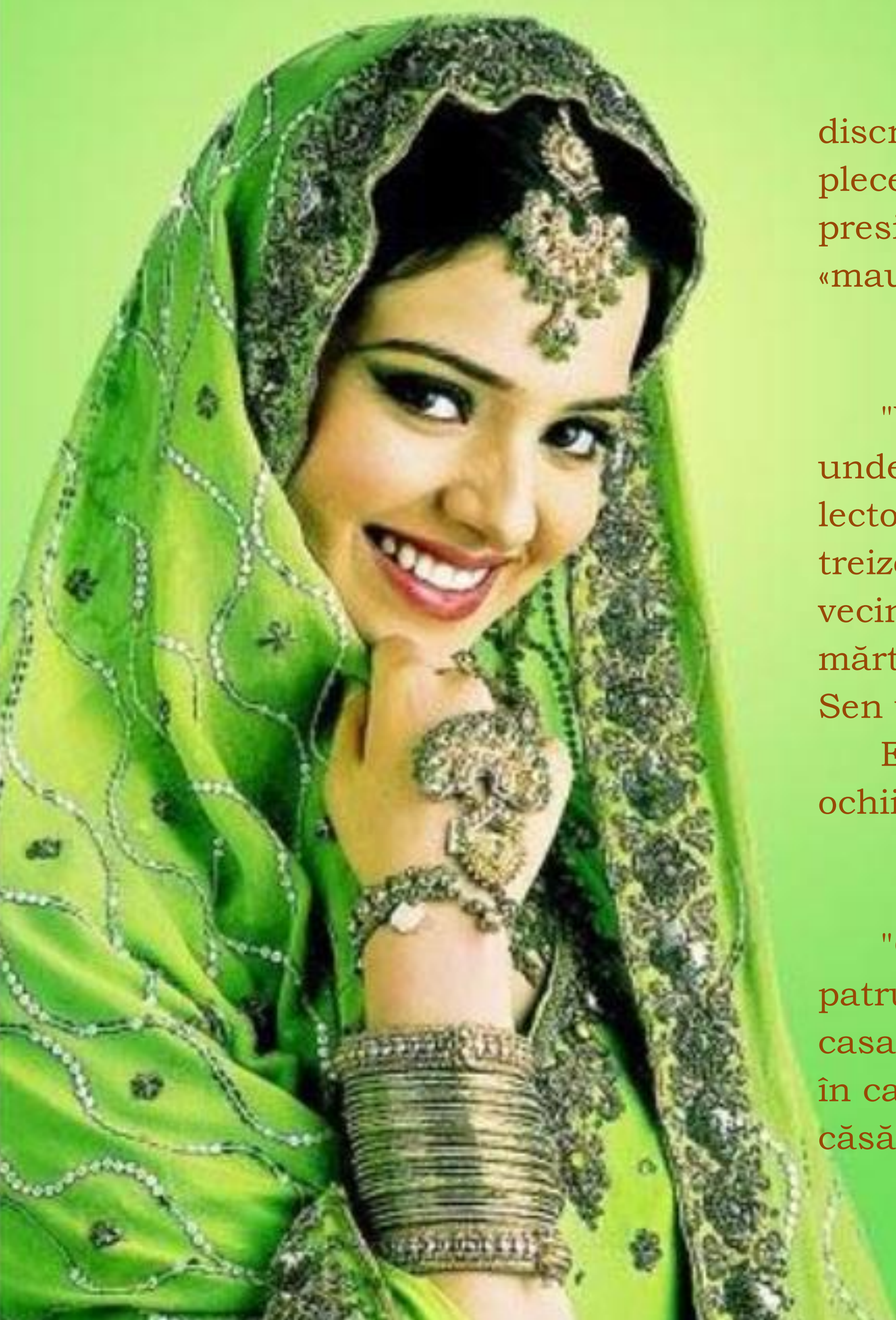
"Nu are o frumusețe regulată, ci dincolo de canoane, expresivă pînă la răzvrătire, fermecătoare în sensul magic al cuvîntului. Recunosc că nu mi-am putut lua gîndul de la ea toată noaptea. Şi acum, în loc să lucrez, mă gîndesc la ea, imagine pală în sort albastră de mătase întunecată cu înflorituri de aur. Şi părul... Persanii aveau dreptate, în poeme, asemănîndu-l şerpilor. Ce va fi, nu ştiu. Pro¬babil voi uita..."

"Cînd voi găsi liniştea, emule, Dumnezeule, priete¬nul meu?"

"Chabù a scris o poveste, şi Maitreyi mi-o traduce astăzi, pe terasă, rîzînd. S-ar putea rezuma astfel: «Un rege avea un fiu cu numele de Phul. O dată, acesta a ajuns pe cal într-o pădure mare. Îndată, tot ce era în pădure s-a prefăcut în flori, numai prinţul şi calul au rămas aceiaşi. Întors la palat, fiul povesti regelui întîmpîarea, dar acesta nu-l crezu şi îl mustră că spune minciuni. Chemă pe pandit-ul regal şi-i porunci să citească prinţu¬lui pilde şi sfaturi despre minciună. Pentru că totuşi prin¬ţul nu voia să recunoască, regele adună întreaga armată şi se duse în pădure. Îndată, ei toţi se prefăcură în flori. A trecut o zi. Atunci veni Phul, fiul regelui, aducînd cu el cărţile în care se găseau pilde şi sfaturi despre min¬ciună. Luă cărţile şi începu sa risipească foile în vînt. Şi cum se risipeau foile, aşa înviau soldaţii regelui şi regele însuşi...»"

"Observ cîteva trăsături murdare în caracterul ingi¬nerului. E plin de el însuşi, e de necrezut cît de superior se consideră. Astă-noapte, pe terasă, mi-a cerut

discret amănunte despre cocotele din Paris. Ar vrea să plece pentru cîteva luni în Franța, să-şi îngrijească presiunea arterială. Suferă, la răstimpuri, de un fel de «mauches-volantes» din pricina sîngelui."

"Vărul inginerului, Mantu, vine acum din Delhi, unde era, profesor secundar, ca să ocupe un post de lector în Government Commercial School. Pare să aibă treizeci de ani, e scund şi slab, şi locuieşte într-o cameră vecină cu a mea. Ne-am împrietenit foarte repede. Îmi mărturiseşte că a venit să se însoare. El nu vrea, dar d-l Sen vrea. Presimte nu ştiu ce rău şi se teme.

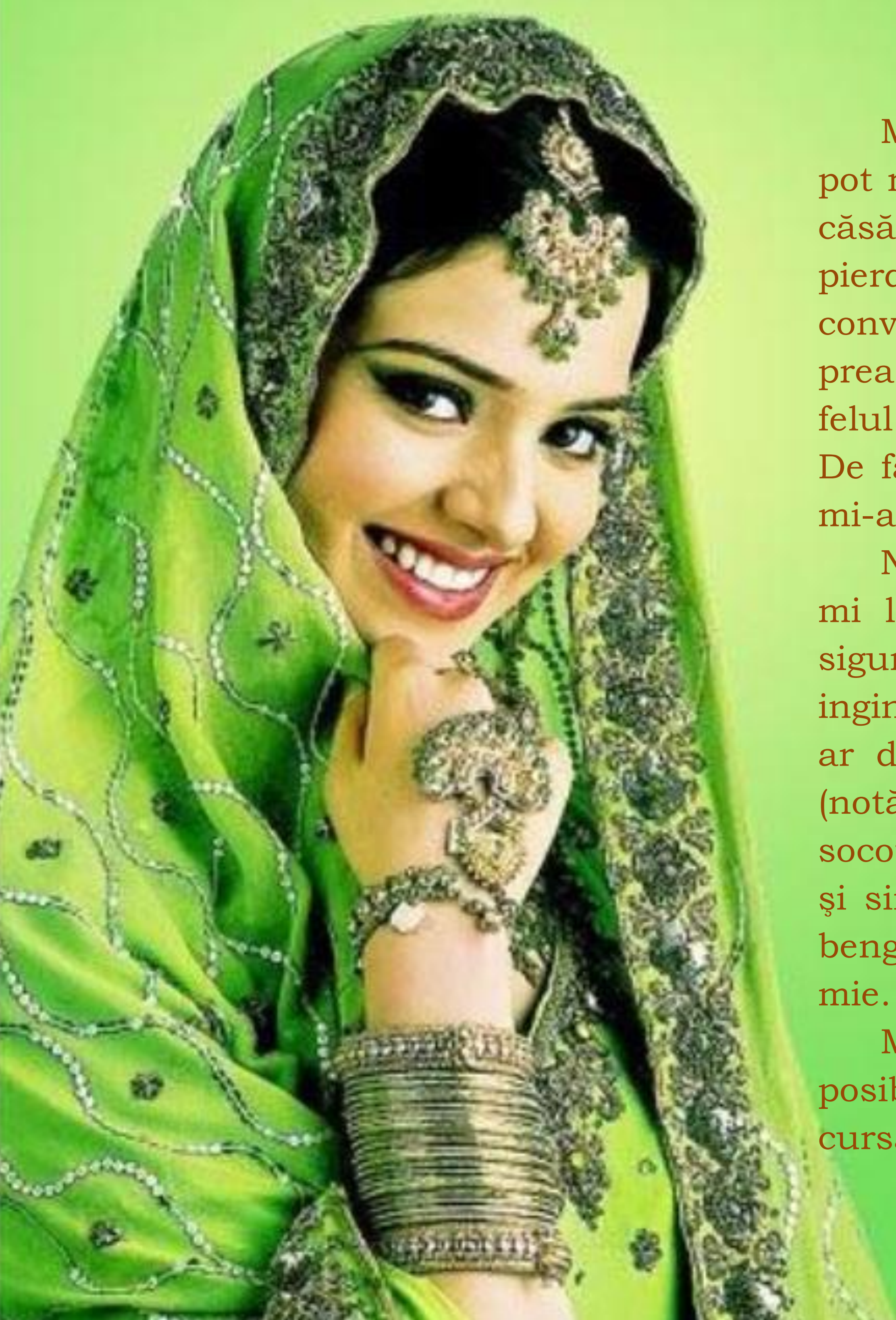
E un băiat bun, care vorbeşte englezeşte închizînd ochii. Rîde mult."

"Ceremonia mariajului lui Mantu, începută acum patru zile, s-a sfîrşit ieri-noapte. Ospețe au fost şi în casa mi¬resei (neagră, comună, dar foarte simpatică), şi în casa inginerului. Remarc atitudinea lui Sen în această căsă¬torie; de fapt, el a aranjat totul şi mi se plînge că

Mantu «sugerează» prea mult şi se precipită. Mantu îl respectă într-atît, încît i-ar îi dat şi virginitatea miresei, după cum e obiceiul în anumite părţi ale Indiei, ca învăţăcelul să acorde prima nox lui guru (Mantu îmi spune mereu că inginerul nu e numai văr, ci şi guru).

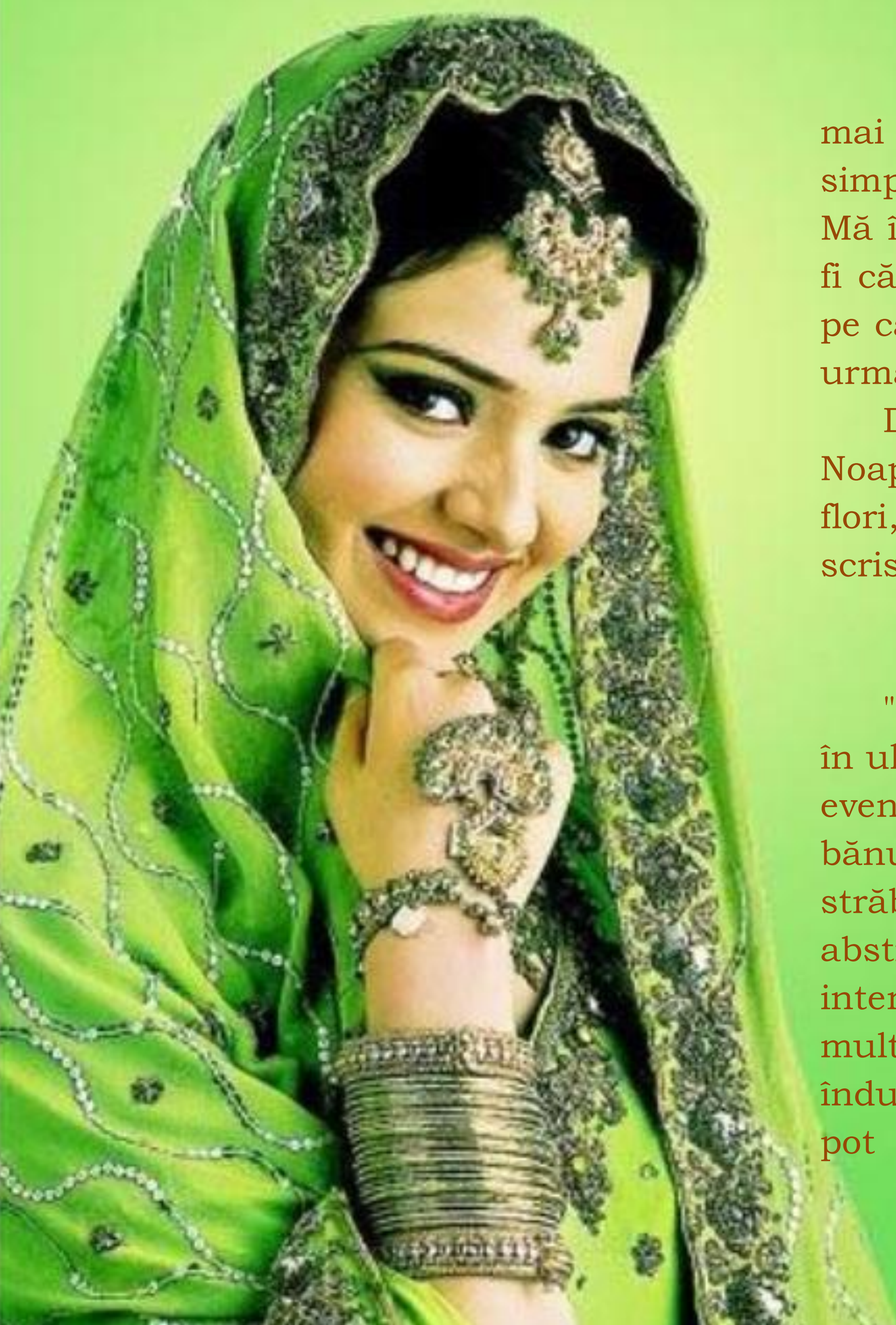
Am fost peste tot, am văzut toate amănuntele totdea¬una în frunte, în costum indian de mătase (mărturisesc că mă prinde foarte bine, iar apariţia mea sinceră, spontană, silindu-mă să vorbesc tot timpul bengaleza, mi-a creat o mare popularitate). Recunosc că «societatea» indiană mă încîntă, prietenii indieni sunt nestemaţi. Cîteodată sunt îndrăgostit ciudat, în sensul divin al cuvîntului (ca în In¬dia), socotind orice femeie «mamă». Niciodată n-am simţit o mai devotată, mai curată şi liniştitoare dragoste filială ca pentru d-na Sen, pe care — cum e obiceiul aici — fiecare o cheamă «mamă». Cînd zăresc pe stradă sari albastre (ca ale d-nei Sen), chiar fără a vedea faţa fe¬meilor, simt aceeaşi emoţie. Simt că sunt «fiu», că nicăieri nu voi găsi o mai dezinteresată, mai curată şi mai înaltă pasiune maternă ca în India.

Mi-a plăcut să mă închipui căsătorit cu Maitreyi. Nu pot minți: eram fericit. Am visat-o tot timpul cît a durat căsătoria lui Mantu; logodnică, amantă. Dar nu mi-am pierdut niciodată capul. (Notă. Adică voiam să mă conving că nu e atît de frumoasă, îi criticam şoldurile prea mari pentru mijlocul prea subțire, inventam tot felul de scă¬deri fizice, crezînd astfel că mi-o îndepărtez. De fapt, cum se întîmplă adesea, tocmai aceste scăderi mi-au apropiat-o.)

Nu ştiu dacă toate insinuările pe care prietenii casei mi le fac sunt simple glume sau pornesc din sursa sigură, şi serios orientată către mariajul meu, a inginerului. O dată, la masă, am înțeles că şi d-na Sen ar dori acelaşi lucru. Nu pot spune că e conspirație (notă: deşi crezusem multă vreme astfel), pentru că ei socotesc căsătoria o fericire şi o datorie, mă iubesc mult şi sincer, şi apoi Mai¬treyi e atît de cunoscută în elita bengaîeză, încît foarte uşor şi-ar găsi un soț superior mie.

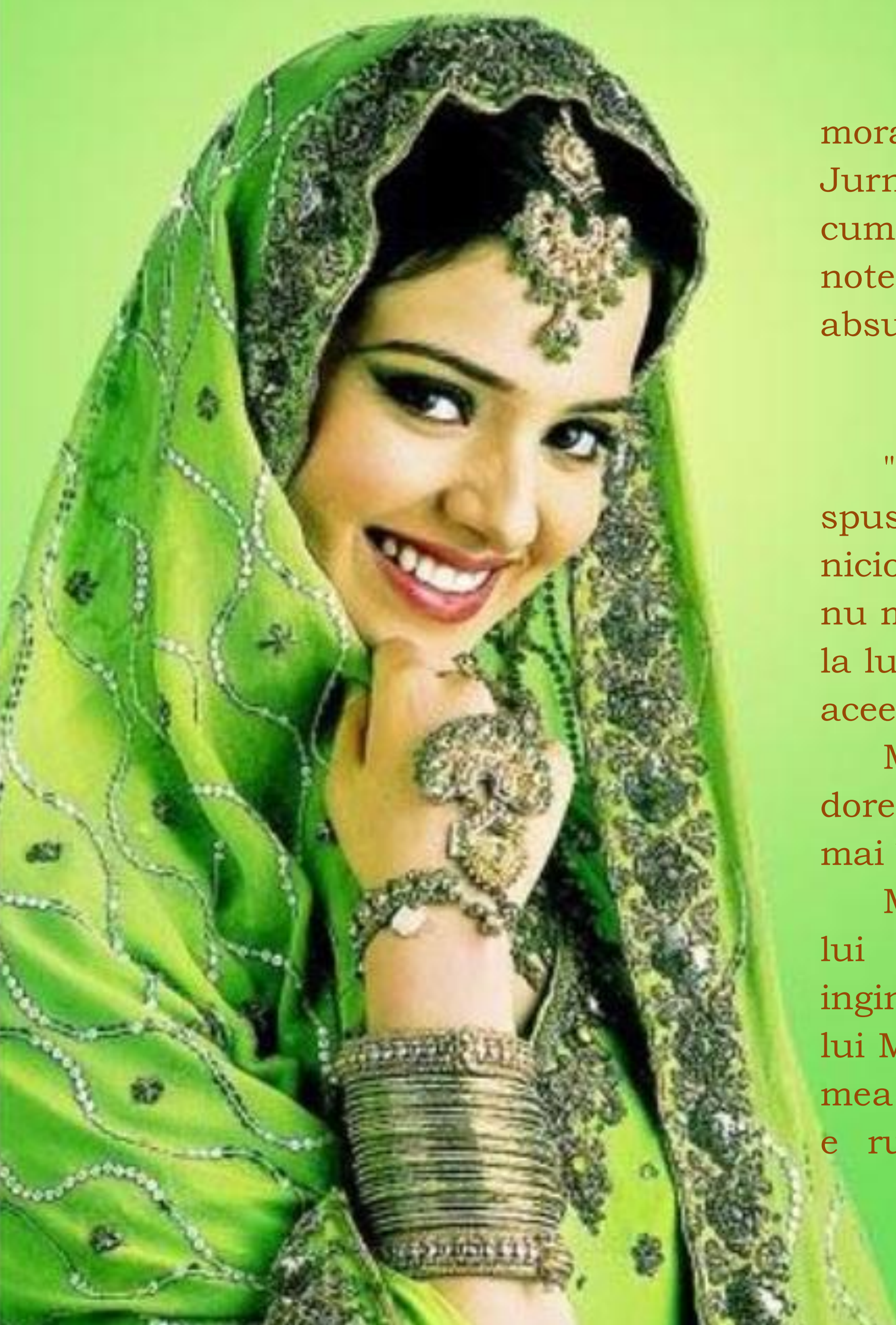
Mă gîndesc: ce aş deveni eu căsătorit cu Maitreyi? E posibil să-mi pierd într-atît luciditatea, încît, prins în cursă, să accept? Fără îndoială, e cea mai talentată şi

mai enigmatică fată din cîte am cunoscut, dar eu pur şi simplu nu pot fi căsătorit. Ce s-ar face libertatea mea? Mă închipui soțul Maitreyiei; aş fi prea fericit. Unde vor fi călătoriile mele pe unde nu-mi vine a crede şi cărțile pe care le cumpăr în fiecare oraş ca să le vînd în oraşul următor?

Dar până atunci, ce fericit mă simt. Şi cîte am văzut. Noaptea de ieri — prima nox — în iatacul inundat cu flori, fetele cîntînd în balcon, Maitreyi cetînd-şi poemul, scris anume pentru această ceremonie»."

"O observație pe care am repetat-o pînă la saturație în ultimele zile: de cîte ori înțeleg că se vorbeşte despre o eventuală căsătorie a mea cu Maitreyi sau de cîte ori bănuiesc aceasta, o emoție bruscă şi violentă mă străbate. Baza e sexuală: nervozitate excesivă, abstinență prelungită, neastîmpăr pur genital, nelinişte internă şi groază de destin. Mă tem din ce în ce mai mult, dar situația primejdioasă mă pasionează şi nu mă îndur să mă explic, să spun net că nu mă însor. Nici nu pot fugi. Ar fi stupid să fug. Sunt iremediabil un om

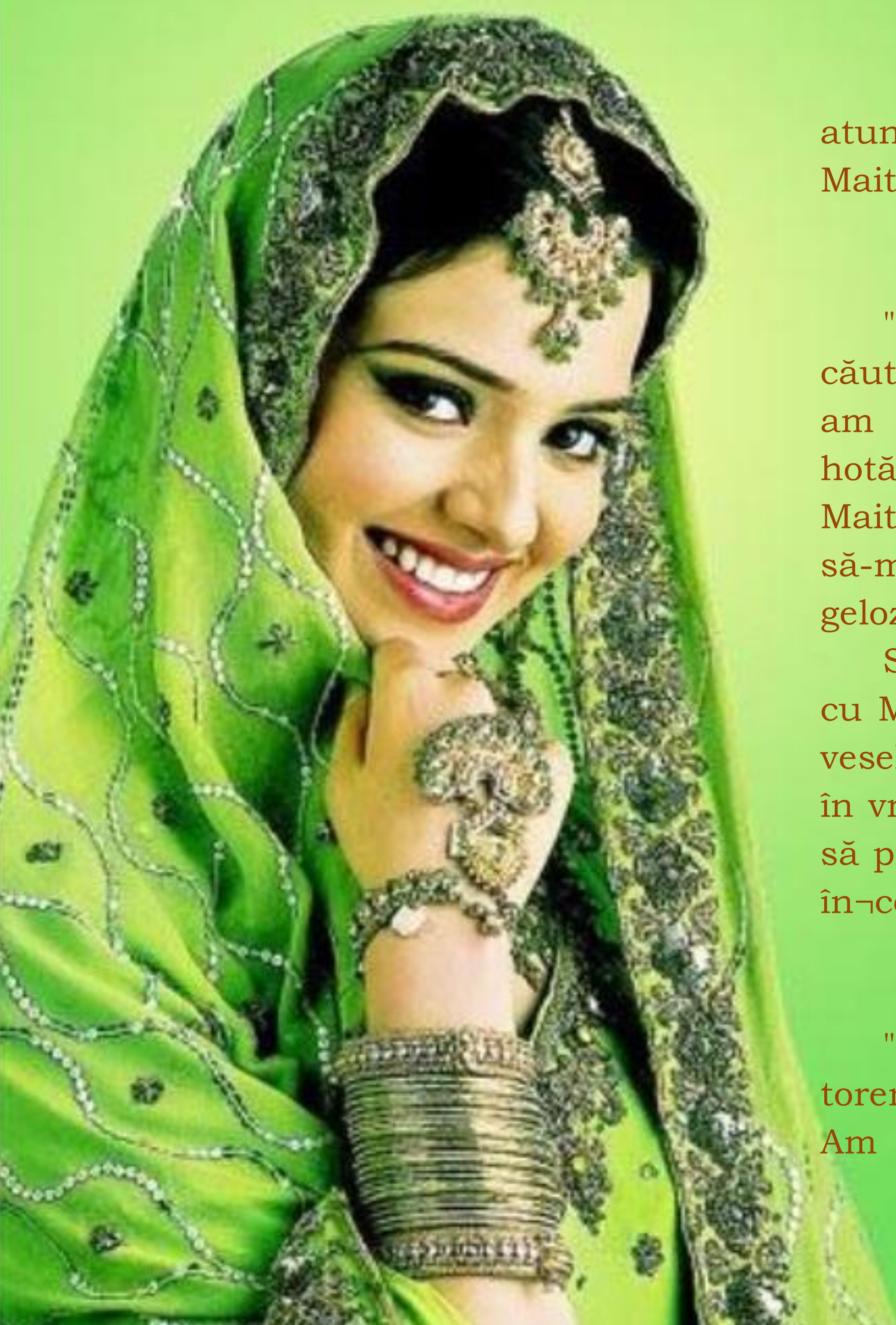

moral, deşi demonul meu mă ispiteşte contrariul. (Notă. Jurnalul e mai întotdeauna un prost psiholog, după cum această povestire va confirma. De aceea extrag notele de faţă; ca să-mi dau încă o dată seama cît de absurd pluteam în închipuire.)"

"Mantu a mărturisit astăzi femeilor ceea ce îi spusesem eu: că nu mă însor şi că nu mă voi însura niciodată. Mai¬treyi e acum mînioasă şi dispreţuitoare; nu mai vine la lecţii, nu mai mă caută cînd mă întorc de la lucru ca să stăm de vorbă. D-na Sen nu-mi mai arată aceeaşi afecţie.

M-am simţit stingherit de această schimbare, deşi o doream şi mă temeam de dragostea aceea interesată de mai înainte.

Maitreyi a rîs astă-seară enorm, ascultînd glumele lui Khokha. (Notă. Un tînăr, rudă săracă de a inginerului, pripăşit în Bhowanipore cu prilejul nunţii lui Mantu şi care dormea pe coridor.) Eu scriam în odaia mea. Am avut o sufocare penibilă de gelozie, de care mi-e ruşine. (Notă. De fapt, nu eram prea îndrăgostit

atunci. Totuşi, eram gelos pe oricine p făcea să rîdă pe Maitreyi.)"

"Mi-era indiferentă Maitreyi atît timp cît mă ştiam căutat cu afecțiune de întreaga familie; mă temeam cînd am bănuit o cursă matrimonială; dar de îndată ce hotărî-rea mea de a rămîne celibatar a fost cunoscută şi Maitreyi s-a schimbat cu totul față de mine, a început să-mi fie dragă (notă: nu e adevărat), şi sufăr un pic de gelozie, de singurătate, de menirea mea.

S-au schimbat multe; mănînc numai cu inginerul şi cu Mantu, femeile mănîncă după noi. Nu mai au nici o veselie mesele noastre fără Maitreyi. Aş vrea mult să plec în vreo inspecție prin sudul Bengalului şi, la întoarcere, să pretextez ceva şi să mă mut în altă parte. Experiența în¬cepe să dureze prea mult."

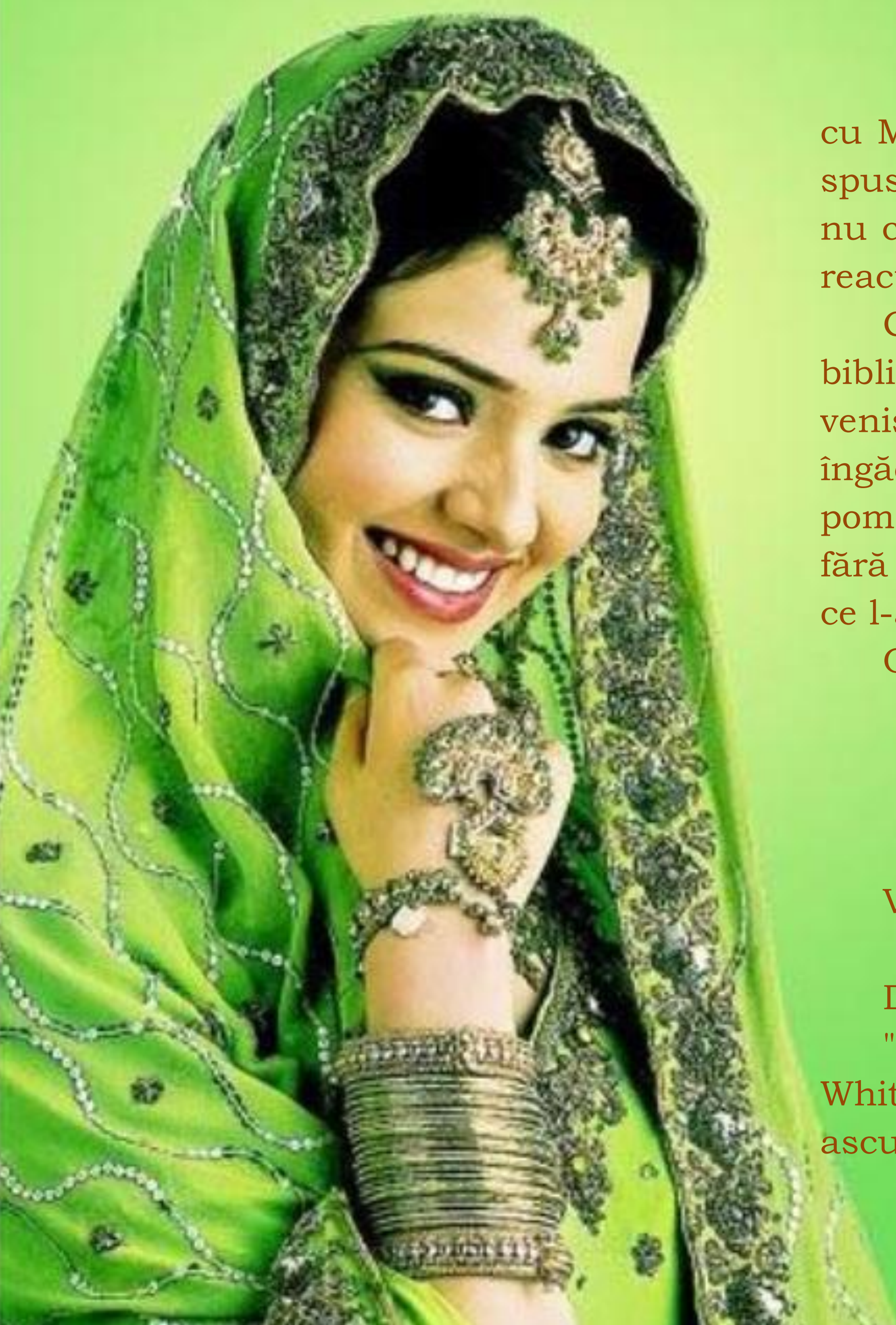
"De două zile e întunecat şi plouă. Azi, adevărate torente. Am ieşit pe verandă să văd străzile inundate. Am întîlnit pe Maitreyi, splendid îmbrăcată (vişiniu de

catifea cu mătase neagră), privind şi ea. (Ştiam că a scris poeme asupra ploaiei, poate chiar astăzi, sus, în camera ei.) Am vorbit puţin şi rece. Mă privea indiferentă, distrată. Aş fi ghicit eu vreodată că se află în ea atîta experienţă femi-nină şi poate intui atît de precis toate atitudinile cerute de noua situaţie?

Mă simt străin în casa aceasta, unde am cunoscut cea mai sinceră şi cea mai indiană afecţiune. Deodată, totul a îngheţat în jurul meu, şi spontaneitatea mi-a dispărut. La masă sunt posac şi tăcut, în odaia mea mă simt aproape bolnav. E drept, la răstimpuri am accese de bucurie, panică şi dansez fredonînd (lucru care. mi se întîmplă atît de rar)."

"De ieri, relaţiile mele cu Maitreyi şi familia s-au restabilit pe vechiul temei de intensă af ecţie. Poate pentru că am explicat inginerului — cînd mă întorceam cu maşina de la birou — indiscreţia lui Mantu; care nu a înţeles prea bine concepţia mea asupra mariajului, adaog eu. (Notă. Mi se pare că acea răceală, pe care jurnalul o atribuia para¬lizării proiectelor de căsătorie

cu Maitreyi, se datora, de fapt, unei neînțelegeri; Mantu spusese că eu îmi bat joc de căsătorie, şi, cum indienii nu concep datorie mai sacră decît aceasta, fireşte ca au reacționat, poate fără voie.)

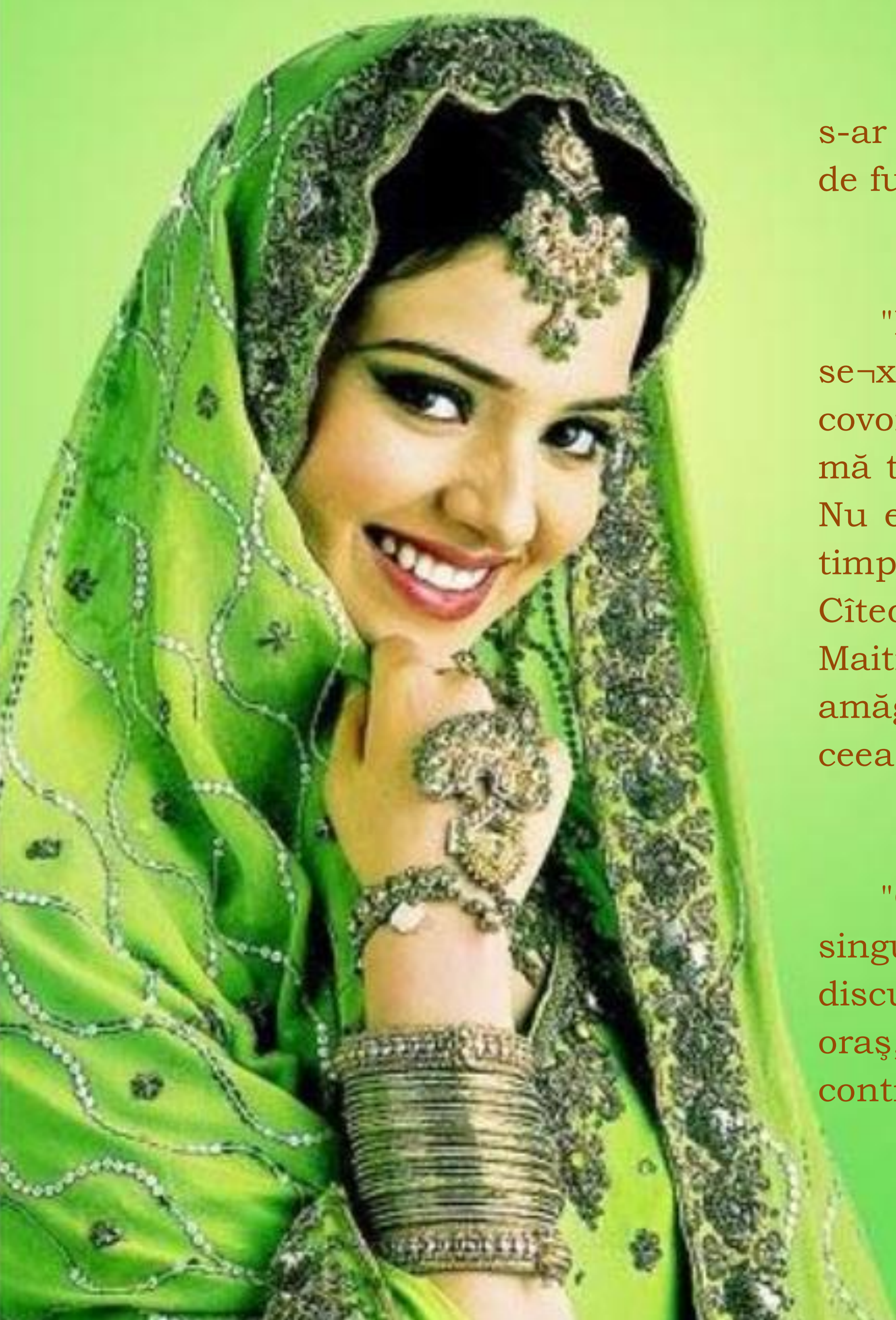
Cu Maitreyi am rîs mult ieri; astăzi am vorbit mult în bibliotecă, am cetit Shakuntala împreună, pe covor, căci venise profesorul ei particular şi mă rugasem să fiu şi eu îngăduit să asist la lecție. Noaptea, pe terasă, recită fără pomină din Mahuya lui Tagore. După aceea se retrage fără s-o simțim, căci poezia e cuvîntul ei ultim, şi, după ce l-a spus frumos, se posomorăşte.

O iubesc?"

VII

Din jurnalul lunii următoare:

"Noi doi, singuri, discutînd despre virilitate; Walt Whitman, Papini şi ceilalți. Ea a cetit puțin, dar mă ascultă. Ştiu că mă place. Mi-o spune. Mărturiseşte că

s-ar da ca într-un poem din Tagore, pe plajă, în început de furtună. Literatură."

"Patima creşte, delicios şi firesc amestec de idilă, se¬xualitate, prietenie, devoţie. Cînd stau lîngă ea pe covor, cetind împreună, dacă mă atinge, sunt excitat şi mă tur¬bur nebuneşte. Ştiu că şi ea e turburată. (Notă. Nu e ade¬vărat. Maitreyi n-a simţit niciodată patima în timpul acela.) Ne spunem multe prin literatură. Cîteodată ghi¬cim amîndoi că ne vrem. (Notă. Inexact; Maitreyi era cîştigată numai de joc, de voluptatea amăgirii, nu de ispită. Nici nu-şi închipuia pe atunci ceea ce poate însemna pasiunea.)"

"Cea dintîi seară şi noapte (pînă la 11) petrecută singur cu Maitreyi, traducînd Vallaka lui Tagore şi discutînd. In¬ginerul, întorcîndu-se de la un dineu în oraş, ne-a surprins în odaia ei, la taifas. Eu, calm, am continuat să vorbesc. Maitreyi s-a zăpăcii, a apucat

volumul de poeme şi l-a des¬chis; iar cînd a intrat d-l Sen în odaie, i-a spus:

— Învățăm bengali...

Aşadar, şi ea minte?! (Notă. Jurnalul acesta e exasperant. De ce trebuie să sufăr atîta ca să înțeleg un ingur om? Pentru că, mărturisesc, nu înțelegeam nimic din Maitreyi pe atunci, deşi credeam că o iubesc şi că sunt iubit. Ea nu mințea, ci uita numai. Uitase că venisem la ea pentru Vallaka şi, cînd a intrat inginerul, şi-a adus aminte, firesc. Dacă ar fi fost altcineva, ar fi continuat conversația, dar în fața părintelui nu vorbea niciodată, de aceea s-a reîntors la carte.)"

"I-am adus astăzi lotuşi, atit de mulți, încît, luîndu-i în brațe şi mulțumindu-mi, nu i se mai vedea fața. Sunt sigur că Maitreyi mă iubeşte. (Notă. Cît mi-a trebuit pînă să înțeleg!) Scrie poeme pentru mine şi-mi recită ziua întreagă versuri. Eu nu o iubesc. O admir enorm şi mă excită: totul, carnea, ca şi sufletul. Am surprins ceva nou în ea. Vorbeam cu Lilu şi i-am spus că voi repeta anu-mite lucruri, auzite de la ea, soțului.

— Şi ce îmi va putea face? întrebă insinuant Lilu.

— Ştiu eu, nu mă pricep în lupte conjugale, am răspuns

— O va pedepsi, într-un fel sau altul, accentuă Maitreyi şi repetă cuvintele, rîzînd, cînd am rămas singuri.

Aşadar, şi ea ştie?... De altfel, mi-a mărturisit că ar vrea să dea într-o nebunie, ntoxicată de dragoste sau de patos. Aflu sincerităţi inaccesibile celorlalţi, pe care nu le-aş fi bănuit în cele dintîi zile ale prieteniei noastre, (Notă. Adevărul era că Maitreyi se juca pur şi simplu şi, chiar după ce Lilu îi destăinuise în ce constă dragostea de soţie, ea nu înţelegea nimic şi repeta anumite lucruri, numai pentru că o desfătau.)"

"Escapada noastră — Maitreyi, Lilu, Mantu şi cu mine — la un cinematograf de cartier, unde rula un film indian cu Himansural Ray. Cît da mult ne-am vorbit, apropiaţi, şi cît am rîs. Dar la plecare a avut o criză şi şi-a pierdut conştiinţa. Nu ştiam cum să mi-o explic: întunerecul, subiectul filmului sau spasm sexual,

datorit apropie¬rii mele? Ştiu că e neînchipuit de senzuală, deşi pură ca o sfîntă. De fapt, acesta e miracolul femeiei indiene (veri¬ficat şi de confesiunile prietenilor mei bengalezi): o fecioară care ajunge amantă perfectă în cea dintîi noapte."

"Maitreyi îmi insinuează o idilă cu un tînăr superb, un bengalez la studii în Anglia. Aşadar, urmează itinerariul tuturor mediocrităților sentimentale... (Notă. Fa voia numai să-mi mărturisească hotărîrea de a renunța ia tot ceea ce se întîmplase înainte de mine.)"

"Aduc iarăşi flori. Ea e supărată că am dat şi celorlalte fete, şi d-nei Sen. Cred că Mantu a observat familiarita¬tea noastră, căci intervine prompt cînd suntem singuri şi, deşi Maitreyi îi spune că e private talk, el tot rămîne.

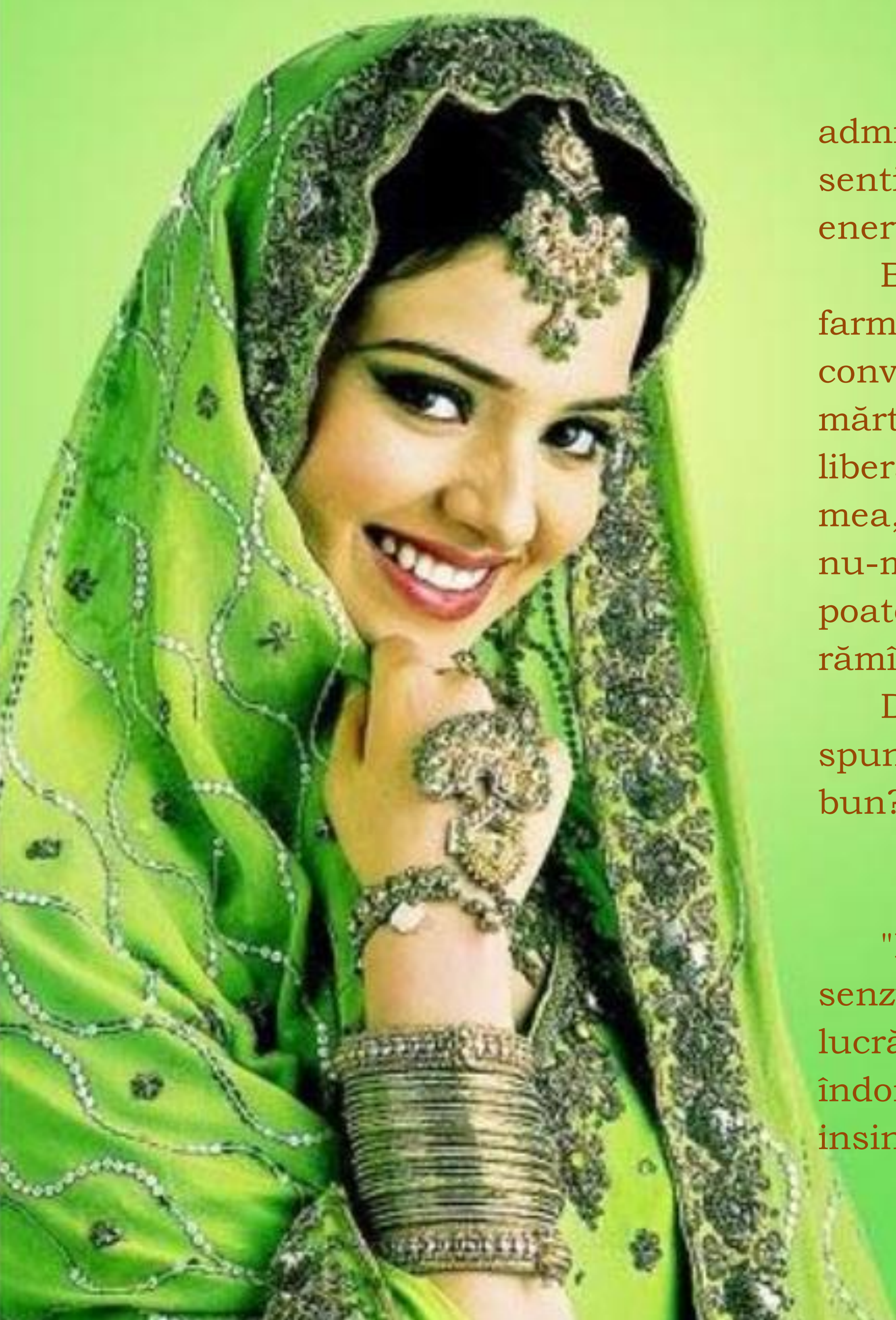
Am fost la cinematograf cu inginerul, care îmi vorbeşte trist de amânarea călătoriei în Franța. Mi s-a părut mie sau a insinuat o eventuală unire a mea cu

Maitreyi? Cînd mă întorc, mă întreb dacă, într-adevăr, mi-e dragă, deşi tot timpul, în maşină, eram intoxicat de imaginea patului nostru nupțial."

"Continuu o strategie care mă amuză. Mă feresc să întîlnesc pe Maitreyi, prefăcîndu-mă că mi-e teamă, că sunt îndrăgostit nebun etc. Mi-a vorbit azi-dimineață aproape forțîndu-mă s-o primesc în camera mea. Intimitatea aceasta cu o indiană e ceva nemaipomenit. Nici eu nu ştiu cum s-o sfîrşi. Mă turbură, mă fascinează, dar nu sunt îndrăgostit. Mă amuz numai."

"Neaşteptată volte-face din partea Maitreyiei. Eu mer¬sesem prea departe, simulînd o devoție de copil (credeam că acesta e drumul către inima oricărei indiene). Dar Maitreyi nu e numai o fecioară indiană, ci şi un suflet original, cu o voință stranie. O dezgustă devoția, adorarea băr¬baților, îmi spune (înțelegîndu-mă şi pe mine alături de ceilalți admiratori platonici). E comun, e banal, copilăresc. Urăşte sau disprețuieşte pe

admiratori. Visează un bărbat excepțional, deasupra sentimentelor şi sentimentalismului. Atitudinea mea o enervează.

Bun! Dacă e adevărat ce spune, schimb tactica. Deja farmecul senzual care mă copleşea în timpul convorbirilor noastre a dispărut îndată ce mi-a mărturisit acestea. Sunt de-acum mult mai liber, mai liberat. Ard de nerăbdare s-a întâlnesc iarăşi în camera mea, s-o văd cum va reacționa. Voi arăta Maitreyiei că nu-mi pasă de dragostea ei. Ştiu că mă iubeşte. Nu se poate ascunde. Ştiu că e legată de mine. Iar dacă am rămîne singuri 24 de ceasuri, mi s-ar da fără şovăire.

Dar de ce mă insultă, pentru Dumnezeu? De ce îmi spune că îi repugnă dragostea comună? Este altceva mai bun?"

"Nici o femeie nu m-a turburat atîta. Suferința mea senzuală e un blestem, în aceasîă lună aridă, cu atîtea lucrări pe cap. Să fie, oare, misterul trupului ei? Mă îndoiesc; mă turbură orice conversație care îmi insinuează primejdia, adică unirea mea cu Maitreyi, care

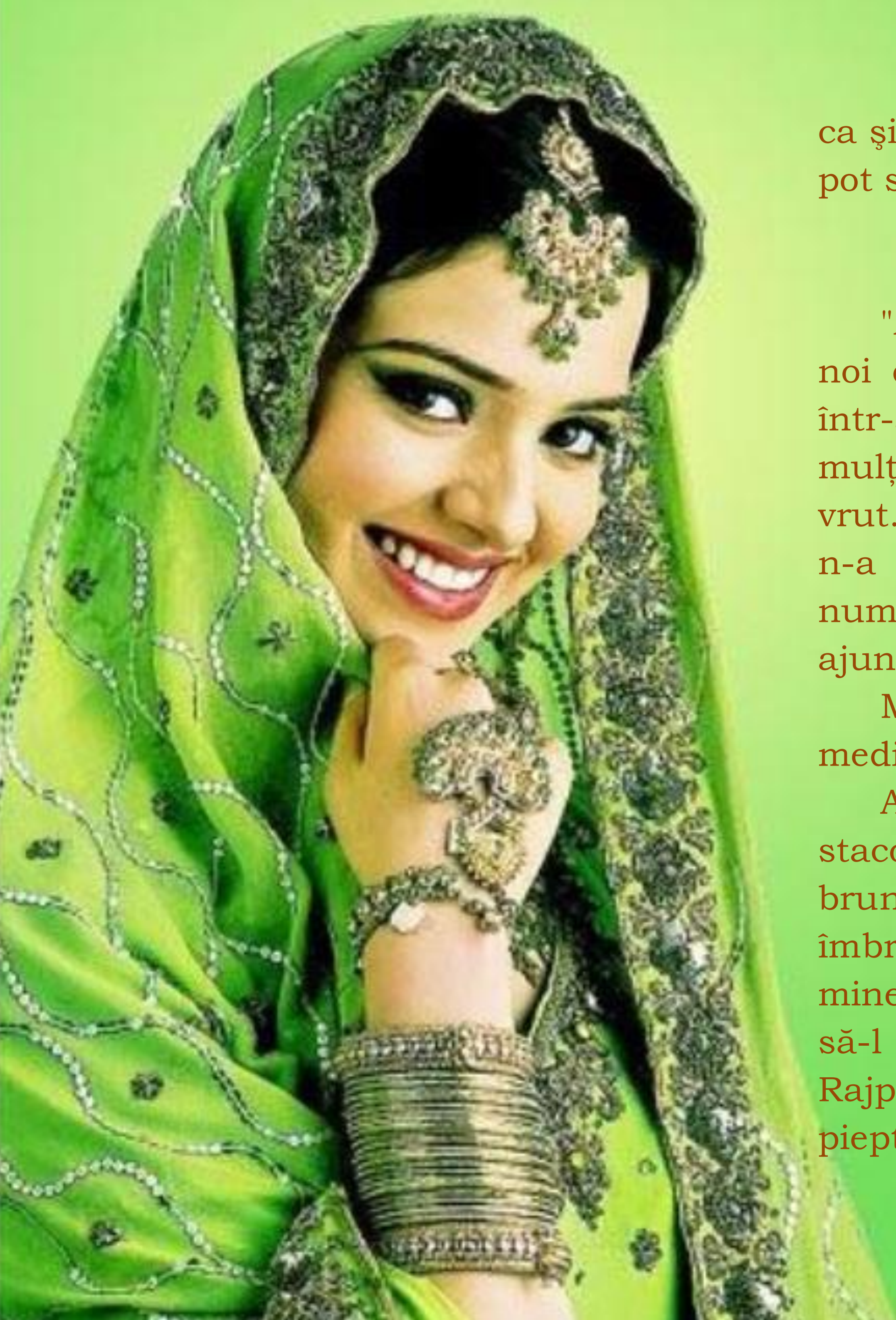

se pune la cale. Ştiu că sunt în primejdia aceasta. Am atîtea probe zilnice. D-na Sen, îndeosebi, mă covîrşeşte cu simpatia-i maternă. Inginerul mă numeşte "copilul" său. (Notă. Nu înțelegeam nimic, fireşte!)"

"Seara, la masă, d-na Sen se plînge că o chem încă «doamnă», iar nu «mamă», cum e obiceiul în India. Are o blîndețe sfîntă şi comunicativă, o inocență deconcertantă. O iubesc.

Se fac comentarii insinuante. Mantu cere să-l numesc «unchi», iar Lilu «tanti», deşi nu are decît 17 ani. Mă amuz.

Problema Maitreyiei. Dintr-un nimic ne-am supărat (de altfel, aceasta ni se întîmplă de două ori pe zi), şi a în¬cercat tot felul de gesturi erotic-sentimentale ca să mă împace. Am lucrat mohorît tot timpul, închis la mine în cameră. Eram, însă, fericit, căci speram să se strice prie¬tenia noastră prea familiară şi pasiunea noastră nemărturisită. Mi-era teamă că ajunsesem prea departe şi mă legam de orice pretext ca să dau înapoi. Dar nu;

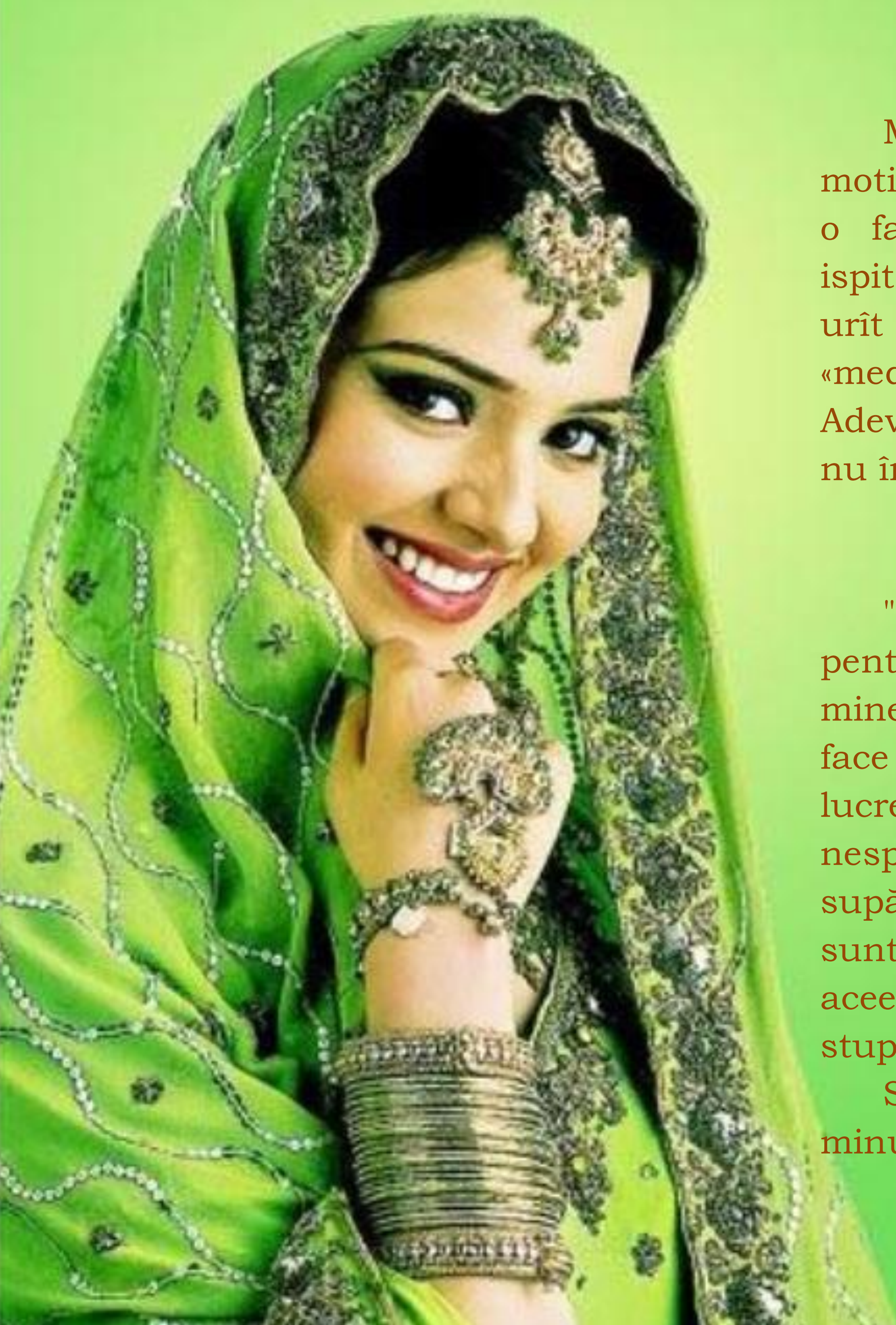

ca şi-a cerut scuze, şi jocul a reînceput. Simt că n-am să pot să mă stăpînesc mult."

"Aproape am sărutat-o astăzi după-amiază, singuri noi doi în odaie. Am făcut eforturi să n-o îmbrățişez, într-atît era de excitată ea şi atît de înnebunit eu. M-am mulțumit să-i strîng şi să-i muşc brațul. Mai mult n-am vrut. Mi-e teamă, mi-e spaimă de mine. (Notă. Maitreyi n-a fost o clipă excitată, cum credeam eu. O turbura numai atitudinea mea. Ea voise să se joace, iar eu ajunsesem mult mai departe.)

Maitreyi e o fată rară; dar soție nu va fi tot atît de mediocră ca oricare alta?

A venit mai tîrziu, spre seară, cu acel admirabil şal stacojiu, care o lasă aproape goală şi îi vădeşte sînii bruni într-o paloare ucigător de turburătoare. Ştiu că a îmbrăcat acest costum obscen şi fermecător pentru mine; inginerul e absent, altminteri n-ar fi avut curajul să-l îmbrace. (Notă. De fapt, nu era decît un costum de Rajputana, care se poartă de-a dreptul pe trup, nu peste pieptar, cum e obiceiul în Bengal.)

Maitreyi vine mereu în camera mea, vine fără nici un motiv şi întotdeauna insinuează sau provoacă. Pasiunea o face frumoasă. Senzual, carnal, e peste fire de ispiti¬toare. Fac eforturi ca să o judec hidoasă, grasă, urît miro¬sitoare şi să mă pot stăpîni. E un fel de «meditaţie prin imagini contrarii» ceea ce încerc eu. Adevărul este că nervii mi se consumă inutil, şi, de fapt, nu înţeleg încă nimic precis. Ce vor cu mine?"

"De dimineaţă, ceartă cu Maitreyi. Ea se simte jicnită pentru toate nimicurile şi ameninţă să nu vorbească cu mine o săptămînă. Azi i-am spus că nu-mi pasă, orice ar face ea. Faptul acesta m-a calmat şi m-a ajutat să lucrez. Lilu a venit să intervină, spunîndu-mi că «poeta e nespus de deprimată«. I-am răspuns că eu nu sunt supărat, dar dacă lucrul acesta o amuză... Cît de banale sunt toate femeile, înţelegeam eu. Aceeaşi melodie, aceeaşi în Europa sau în Asia, cu femei inteligente, stupide, perverse sau fecioare.

Seara am fost la cinematograf singur, petrecînd de minune. La cină, Maitreyi s-a aşezat îingă mine, într-o

sari superbă, veche de o sută de ani. Era plînsă, tăcută; de-abia a mîncat. «Mama» a înțeles totul. Mi-a mulțumit că am vorbit cu ea. După cină avem o mică «explicație». Maitreyi îmi spune că n-am înțeles-o atunci cînd am crezut că disprețuieşte dragostea, simpatia..."

"Lupta a durat un sfert de oră. I-am strivit mîinile. Era fermecătoare zbătîndu-se; fața i se contorsiona, lăcrăma, se ruga în gînd la Tagore. Încerca să-şi scoată mîmile prinse de încheieturi în pumnul meu; căci aceasta era lupta. Eram calm, experimentând detaşat de durerea fizică şi de orgoliu.

În sfîrşit, a trebuit să recunoască, era înfrîntă. Aceasta i-a dat o bucurie amestecată cu senzualitate amară. Ştiu că era fericită că eu am înfrînt-o. Dar suferea că maestrul ei spiritual, guru, nu o ajutase. Etc.

Cînd ne-am dus spre odaia ei, noi doi, singuri, ea mi-a şoptit:

— Mi-ai frînt mîinile!

I le-am luat fără să reflectez şi, mîngîindu-le, le săru¬tam. Aceasta e extraordinar pentru India. Să ştie cineva, ar ucide-o! (Notă. Exageram.)

După masă, fără să-mi vorbească, mi-a zvîrlit în odaie o floare..."

"Cinematograf cu Maitreyi şi ceilalți. A stat lîngă mine, fireşte. În întunerec mi-a spus că lucruri importante sunt de lămurit. Apoi, cînd a aflat că mă joc, că puțin îmi pasă de «sentimentele» ei, că o urăsc (mințeam), şi-a pier¬dut calmul ei de regină (Cleopatra?) şi a început să plîngă. Nu am fost emoționat.

A plîns a doua oară, la ieşire, violent. Eu i-am spus: «Maitreyi!» şi am tăcut penibil. În aceeaşi seară a plîns iarăşi la mine în odaie, nervos, acoperindu-şi fața în şal. Totdeauna fără nici o lămurire. Dar a avut puterea să rîdă cînd au venit ceilalți."

"Neaşteptate «explicații" cu Maitreyi. Ea a fost mai tare astăzi A plîns numai o singură dată. Eu m-am arătat nervos, desperat, insinuînd o plecare urgentă. Finalul a fost violent; am rugat-o să plece din odaia mea.

M-am trîntit pe pat, simulînd o criză mai mare decît simpla mea Încurcătură. Am fost ridicol. Am făgăduit Maitreyiei eă vom ajunge iarăşi «prieteni». Ce stupid! Printr-o tactică idioată am «mărturisit» o sută de minciuni care mă bana¬lizează pînă la greață, am făcut «scene» etc, etc... iar ea a fost de un calm admirabil. Mi-a spus că îşi are partea ci de vină în «glumele» noastre sentimentale. Pentru aceasta suferă, căci s-a coborît în ochii mei. Dar lucrurile tre¬buie să se sfîrşească aici; să fim iarăşi prieteni.

Noaptea.

"Oh! Dar lucrurile nu sunt atît de simple. O iubesc mult, feroce, şi mi-e teamă de Maitreyi. Mi-a spus că suferă de răul pe care mi l-a făcut.

Mi-e teamă, dar mă bucur. Sufletul nu mi-e încă uscat de gîndurile noi şi nerezslvate. Pot fi încă pătimaş îndră¬gostit, deşi nu sentimental. Dar, de fapt, ce-mi pasă mie dacă sunt sau nu sentimental?"

"Intoxicație? Cad victimă propriei mele farse? Astăzi, de dimineață şi pînă seara tîrziu, am fost «fericit*, înțelegînd prin acest cuvînt tern un fluviu irațional de senti¬mente majore, vitale, restaurînd pofta de existență şi de joc. Eram gata să-i spun Maitreyiei: «Vrei să fii soția mea?» şi sunt gata şi acum. Aş fi atît de fericit soțul ei! Atît de purificat, de senin..."

"După-amiază, conversație cu Maitreyi asupra maria¬jului. Mă gîndesc mult şi mă închipui soțul ei, şef de familie şi miracol etic. Satisfacții, linişte.

Seara îmi spune că e desperată că nu i-a scris Tagore. Poetul e pentru ea mai mult decît guru, e prieten, confi¬dent, logodnic, zeu, poate amant. Îmi mărturiseşte că nimeni nu bănuieşte legătura lor. O iubire indiană. Sunt gelos? M-am hotărît să-i spun că e inutilă dragostea noas¬tră; de acum, ea ştie tot, fie că i-am mărturisit, fie că i-am sugerat sau a înțeles singură (notă: totuşi, nu ştia nimic, nu înțelesese nimic precis), pentru că nu voi accepta ca soția mea să fi iubit întâi pe altul. Ea a observat supărarea mea, oarecum severă şi

emfatică. După cină n-am vorbit nimic. Mi-a trimis cuvîntul prin Khokha, spunîndu-mi că am jicnit-o. N-am răspuns.

Cîteodată, afacerea aceasta mă enervează, alteori mă amuză. În general, sunt intoxicat de dragoste, visez căsă¬torie şi fii. Mă face să-mi pierd mult timp. Concentrarea mintală e dificilă. Dar nu voi renunța la dragoste."

"Noaptea a fost cutremur. Am avut febră tot timpul. Azi-dimineață, cînd am întîlnit pe Maitreyi, i-am dăruit o carte scumpă."

"Zi de extraordinară emoție, pe care mi-e peste putință s-o însemn aci. Pe scurt, Maitreyi m-a certat întrebîndu-mă unde vreau să ajung, căci neslăpinirea mea o compromite, că Mantu şi Khokha au început să afle etc. Plîngea cu spasme. Eu n-am scos un cuvînt. Eram mîhnit, o jicnisem. Dar şi pozam enorm.

Din nefericire, Khokha era pe verandă, alături de odaia mea, şi a auzit tot. Cînd Maitreyi a aflat asta, a început să plîngă mai desperat. Mi-a scris pe marginea unui plic că ar vrea să moară. Pentru o indiană, ceea ce ştie Khokha acum e dezonoare.

Totuşi, cînd s-a liniştit, mi-a deretecat prin odaie şi mi-a aranjat florile pe masă. Eu n-am vorbit."'

"Maitreyi a început să scrie o carte de poeme asupra «iluziilor şi miragiilor frumoase»."

"Azi, pe cînd îi povesteam destrăbălările felelor din Europa, ea m-a întrebat dacă sunt pur, şi numai gîndul că s-ar putea să nu fiu a înspăimîntat-o într-atât. Încît a început să plîngă. Setea aceasta violentă, mistică, după puritate m-a emoționat.

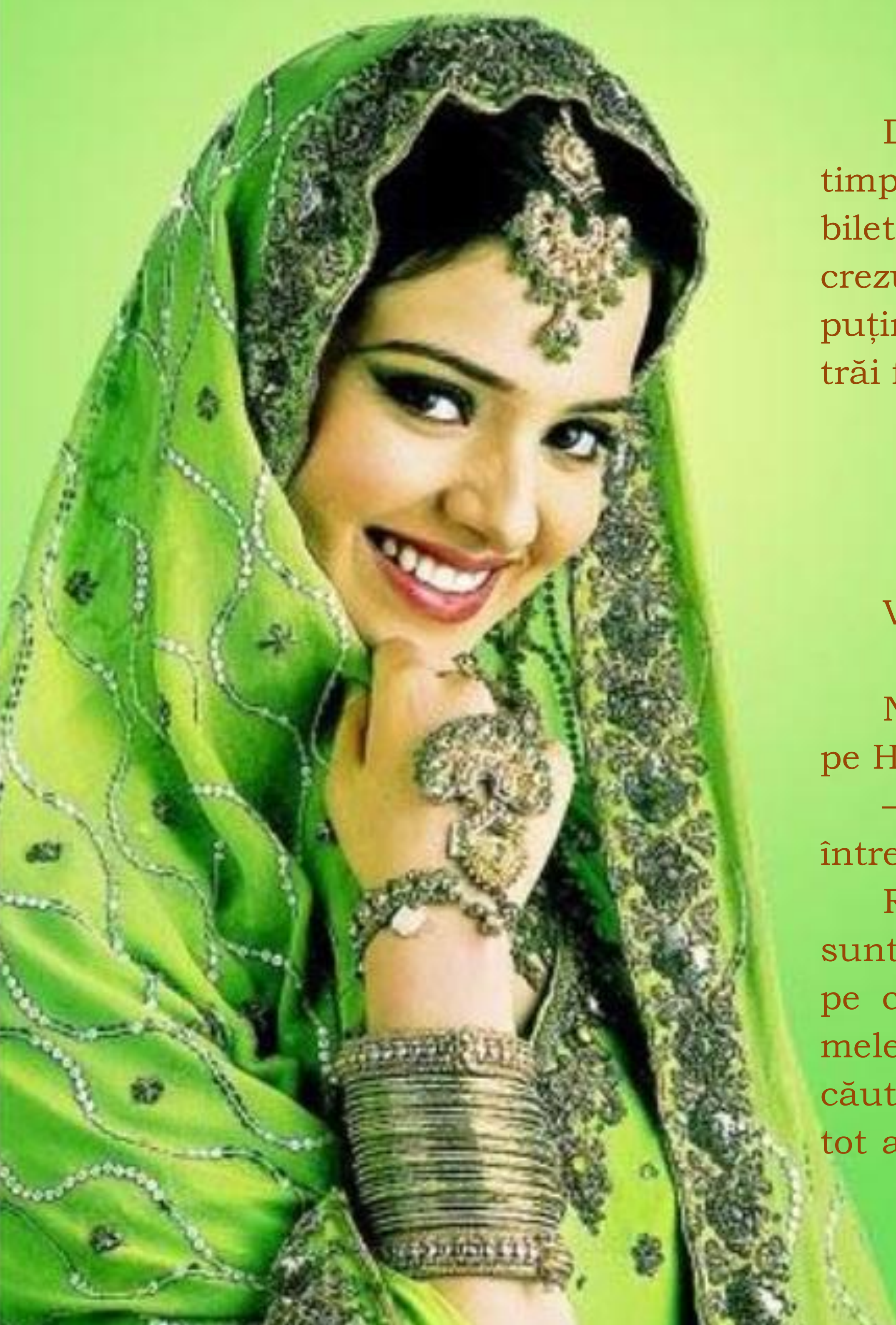
Pe seară, ajungînd iarăşi să vorbim despre căsătoria ei, — cu un strein, un tînăr bengali care desigur că nu o va face fericită, recunoaşte Maitreyi —, i-am mărturisit că marele meu păcat e acela de a fi născut alb (cred

puțin în această mărturisire), că, dacă aş fi fost indian, aş fi avut alte şanse etc. Aceasta a nedumerit-o iarăşi, şi eu i-am pus marea întrebare: de ce nu putem fi noi căsătoriți? De ce nu e îngăduită unirea noastră? Ea m-a privit înmărmu¬rind şi a cercetat cu ochii în toate părțile, să vadă dacă nu m-a auzit cineva.

A început a spune că aşa e hotărît de soartă sau de Dumnezeu (eu o întrebasem dacă Dumnezeu a hotărît ast¬fel sau prejudecățile, dar mi-a răspuns că Dumnezeu îşi manifestă dorința prin prejudecăți), că poate dragostea mea e numai o iluzie trecătoare etc. Fapt e că dragostea aceasta — pe care o socotisem la început imposibilă, minoră, fan¬tezistă — şi atitudinea Maitreyiei, pe care o crezusem multă, vreme îndrăgostită de mine – în timp ce ea nu e de nimeni – mă stăpînesc şi mă duc departe; într-un suflet al meu. neştiut pînă acum, într-o margine de gînd unde mă simt fericit şi splendid. Nu ştiu cum să exprim toate sentimentele acestea revelate. Mă gîndesc serios la unire..."

***

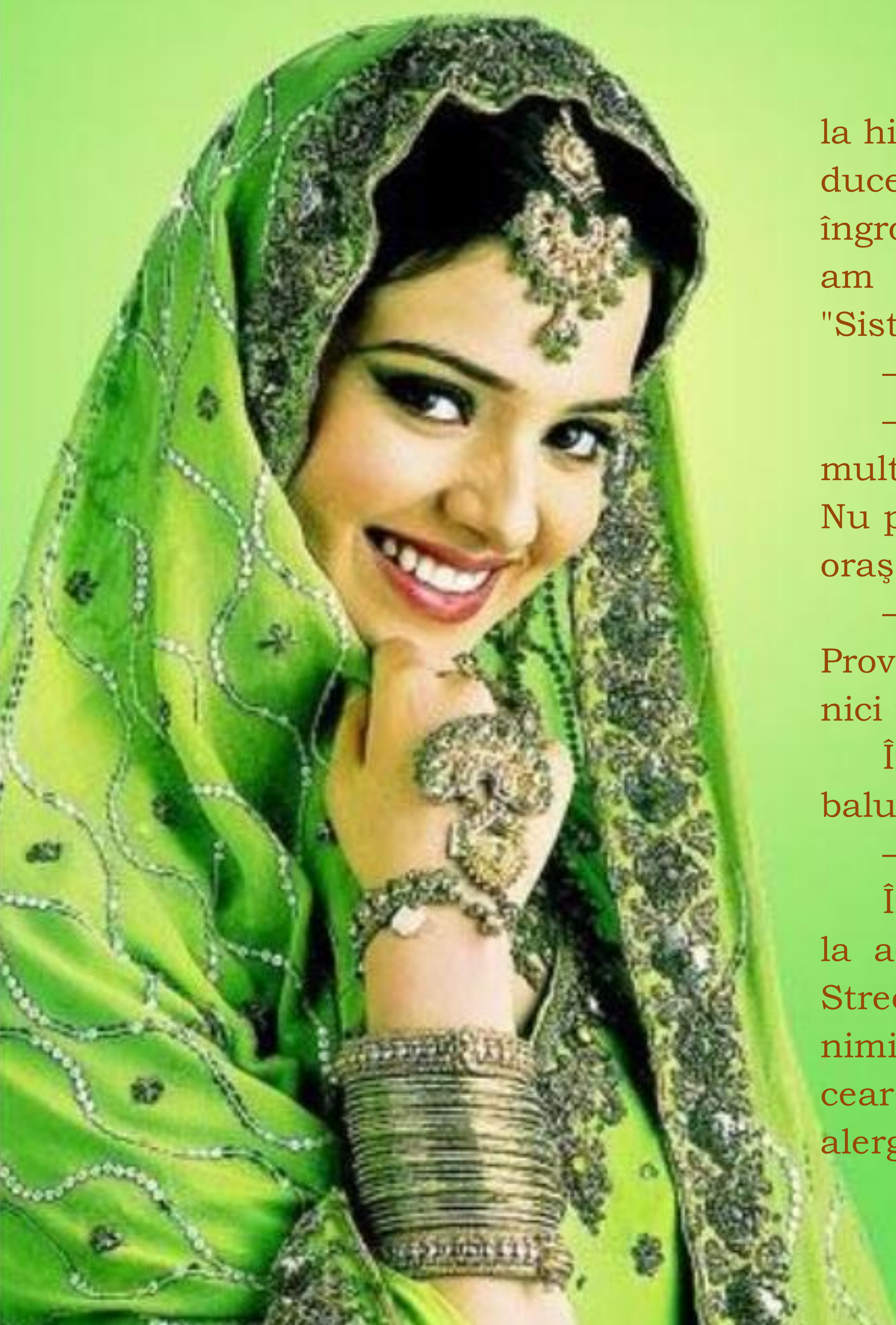
Din ziua aceea am vâzut-o cu greutate. Rămînea tot timpul în odaia ei, scriind şi cîntînd. I-am trimis cîteva bilete inocente prin Lilu, la care nu mi-a răspuns. Am crezut o sumă de lucruri în prima noapte, apoi mai puține, apoi n-am mai crezut nimic. Am observat că pot trăi foarte bine şi fără Maitreyi.

VIII

Nu mult după aceea am întîlnit într-o după-amiază pe Harold. Mi s-a părut mai rece, mai răutăcios.

— E adevărat că te însori cu fata inginerului? mă întrebă el, între altele.

Roşii şi începui să-mi bat joc, aşa cum fac de cîte ori sunt pus în încurcătură, mai ales dacă trebuie să apăr pe cineva drag. Harold a trecut repede peste glumele mele şi-mi spuse că a aflat aceasta de la birou, unde mă căutase o dată ca să mă invite la un picnic. A mai aflat tot atunci că vreau să mă lepăd de legea mea şi să trec

la hinduism. Şi, deşi el însuşi este un mare păcătos şi se duce la biserică numai pentru Iris, vestea aceasta l-a îngrozit îndeajuns. Îmi spuse că Sen e un monstru, că am fost fermecat, că ar trebui să dau cinci rupii la "Sisters of the poor" ca să se roage pentru mine.

— Ce mai fac fetele? întrebai.

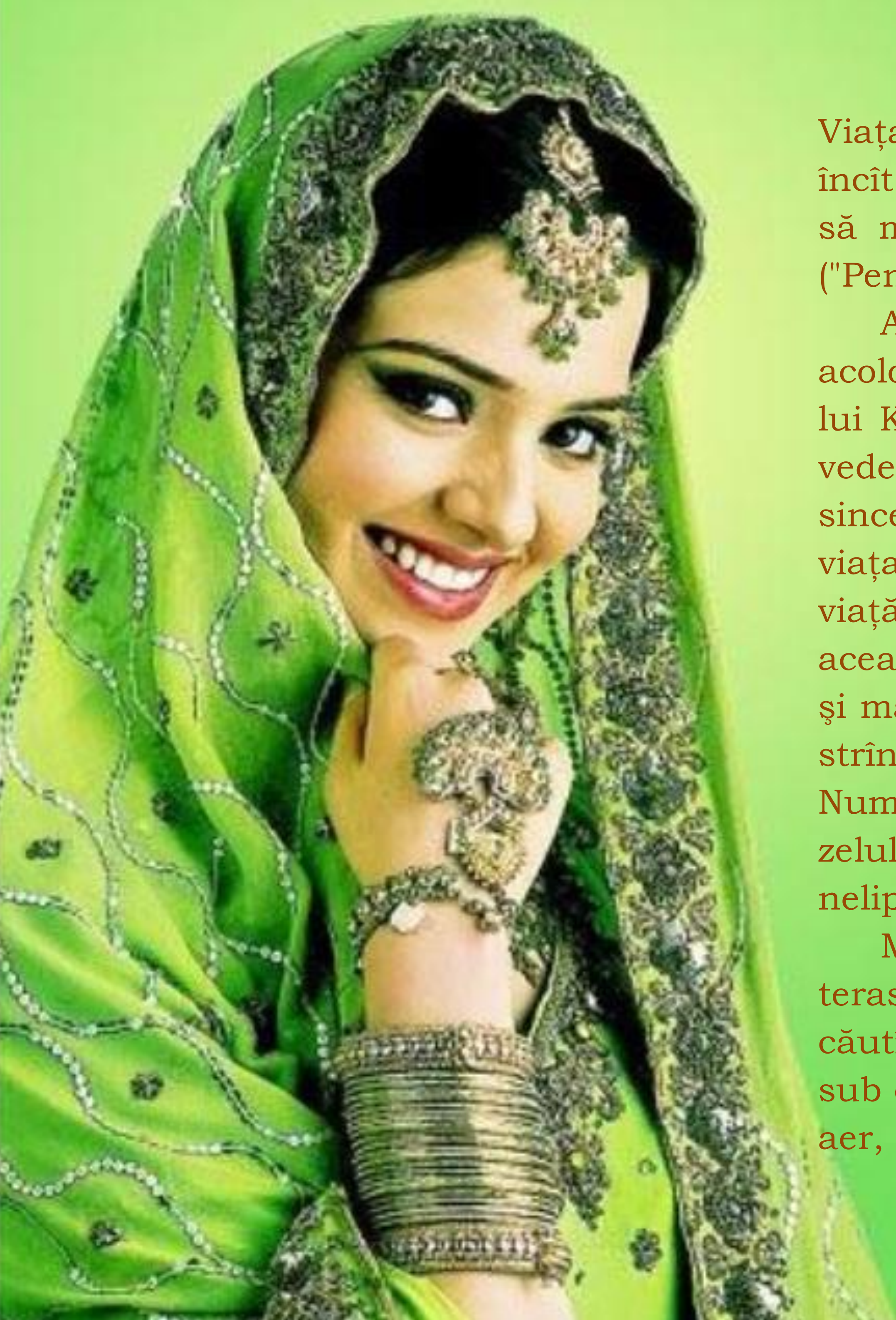
— Te regretă, îmi mărturisi. Probabil că economiseşti mult acolo, în Bhowanipore, reîncepu el după o clipă. Nu plăteşti casă, nu plăteşti masă şi nu ieşi niciodată în oraş. Ce faci toată ziua?

— Învăț bengaleza ca să-mi iau examenul de Provincial-Manager, mințiì eu. Şi apoi, e o lume nouă, nici nu ştiu cum trece timpul...

Îmi ceru cinci rupîi împrumut, ca să se ducă seara la balul Y.M.C.A.

— Nu te tentează? mă iscodi el.

Într-adevăr, nu mă tenta. Mă gîndii fără melancolie la acei ani de risipă şi eroare petrecuți la Wellesley-Street, în Ripon Street. Îl privii pe Harold, şi nu-mi evoca nimic trupul lui vlăjgan, fața oacheşă cu ochi frumoşi, în cear¬căne. Un strein, acest camarad al meu, cu care alergasem după atîtea fete şi pierdusem atîtea nopți.

Viața pe care o începusem mi se părea atît de sacră, încît nici nu mă încumetam să i-o destăinui. Îmi făgădui să mă viziteze într-o zi și își notă cu atenție adresa. ("Pentru vreun eventual mare împrumut", mă gîndii eu.)

Acasă îi găsii pe toți în sufragerie, luînd ceaiul. Erau acolo și Mantu, și soția lui, Lilu, și Khokha, și surorile lui Khokha (două din acele femei-umbre, pe care nu le vedeam aproape niciodată). Le povestii cu multă sinceritate întîlni-rea mea cu Harold și dezgustul de viața pe care o duc europenii și eurasienii din acest oraș, viață pe care am dus-o și eu atît timp. Mărturisirea aceasta a mea i-a desfă-tat. Femeile mă sorbeau cu ochii și mă tot lăudau în argot-ul lor neînțeles, iar Mantu îmi strîngea mâinile și închidea ochii, după obiceiul lui. Numai inginerul, după ce îmi atrase atenția asupra zelului meu prea entuziast, se retrase să-și citească nelipsitul său roman polițist.

M-am dus cu Maitreyi, cu Khokha și cu Lilu sus pe terasă. Așteptam seara întinși pe covoare, vorbind rar și căutîndu-ne fiecare cea mai comodă poziție, cu perna sub cap. Eu venisem în sandale și-mi jucau picioarele în aer, încercînd să le rezem decent și oarecum întîmplător

de parapet. Învățasem în aceste ultime luni un întreg cere¬monial al picioarelor; ştiam, de pildă, că de cîte ori lovesc pe cineva, fără voie, trebuie să mă plec şi să-i ating cu mîna dreaptă piciorul; că niciodată nu trebuie să schițez, nici în glumă, gestul lovirii cu piciorul în cineva, şi alte multele. De aceea ezitam înainte de a mă rezema comod de parapet. Auzii atunci pe Lilu vorbind ceva în şoaptă Maîtreyiei.

— Spune că ai un picior foarte frumos, un picior alb, de alabastru, mă lămuri Maitreyi, fără să-şi poată ascunde o privire de neînțeleasă invidie şi necaz.

Roşii, şi de plăcere (căci, urît fiind, mă încîntă peste fire orice laudă adusă ființei mele fizice), şi de timiditate; nu ştiam cum să tîlcuiesc privirile Maitreyiei. Îmi fixa picioarele cu un zîmbet disprețuitor, rău, umilit. Eu începui a vorbi stupidități ca sa curm tăcerea, spunînd că aceasta nu are nici o importanță, căci niciodată nu se văd picioa¬rele, cel puțin la noi. albii.

— La noi e altfel, mă întrerupse Maitreyi, îmblînzită. La noi, prietenii îşi arată dragostea atingîndu-şi picioarele goale. De cîte ori stau de vorbă cu prietenele mele, eu le strîng piciorul. Uite aşa...

Îşi desprinse, îmbujorîndu-se, piciorul din sari şi-l apropie de Lilu. Se petrecu atunci ceva ciudat. Aveam impresia că asist la o scenă de dragoste dintre cele mai intime. Lilu strînse între gleznele ei pulpa de jos a Maitreyiei, tresărind şi zîmbind ca descătuşată dintr-un sărut. Erau adevărate mîngîieri alunecările acelea leneşe pe pulpă, cu degetele strînse, călcîiul aplecat, şi apoi strînsoarea, în care carnea se strivea caldă, tremurînd. Sufe¬ream cumplit, şi de gelozie, şi de revoltă, împotriva dra¬gostei acesteia absurde, între carnea a două femei. Maitreyi îşi retrase brusc piciorul din îmbrățişare şi-l trecu peste laba lui Khokha. Îmi venea să-mi muşc buzele, să fug, căci văzusem deodată cum piciorul acela negru şi murdar al lui Khokha, scorojit de arşiță şi de trotuare, primeşte apro¬pierea caldă, ca pe o ofrandă, a trupului Maitreyiei. Kho¬kha avea un zîmbet de cîine mîngîiat, şi regretai că nu pot vedea ochii Maitreyiei, să ghicesc în ei voluptatea pe care o trăda pulpa în apropierea cărnii băiatului.

Mă gîndii atunci că rîsul Maitreyiei – pe care îl pro¬voca acel clovon urît – trăda aceeaşi abandonare, aceeaşi posesiune. M-am întrebat, mai tîrziu, dacă nu

există şi altfel de posesiuni decît cele cunoscute, mai rafinate şi mai inefabile, obținute pe furiş, cu o atingere sau cu o glumă, cînd femeia se predă total căldurii sau spiritului celuilalt şi e luată în întregime, aşa cum niciodată nu o vom putea lua noi, chiar în cele mai definitive şi mai nebuneşti cea¬suri de dragoste. Multă vreme după aceea am fost gelos nu pe tinerii frumoşi, pe poeții şi muzicanții care se adu¬nau în casa Sen şi cu care vorbea Maitreyi, privindu-i lung, zîmbindu-le, iubindu-le cărțile, ci pe oricine o făcea să rîdă pînă la lacrimi, pe Khokha şi pe Mantu, mai ales pe acesta din urmă, care, fiindu-i unchi, îşi putea îngădui să-i strîngă brațul, vorbindu-i, sau o putea bate pe umăr şi scutura de păr. Gesturile acestea de abandonare inocentă mă chinuiau mai mult decît orice rival. Mi se părea că Maitreyi e neştiutoare de violul săvîrşit pe furiş asupra-i de către o carne sau un spirit strein. Şi, ca să spun totul, mă făceau să sufăr îndeosebi posesiunile spirituale: un poet tînăr, Acintya, pe care Maitreyi nu-l văzuse decît o singură dată şi nu-i vorbea decît la telefon, cînd trimi¬tea poeme pentru revista Prabuddha Bharatta; un mate¬matician care venea foarte rar şi

despre care Maitreyi îmi vorbise cu entuziasm, mărturisindu-mi că îi plac băr¬bații înalți: și mai presus de toți, gurul ei, Robi Thakkur. Cu o mare abilitate încercam să-i insinuez că se abando¬nează prea mult, fie cu spiritul, fie cu carnea. Dar mă pri¬vise atît de inocentă, de mirată și sinceră, încît am renun¬țat. De altfel, acestea se petreceau în urma celor poves¬tite adineaori, într-o vreme cînd eu primisem destule probe că nu am de ce mă teme de nimeni.

...Rămăsesem îngîndurat și dezgustat, mușcîndu-mi pe furiș buzele și privind cele dintîi stele într-un cer încă palid. Conversația continua într-o bengaleză colocvială, din care nu pricepeam decît foarte puțin; de altfel, nici nu încercam să pricep și nu tresăream decît la rîsul Maitreyiei, pe care Khokha îl alimenta cu nesfîrșite calam¬bururi și schimonoseli. Probabil că ea observă sfiala mea, căci mă întrebă, în englezește, dacă nu sunt prea obosit și dacă n-aș voi să mă distrez ajutînd-o în ceasurile mele libere să termine catalogul bibliotecii d-lui Sen. Aceasta m-ar recrea îndeajuns, după munca mea de la birou, și am putea sta de vorbă mai mult. (Pentru că, de fapt, în ultimele zile aproape că nu mă

întîlnisem cu Maitreyi.) Nu ştiam nimic de catalog şi aflai că d-l Sen, care strînsese pînă acum vreo patru mii de volume, — fie moş¬tenite, fie cumpărate —, intenționa să-şi tipărească într-o broşură de lux catalogul bibliotecii, ca să poată fi dăruită, în caz de moarte, unui colegiu local. Mi se păreau ridicole toate acestea, dar primii.

— Tata nu îndrăznea să te roage să mă ajuți, mărturisi Maitreyi. Se temea să nu-ți pierzi prea mult timp. Eu sunt mică, n-am ce face toată ziua şi-mi place să copiez titlurile cărților…

Îmi amintesc că în seara aceea, rămas singur, mă blestemam că primisem prea repede o propunere care mă va face să-mi pierd aproape tot timpul liber. (După cîte înțelesesem eu, trebuiau copiate titlurile pe mici bucă¬țele de hîrtie, apoi clasate alfabetic, cu numărul lor res¬pectiv de raft, şi transcrise din nou într-un dosar, pentru a fi date la tipar. Munca aceasta îmi repugna.) Şi mă temeam, de asemenea, că jocul nostru ar putea să reînceapă într-un timp cînd eu izbutisem să mă cumințesc.

***

Pe Maitreyi am întîlnit-o a doua zi după-amiază, îna¬inte de ceai, în pragul bibliotecii, aşteptîndu-mă.

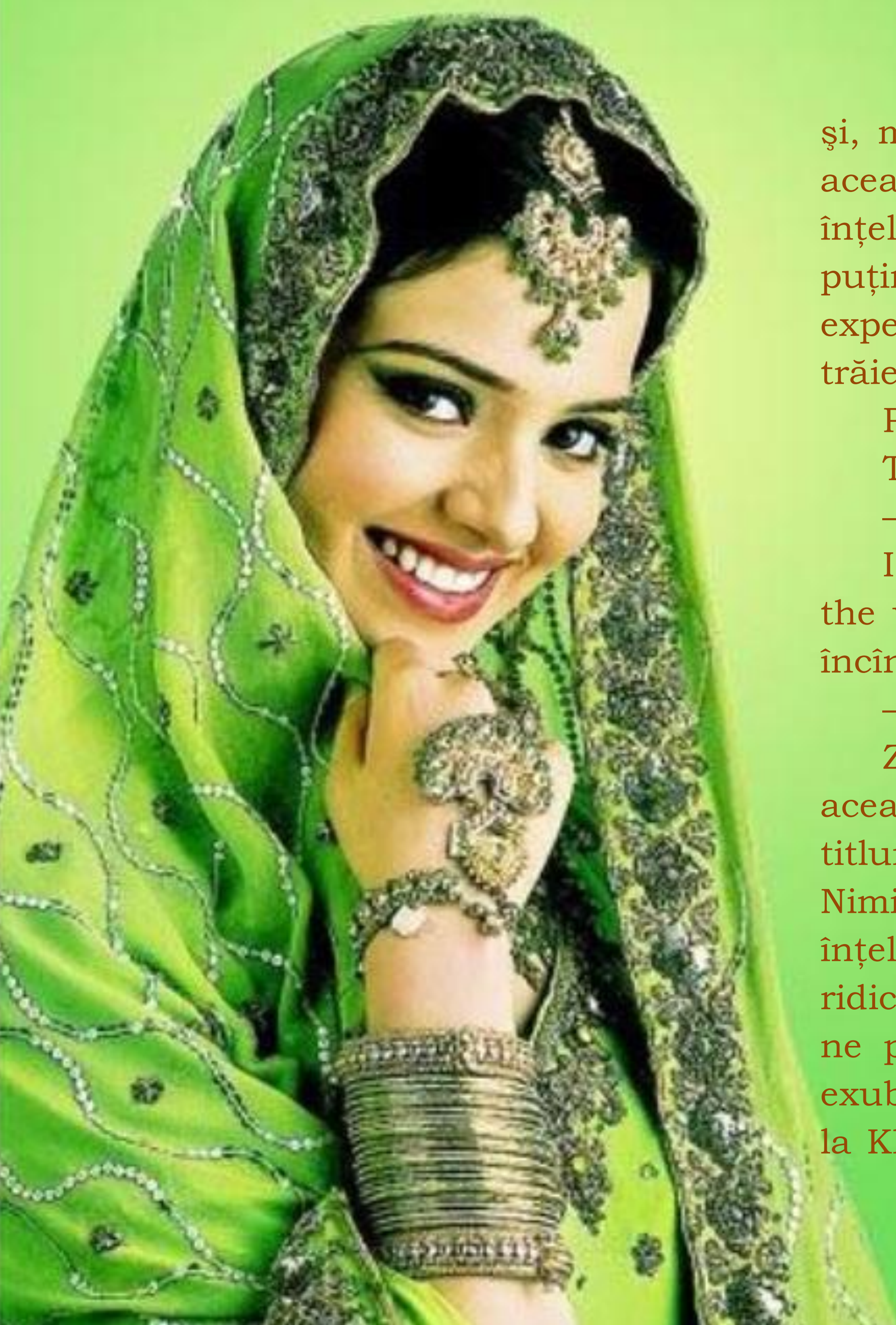
— Vino să-ți arăt ce-am făcut, mă chemă ea.

Adusese vreo cincizeci de volume pe o masă şi le aşe¬zase cu cotoarele în sus, în aşa fel încît să poată fi cetite unul după altul.

— D-ta începi din capul ăsta al mesei, iar eu de dincolo. Să vedem la ce volum ne întîlnim, vrei?

Părea foarte emoționată, îi tremura buza şi mă privea clipind des din pleoape, ca şi cum s-ar fi silit să uite ceva, să destrame o imagine din fața ochilor.

M-am aşezat la scris cu o presimțire ciudată că se va întîmpla ceva nou şi mă întrebam dacă nu cumva aştept dragostea Maitreyiei, dacă surpriza pe care o presimțeam nu era o eventuală împărtăşire, o luminare a ascunzişurilor sufletului ei. Dar mă trezeam prea puțin clătinat de întîmplările acestea eventuale. Scriind, mă întrebam: o mai iubesc? Nu; mi se părea că o iubesc, numai atît. Înțelesei pentru a suta oară că mă atrăgea altceva în Maitreyi: iraționalul ei, virginitatea ei barbară

şi, mai presus de toate, fascinul ei. Îmi lămurii perfect aceasta; că eram vrăjit, nu îndrăgostit. Şi, ciudat, înțelegeam nu în ceasurile mele de luciditate, — multe-puține cîte mai aveam —, ci în clipele din pragul experiențelor decisive, în clipele reale, cînd începeam să trăiesc. Reflecția nu mi-a relevat niciodată nimic.

Pusei mîna pe un volum şi întîlnii mîna Maitreyiei.

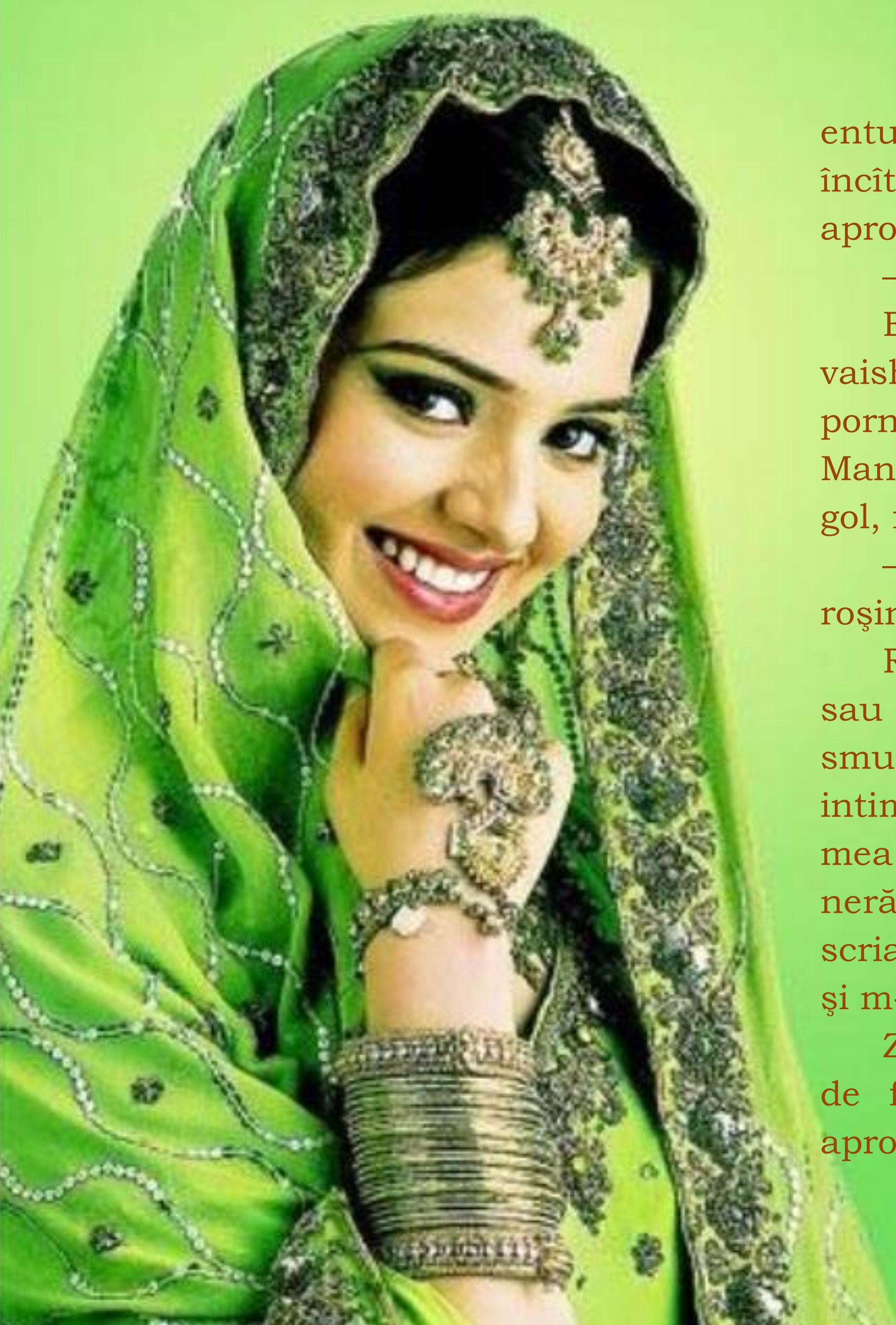
Tresării.

— La ce volum ai ajuns? mă întrebă.

I-l arătai. Era acelaşi la care ajunsese şl ea: Tales of the un expected de Wells. Roşi deodată, de bucurie, de încîntare, nu ştiu, dar îmi spuse cu un glas stins:

— Ai văzut ce "neaşteptat" avem înaintea noastră?

Zîmbii sugestionat şi eu puțin de coincidența aceasta, deşi majoritatea volumelor de pe masă aveau titluri carac¬teristice: Visul, Ia-mă cu tine, Ajutor!, Nimic nou? şi altele. Căutam un răspuns cu mai multe înțelesuri, dar veni Chabù să ne cheme la ceai, şi ne-am ridicat de la masă foarte fericiți amîndoi, continuînd să ne privim. În timpul ceaiului, eu am vorbit cu multă exuberanță despre ulti¬mele mele lecturi, toate relative la Khrishna şi la cultul vaishnav, şi povesteam cu atîta

entuziasm şi sinceritate scene din viața lui Chaitanya, încît d-na Sen nu putu să se mai stăpînească şi se apropie de mine cu două lacrimi mari în ochi, spunînd:

— Parcă ai fi un vaishnav...

Eram fericit că-mi vorbise aşa. Mărturisii că socotesc vaishnavismul una din cele mai elevate religii, şi de aici porni o discuție asupra religiilor, susținută mai ales de Mantii şi de mine, pe care Maitreyi o asculta cu ochii în gol, fără să spună un cuvînt.

— Ce ştiți voi despre religie? izbucni ea deodată, roşind, apoi pălind, gata să plîngă.

Rămăsei surprins, neştiind dacă trebuie să mă scuz sau să mă explic. Mantu voi s-o mîngîie, dar ea se smulse şi fugi în bibliotecă. Îmi sfîrşii ceaşca de ceai, intimidat. Nu mai vorbea nimeni. M-am retras în odaia mea, ca să răs¬pund scrisorilor, cu o nelinişte şi nerăbdare necunoscute pînă atunci. Dar, pe cînd scriam, am simțit deodată nevoia de a vedea pe Maitreyi şi m-am dus.

Ziua aceea îşi are o mare însemnătate în povestirea de față. Transcriu din jurnal. "Am găsit-o abătută, aproape plîngînd. I-am spus că am venit, pentru că m-a

chemat, şi aceasta a surprins-o. Ne-am despărţit, apoi, pentru cinci minute, ca să sfîrşesc scrisoarea. Cînd m-am întors, dor¬mea pe canapeaua din faţa mesei.

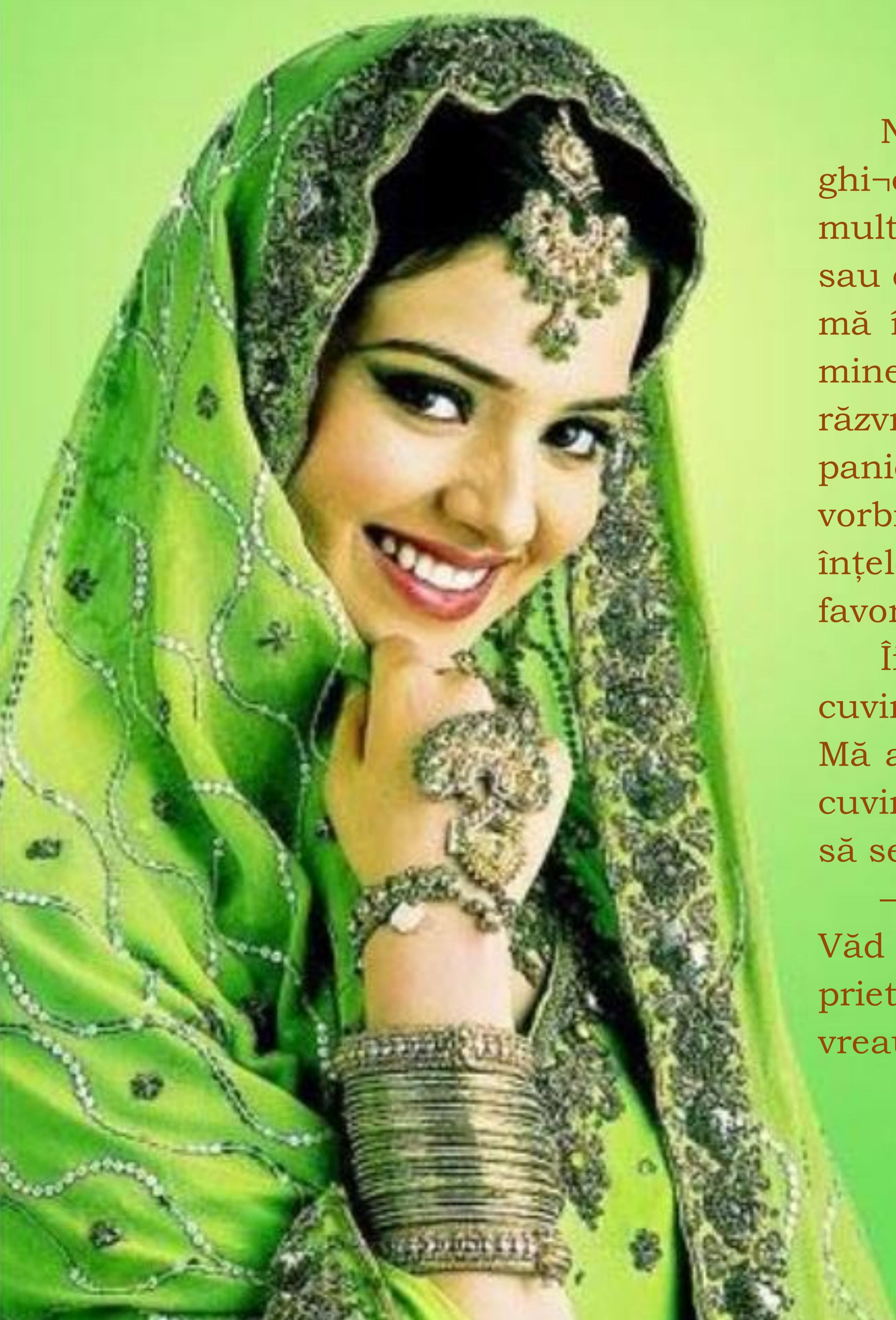
Am deşteptat-o. A tresărit; ochii îi erau măriţi. Am început s-o privesc ţintă; ea îmi sorbea privirile, ochi în ochi, întrebîndu-mă la răstimpuri, şoptit: «Ce?» Apoi n-a mai fost în stare să vorbească, nici eu n-am mai putut s-o întreb; ci ne priveam fix, fermecaţi, stăpîniţi de ace¬laşi fluid suprafiresc de dulce, incapabil să ne împotrivim, să ne scuturăm de farmec, deşteptîndu-ne. Mi-e greu să descriu emoţia. O fericire calmă şi în acelaşi timp violentă, în faţa căreia sufletul nu opunea nici o rezistenţă; o bea¬titudine a simţurilor care depăşea senzualitatea, ca şi cum ar fi participat la o fericire cerească, la o stare de har. La început, starea se susţinea numai prin priviri. Apoi am început să ne atingem mîihile, fără a ne despărţi totuşi ochii. Strîngeri barbare, mîngîieri de devot. (Notă. Cetisem recent despre dragostea mistică a lui Chaitanya şi de aceea îmi exprimam experimentările mele în termeni mistici.) Au urmat, firesc, sărutările pe mîini. Era atît de pierdută, îşi muşca atît de pătimaş (şi totuşi cast) buzele, încît aş

fi putut-o săruta pe buze, aş fi putut face tot. M-am reținut cu multă greutate. Situația era de-a dreptul riscantă. Pu¬team fi văzuți de oricine scobora scările. Ea este de o emo¬tivitate mistică. (Notă. In jurnalul meu de atunci, influen¬țat de anumite lecturi vaishnave, întrebuințam foarte des termenul de "mistic". De altfel, comentariul acestei în-tîmplări, aşa cum îl găsesc într-un caiet rătăcit, este stră¬bătut de la un capăt la altul de "experiența mistică". Eram ridicul.) Am întrebat-o, încă o dată, de ce nu putem fi, noi doi, uniți. S-a cutremurat. Ca s-o încerc, i-am cerut să recite de două ori acea mantra pe care a învățat-o Tagore, ca să se apere de primejdiile contra purității. Totuşi, după ce le-a repetat, farmecul stăruia. Cu aceasta i-am dovedit, căci credeam şi eu, că experiența noastră nu-şi are rădăcini sexuale, ci e dragoste, deşi manifestată în sincerități car¬nale. Am simțit şi verificat această minune umană: con¬tactul cu suprafirescul, prin atingere, prin ochi, prin carne. Experiența a durat două ceasuri, istovindu-ne. O puteam relua de cîte ori ne fixam privirile în ochii celuilalt."

Ea îmi ceru să lepăd sandalele şi să-mi apropii piciorul de piciorul ei. Emoția celei dintîi atingeri n-am s-o uit niciodată. M-a răzbunat pentru toate geloziile pe care le îndurasem pînă atunci. Am ştiut că Maitreyi mi se dă toată în acea abandonare a gleznei şi pulpei, aşa cum nu se mai dăduse vreodată. Scena de pe terasă o uitasem. Nimeni n-ar putea minți atît de dumnezeieşte, ca să pot fi păcălit de atingerea aceasta, îmi spuneam. Mi-am ridicat fără voie piciorul sus pe pulpe, pînă aproape de încheietura aceea a genunchiului, pe care o presimțeam halucinant de dulce, de fierbinte, pe care o ghiceam brună şi virgină, căci, fără îndoială, nici un trup omenesc nu se înălțase atît de departe în carnea ei. În acele două ceasuri de îmbrățişare (erau oare altceva mîngîierile gleznelor şi pulpelor noas¬tre?) — pe care jurnalul le schițează atît de sumar, atît de şters, încît multă vreme după aceea m-am întrebat dacă mai trebuie să continuu însemnarea etapelor noastre — am trăit mai mult şi am înțeles mai adînc ființa Maitreyiei decît izbutisem în şase luni de eforturi, de prietenie, de început de dragoste. Niciodată n-am ştiut mai precis ca atunci că posed ceva, că posed absolut.

Nu îi spusesem încă răspicat că o iubesc. Amîndoi ghi¬ciserăm asta; aşa mi se păruse mie. Şi eu tîlcuisem, multă vreme, orice gest al ei ca pe un semn de simpatie sau dragoste. Nu mă îndoiam o clipă că mă iubeşte şi nu mă îndoiam că ea ştie tot atît de bine aceasta despre mine. De aceea mă mîhneau şi mă nelinişteau răzvrătirile ei (muțenia aceea speriată, ochii aceia de panică, mîinile cu care îşi acoperea fața) de cîte ori îi vorbisem pînă acum de o unire a noastră. Nu înțelegeam; căci mi se părea că şi ea, Și părinții favorizează necontenit aceasta.

Îi spusei atunci că o iubesc. Nu ştiu cum au răsunat cuvintele mele, căci ea îşi acoperi ochii şi nu răspunse. Mă apropiai şi repetai mai cald, mai sincer, acele cîteva cuvinte de iubire pe care le puteam spune în bengali. Voi să se ridice.

— Lasă-mă, îmi spuse cu un glas depărtat, strein. Văd că n-ai înțeles iubirea mea. Te iubesc ca pe un prieten, foarte scump prieten. Altfel nu pot, altceva nu vreau...

— Dar aceasta nu e prietenie, e dragoste, îi răspunsei eu, recăpătîndu-mi pe neaşteptate şi humorul, şi luci¬ditatea.

— Cîte feluri de dragoste nu cunoaşte sufletul? adăogă ea privindu-mă.

— Dar pe mine mă iubeşti, e inutil să te ascunzi, stăruii. Nu mai putem unul fără altul, ne-am chinuit de ajuns pînă acum ascunzîndu-ne. Mi-eşti dragă, Maitreyi, mi-eşti dragă...

Îi vorbeam, amestecînd cuvintele, o frază în bengali şi cinci în englezeşte.

— Spune-mi asta şi pe limba ta, mă rugă. I-am spus tot ce mi-a trecut prin minte. Se făcuse noapte, se aprin¬seseră lămpile pretutindeni. Voii să aprind şi eu becul din bibliotecă.

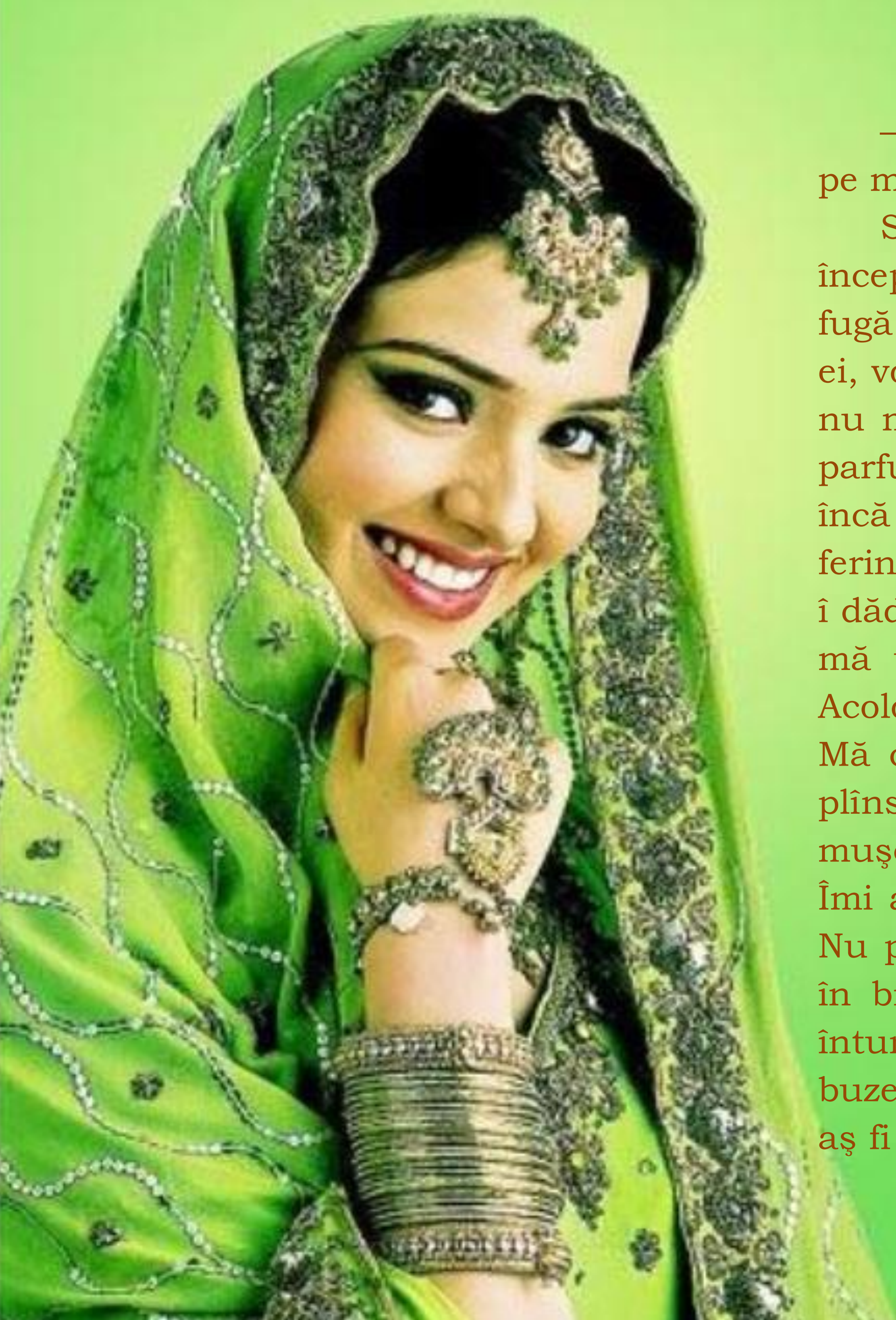
— Lasă aşa, vorbi Maitreyi.

— Dacă vine cineva şi ne găseşte pe întunerec?

— Ce-are a face? Aici suntem frați...

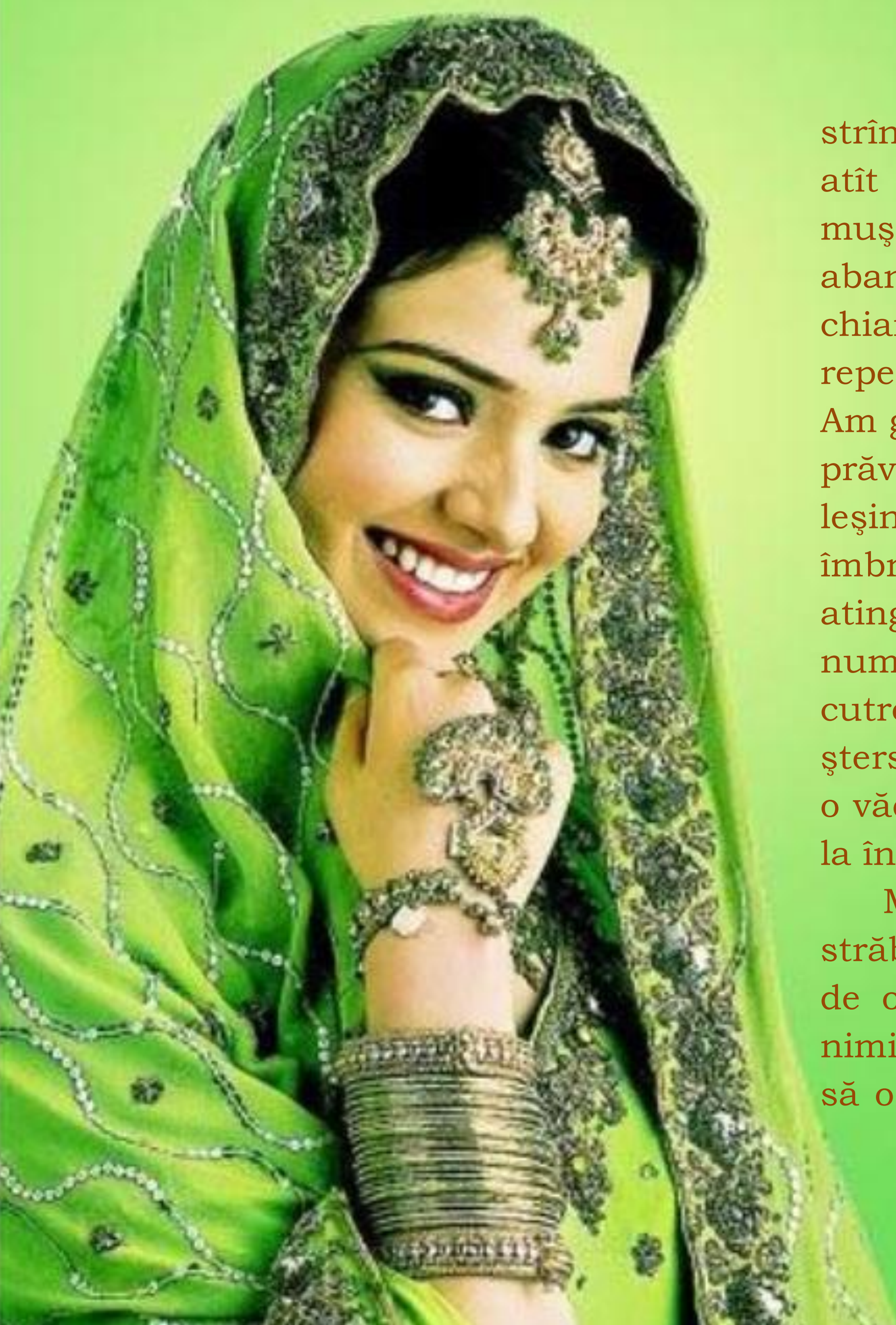
Mă prefăcui că nu înțeleg, dar mă întorsei aproape de ea şi-i luai mîinile, mîngîiridu-le.

— De ce nu auzi anumite cuvinte? mă întrebă ea, şi ghicii după glas că e gata să rîdă.

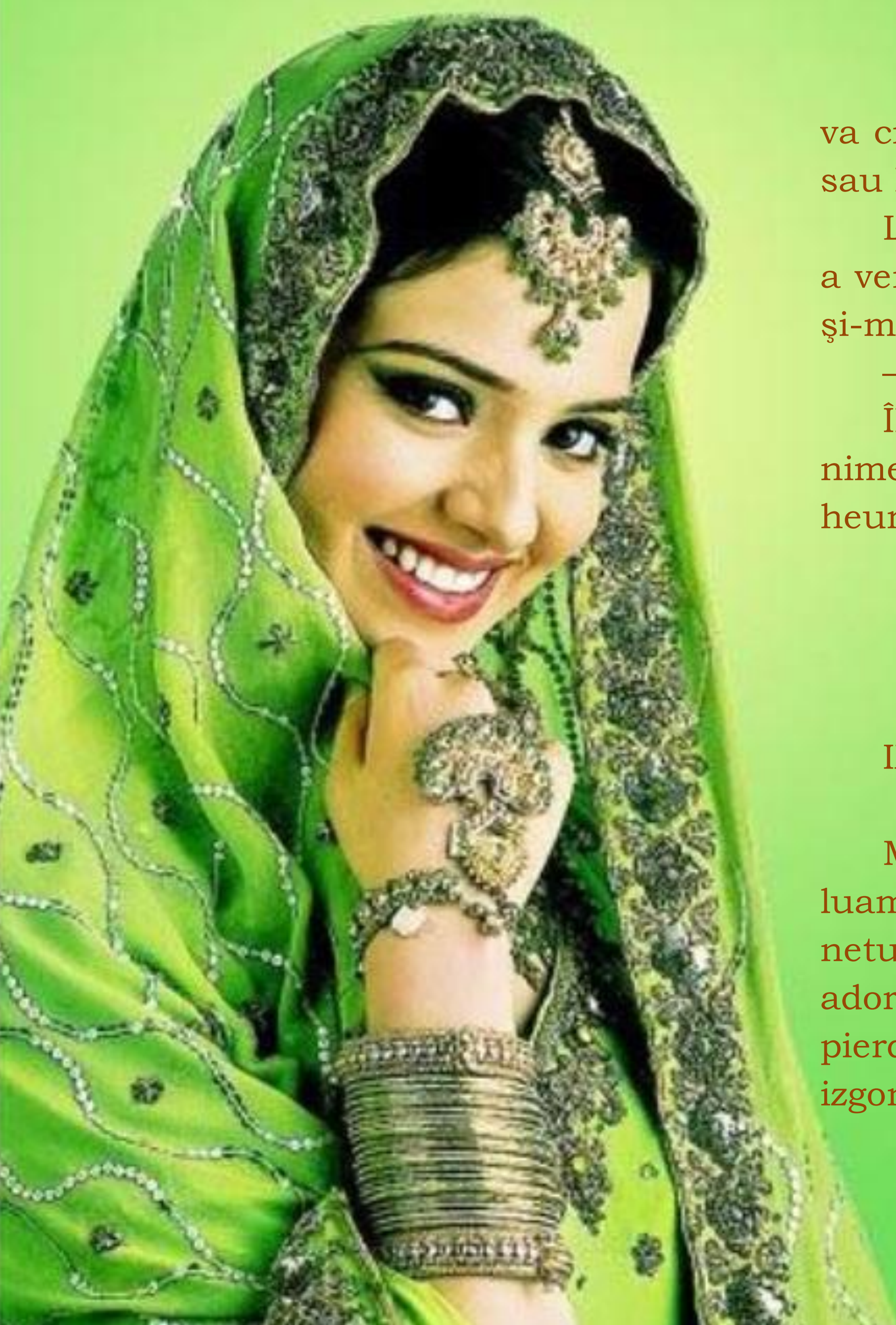
— Pentru că vorbeşti prostii, răspunsei, foarte sigur pe mine şi pe dragostea Maitreyiei.

Se petrecu atunci un lucru neaşteptat. Maitreyi începu să plîngă şi se smulse din mîinile mele. Voia să fugă. O înlănțuii în brațe şi-mi apropiai capul de părul ei, vorbindu-i în şoapte, încercând s-o farmec, s-o rog să nu mai plîngă, să mă ierte. Dar nu mă putui împotrivi parfumului şi căldurii, şi ispitelor acelui trup neatins încă de nimeni şi o sărutai. Maitreyi se zbătu şi țipă, ferindu-şi gura. Mi-a fost teamă să nu ne audă cineva şi-î dădui drumul. Fugi din brațele mele cu un suspin care mă umili, dar nu se ptă spre uşă, ci spre fereastră. Acolo, la lumina felinarului din stradă, o putui vedea. Mă cutremurai. Avea o căutătură stranie, desperată şi plînsă, părul i se răvăşise pe umeri, buzele şi le muşcase. Mă privea ca pe un duh sau ca pe un nebun. Îmi arătă cu degetul locul unde o sărutasem, pe obraz. Nu putea vorbi, nu se putea apăra. Mă apropiai, o luai în brațe şi o sărutai iarăşi, înnebunit de neînțelegere, întunecat de pasiune. O sărutai pe gură şi-i întîlnii buzele umede, fragede şi parfumate, cum nicio¬dată n-aş fi crezut că îmi va fi dat să sărut. În cea dintîi clipă se

strînsera sub gura mea, încercînd să se apere, dar era atît de slabă, încît le deschise şi le lăsă sărutate, muşcate, supte. Îi simțeam sînii, o simțeam toată, şi se abandonase atît de decisiv trupului meu, încît avusei chiar o urmă de melancolie că mi se dăruise atît de repede. Nu ştiu cît a durat această primă îmbrățişare. Am ghicit că se sufocă, se zbate, şi i-am dat drumul. S-a prăvălit deodată la picioarele mele. Am crezut că e leşinată şi m-am plecat palid, s-o ajut, dar ea îmi îmbrățişă picioarele, plîngea şi se ruga să nu o mai ating, mă implora în numele Dum¬nezeului meu, în numele mamei mele, în numele d-nei Sen. Mă cutremurai şi tăcui. O lăsai să se ridice singură. Îşi şterse lacrimile în fugă, îşi potrivi părul, mă privi, fără s-o văd, căci eu eram în lumina palidă a felinarului, iar ea la întunerec, şi plecă oftînd.

M-am întors în odaia mea, agitat, zeci de sentimente străbătîndu-mă, chinuit şi de bucuria că este a mea, şi de orgoliu, de remuşcare, de teamă. N-am putut face nimic pînă la masă. Mă întrebam dacă voi avea curajul să o pri¬vesc în timpul mesei. Mă întrebam mai ales ce

va crede despre mine, dacă nu va spune ceva d-nei Sen sau lui

Lilu. Nu ştiam nimic, nu credeam nimic. La masă n-a venit, dar, îndată după aceea, Lilu se apropie de mine şi-mi spuse:

— Poeta vă trimite biletul acesta.

Îl deschisei cu răsuflarea oprită. Ca să nu înțeleagă nimeni, era scris în franțuzeşte: "Vous venir matin six heures en bibliothèque".

IX

Mă duceam la birou de-abia îa zece, iar ceaiul îl luam eu toții la opt dimineața. Puteam sta deci neturburați de vorbă două ceasuri. În noaptea aceea am adormit greu, cu febră şi visuri atroce; mi se părea c-o pierd pe Maitreyi, că un înger cu barbă albă mă izgoneşte din casa aceasta, că Sen mă priveşte absent de

pe terasă. Mă deş¬teptam mereu, cutremurat, cu fruntea rece şi umedă. Parcă săvîrşisem un mare păcat.

Am găsit-o pe Maitreyi la birou, într-o sari albă, cu un şal cenuşiu pe umeri, scriind fişe pentru catalog. I-am urat bună dimineața extrem de încurcat, neştiind dacă trebuie s-o sărut sau să-i zîmbesc numai, sau să mă port ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat de curînd între noi. Cea dintîi întîlnire după un episod decisiv în dragoste mi-a cerut întotdeauna un efort de atenție şi de imaginație. Nu ştiu cum să mă port, ce "atitudine" să iau; nu ştiu dacă trebuie să fiu rigid sau delicat, nu ştiu mai ales ceea ce crede ea şi cum ar vrea ea să fiu. Nehotărîrea aceasta mă face să ezit înainte de orice gest, să mă contrazic, să mă scuz, să fiu, în general, ridicol.

Maitreyi, dimpotrivă, arăta liniştită, resemnată, hotărîtă, deşi cearcănele şi paloarea feței trădau o noapte de rugăciune şi de meditație. (Mi se păruse mie sau îi auzisem spre dimineață glasul, îngînînd în balcon o rugă¬ciune monoton cîntată, întreruptă şi reluată de mai multe ori şi apoi stinsă brusc, ca într-un plîns?)

M-am aşezat în fața ei, la acelaşi birou, pe scaunul pregătit mai dinainte de Maitreyi. Am început a scrie

mecanic, copiind titlurile cărților, fără să ridic ochii de pe fişe.

— Ai dormit bine? o întreb eu după cîteva minute, ca să curm tăcerea.

— N-am dormit deloc, îmi răspunse calmă. M-am gîndit că e timpul sâ pleci din casa noastră. De aceea te-am şi chemat...

Încercai s-o întrerup, dar Maitreyi avu un gest de desperată implorare, şi o lăsai să vorbească, din ce în ce mai turburat şi mai surprins de cele ce ascultam. Vorbea jucîndu-se cu condeiul pe o coală de hîrţje, fără să mă privească, desenînd şi ştergînd, scriind rînduri pe care nu le puteam ceti, făcînd semne şi figuri pe care nu le în¬țelegeam. Jocul acesta mi-a amintit începuturile prieteniei noastre şi cele dintîi lecții de franceză. Aş fi vrut s-o în¬trerup, ca să-i spun cîte greşeli făcuse în biletul de aseară, dar mi-am surprins josnicia acestui humor şi am tăcut. Nici vreme de reflecții melancolice nu aveam. Maitreyi îmi spunea lucruri pe care nu ştiam cum să le cred. Mă tur¬burau şi mă surprindeau, jicnindu-mă şi în orgoliul, şi în certitudinea mea. Niciodată nu o ascultasem vorbind atît de mult singură,

fără să schimbe subiectul, fără să mă întrebe, fără să aştepte răspuns sau comentarii. Parcă ar fi vorbit într-o odaie goală. Eu nu mai eram.

Mă înşelam, spunea ea, crezînd că mă iubeşte aşa cum o iubesc eu. Sufletul ei era de mult dat altuia, lui Robi Thakkur. Îl iubeşte de cînd avea treisprezece ani şi i-a cetit pentru întîia oară cărţile. Verile şi le petrecea, pînă mai anul trecut, la Shantiniketan, găzduiţi — ea şi familia — chiar la poet acasă. Cîte nopţi nu petrecuseră ei doi pe terasă, singuri, Maitreyi la picioarele bătrînului, ascultîndu-l mîngîiată pe păr! La început nu ştia ce este Sentimentul acesta care o face să trăiască aproape fără trezire, ca într-un vis nemaipomenit de frumos; credea că e veneraţie şi iubire filială pentru guru-l ei. Pînă ce, într-o seară, poetul i-a spus că aceasta e dragoste. A leşi¬nat atunci pe terasă. S-a deşteptat, nu ştie după cît timp, la el în odaie, întinsă pe pat, cu faţa udă. Plutea în odaie un parfum proaspăt de iasomie. Gura continua s-o mîngîie şi i-a dat atunci acea mantra, apărătoare de păcate.

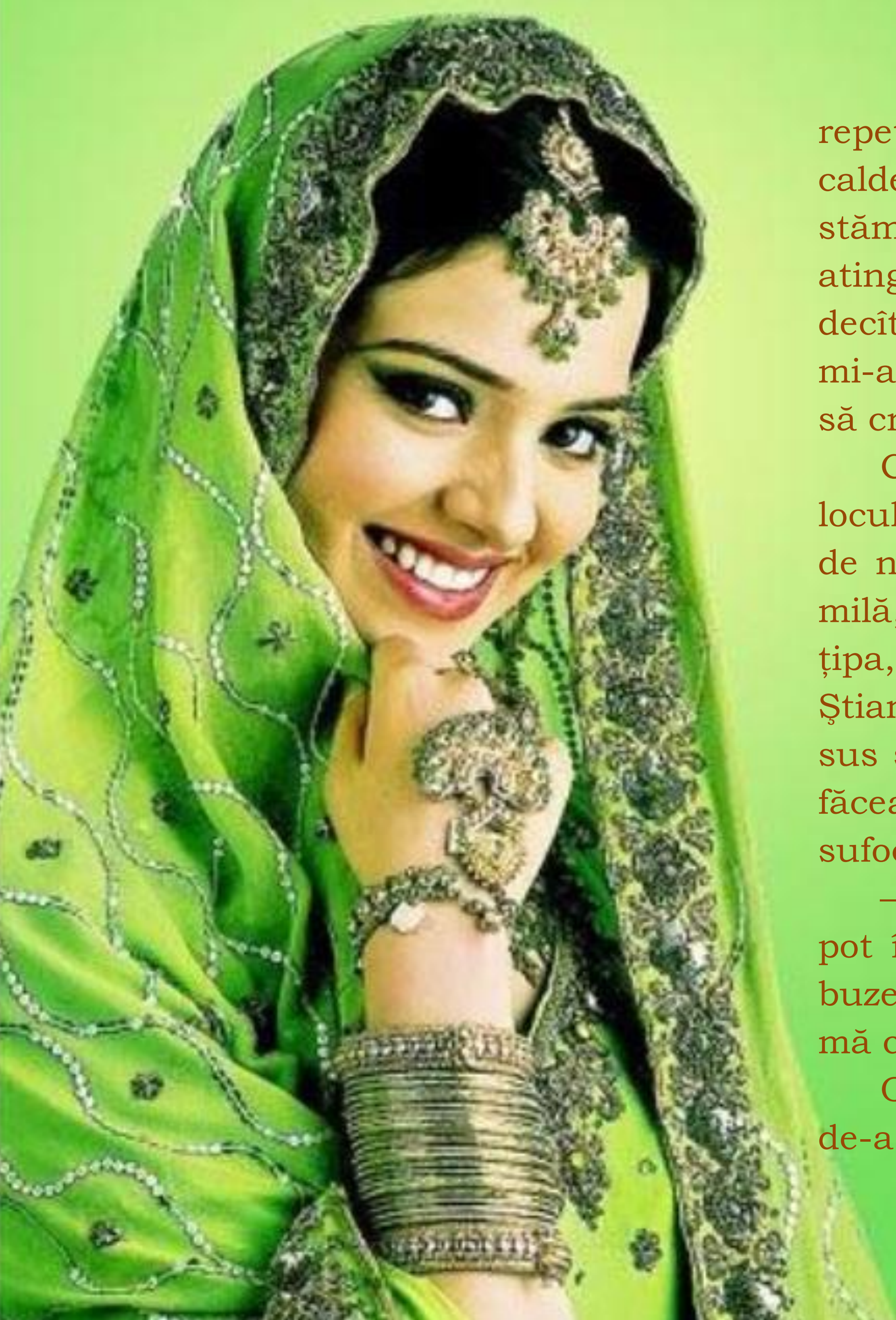
Să rămînă pură toată viaţa, aşa i-a spus. Să scrie versuri, să iubească, să viseze şi să nu-l uite niciodată

pe el. Şi nu l-a uitat. Are o cutie întreagă eu scrisori de la el, tri¬mise din toate părțile lumii pe unde a umblat. Cutia e de lemn parfumat şi i-a fost dată de poet acum doi ani, împreună cu o şuviță din părul lui...

(Ce cabotin dezgustător, gîndeam eu ars de gelozie, de furie, de neputință. Cs corupător, ce misticism carnal, ce amestec hidos de devoție şi fraudă. Cum am putut crede că fecioara aceasta a fost pură? Cum am putut crede că eu sunt cel dintîi care îi atinge trupul?)

Totuşi, niciodată n-a sărutat-o, nici n-a mîngîiat-o decît pe păr, adăogă Maitreyi, ca şi cum mi-ar fi ghicit gîndul. De altfel, nici nu l-a mai văzut de mult, căci el călătoreşte neîncetat; şi apoi (ezitarea ei, în această clipă!), se pare că d-na Sen a observat anumite excese senti¬mentale față de guru şi n-a mai lăsat-o să-l vadă. Dar nu l-a uitat o clipă. Ar fi vrut să ajungem buni prieteni, să-mi împărtăşească mie toate acestea, să-l iubim îm¬preună. Mie nu mi-a fost decît o prietenă, m-a iubit ca o prietenă, niciodată nu s-a gîndit la altfel de dragoste, şi jocul nostru trebuia să rămînă joc, fără îmbrățişări şi fără sărut. (Roşi şi şopti aceste cuvinte cu multe greşeli, şi de gramatică, şi de pronunție. De aceea

repetă fraza în bengali.) Gesturile ei au fost sincere şi calde, căci, în¬tr-un fel, mă iubeşte mult şi îi place să stăm împreună, să glumim, să ne privim în ochi şi să ne atingem mîinile, dar toate acestea nu sunt nimic altceva decît prietenie. Dacă am crezut altfel, e din vina ei, care mi-a ascuns multe şi m-a provocat să cred orice altceva, să cred chiar că mă iubeşte.

Cînd a încetat, obosită şi palidă, m-am ridicat de la locul meu (nici nu-mi dam seama ce fac, într-atît eram de năuc) şi m-am dus spre ea. Mă privea cu panică şi milă, i-am luat capul între mîini şi, ştiind că nu poate țipa, nu poate striga după ajutor, am sărutat-o pe gură. Ştiam amîndoi că în orice clipă se poate coborî cineva de sus şi ne-ar fi putut vedea de pe scară, dar aceasta mă făcea să prelungesc şi mai mult sărutarea, aproape sufocînd-o.

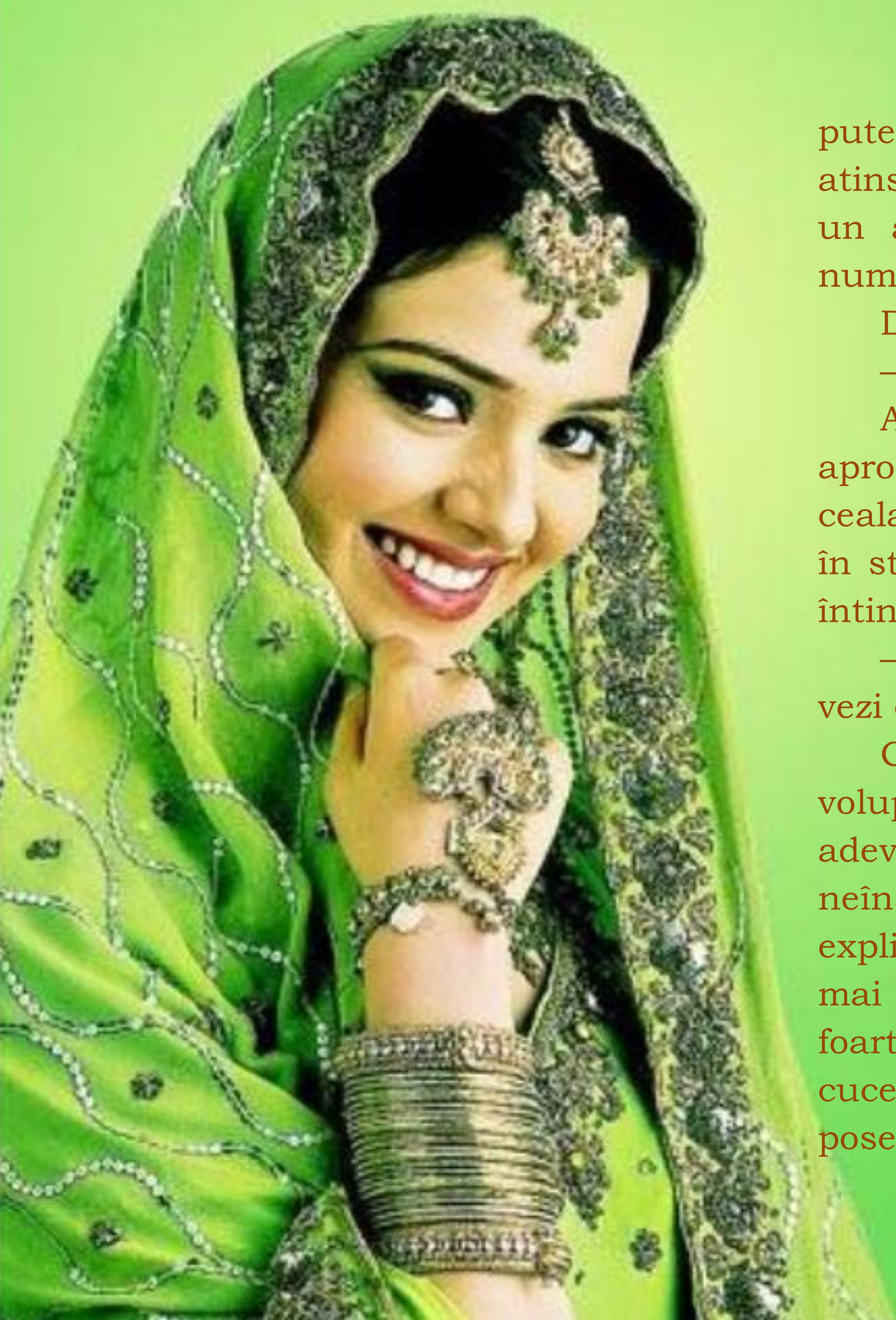
— De ce faci asta? vorbi ea. Sunt slabă, ştii că nu mă pot împotrivi, dar nu simt nimic cînd mă săruți. Simt buzele ca şi cum ar fi ale lui Chabù, ale unui copil. Nu mă cutremură! Nu te iubesc!...

O lăsai din strînsoare şi trecui în odaia mea. Plecai de-a dreptul la lucru, fără să mai aştept ceaiul, oarecum

înseninat de mărturisirea Maitreyiei, deşi gelos şi înfuriat. Mi se părea că tot ce face fața aceasta este contra firii.

În ziua aceea nu o întîlnii şi nu o căutai. Seara, la masă, o aveam iarăşi la dreapta mea. Am coborît printre cei dintîi. Nu veniseră decît Mantu, Lilu, Maitreyi. Am în¬ceput a discuta politică: arestarea primarului oraşului, discursul lui Sarojini Naidu, numărul închişilor în revo¬luția civilă. Îmi făgăduisem să nu privesc pe Maitreyi şi să nu o ating nici din întîmplare. Dar simții deodată pi-ciorul ei cald, gol, sub masă, aşezîndu-se tremurînd peste al meu. Înfiorarea care m-a străbătut atunci m-a trădat. Maitreyi şi-a ridicat, fără să se observe, marginea sari-ei, şi eu mi-am plimbat piciorul de-a lungul pulpelor ei, fără nici o încercare de a mă împotrivi farmecului, căldurii, senzualității. Ea era palidă, cu buzele roşii, privindu-mă cu ochii adînciți, înspăimîntați, dar carnea ei mă chema, mă îmbia, şi a trebuit să-mi înfig unghiile în piept ca să mă trezesc o clipă. Observaseră şi ceilalți, cred, pierderea noastră. De-atunci. Îmbrățişarea pulpelor pe sub masă a rămas una din bucuriile noastre zilnice. Căci numai acolo îi

puteam mîngîia astfel pulpele, genunchii. Dacă aş fi atins-o cu mîna, Maitreyi ar fi socotit încercarea aceasta un act de dezgustătoare lubricitate şi s-ar fi îndoit numaidecît de curățenia simțirilor mele.

După masă, Maitreyi mă opreşte în prag.

— Vrei să vezi ce-am lucrat pînă acum?

Aprinse lumina în bibliotecă, dar, în loc să se apropie de masa unde se aflau fişele, se îndreptă către cealaltă odaie, unde nu era lampă. Se uită în dreapta şi în stînga, nu cumva să o surprindă cineva, şi apoi îmi întinse brațul, gol pînă la umăr.

— Încearcă orice poți cu el, sărută-l, mîngîie-l; ai să vezi că nu simt nimic...

Cu mult înainte, vorbiserăm o dată împreună despre voluptate, şi îi spusei că cineva care ştie iubi cu adevărat poate experimenta voluptatea oricît de neînsemnată ar fi atingerea trupului celuilalt. Îi explicasem atunci că, pen¬tru mine, posesiunea e mult mai neînțeleasa şi mai compli¬cată decît se pare. E foarte greu să ai ceva cu adevărat, să-l capeți sau să-l cucereşti. Mai mult ne închipuim că po¬sedăm decît posedăm.

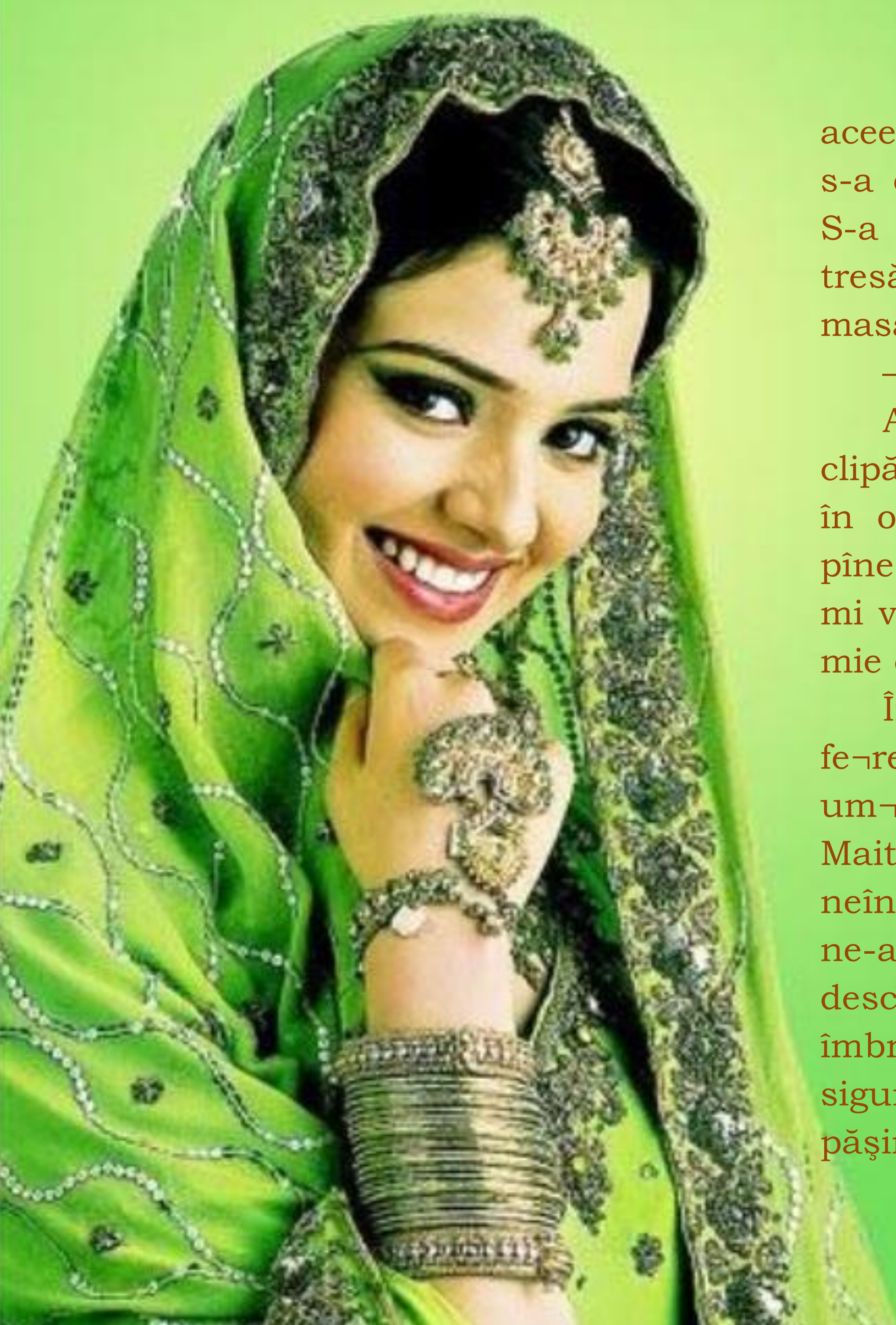

Banalitățile acestea, pe care i le spuneam în treacăt, sigur fiind că altceva mai responsabil n-ar fi în stare să rețină, au frămîntat-o îndeajuns pe Maitreyi. Încerca acum să-şi verifice sentimentele prin această "voluptate" esen¬țială de care îi vorbisem atunci.

Îi luai brațul şi-l privii o clipă fascinat. Nu mai era braț de femeie acela. Căpătase o transparență şi o căldură autonomă, parcă întreaga pasiune se concentrase sub pie¬lea aceea brună, mată, şi întreaga voință de victorie ală¬turi. Trăia prin sine; nu mai aparținea fetei care îl întin¬sese pe jăratec ca să-şi încerce dragostea. Îl țineam în mîinile mele ca pe o ofrandă vie, zăpăcit eu însumi de in-tensitatea cu care palpita şi de ciudățenia faptului care trebuia să urmeze. Începui să-l strîng, să-l mîngîi, să-l sărut, sigur fiind că îmbrățişez întreaga făptură a Mai¬treyiei, că pe ea o mîngîi, de ea toată mă bucur. Simțeam cum se pleacă sub voluptate, cum cedează agonizînd, sim¬țeam că se deşteaptă la o zi nouă, căci printre săruturi îi observam fața mereu mai palidă, ochii tot mai aprinşi, voința tot mai rătăcită. În acea chemare a dragostei mele, plimbată pe carnea brațului gol, o chemam pe ea. Lunecă¬rile

degetelor mele către umeri se îndreptau spre ea, toată. Şi o ghicii atunci cum se clatină şi se reazămă mereu, tot mai mult, de mine, pînă ce şi-a încolăcit celălalt braț de umerii mei şi a început să mă strîngă, lăcrămînd, fără răsuflare. Peste cîteva clipe o avui în brațe, dîndumi-se ea (căci nu făcui nici un gest ca să-i violentez aluneca¬rea, hotărît fiind să-i chinui numai brațul), şi, cînd o să¬rutai de astă dată pe gură, înțelesei că nu mai era o să¬rutare de viol, căci buzele ei se deschideau ca să mă soarbă, dinții ei încercau să mă străbată, încleştarea nu mai era nici împotrivire, nici abandonare, ci coincidență cu dorul meu, cu sîngele meu. Am înțeles atunci că orice s-âr fi întîmplat mai înainte în emoțiile şi în gîndirea Maitreyiei, oricine le-ar fi răscolit mai înainte de mine, urmele acelea s-au şters, arse de ziua aceasta nouă la care se năştea fe¬cioara. O nemaipomenită beatitudine mă invada atunci pe toate porțile sufletului şî ale trupului. Îmi simțeam ființa plenar şi continuu, un val inefabil mă înălța din nimic, fără să mă despartă totuşi de mine însumi, fără să mă rătă¬cească. Niciodată n-am trăit mai total şi mai nemijlocit ca în acele clipe, care mi s-au părut fără durată. Încleştarea

aceea la sînul Maitreyiei era mai mult decît dragoste. Ea s-a deşteptat, cu palmele întoarse acoperindu-şi ochii. S-a depărtat de mine agale, privindu-mă cîteodată tresărind, apoi acoperindu-şi iar faţa. Trecu pe lîngă masa cu cărţi şi spuse automat, arătîndu-mi-le:

— Iată ce-am lucrat astăzi...

Au fost o ghicire nefirească vorbele ei. Căci în acea clipă intră Khokha şi-i spuse că d-na Sen o cheamă sus, în odaia ei. Am stins luminile, încercînd să mă stăpînesc; pentru că eram buimac şi fericit, şi aproape că-mi venea să-i spun lui Khokha ce fericire mi se dăruise mie din senin, fără să o merit.

În camera mea nu-mi găseam locul. Priveam pe fe¬reastra cu gratii, mă trînteam pe pat, mă ridicam şi um¬blam prin odaie. Doream s-o mai văd o dată pe Maitreyi, să adorm cu figura ei, cu amintirea buzelor neîntreruptă de apariţia lui Khokha. Mi se părea că nu ne-am despărţit aşa cum trebuie, în intimitatea noastră descoperită astăzi. Nu ne puteam despărţi decît printr-o îmbrăţişare, şi veni¬rea lui Khokha o împiedecase. Sunt sigur că şi Maitreyi simţea acelaşi lucru, că o auzeam păşind uşor, deasupra, în odaia ei, ieşind în balcon,

întorcîndu-se. Pe zidul din față îi puteam vedea umbra de cîte ori se apropia de fereastră. Dar s-a stins lumina, şi o ciudată părere de rău mă împietri lîngă gratii. Auzi atunci un fluierat, în care s-ar fi putut ghici o melodie, dar eu ghicisem altceva. Mă apropiai de fereastră şi fluierai şi eu; nu mi se răspunse nimic. Tre¬buie să fie în balcon, gîndii; şi, deschizînd cu multă luare-aminte uşa odăii mele şi uşa, mai grea, a coridorului, ieşii în verandă. Nu mă încumetai să cobor în stradă, căci lu¬mina felinarului era prea puternică. Fluierai din nou.

— Allan, Allan! mă auzii chemat din balcon.

Îmi spunea întîia oară pe nume. Mă coborîi şi o zării rezemată de balustradă, numai cu un şal pe umeri, părul atîrnîndu-i negru peste brațe, printre glicine. Era o apa¬riție legendară, de basm oriental, forma ei aproape nudă printre ciorchinele de flori, într-un balcon luminat palid de un felinar de cartier. Am privit-o fără să-i spun un cuvînt. După moleşeala brațelor abandonate peste balus¬tradă şi după resemnarea cu care îşi sprijinea capul pe umăr, înțelesei că nici ea nu mai are putere să spună ceva. Ne priveam numai. Apoi, ea a căutat sub şal, la sîn, şi mi-a zvîrlit ceva alb şi cu alunecare leneşă.

în aer; o coroniță din flori de iasomie. N-am mai văzut-o în clipa următoare. Nici nu i-am putut mulțumi.

M-am întors fericit şi împăcat în camera mea, după ce am închis uşile cu aceeaşi grije. Întîlnii pe coridor pe Khokha.

— Am fost să beau puțină apă proaspătă, îmi spuse el încurcat, înainte să-i fi vorbit.

Nu m-am întrebat atunci ce căuta el mereu în preajma noastră şi dacă nu cumva ne spionează. Purtam coronița de iasomie cu prea multa mîngîiere şi bucurie ca să mă gîndesc la altceva. Am înțeles mai tîrziu că acesta era sem¬nul logodnei, că fecioara care dăruieşte o asemenea coro¬niță unui tînăr e considerată pe veci a lui, căci schimbul acesta de flori avea valoarea unui legămînt dincolo de împrejurări şi de moarte. Dar atunci nu-i cunoşteam încă simbolul şi o strîngeam în mîini şi o sărutam, pentru că fusese a Maitreyiei, se lipise de sînul ei, şi de acolo mi-o zvîrlise ea, neprețuit dar mie. Şi şezînd eu pe pat, privind florile de iasomie, mă duse deodată gîndul la începuturile începutului, cînd de-abia o văzusem pe Maitreyi şi nu-mi plăcuse; cînd credeam că nimic nu mă va lega de ea niciodată, şi

înțelesei că, de fapt, eu o iubisem de atunci, deşi nu-mi lămuream aceasta şi nu voiam să mi-o lă¬muresc.

A fost o noapte de legănări între vis şî amintire, cu par¬fumul iasomiei ispitindu-mi gura Maitreyiei, o noapte în care mi s-a părut că aud întîia oară cocorii Bengalului, strigătele lor deasupra cîmpiilor inundate de la marginea golfului Am văzut atunci, pe acea poartă de fericire des¬chisă spre lume, o viață de legendă, pe un tărîm cu şerpi şi tam-tam, în care eu păşeam alături de Maitreyi, doi amanți ai drumurilor.

***

A doua zi am avut mult de lucru la birou şi m-am întors tîrziu după masă. Maitreyi mă aştepta cu dejunul în sufragerie. Îşi adusese fişele şi le clasifica alfabetic, într-o cutie cu tot atîtea despărțituri şi litere. A pălit văzîndu-mă şi mi-a adus îndată să mănînc. S-a aşezat apoi aproape de mine, cu şalul trecut peste cap pînă aproape de frunte, privindu-mă! Cît sufeream eu atunci, neştiind ce să-i spun, temîndu-mă să nu par vulgar (căci eram obo¬sit şi mîncam lacom), oprindu-mă din foamea

mea ca să-i arunc o privire prin care să-i mărturisesc că n-am uitat-o, că mi-e tot atît de scumpă ca şi în noaptea trecută.

— Te-ai gîndit la mine azi? o întrebai eu, amintindu-mi că amanţii îşi pun asemenea întrebări dulci.

Închise ochii, şi îi zării două lacrimi, mai degrabă sticliri, căci bobul nu crescuse atît ca să se desprindă de pleoape.

— De ce plîngi? o întrebai brusc, încercînd să par mai emoţionat decît eram. (Şi totuşi, o iubeam, Doamne, o iubeam nebuneşte! Atunci de ce nu puteam suferi alături de ea? De ce mi-era foame, iar pe ea o podideau la¬crimile?)

Nu-mi răspunse nimic, şi, după ce mă ridicai de la masă ca să o mîngîi pe păr, mă reîntorsei, ca să beau apă, să mănînc o banană, în sfîrşit, să iau ceva ca s-o pot apoi săruta. (Aveam încă superstiţia şi pudoarea albului; de a nu vorbi cu gura plină, de a nu săruta cu buzele mur¬dare etc, ca şi cum acestea ar fi avut ceva de-a face cu dragostea.)

— Allan, vreau să-ţi arăt ceva, îmi spuse ea cu cel mai umil şi mai melodios glas al ei. (Vorbea în bengali ca

să mă poată tutui, căci o exaspera placiditatea frazelor englezeşti, întotdeauna la persoana a II-a plural.)

Îmi arătă cutiuţa dată de Tagore, cu şuviţa de păr alb, parfumată şi cîrlionţată, înlăuntru.

— Fă ce vrei cu ea; dacă vrei, arde-o. Nu o mai pot ţine sus, la mine. Nu l-am iubit pe el. A fost rătăcire dra¬gostea mea pentru el, căci trebuia să-mi fie numai guru, iar eu am crezut că l-am iubit altfel. Dar acum...

Mă privi aproape somnambulic; privirile ei treceau prin mine, pe deasupra mea, ca să se unească cu cine ştie ce făptură din viziunea ei, poate tot eu, Allan, dar un Allan mai plin şi mai cald, cerut şi sorbit de toată setea dra¬gostei ei.

— Acum te iubesc numai pe tine; niciodată n-am iubit mai înainte. Mi s-a părut că iubesc. Acum ştiu, acum e altfel.

Am vrut s-o îmbrăţişez, dar se cobora Mantu pe scară, şi m-am mulţumit numai să-i strîng braţul. I-am înapoiat cutia, căci mi s-ar fi părut ridicol să mă răzbun pe biata şuviţă de păr alb. Şi apoi, ce aveam eu cu trecutul ei, cu amintirile ei? Era un ceas, acela, în care simţeam atît de cert că sunt cel dintîi şi singurul, încît

nu mi-era teamă de nimic. Trecutul ei nu mă tortura, aşa cum m-a torturat după aceea, de cîte ori mi se părea că Maitreyi se depăr¬tează de mine, că poate mă compară cu celălalt, că trăieşte într-un timp în care eu nu apărusem încă în viața ei şi care mă chinuia îndeajuns cu nepătrunsul lui.

Dar ea înțelese, probabil, altfel gestul meu: ca un re¬fuz, o indiferență față de sacrificiul ei, de nuditatea ei.

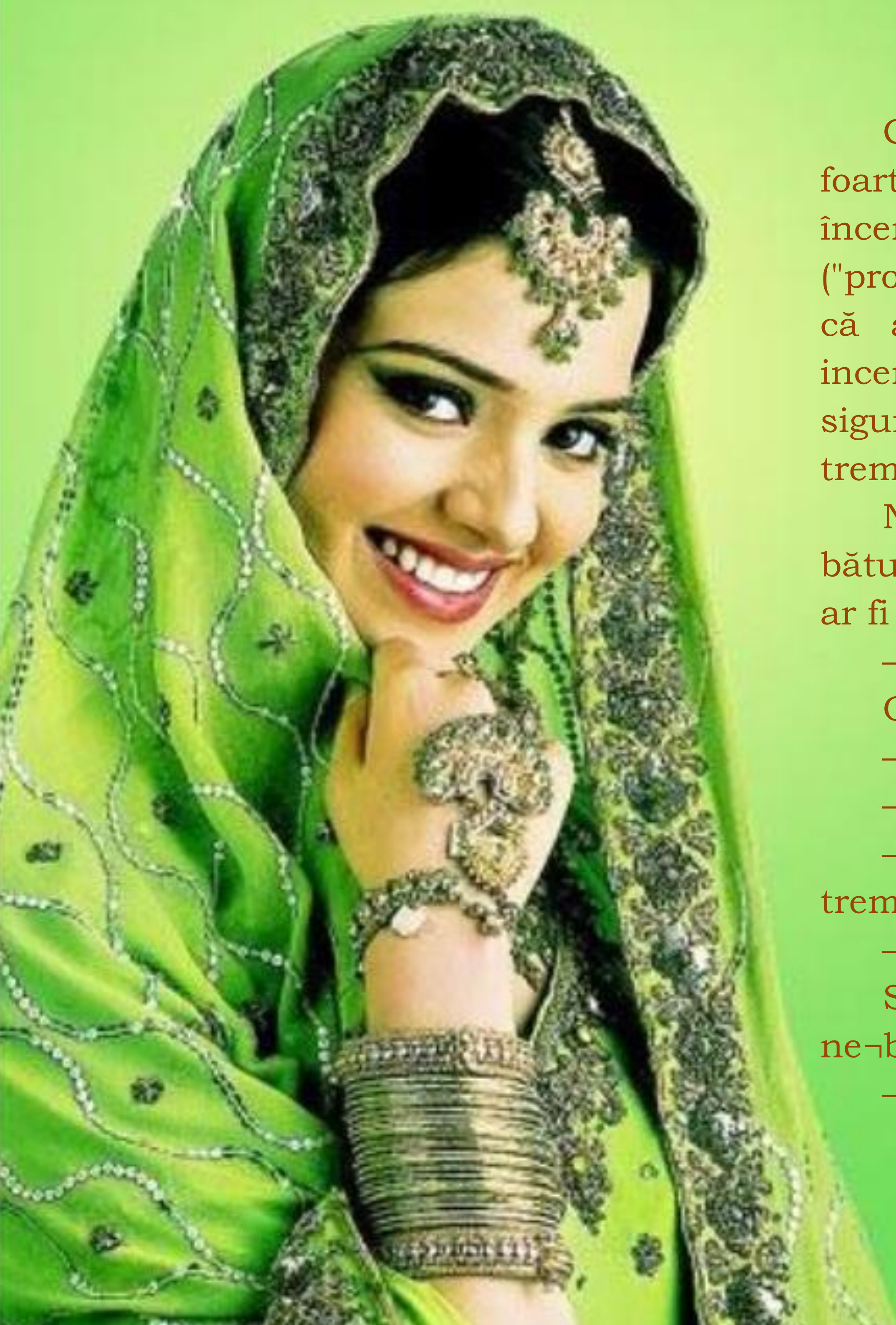
— Nu vrei să iei şuvița aceasta? mă întrebă ea încă o dată, nevenindu-i să creadă.

— Ce vrei să fac cu ea? Arde-o tu mai bine, îi răs¬punsei cît se poate mai cald.

— Dar pentru mine nu mai prețuieşte nimic acum, se miră ea.

Nu prea înțelegeam şi am luat şuvița, împachetînd-o frumos şi punîndu-mi-o în buzunarul vestei. Am plecat apoi să-mi iau baia şi fluieram cu atîta bunăvoie în timp ce-mi zvîrleam apa rece pe trup, încît Lilu, care trecea prin curte, îmi ciocăni în peretele de tablă al cabinei şi mă întrebă:

— Ai visat urît?

Gluma aceasta, în aparență insipidă, se lega de un foarte serios joc al nostru din luna trecută, prin care eu încercam să-mi ascund melancolia şi neliniştea ("problema Maitreyi", cum o numeam în jurnal) spunînd că am avut coşmare. Amintirea acelor timpuri de incertitudine şi ago¬nie făcea şi mai viguroase bucuria şi siguranța mea de acum. Mă întorsei în odaia mea, tremurînd de voluptate şi victorie.

Nici n-am apucat să mă îmbrac bine, şi Maitreyi bătu la uşă. Cum intră, trase perdeaua în urma ei (uşa ar fi fost mai riscant s-o închidă) şi mi se zvîrli în brațe.

— Nu mai pot fără tine, îmi spuse.

O sărutai. Se zbătu şi fugi lîngă uşă.

— Oare nu e păcat? întrebă.

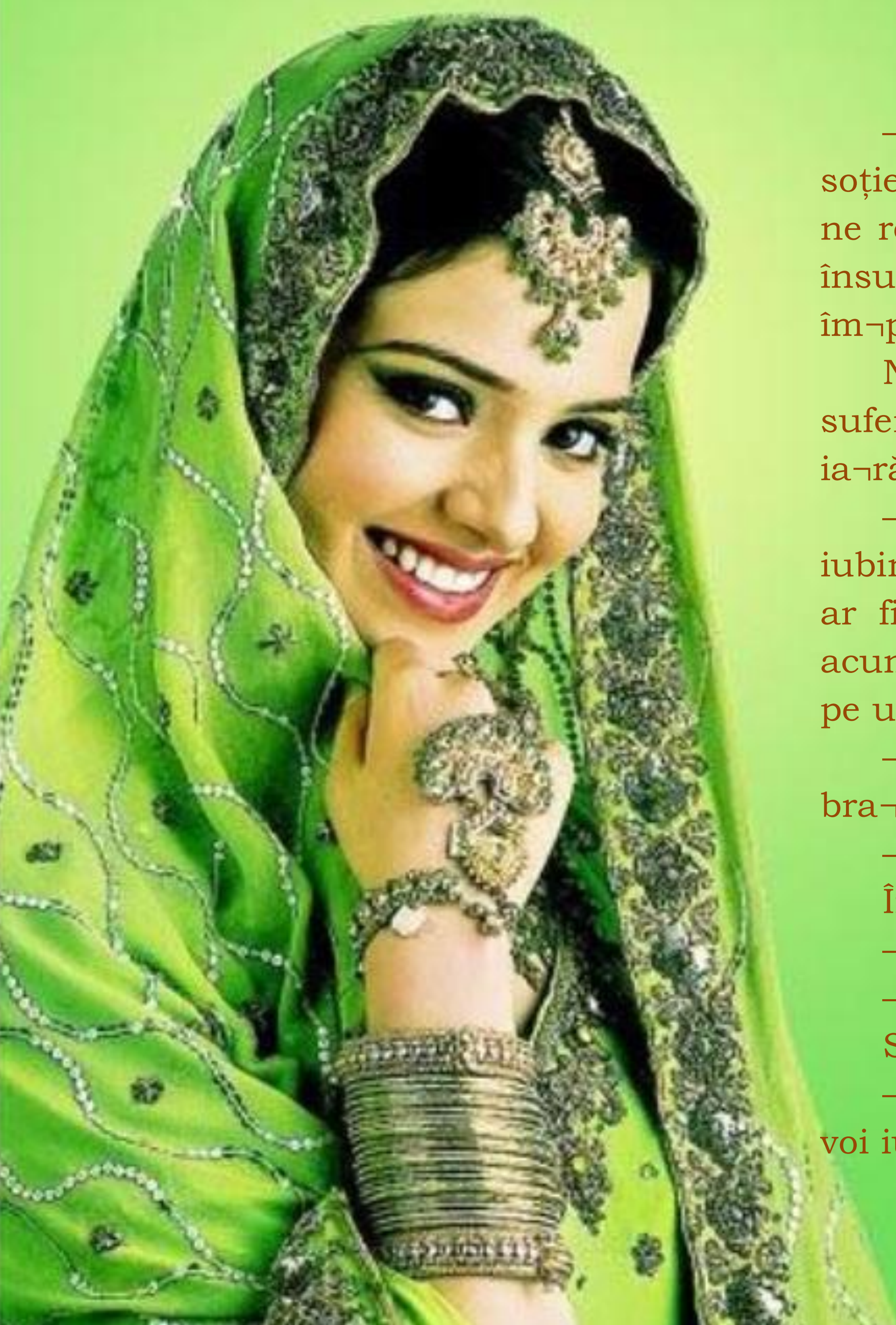
— De ce să fie păcat? o liniştit Noi ne iubim,

— Dar ne iubim fără ştirea mamei şi a lui babà, se tremură ea.

— Într-o zi o să le spunem.

Se uită la mine ca şi cum aş fi rostit o vorbă de ne¬bun.

— Nu se poate să spui asta!

— Într-o zi va trebui, repet eu. Va trebui să te cer de soție. Am să le spun că ne iubim, şi d. Sen nu poate să ne refuze. Ştii cît de mult ține la mine, ai văzut cum el însuşi m-a adus în casă, m-a îndemnat să mă îm¬prietenesc cu tine.

Nu mai continuai, căci Maitreyi dădea semne de o suferință şi de o turburare neaşteptată. Mă apropiai ia¬răşi, încercai să o iau în brațe, dar se împotrivi.

— Tu nu ştii un lucru, îmi spuse. Nu ştii că noi te iubim altfel (ezită şi se corectă), ei te iubesc altfel, şi eu ar fi trebuit să te iubesc tot aşa, nu cum te iubesc acum... Trebuia să te iubesc tot timpul ca la început, ca pe un frate...

— Nu vorbi prostii, o întrerupsei eu, sărutîndu-i bra¬țul. Nici ei nu se gîndeau la "frate".

— Ba da, se răzvrăti Maitreyi. Tu nu ştii nimic...

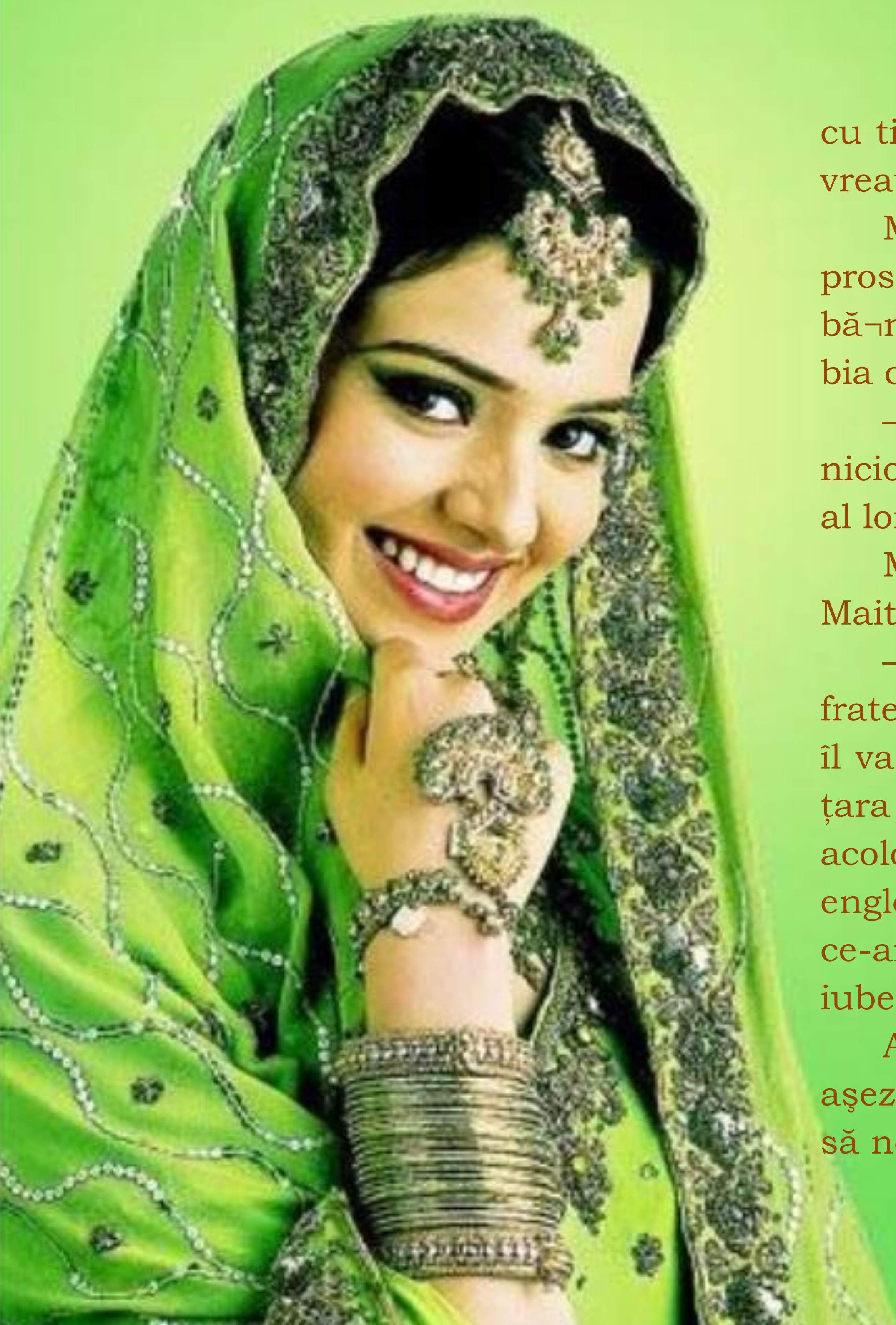
Începu să plîngă.

— Doamne, Doamne, de ce s-a întîmplat astfel?

— Îți pare rău? o întrebai eu.

Se lipi de mine.

— Ştii că nu-mi pare rău, că orice s-ar întîmpla nu te voi iubi decît pe tine, că sunt a ta. Şi într-o zi mă vei lua

cu tine în țara voastră, nu e aşa? Voi uita In¬dia atunci, vreau eu s-o uit...

Mă mîngîia plîngînd şi se lipea de trupul meu cu o prospețime şi totuşi cu o siguranță pe care n-aş fi bă¬nuit-o la o fată care îşi sărutase iubitul pe gură de-a-bia cu o zi mai înainte.

— Dar lor să nu le spui nimic. N-au să primească niciodată să fiu soția ta. Ei te iubesc pentru că vor să fii al lor. să fii copilul lor.

Mă surprindea şi mă bucura cele ce ascultam, dar Maitreyi se cutremura.

— Ei mi-au spus mie: "Maitreyi, o să ai de acum un frate, pe Allan. Cată să-l iubeşti, va fi fratele tău, şi babà îl va înfia, şi la ieşirea la pensie ne vom duce cu toții în țara lui; acolo, cu banii noştri, vom trăi ca un rajah; acolo nu e cald şi nu e revoluție, şi albii nu sunt răi ca englezii de aici şi ne vor socoti frații lor..." Şi eu, acuma, ce-am făcut? Cum te iubesc eu acum, tu înțelegi cum te iubesc eu acum?

A trebuit s-o prind în brațe, căci se prăbuşea. Am aşezat-o pe fotoliu năucit. Am stat mult împreună, fără să ne spunem o vorbă.

X

Au început de atunci altfel de zile. Despre fiecare din ele aş putea scrie un caiet întreg, într-atît erau de bo¬gate şi într-atît au rămas de proaspete în amintirea mea. Ne aflam pe la începutul lui august, în vacanță. Rămîneam aproape tot timpul împreună, eu retrăgîndu-mă în odaia mea numai ca să mă schimb, să scriu în jurnal şi să dorm. Restul timpului învățam împreună, căci Maitreyi se pregătea în particular pentru Bachelor of Arts, şi eu o ajutam. Ceasurile noastre de atunci, ascultînd comentariile Shakuntalei, unul lîrigă altul, pe covor, nepricepînd un singur cuvînt din textul sanscrit, dar şezînd alături de Maitreyi, pentru că îi puteam strînge pe furiş mîinile, o puteam săruta pe păr, o puteam privi şi necăji, în timp ce profesorul, un pandit miop, îi corecta traducerea sau răspunsurile la

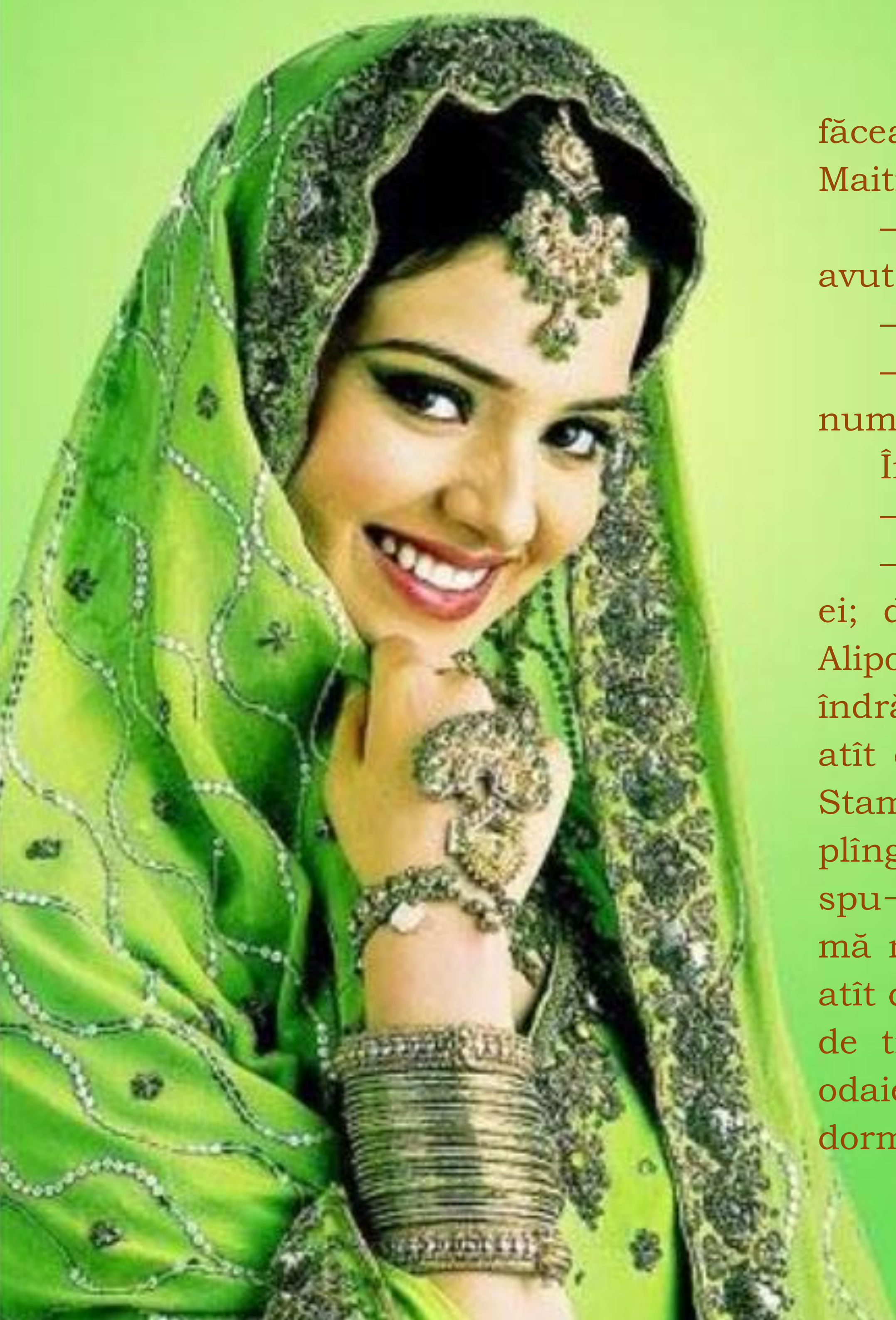
chestionarul gramatical. Cum îmi interpreta ea pe Kalidasa şi cum găsea în fiecare vers de dragoste un amănunt din dragostea noas¬tră tăinuită. Ajunsesem să-mi placă numai ceea ce îi plăcea şi ei; muzica, poezia, literatura bengaleză. Mă stră¬duiam să descifrez în original poeziile vaishnave, citeam emoționat traducerea Shakuntalei, şi nimic din cele ce mă interesau odinioară nu mai îmi reținea acum atenția, Priveam rafturile cu cărțile de fizică fără nici un fior. Uitasem tot, în afară de munca mea (pe care o sfîrşeam în silă, aşteptînd să mă întorc mai curînd acasă) şi de Maitreyi.

Cîteva zile după mărturisirea noastră veni să-mi spună că mi-a ascuns atunci ceva. Eram atît de infatuat de siguranța dragostei Maitreyiei şi de voluptatea care mă cuprindea întotdeauna în apropierea ei, încît o luai îndată în brațe şi începui s-o sărut.

— Trebuie să mă asculți, repetă ea. Trebuie să ştii tot. Tu ai mai iubit vreodată aşa, ca acum?

— Niciodată, răspunsei repede, fără să ştiu dacă mint sau exagerez numai.

(De altfel, ce erau acele dragoste efemere şi senzuale din tinerețea mea, alături de patima asta nouă, cave mă

făcea să uit tot şi să mă mulez după sufletul şi vrerile Maitreyiei?)

— Nici eu, mărturisi Maitreyi. Dar alte iubiri am mai avut. Să ți le spun?

— Cum vrei.

— Am iubit întîi un pcm, din aceia pe care noi îi numim "şapte frunze", se pregăti ea să povestească.

Începui să rid şi o mîngîiai protector, ridicul.

— Asta nu e dragoste, scumpa mea.

— Ba da, e dragoste. Şi Chabù iubeşte acum pomul ei; dar al meu era mare, căci şedeam pe atunci în Alipore, şi acolo erau arbori mulți şi voinici, şi eu m-am îndrăgostit de unul înalt şi mîndru, dar atît de gingaş, atît de mîngîietor... Nu mai mă puteam despărți de el. Stam ziua întreagă îmbrățişați, şi-i vorbeam, îl sărutam, plîngeam. Îi făceam versuri, fără să le scriu, i le spu¬neam numai lui; cine altul m-ar fi înțeles? Şi cînd mă mîngîia el, cu frunzele pe obraz, simțeam o fericire atît de dulce, încît îmi pierdeam răsuflarea. Mă rezemam de trunchiul lui, ca să nu cad. Fugeam noaptea din odaie, goală, şi mă urcam în pomul meu; nu puteam dormi sin¬gură. Plîngeam sus, între frunze, pînă ce se

apropia ziua, şi începeam să tremur. O dată era să mă prindă mama, şi am tras o spaimă de am rămas multe zile în pat. De atunci m-am îmbolnăvit eu de inimă. Şi nu puteam sta în pat dacă nu mi se aduceau în fiecare zi ramuri proas¬pete din pomul meu cu "şapte frunze"...

O ascultam cum se ascultă o poveste, dar în acelaşi timp simţeam cum se depărtează de mine. Cît de com¬plicat îi era sufletul! Înţelegeam încă o dată că simpli, naivi şi clari suntem numai noi, civilizaţii. Că oamenii aceştia, pe care îi iubeam atît de mult, încît aş fi voit să ajung unul din ei, ascund fiecare o istorie şi o mito¬logie peste, putinţă de străbătut, că ei sunt stufoşi şi adînci, complicaţi şi neînţeleşi. Mă dureau cele ce spu¬nea Maitreyi. Mă dureau cu atît mai mult, cu cît o sim¬ţeam în stare să iubească totul cu aceeaşi pasiune, în timp ce eu voiam să mă iubească veşnic numai pe mine. O fiinţă care iubeşte întruna, pe oricine; poate fi chin mai insuportabil pentru un amant?

Mi-o închipuiam goală şi adolescentă, încleştîndu-se de pom cu toată nebunia pasiunii ei. Era o imagine care mă turbura, mă irita, căci mi se părea că voluptăţile cunoscute de ea atunci nu i le voi putea dărui niciodată

eu, nici nu le voi putea şterge. Era altfel de dragoste unirea aceea cu frunzele şi cu ramul. M-au torturat, mai tîrziu, multe întrebări: cum se dădea ea lui? Cum o înfiorau pe carnea goală frunzele acelea cu şapte degete? Ce cu¬vinte i-a spus cînd s-a simțit pentru întîia oară posedată, robită numai lui?...

Îmi adusese, invelită în hîrtie argintie, o crenguță cu frunze, presată, parfumată, uscată. Am avut o nestăvi¬lită pornire de furie văzîndu-le şi le-am luat, am în¬cercat să le privesc dispreţuitor, dar nu m-am putut stăpîni şi le-am fărîmat în palme, muşcîndu-mi buzele.

— Şi el tot aşa a vrut să facă, îmi mărturisi Mai¬treyi. Dar pe el nu l-am lăsat...

Îngălbenii. Vasăzică, şi el tot aşa de mult a iubit-o şi tot atît de crîncen a suferit ghicindu-se anticipat în dra¬goste, printr-un pom. Unde îmi era siguranța întîietății mele, liniştea mea? Maitreyi începu să-mi sărute mîinile şi să-mi spună că acum i-a uitat şi pe guru, şi pe arbore, că nu mă iubeşte decît pe mine, că celelalte dra¬goste n-au fost aşa. Rămăsei mut, cu o sfîşietoare durere în suflet; se năruise ceva, simțeam o

sfîrşeală şi o furie împotriva mea, necunoscute pînă atunci. Asta e gelozie? mă întrebam.

— Dacă nu te-aş iubi numai pe tine, n-aş avea cu¬rajul să-ți spun toate acestea, plîngea Maitreyi. Trebuie să-mi spui şi tu toate fetele pe care le-ai iubit înainte de mine...

— N-am iubit niciodată, răspunsei eu, întunecat.

— Cum ai putut trăi fără dragoste? se minună ea. Şi eşti mult mai mare decît mine, te-ai fi putut dărui în voie atîtor iubiri...

Ezitai o clipă, pe gînduri. Maitreyi mă ghici.

— Nu, nu dragostele tale, fetele pe care le-ai ținut în brațe. Să nu-mi spui de ele. Murdărie, nu dragoste, au fost acelea...

Începu să plîngă în hohote. Pe coridor trecu şoferul, care se opri o clipă, mirat de plîns, apoi plecă mai de¬parte, cu paşi lini. (Şi el era unul care ne spiona, am observat mai tîrziu aceasta.) Maitreyi încercă să se stăpînească adunîndu-şi şalul la gură.

— De ce mă chinui? se revoltă ea deodată. De ce crezi că n-am fost pură în dragostea mea şi în trupul meu?

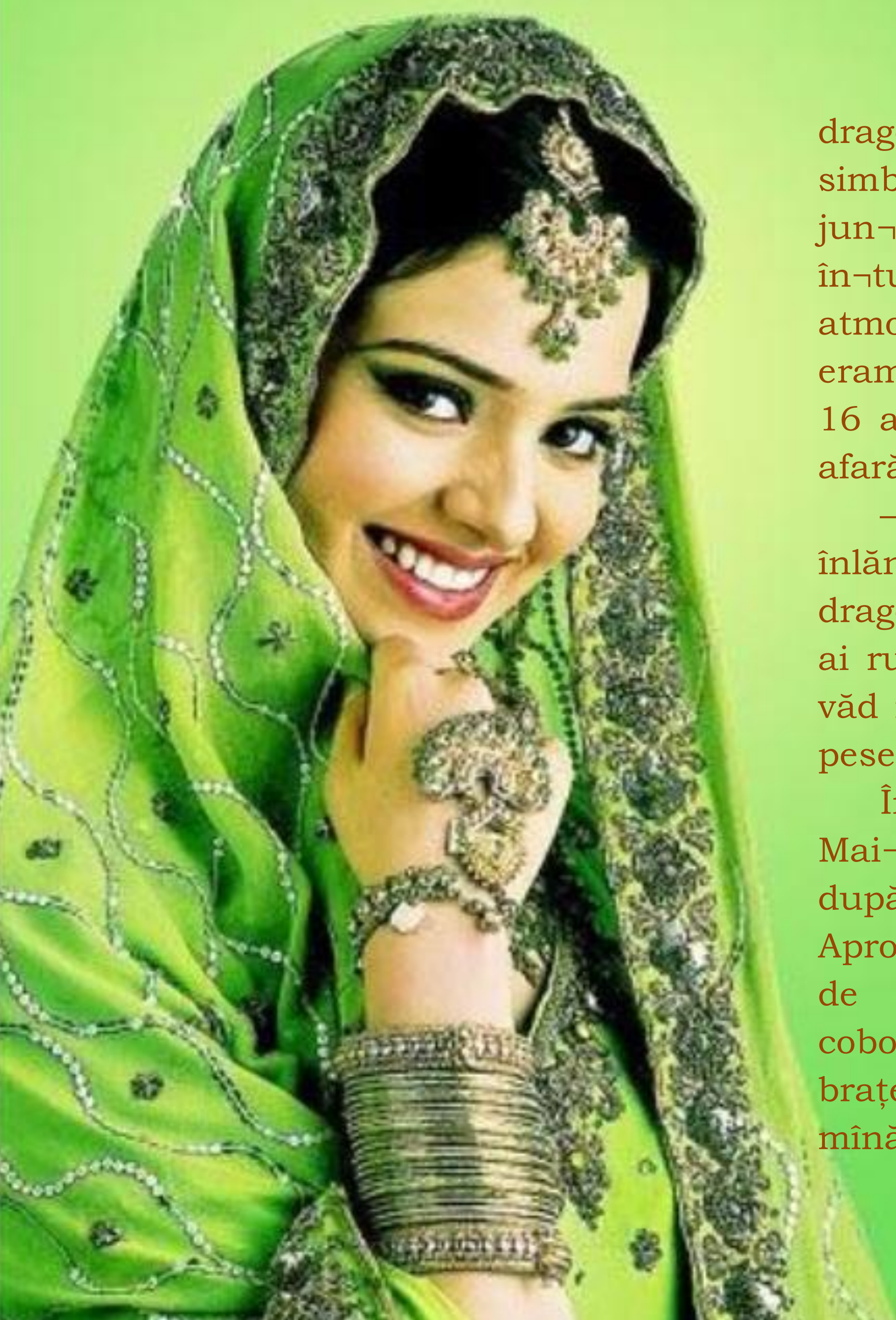
Rămăsei încremenit. Eu o chinui? mă întrebam. Îmi spune lucruri care mă ard, şi tot ea se răzvrăteşte. Eu, care n-am spus nimic, care o iubesc ca un nebun, neputînd să mă împotrivesc nici patimii mele, nici dorințelor ei. Eu, care vreau nebuneşte ca întreg trecutul să se şteargă, iar Maitreyi mi-l aducea necontenit în față, îl viețuieşte continuu. (Judecam şi sufeream ca un civi¬lizat, ca unul care preferă întotdeauna să uite şi să aco¬pere cu cenuşă, să ignore sau să tolereze, numai liniştea şi confortul lui să nu-i fie stingherite. Maitreyi nu cu-noştea nici una din aceste superstiții albe şi mi se oferea continuu, întreagă, cu tot ce trecuse şi fecundase sufle¬tul ei pînă atunci. Căci trupul, am ştiut aceasta, şi-l păs¬trase neatins; cel puțin, neatins de nici o mînă virilă.)

Mi-a mai spus, tot în după-amiaza aceea, de o altă dragoste a ei. Avea pe atunci doisprezece sau treispre¬zece ani şi se dusese cu d-na Sen la marele templu de la Puri, la Jaganath. Pe cînd ocoleau, laolaltă cu mul¬țimea, coridoarele întunecate din jurul sanctuarului, ci¬neva se apropie pe nesimțite de Maitreyi şi îi puse o ghirlandă de flori peste cap. La cea

dintîi haltă în lu¬mină, d-na Sen observă ghirlanda şi, aflînd că i-a fost pusă pe întunerec, i-o scoase şi o păstră pe brațul ei, Dar cum intră în întunerec, Maitreyi simți iarăşi o ghirlandă în jurul gîtului. Şi pe ea i-o scoase d-na Sen la lumini. De data asta o luă la braț, dar se petrecu acelaşi lutru de cum păşiră în întunerec. Cînd ajunseră la sanctuar, d-na Sen avea pe braț şase ghirlande. Se uită în dreapta şi în stînga foarte mîhnită, pentru că o ghirlandă atîr-nată de gîtul unei fecioare înseamnă logodnă. Şi atunci apăru un tînăr de o rară frumusețe, cu lungi plete ne¬gre pe umăr, cu ochi pătrunzători şi gură roşie (suferii cumplit ascultînd pe Maitreyi descriindu-mi-l), care căzii la picioarele d-nei, îi atinse tălpile cu mîna şi îi spuse: "Mamă". Atît. A dispărut apoi.

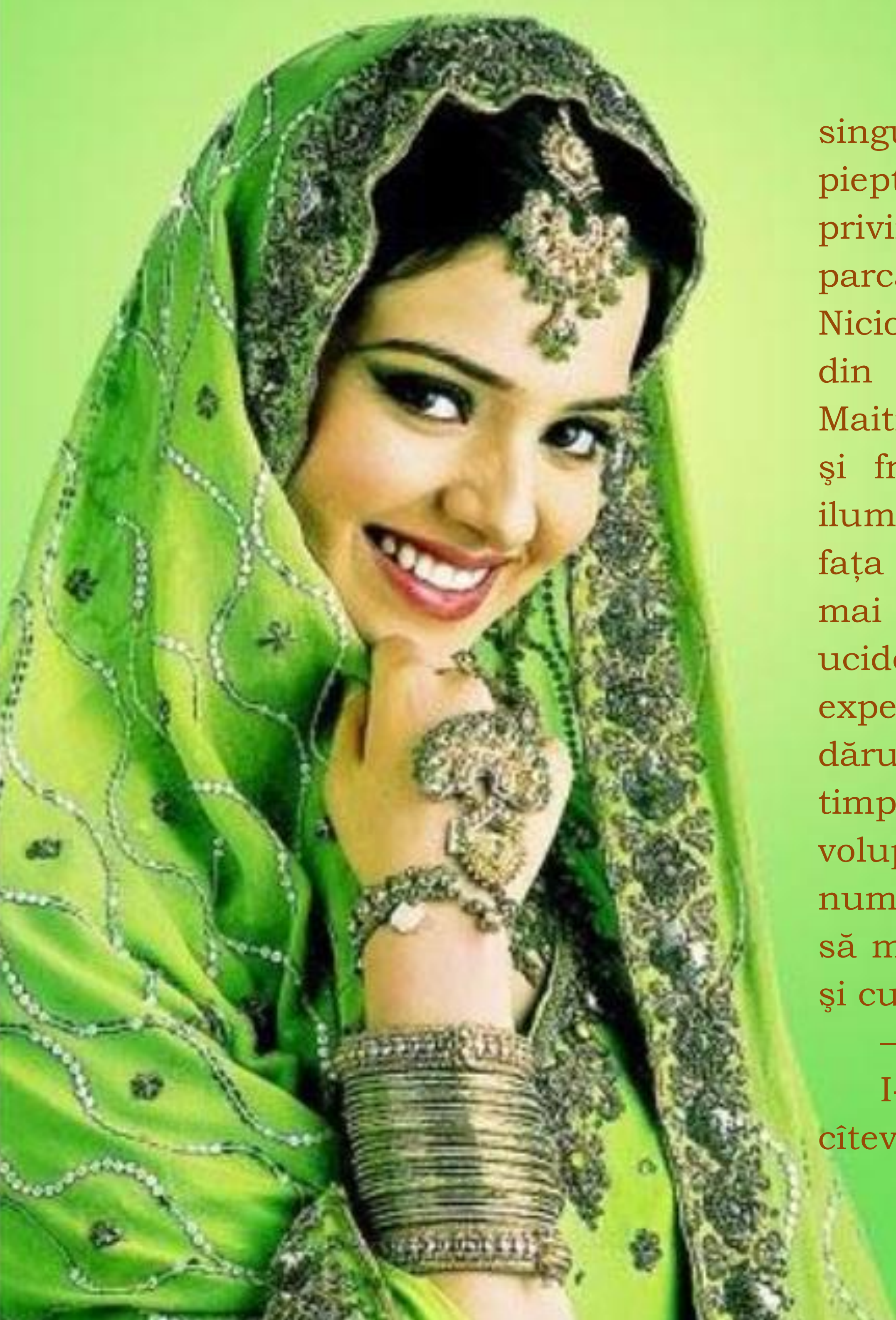
L-a iubit pe tînărul acesta ani de-a rîndul, chiar după ce începuse să se îndrăgostească de Tagore. (Amănuntul l-am reținut; dacă se întîmplă să iubească pe Ta¬gore, deşi e îndrăgostită acum de mine? Sau dacă, după mine, în timpul cît o iubesc eu, va mai veni altul?) ia urmă i-a mărturisit lui Tagore episodul din templu, şi "poetul" i-a spus că tînărul acela era un mesager al

dragostei, că cele şase ghirlande erau nu ştiu ce lucru simbolic, şi altele. Ascultînd-o, mă înfioram de cîtă jun¬glă se află încă în sufletul şi mintea Maitreyiei. Cîte în¬tunecimi, ce floră tropicală de simboluri şi semne, ce atmosferă caldă de eventualități şi senzualitate. Unde eram eu, în toate acestea? Şi eram iubit de o fecioară de 16 ani, pe care nu o sărutase încă nimeni pe gură în afară de mine...

— Acum sunt a ta, numai a ta, izbucni Maitreyi, înlănțuindu-mă. Numai tu m-ai învățat ce este dragos¬tea, numai tu m-ai înfiorat; ție m-am dat. Cînd ai rupt frunzele, eram fericită. Ce mult îmi place să te văd mînios ca un vînt, să mă calci în picioare, să nu-ți pese de mine. Te iubesc aşa. De ce te temi?...

Într-adevăr, nu aveam nici un motiv să mă tem. Mai¬treyi mă căuta mereu în odaia mea, în acel ceas al după-amiezii, cînd toți dormeau sus, sub ventilatoare. Aproape mi se dedea acolo, pe jețul imens, făcut din pai de bam¬bus. Sărutările alunecau acum pe trup, coborînd de-a lungul gîtului, pe umerii goi sub şal, pe brațe, pe piepi Cînd i-am mîngîiat întîia dată sînii, cu o mînă sinceri şi înfometată, s-a adunat întreagă într-un

singur fior în¬ghețat. S-a destins apoi şi şi-a descheiat pieptarul, cu tot ce mai rămăsese spaimă şi voluptate în priviri. Mi i-a dat înnebunită, înfricoşată, aşteptînd parcă un trăs¬net care să ne năruie pe amîndoi. Niciodată n-am văzut sîni mai frumoşi, la nici o statuie din lume, căci paloarea aceea întunecată a trupului Maitreyiei se îmbujorase acum sub cea dintîi dezvelire, şi frumusețea perfectă, de sculptură, a bustului se iluminase aşteptîndu-mă. Trupul tot era o aşteptare, fața încremenise, ochii mă priveau ca pe o minune. Nu mai era senzualitate fiorul acela care o străbătea şi o ucidea alături de mine. Eu mă trezeam lucid şi ațîțat, experimentînd în etape dragostea, în timp ce ea se dăruise toată miracolului unei atingeri bărbă¬teşti de timpul ei, fiind încă fecioară. Am înțeles mai tîrziu că voluptatea aceasta adîncită în carne, cînd era încă numai îndrăgostită, o crucifica. A avut atunci cu¬rajul să mă întrebe, cu un braț încleştat pe speteaza je¬țului şi cu mîna cealaltă mîngîindu-mi părul.

— Nu e păcat?

I-am răspuns, ca de obicei, cu o consolare stupidă, cîteva fraze fără nici un conținut şi am continuat să mă

pierd în descoperirea treptată a trupului ei. Cînd o priveam, la răstimpuri, uimit eu însumi de abandonarea atît de complectă, o zăream cum stă cu capul pe jeț, ochii închişi, tremurînd, lacrimile alunecîndu-i pe obraji, lipindu-i şuvițele de păr la colțul buzelor şi pe bărbie.

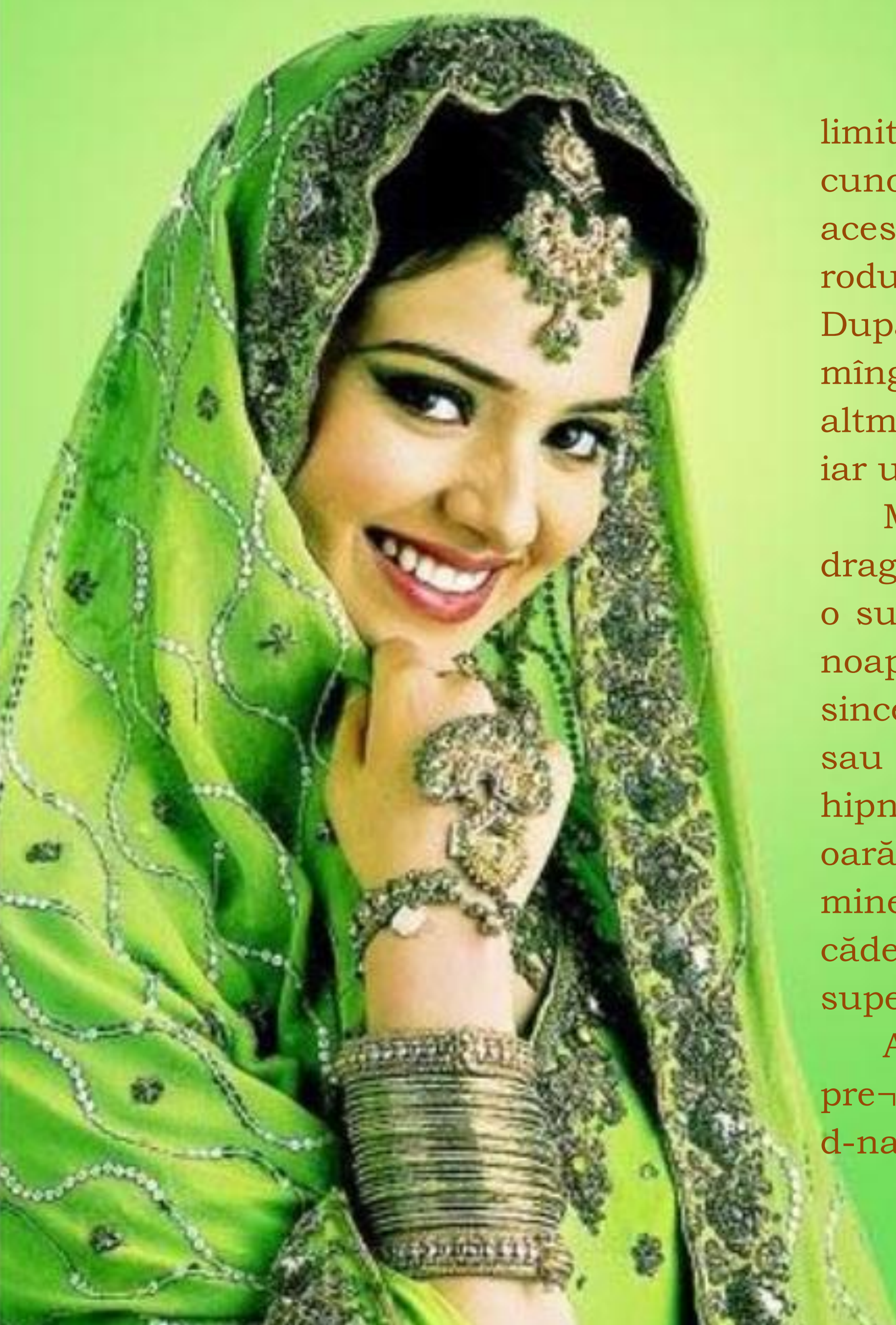
— Cînd vom fi uniți, o consolam eu, ne vom iubi fără hotare. Te voi avea toată atunci.

— Dar acum nu e păcat? revenea ea, strîngîndu-şi cehii, muşcîndu-şi buzele.

— Acum te sărut numai şi-fi mîngîi numai o parte din trup. Atunci va fi altfel, vei fi a mea, a mea...

— Nu sunt şi acum? spunea ea, cu un glas stins. Nu e păcat?

Mi-au trebuit cîteva zile pînă am înțeles ce vroia ea să-mi spună. Era păcat, pentru că ea simțea voluptatea complect şi se temea ca rouă dragostii astfel risipită să nu strice orînduiala lumii. O dată ce-mi dăduse buzele şi mă îmbrățişase, cu trupul ei tot lipit de al meu, noi eram uniți. Şi dragostea trebuia să se săvîrşească pînă la ca¬păt, altminteri voluptatea ajungea viciu, iar bucuria uni¬rii noastre, o tristețe a cărnii. Păcatul nu erau încercările de a-i cunoaşte tot mai mult trupul, ci

limitarea îm¬brățișărilor mele, care o făceau să cunoască cele mai de¬finitive spasme fără ca rodul acestor bucurii să se adune, să crească.. Risipirea rodului era păcat, în simțirea şi ju¬decata ei indiană. După datina lor, trebuia să fim uniți în pat, şi din mîngîierile noastre să răsară roade vii, prun¬cii... Căci altminteri, dragostea se pierde, bucuria ajunge stearpă, iar unirea noastră viciu...

M-am cutremurat înțelegînd că nu senzualitatea şi dragostea ei pentru mine o sileau să-mi ceară aceasta, ci o superstiție, o teamă de karma, de zei, de strămoşi. În noaptea aceea mă gîndeam unde se găseşte adevă¬rata sinceritate a simțurilor, adevărata inocență a cărnii, la ei sau la noi, civilizații? Oare Maitreyi n-a activat ca o hipnotizată, ca un automat, de cînd m-a sărutat întîia oară? Şi spontaneitatea, vastitatea dragostei ei față de mine nu sunt oare simple consecințe ale celei dintîi căderi, acte determinate de conştiința ei. barbară, super¬stițioasă?

Ajunsesem să evit pe cît puteam îmbrățișările pre¬lungi în singurătate, pentru că adoram aproapa pe d-na Sen şi respectam pe d-l Sen, şi aşteptam să găsesc

un prilej de a le cere pe Maitreyi pentru mine înainte da a o avea. Am fost un om moral, de aici mi se trag toate tragediile. Am iubit întotdeauna pe mai multe planuri, n-am ştiut să sacrific totul pentru un singur sîmbure da adevăr sau de viață, de aceea m-am lovit de toate pra¬gurile şi m-au dus valurile cum au vrut.

De altfel, iubeam atît de mult pe Maitreyi, încît pre¬feram o comuniune mai caldă, mai completă, aşa cum o aveam în plimbările cu maşina prin împrejurimile Calcuttei, zeci de kilometri făcuți pînă aproape de miezul nopții, dincolo de Barackpur, de Hoogly, de Chandernagore. Cu ea (spun cu ea — deşi eram întotdeauna întovă¬răşiți de d-na sau de d-l Sen, de Lilu şi Mantu, Chabù sau de Khokha — pentru că nu ne vedeam şi nu ne simțeam decît pe noi, pe noi doi), cu ea am vizitat atîtea sate din jurul "Calcuttei, am dorit atîtea case ascunse între cocoti-eri, unde ghiceam din ochi că ne-ar fi plăcut să ne as¬cundem, am lăsat atîtea amintiri pe şoselele acelea întunecate de umbra arborilor care le încolonau. Atîtea lacuri artificiale pe marginea cărora ne-am aşezat amîndoi, strîngîndu-ne furiş mîinile, în timp ce ceilalți adu¬ceau din maşină coşulețe

cu sandwich-uri şi fructe. Atî-tea halte în noapte, pe şoseaua Chandernagorului, încre¬meniţi cu toţii de tăcere, de arbori, de licuricii care zbu¬rau în jurul nostru ca într-o Urwald. Cu deosebire îmi amintesc o noapte, cînd ni s-a oprit maşina chiar pe şo¬seaua aceea feerică a Chandernagorului, şi şoferul a por¬nit cu Mantu să caute nişte scule într-un sat din apropiere. Inginerul, obosit, a rămas să dormiteze în maşină, iar noi trei, Maitreyi, Chabù şi cu mine, am plecat să recu-noaştem pădurea. Vară fără lună, cu atîtea stele cîte are Bengalul şi licurici aşezînduni-se pe umeri, pe faţă, pe gît, ca într-un basm cu bijuterii. Nu ne spuneam nimic şi, pe nesimţite, ne-am înlănţuit, temători de Chabù, încu¬rajaţi de tăcerea şi întunerecul acela fermecat. Nu ştiu ce suflet necunoscut din mine izbucni atunci chemat de toată această Indie nebănuită. Pădurea părea că n-are aici început, nici margini. Arbori de eucalips, fără vîrstă, prin care cerul se ghicea anevoie, într-atît erau de minci¬noşi licuricii şi de depărtate stelele. Ne-am oprit în faţa unui eleşteu artificial, unul din acele bazine în care agricultorii cresc peşte. Am amuţit acolo toţi trei. Cine ştie ce minuni se urzeau atunci printre

lotuşii cu frunzele strînse, în apa aceea fără tresărire, în care se oglindeau zborurile boabelor de aur? Mă scuturam mereu, pentru că preajma noastră se prefăcuse în basm, şi omul tînăr din mine, omul ceasului aceluia de amăgiri, se lăsa adormit le sfințenia şi irealul prezenței noastre în fața acestui eleşteu încremenit. Am stat aşa mult timp şi n-am cutezat atunci s-o sărut pe Maitreyi. Nu mai doream nimic, nu mai simțeam nevoia vreunui gest. Era o seninătate nefirească în sufletul meu, deşi taina şi miracolul din jur mă exaltase, mă narcotizase, mă răzvrătise. Nu ştiu cum s-a petrecut aceasta.

Altă dată, am găsit o casă părăsită, ta marginea unui cîmp de orez în care eu mă avîntasem şi mă întorsesem ud pînă aproape de genunchi. Am stat pe zidul ruinat al casei, pe pietrele acelea amenințate de vegetație, uscîndu-mă. Nu răsăriseră încă stelele, şi seara era caldă, cu adieri de eucalips. Alături, încercînd să stea tot atît de confortabil, deşi venise într-o sari cu fir, Maitreyi căuta cu privirea începutul pădurii, dincolo de cîmp. Nu ştiu ce tainică împărtăşire a dorinței noastre de fugă, de izolare împreună a trecut atunci peste tot. Pădurea ne

îmbia cu desimea ei de arbori şi umbre, cu păsările ei fericite. Ne-am privit, şi o emoție dincolo de fire ne-a invadat, ca şi atunci în bibliotecă. Am ajutat-o să sară de pe zid şi i-am sărutat în fugă părul, dar sărutul a fost sufletu-mi întreg, căci Maitreyi s-a abandonat cu ochii închişi, fără să se mai gîndească la Lilu şi la d-na Sen, care ne-ar îi putut vedea din maşină. Ne întorceam întotdeauna lîngă ei cu inimile înspăimîntate: dacă ne-au văzut?

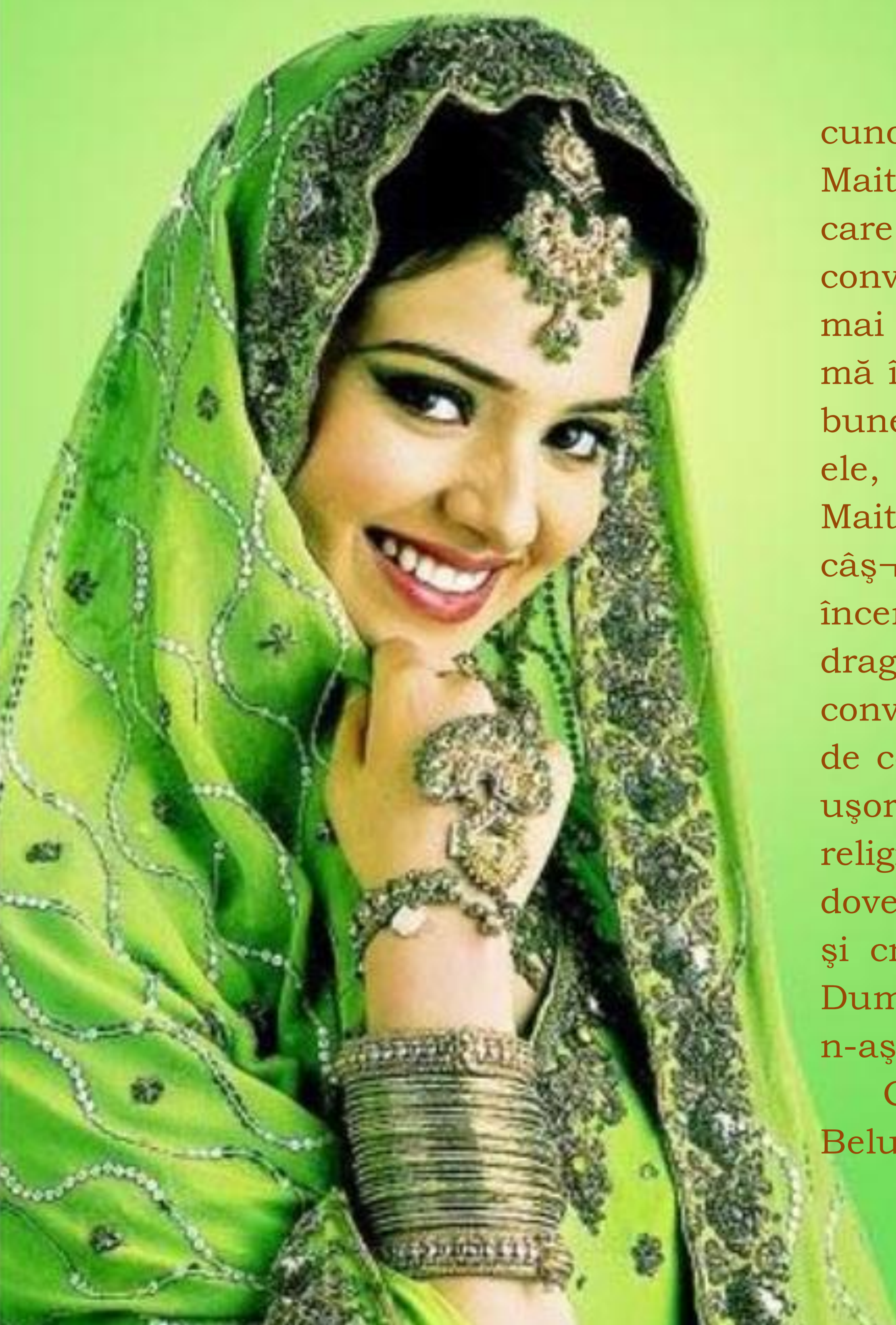
Plimbările acelea mi-au rămas acum mai proaspete şi ucigător de dulci în amintire. Căci dacă amintirea cărnii se trece uşor, dacă unirea, cît de perfectă, a trupurilor e asemenea setei şi foamei şi se uită, nimic din opacitatea aceasta nu era în comuniunea noastră dinafară de oraş, cînd ochii îşi spuneau singuri tot, şi o simplă îmbrățişare înlocuia o noapte de dragoste. Numai acolo mai puteam regăsi fiorul acelor priviri fixe, hipnotice, nesățioase, des¬coperite în cea dintîi zi a noastră, în bibliotecă. Cînd ne opream la bariere, în plină lumină, ochii noştri se căutau, se găseau şi se înlănțuiau exasperați, dăruindu-şi atît de nebuneşte privirile, încît mă întreb şi acum cum de nu au ghicit

ceilalți patima noastră. Să fi crezut, oare, că e dra¬gostea pe care o voiseră ei?

O dată am văzut Chandemagorul noaptea. Bulevardul iluminat pe amîndouă părțile nu mi-a putut șterge im¬presia de obosită melancolie pe care mi-o lăsaseră ruinile palatului, atît de glorios cîndva în această veche și uitată de Dumnezeu colonie franceză. La întoarcere m-am gîndit serios cît de puternică și de nepieritoare este această Indie, care rabdă și înghite totul fără să-i pese de nävă-litori și de stăpîni. Alergam într-o mașină a secolului al XX-lea și alături de mine aveam un suflet nepătruns și neînțeles, tot atît de himeric și de sfînt ca și al celeilalte Maitreyi, sihastra din Upanishade. I-am atins brațul ca să mă deștept. Fata aceasta mă iubește pe mine?

La Belur-Math, în askram-ul lui Swami Vivekanahda, veneam de cele mai multe ori, mai ales sărbătorile, pen¬tru că Gangele curge acolo chiar pe la treptele math-ului, și priveliștea e minunată, aerul îmbălsămat. Acolo ne plim¬bam noi nestingheriți, fără multe cuvinte și fără gesturi de dragoste. Acolo mi s-a părut că aflu o liniște pe care sufletul meu n-o

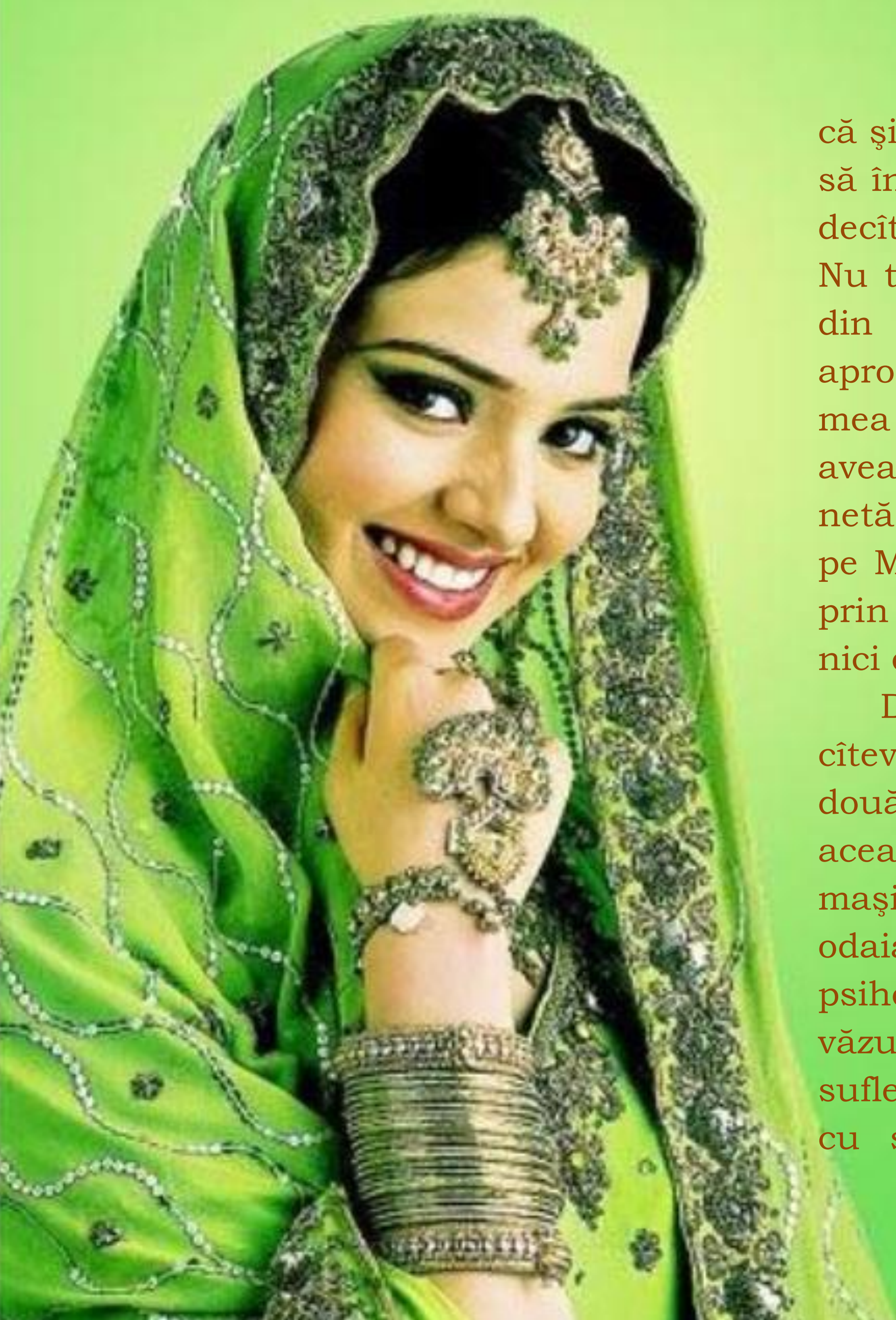
cunoscuse nicăieri mai înainte. Era dra-gostea pentru Maitreyi sau convingerile mele bine jus¬tificate, acelea care m-au făcut pentru întîia oară să mă gîndesc la convertire? Voiam să trec la hinduism, şi atunci n-ar mai fi existat nici o piedecă în drumul unirii noastre. Şi mă întrebam aşa: dacă e adevărat că toate religiile sunt bune, că acelaşi Dumnezeu se manifestă în fiecare din ele, atunci de ce n-aş putea îmbrățișa credința Maitreyiei? Nu-mi lepăd legea din spaimă sau de pofta câş¬tigului, ei pentru că dragostea mă pune la această încer¬care. Dacă o dogmă moartă poate stăvili o dragoste vie, ce fel de dragoste e aceea? Dacă sunt convins că ade¬vărul e pretutindeni, în toate credințele, de ce nu schimb în fapte convingerea aceasta? E foarte uşor să spun, ca orice misionar modernist, că toate religiile sunt bune. M-am săturat de vorbe. Vreau să-mi dovedesc mie însumi că hinduismul e tot atît de bun ca şi creştinismul, dacă cred, într-adevăr, într-un singur Dumnezeu; după cum amîndouă legile ar fi inutile, dacă n-aş crede.

Cînd i-am spus Maitreyiei acest lucru, acolo la Belur-Math, a rămas o clipă uluită de hotărîrea mea şi

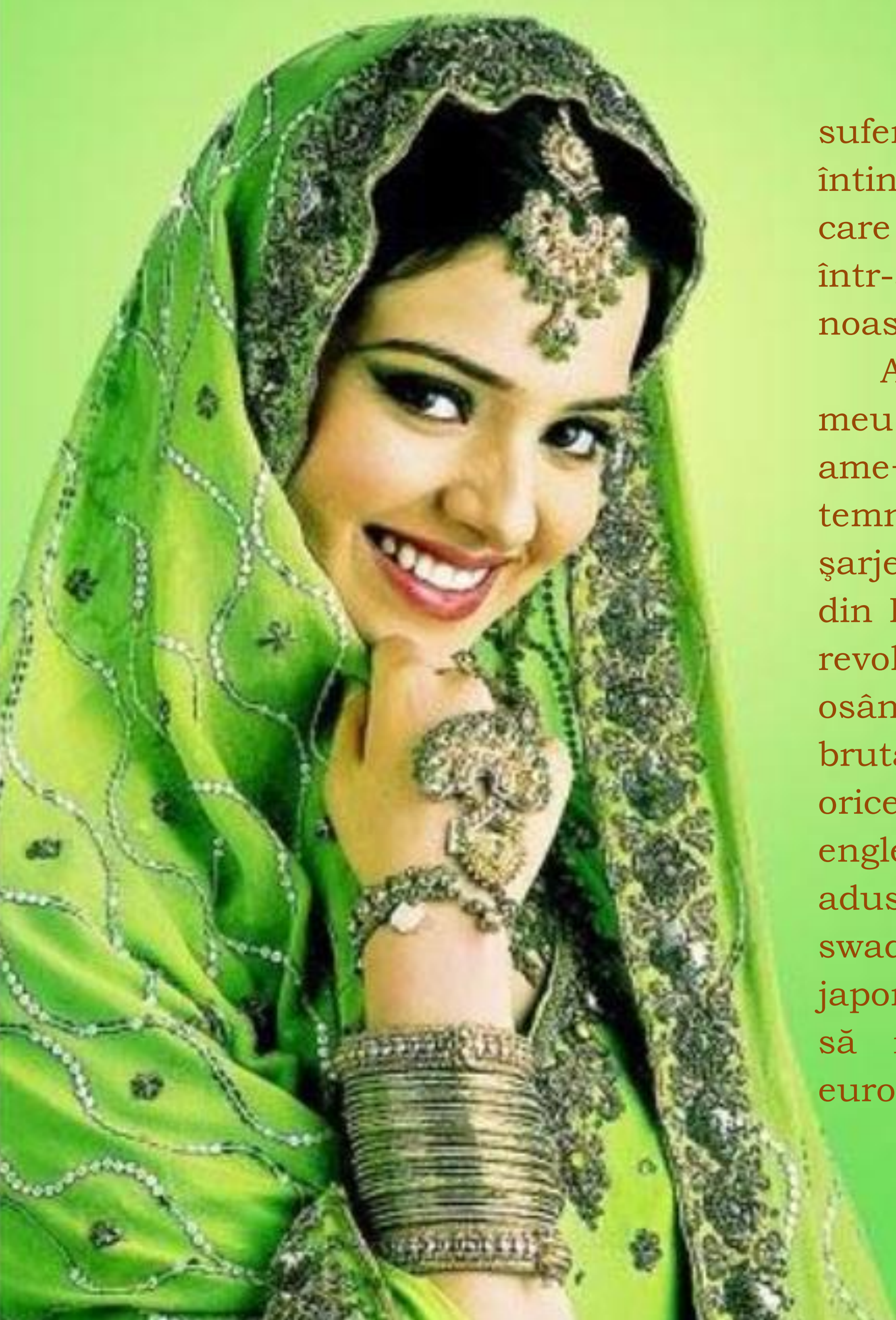
mi-a măr¬turisit că, dacă trec la hinduism, nimeni nu ne-ar mai putea despărți. Mi-a citat cîteva cazuri de asemenea con¬vertiri. (Pe un francez, profesor la Shantiniketan, căsătorit cu o bengali, îl cunoscusem chiar eu şi rămăsesem im¬presionat de seninătatea şi fericirea lui, sădit într-un pămînt strein, avînd fii şi fiice pe care îi creştea ca pe adevărații copii indieni.) Şi în aceeaşi seară, la întoarcerea în Bhowanipore, Maitreyi mărturisi d-nei Sen hotărîrea mea. A fost atît de fericită, încît se coborî la mine să-mi spună că "mama" e copleşită de bucurie, că toate femeile de sus nu vorbesc decît de asta şi că acum, aşteptînd ceasul prielnic, aş putea-o cere fără teamă. Ne-am îmbrățişat atunci cu o siguranță şi o împăcare de sine care mi-au dat mai tîrziu de gîndit. Oare toleranța aceasta, patronarea aceasta generală, nu va fi hotarul dragostei noastre? mă întrebam.

D-l Sen, cînd a auzit de convertire, s-a supărat şi mi-a spus că nu trebuie să mă entuziasmez atît de repede pentru o religie în care nu mă atrage, deocamdată, decît ineditul şi ceremonialul; că religia mea e mult mai bună decît a lui, şi, dacă el nu şi-o poate lăsa pe a sa, pentru

că şi-ar pierde locul în societate, eu nu am nici un motiv să încerc această experiență. De altfel, el nu va accepta decît după ce va primi consimțământul celor din țară. Nu trebuie niciodată să uit că o religie se păstrează nu din convingere, ci din dragoste şi respect pentru cei aproape nouă şi care cred încă în ea. (Dar dragostea mea nouă şi vie? îmi spuneam ascultîndu-l, pentru că avea şi el drep¬tate, dar aveam şi eu.) Această opoziție netă şi viguroasă a d-lui Sen ne-a deprimat, pe mine şi pe Maitreyi. Ne-am hotărît ca eu să plec o lună la Puri, prin octomvrie, şi să mă întorc convertit gata. Atunci, nici o discuție nu va mai fi posibilă.

De altfel, s-a întîmplat ca d-l Sen, care suferea de cîteva luni de presiune arterială tot mai gravă, să aibă două-trei atacuri repetate de "mouches-volantes", şi aceasta a alarmat toată casa. Plimbările noastre cu maşina s-au rărit, mai toată vremea trebuind să stau în odaia d-lui Sen, cetindu-i fie romane, fie cărți de psihologie şi medi¬cină. (Căci inginerul, de cînd s-a văzut silit la imobilitate, a început să se gîndească la suflet şi la boală şi dorea să se documenteze.) Făceam cu schimbul, Mantu, eu şi Mai¬treyi. D-l Sen nu

suferea, dar era nevoit să petreacă o bună parte din zi întins pe pat, cu ochelari negri la ochi. Boala aceasta, care dura de cîteva luni, aproape că nu o observasem, într-atît eram de preocupat şi fascinat de jocul dragostii noastre.

Am înţeles atunci cîte lucruri se petrecuseră în jurul meu, fără ca eu să le bag în seamă. Revoluţia civilă ame¬ninţa iarăşi, cu cei 50 000 de naţionalişti în temniţe. A trebuit să asist la cîteva scene brutale, cîteva şarje de po¬liţie călăreaţă, o devastare a cartierului sikh din Bhowanipore, copii bătuţi şi femei rănite, ca să mă revolt şi eu de-a binelea. Dar atunci n-am mai judecat şi osândeam pe britoni fără rezervă, mă înfuria orice nouă brutalitate pe care o afiam din ziare, priveam scîrbit orice alb întîlnit în tramvaie şi am renunţat la tutunul englezesc, la pasta de dinţi englezească, la orice lucru adus din Anglia, Nu mai cumpăram decît obiecte swadeshi sau, dacă nu găseam de acestea, marfă japoneză. De altfel, viaţa mea în Bhowanipore mă silise să renunţ de mult la majoritatea cumpărăturilor europene.

Cîteva zile după devastarea cartierului sikh, mă vizi¬tează Harold. Ghicisem; venise pentru un împrumut, de data asta mare, o sută de rupii. Aveam banii la "Chattered Bank" şi i-am dat cecul, încîntat că-l pot servi (bietul băiat nu-şi plătise chiria de trei luni şi nu mai avea ee să mai mănînce pînă la leafă), dar în acelaşi timp înfuriat că ajut un duşman al Indiei. Ajunsesem aproape şovinist şi, după ce Maitreyi ne-a servit ceaiul şi a întîrziat puțin de vorbă în camera mea, am încercat să aduc discuția despre Gandhi şi despre revoluția civilă. Harold, ca orice eurasian, nu putea nici să audă de asemenea lucruri şi era fericit de teroarea dezlănțuită de poliție şi armată; dar în ziua aceea venise să-mi ceară o sută de rupii şi nu putea să mă contrazică. Am avut atunci intuiția laşității lui şi m-am recunoscut atît de bine în jena lui de a discuta o credință, încît m-am întristat. Dar mai era ceva: Harold venise şi pentru a mă spiona, să vadă cum locuiesc aici, dacă duc, într-adevăr, o viață de "brută neagră", cum credea el, sau am oarecare confort. Venise, mai ales, pentru Mai¬treyi; şi cînd a văzut-o servind ceaiul, roşind

privindu-mă pe furiş, zîmbind, familiară cu odaia şi cu prezența mea, a înțeles şi mi-a spus-o.

— Dragul meu Allan, eşti pierdut fără putință de scă¬pare de-acuma...

— Ar fi cea mai mare fericire a mea dacă aş izbuti să fiu primit în lumea aceasta, îi răspunsei întărîtat, privindu-l drept în ochi. O lume vie, cu oameni vii, care suferă şi nu se plîng, care au încă o etică, iar fetele lor sunt sfinte, nu tîrfe ca ale noastre. Să mă căsătoresc cu o albă? îl întrebai eu, încercînd să fiu sarcastic, cu o fată care n-a cunoscut niciodată virginitatea şi nu va cunoaşte niciodată desăvîrşita abandonare? E o lume moartă lumea noastră, continentele noastre albe. Nu mai găsesc nimic acolo. Dacă aş fi primit, cum mă rog lui Dumnezeu să fiu, într-o familie indiană, aş găsi puteri să-mi refac viața aceasta clădită pe nimicuri, pe interese stupide şi pe abstracțiuni. Aş vrea s-o iau de la capăt, să cred în ceva. să fiu fericit. Nu pot fi fericit decît într-o dragoste per¬fectă şi nu găsesc asemenea dragoste decît aici, aici, în casa, în cartierul ăsta...

Vorbisem aprins, sincer, revelîndu-mi mie însumi anu¬mite gînduri, pe care nu le întregisem pînâ atunci.

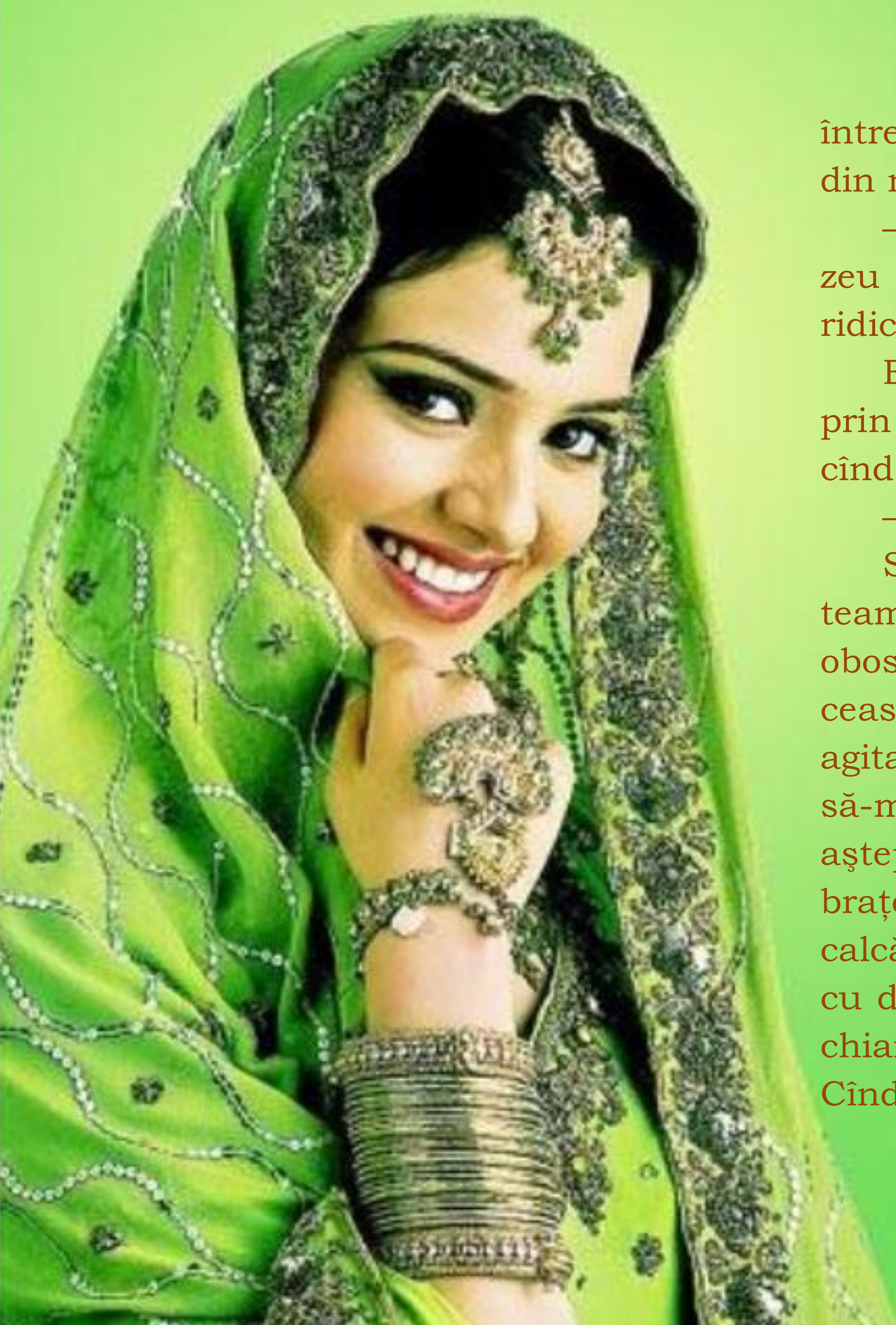

Harold mă privea surprins, amuzat, stînjenit. Nu avea ce să-mi răspundă, pentru că nu pricepuse mai nimic din acea "moarte a continentului alb", care mă obseda pe mine de atîția ani, şi apoi, nici nu avea chef de vorbă, nerăbdător fiind să plece şi să soarbă un pahar de whisky, din care nu mai gustase cam de mult. Mă întrebă într-o doară:

— Dar religia ta?

— Pentru mine, creştinismul nu s-a născut încă. N-au fost decît biserici creştine, dogme şi rituale. Creştinismul se naşte aici, în India, pe pămîntul cel mai împăcat cu D-zeu, unde oamenii sunt însetați de iubire, de liber¬tate şi de înțelegere. Nu concep un creştinism fără liber¬tate şi fără primatul spiritualității...

Harold, care mă auzise pe mine vorbind numai de construcții şi de fizică sau comentînd ultimele întîmplări frivole, rămase şi mai surprins ascultîndu-mi apologia noului creştinism indian. De fapt, în acele clipe ezitam chiar eu, căci îmi dădeam perfect seama că tot zelul meu se datora dragostii pentru Maitreyi şi consecințelor ei re¬ligioase şi politice. Nu cumva tot ce facem e determinat de asemenea robiri sentimentale? mă

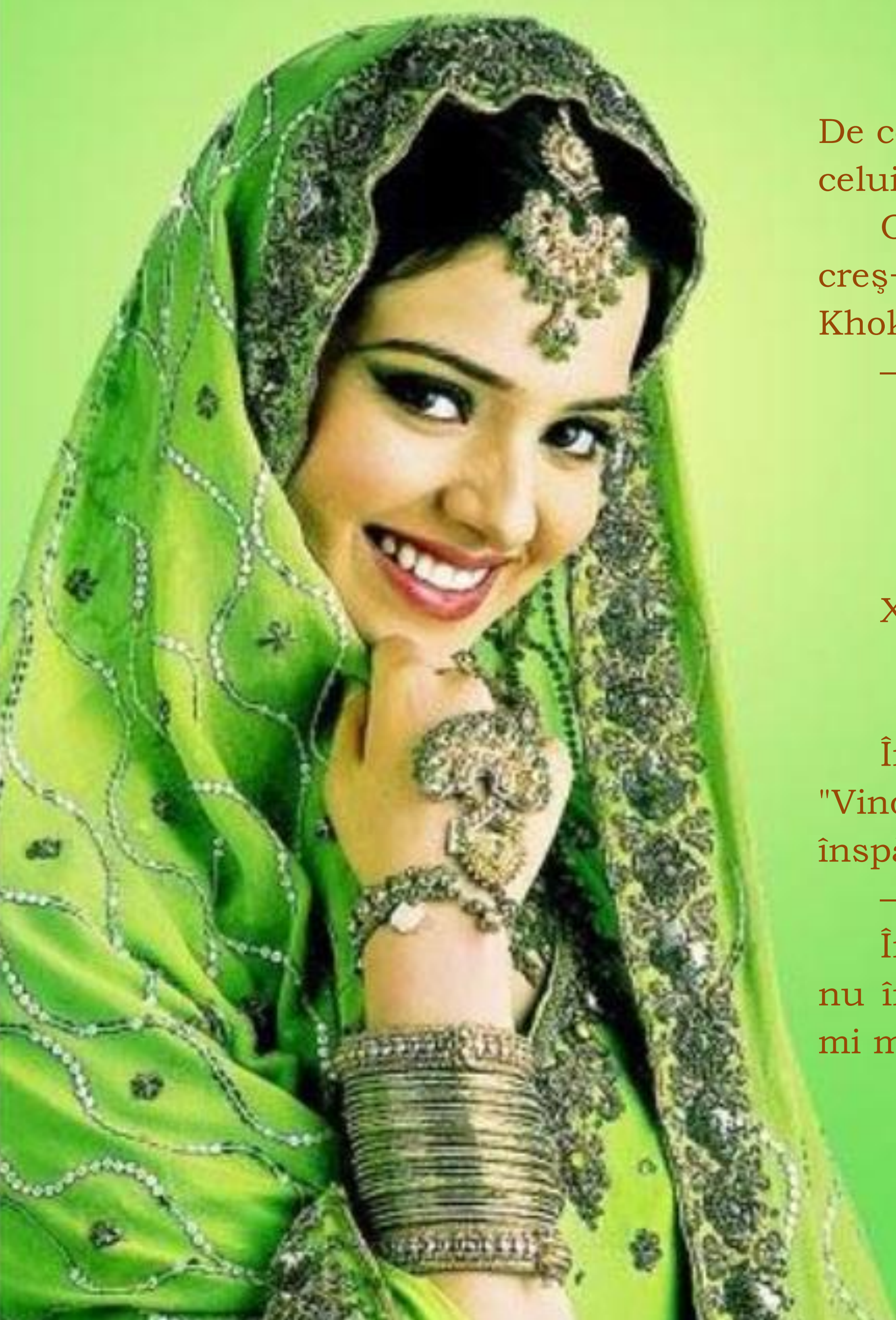
întrebam eu mai tîr-ziu, în acele luni în care încercam din nou să aflu ade¬vărul. Adevărul.

— Eu nu te prea înțeleg, îmi spuse Harold. Să dea D-zeu să fie bine şi să te apere de farmece, adăogă el, ridicîndu-se să plece.

Eram oarecum încălzit de discuție şi mă plimbam prin odaie întrebîndu-mă dacă am spus tot ce gîndesc, cînd Maitreyi intră şi mă îmbrățişa.

— Bine c-a plecat, îmi spuse. Mi-era dor de tine..

Strîngînd-o în brațe, am simțit pentru întîia dată teama că dragostea Maitreyiei ar putea cîndva să mă obosească. Aş fi vrut să rămîn şi eu singur, măcar un ceas după ple¬carea lui Harold, căci prezența lui mă agitase şi voiam să meditez, să fac un efort de înțelegere, să-mi precizez anu¬mite hotărîri. Iar Maitreyi de-abia aştepta ca să plece mu¬safirul, pentru ca să-mi cadă în brațe. Simțeam că mi se răpeşte ceva al meu, mi se calcă un petec de loc rezervat numai mie. Mă dăruisem cu desăvîrşire Maitreyiei şi nu rămîneam o clipă singur; chiar în preajma somnului, ima¬ginea ei mă urmărea. Cînd aveam nevoie de singurătate, de ce nu mi-o ghicea?

De ce nici dragostea cea mai mare nu poate ghici dorința celuilalt?...

O păstram încă în brațe, odihnindu-mi buzele pe creş¬tetul ei parfumat cu ulei de coco. Atunci intră Khokha, ne văzu o clipă şi se retrase strigînd:

— Pardon...

XI

Întorcîndu- mă din oraş, găsii pe masa mea un bilet: "Vino în bibliotecă!" Întîlnii pe Maitreyi, care îmi spuse înspăimîntată:

— Khokha ştie!

Încercai să par neturburat şi s-o conving că aceasta nu înseamnă nimic. Maitreyi mă privea fix, strîngîndu-mi mîinile, căutînd parcă în certitudinea mea un sprijin.

— Trebuie să ne logodim înainte de a-i spune lui baba. El este acum bolnav, e greu să-i spunem, îl va tur¬bura mai mult.

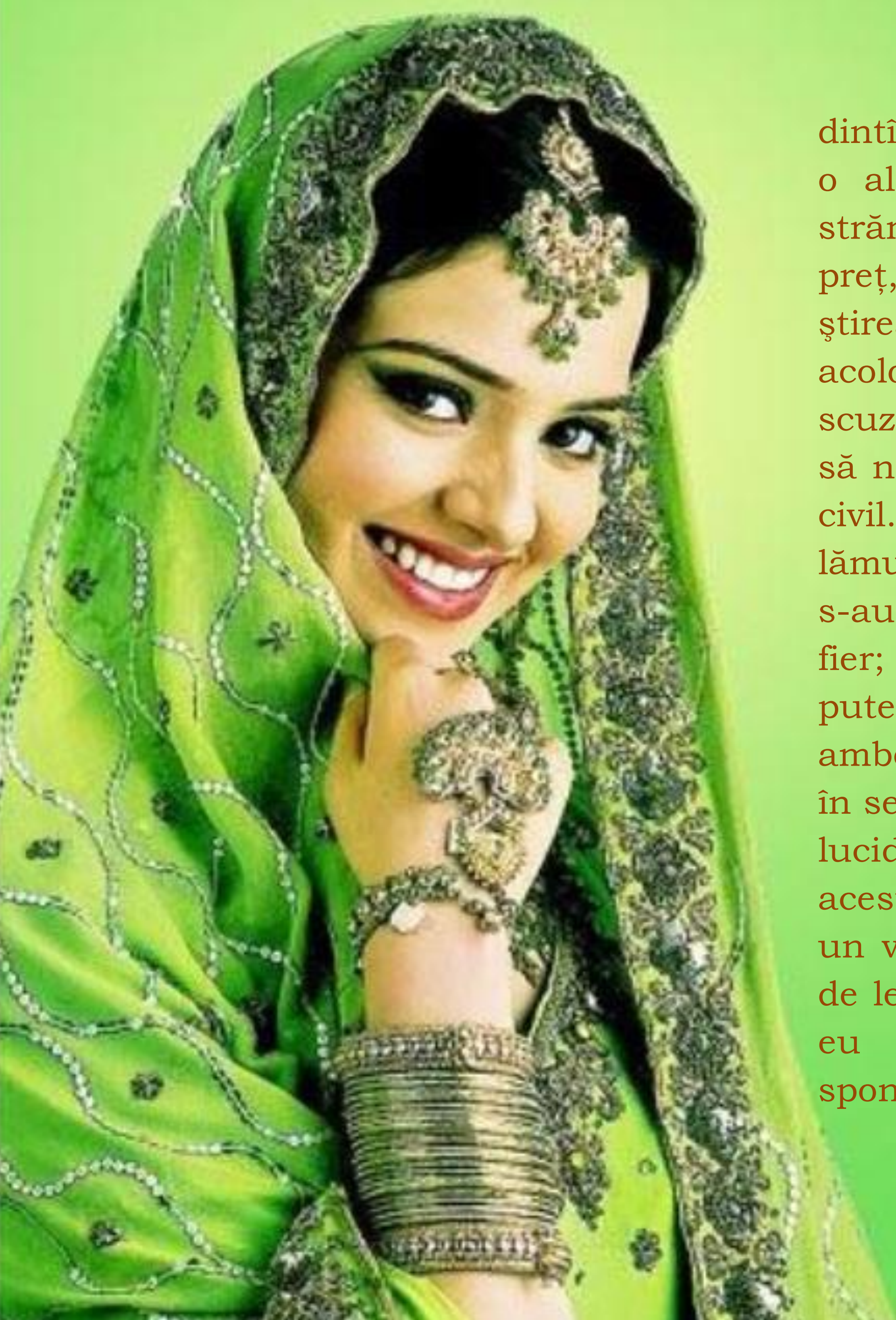
— Dar nu suntem noi logodiți de atîta vreme? mă mi¬rai eu. Nu mi-ai dat ghirlanda şi nu te-am strîns în brațe?

— Acum ne-a văzut Khokha, îmi explică Maitreyi, uitîndu-se în toate părțile cu teamă. Trebuie să întărim unirea noastră, să nu fim blestemați, să nu supărăm ritmul.

Încercai aceeaşi deziluzie şi desfătare pe care o aveam de cîte ori descifram în dragostea şi sufletul Maitreyiei jungla superstițiilor. Ritmul, karma, strămoşii... Cîte pu¬teri trebuiau întrebate şi invitate pentru asigurarea feri¬cirii noastre?...

— Ți-am ales piatra pentru inel, îmi spuse Maitreyi, dezlegînd din colțul sari-ei o nestemată verde-neagră în forma unui cap de şopîrlă, străbătută în creştet de o geană sîngerie.

Începu să-mi explice inelul. Va fi lucrat după ceremo¬nialul căsătoriei indiene — din fier şi aur — ca doi şerpi încolăciți, unul întunecat şi altul galben, cel

dintîi reprezentînd virilitatea, celălalt feminitatea. Piatra o alesese ea dintr-o grămadă întreagă, adunată din strămoşi şi păstrată în sipetul d-nei Sen, N-avea nici un preț, şi nimeni nu putea spune că a furat-o luînd-o fără ştirea mamei. De alt¬fel, mai erau multe altele la fel, acolo, în sipetul cu biju¬terii. (De ce încerca ea să se scuze şi să se apere atîta? Am aflat mai tîrziu; se temea să n-o judec "creştineşte", prin-tr-un criteriu moral sau civil.) Nu toate logodnele sunt sfințite aşa. De obicei, mă lămuri Maitreyi, numai soția primeşte o brățară în care s-au împletit, pe dinăuntru, cele două fire de aur şi de fier; soțul poartă numai un inel. Dar pentru că ea nu putea purta brățara de logodnică, trebuia să adunăm ambele simboluri într-un singur inel... Mi-a vorbit mult în seara aceea, şi eu o ascultam vră¬jit; deşi rămăşița de luciditate pe care o mai aveam se răzvrătea împotriva acestui ceremonial incert şi mistifi¬cat. Mi se părea că e un viol săvîrşit asupra dragostei noastre orice tendință de legiferare şi exteriorizare sim¬bolică. Ceea ce iubeam eu mai însetat în dragostea noastră era tocmai spontaneitatea şi autonomia ei.

Totuşi, cînd bijutierul mi-a adus inelul, l-am luat în mîini şi l-am învîrtit în toate felurile cu o copilărească bucurie. Era durat cu atîta măiestrie, încît putea trece drept un inel oarecare, mai original ca altele, e drept, dar camuflîndu-şi perfect simbolul. Toți cei din casă l-au pri¬vit astfel şi, dacă Lilu şi Mantu au făcut reflecții asupra unei eventuale sau anticipate căsătorii cu o indiană, toate acestea s-au desfăşurat într-o atmosferă de glumă. De altfel, inginerul era încă bolnav, concediul i se prelungise, — şi toți din casă nu se preocupau decît de îngrijirea lui.

A doua zi, Maitreyi s-a prefăcut mai obosită decît era şi a cerut să se plimbe cu maşina la Lacuri, către seară, cînd ştia că aproape toată lumea era ocupată. Singura Chabii a voit să ne întovărăşească, dar cum ea nu prea se afla tocmai bine de cîteva zile (tăcea întruna, fără să spună ce are, privea fix în gol, cînta fără nici o noimă), d-na Sen n-a lăsat-o şi ne-a dat drept tovarăşă pe sora lui Khokha, o văduvă tînără şi timidă, care muncea ca o roabă şi nu avea altă dată prilejul să se plimbe cu maşina. La plecare, eu m-am suit lîngă şofer, iar ele două la spate, dar îndată ce am ajuns la Lacuri, văduva

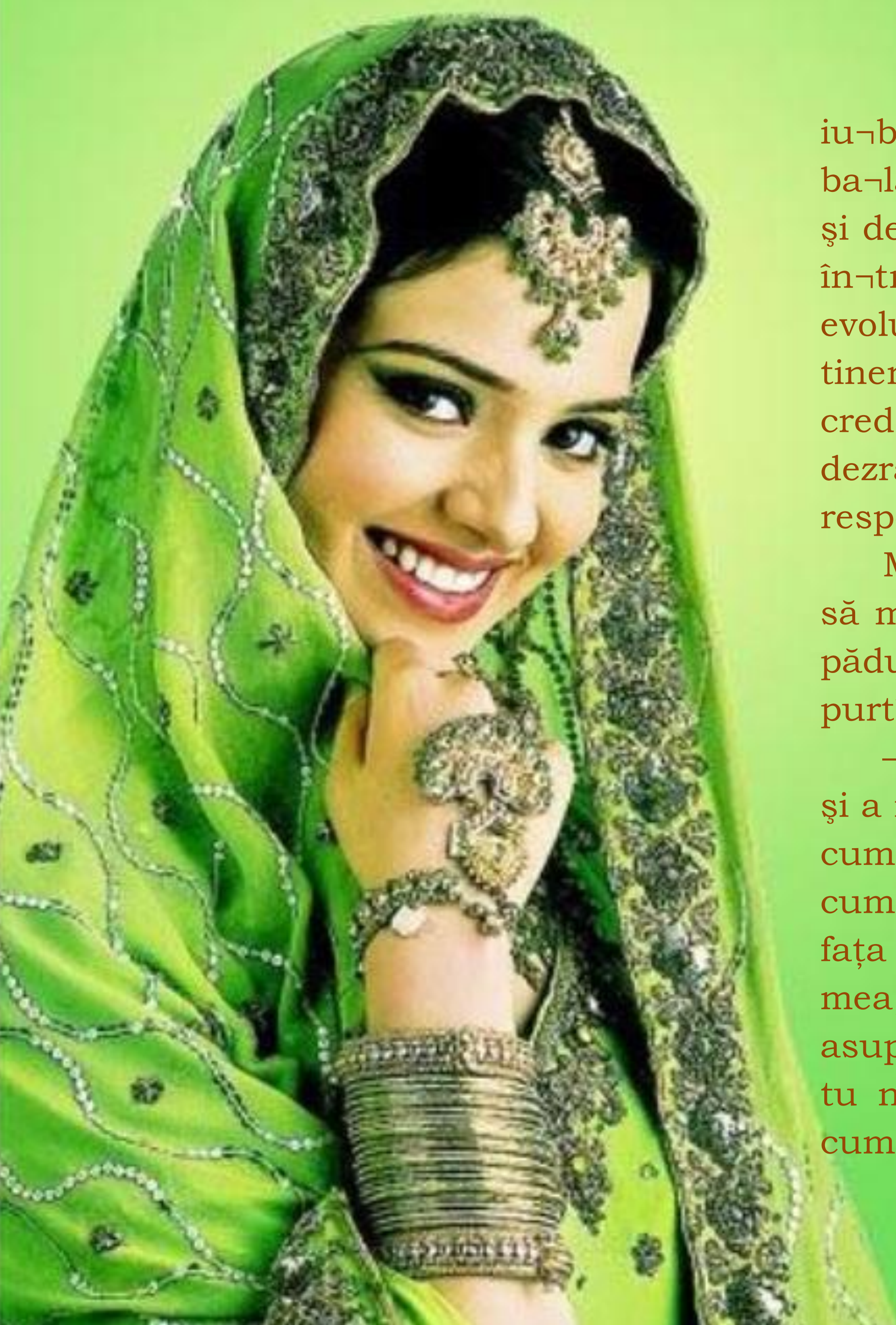

a rămas în ma¬şină (pe care o trăsesem alături de alee, lîngă un eucalips uriaş), şoferul a plecat să-şi cumpere limonada şi noi doi am pornit pe marginea apei.

Lacurile erau tot ce iubeam eu mai mult în Calcutta; tocmai pentru că erau singurul lucru artificial în acest oraş ridicat din junglă. Aveau o linişte de aquarium şi, în timpul nopții, păreau înghețate sub boarea brățării de glo¬buri electrice. Parcul mi se părea nesfîrşit, deşi ştiam bine că e îngrădit, pe de o parte de linia ferată, iar de cealaltă de şosea şi de mahalale. Îmi plăcea să rătăcesc pe alei şi să cobor pe marginea apei, unde arbori mai tineri, răsă¬diți după terminarea lucrărilor, creşteau în voie, cu o per¬fectă individualitate, ghicind parcă jungla care fusese odi¬nioară pe acolo şi străduindu-se să recîştige acea libertate pierdută. Lîngă un asemenea buchet de pomi ne-am oprit noi atunci. Ne ascundeau fără grijă, din toate părțile. Maitreyi mi-a scos inelul din deget şi l-a închis în pumnii ei mici.

— Acum ne logodim, Allan, îmi spuse ea, privind înainte spre apă.

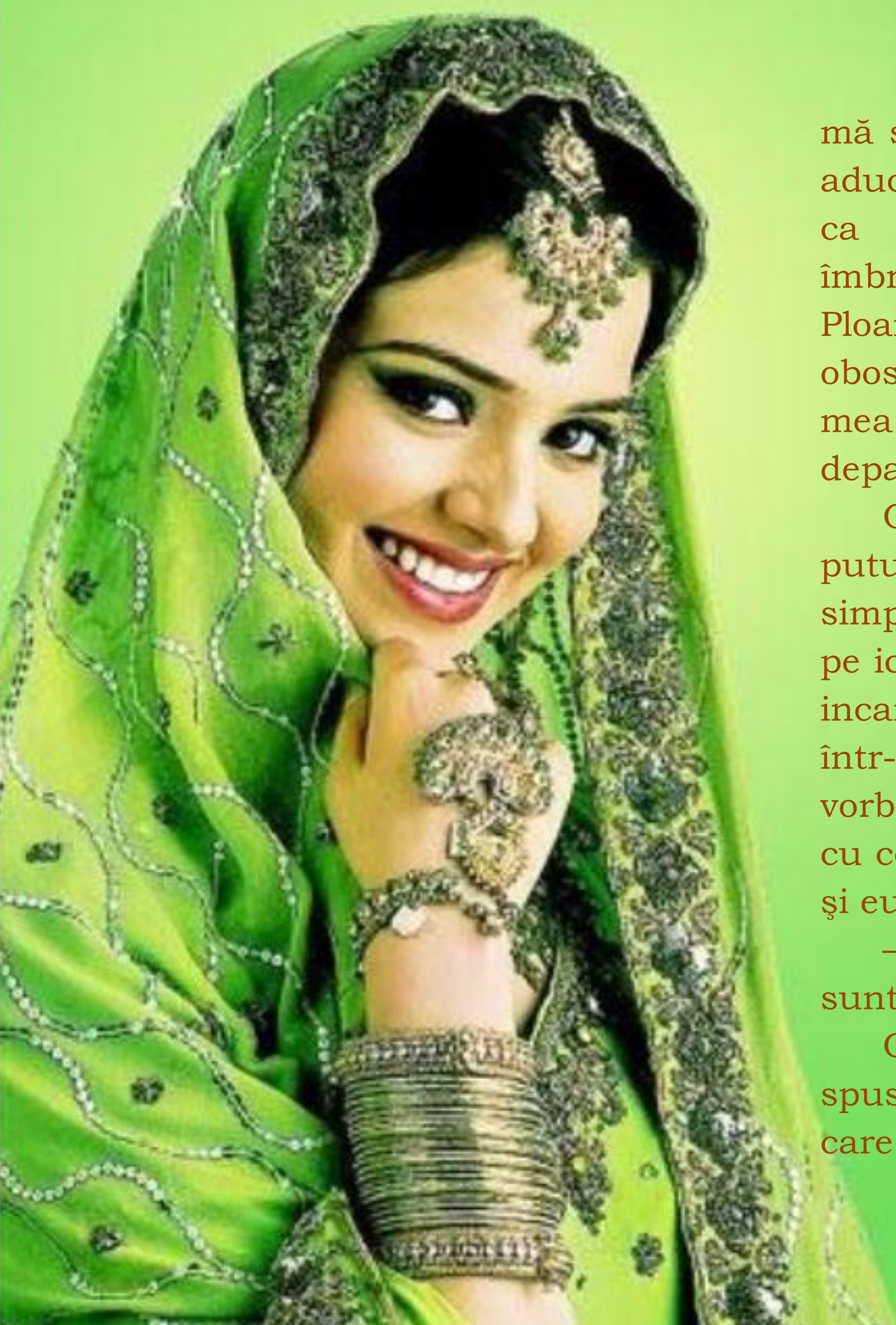
Începutul acesta solemn mă irită puțin. Nu puteam scăpa de luciditate. (Şi o iubeam, Dumnezeule, cît o

iu¬beam!) Mi se părea că va fi o scenă din romane, din ba¬ladele acelui ev mediu indian, cu dragoste legendare şi demente. Purtam cu mine spaima şi superstiţiile unei în¬tregi literaturi, pe care, dacă nu o cetisem, o văzusem evoluînd lîngă mine, în adolescenţă şi în cei dintîi ani ai tinereţii. Mă stingherea, ca pe orice civilizat (eu, care credeam că mă pot dispensa de civilizaţie, o pot dezrădă¬cina din mine), fiece gest solemn, fiece cuvînt responsabil, fiecare făgăduinţă.

Maitreyi continuă totuşi cu o simplitate care începu să mă cucerească. Vorbea apei, vorbea cerului cu stele, pădurii, pămîntului. Îşi sprijini bine în iarbă pumnii purtînd inelul şi făgădui:

— Mă leg pe tine, pămîntule, că eu voi fi a lui Allan, şi a nimănui altuia. Voi creşte din el ca iarba din tine. Şi cum aştepţi tu ploaia, aşa îi voi aştepta eu venirea, şi cum îţi sunt ţie razele, aşa va fi trupul lui mie. Mă leg în faţa ta că unirea noastră va rodi, căci mi-e drag cu voia mea, şi tot răul, dacă va fi, să nu cadă asupra lui, ci asupră-mi, căci eu l-am ales. Tu mă auzi, mamă pămînt, tu nu mă minţi, maica mea. Dacă mă simţi aproape, cum te simt eu acum, şi cu mîna şi cu inelul, întăreşte-

mă să-l iubesc totdeauna, bucurie necunoscută lui să-i aduc, viață de rod şi de joc să-i dau. Să fie viața noastră ca bucuria ierbu¬rilor ce cresc din tine. Să fie îmbrățişarea noastră ca cea dinții zi a monsoon-ului. Ploaie să fie sărutul nostru. Şi cum tu niciodată nu oboseşti, maica mea, tot astfel să nu obosească inima mea în dragostea pentru Allan, pe care cerul l-a născut departe, şi tu, maică, mi l-ai adus aproape.

O ascultam tot mai fascinat, pînă ce nu i-am mai putut înțelege cuvintele. Vorbea o bengaleză de prunc, simpli¬ficată, aproape cifrată. Auzeam sunetele, ghiceam pe ici, pe colo cîte un cuvînt, dar îmi scăpa tîlcul acestei incan¬tații. Cînd a tăcut, parcă mi-era teamă s-o ating, într-atît mi se părea de fermecată, de inaccesibilă. A vorbit tot ea întîi. (Rămăsesem cu o mînă pe genunchi şi cu cealaltă apăsată palmă pe pămînt, parcă mă legasem şi eu, printr-o magie a gestului.)

— Acum nu ne mai desparte nimeni, Allan. Acum sunt a ta, cu desăvîrşire a ta...

O mîngîiai, căutînd cuvinte pe care nu i le mai spuse¬sem pînă atunci, dar nu găsii nimic inedit, nimic care să corespundă cît de cît febrei mele interioare şi

transfigu¬rării ei. (De mult încetase de a mai fi Maitreyi din ma¬şină; avea o fixitate ciudată a feței, care m-a urmărit multă vreme după aceea.)

— Într-o zi ai să mă faci soția ta şi ai să-mi arăți lu¬mea, nu e aşa?

Îmi spuse aceasta pe englezeşte şi i se păru că s-a ex¬primat vulgar.

— Vorbesc acum foarte prost englezeşte, nu e aşa, Allan? Cine ştie ce lucruri ai gîndit despre mine, auzindu-mă... Dar aş vrea să văd lumea cu tine, s-o văd cum o vezi şi tu. E frumoasă şi mare, nu e aşa? De ce se bat oamenii în jurul nostru? Aş vrea să fie toți fericiți. Ba. nu, vorbesc prostii. Ce bine îmi pare că e aşa, ce bine îmi pare...

Începu să rîdă. Mă trezii cu o Maitreyi din iarnă, cu acea fată inocentă şi sperioasă, vorbind discontinuu şi pa¬radoxal. Se ştersese parcă întreaga ei experiență, care o maturizase, o adunase, o apropiase de femeie.

Am înțeles în zilele următoare că logodna aceasta îi redase liniştea şi patima ei de joc, de liberă bucurie. Din ceasul în care a mărturisit unirea noastră, teama i-a pierit, obsesia păcatului n-a mai chinuit-o. Regăseam în

ea pe aceeaşi neînțeleasă Maitreyi, pe care o priveam la în¬ceput cu stupoare şi admirație şi care îmi intrase pe ne¬simțite în suflet, în timpul jocului, prin acele curse de o desăvîrşită platitudine intelectuală pe care credeam că i le-am întins eu.

A trebuit să plecăm repede spre maşină, căci se întu¬necase de-a binelea. A fost, acela, singurul ceas cînd n-am îmbrățişat pe Maitreyi. Am găsit pe însoțitoarea noastră moțăind în fundul maşinii, cu şalul bine tras pe creştet, şi ne-a privit cu o bucurie de complice cînd ne-a văzut ve¬nind, unul lîngă altul, eu mai înalt decît Maitreyi, dar ea mai tînără şi neînchipuit de frumoasă, cu expresia ei atentă la tot din jur, cu bucuria regăsitei libertăți în jocul feței. (Ara aflat mai tîrziu, tot de la Maitreyi, că sora lui Khokha ştiuse cea dintîi de dragostea noastră şi o prote¬jase pe cît i-a stat în putință; că ea — care suferise atîta din cauza unei căsnicii nepotrivite, fiind măritată, la 12 ani, cu un bărbat pe care nu-l văzuse niciodată şi de care se temea pentru că o violase brutal şi o bătea în fiecare noapte, înainte şi după dragoste — ea o sfătuise mereu pe Maitreyi să nu se lase intimidată de legile castei şi de

rigorile familiei, ci să treacă la fapte, iar în cazul unei opoziții îndărătnice, să fugă cu mine în lume. Pe această prietenă a mea şi tovarăşe a Maitreyiei, singura care a consolat-o în zilele ei de blestemată mizerie, o vedeam foarte rar, îi vorbeam numai întîmplător şi nu i-am ştiut niciodată numele. Am recitit de mai multe ori jurnalul ca să-l regăsesc; nu l-am găsit, pentru că nu-l notasem. Şi totuşi, femeia aceasta a fost singura care ne-a iubit înțele¬gător şi dezinteresat pe noi doi în casa Sen.)

Chiar în noaptea aceea lui Chabù i-a fost mai rău şi a trebuit să doarmă în odaia d-nei Sen. Nimeni nu bănuia ce ar putea să aibă, dar simptomele erau îngrijorătoare, căci Chabù voia mereu să se plece pe fereastră sau pe balcon, şi tot i se părea că vede ceva jos, în stradă, ceva care o cheamă.

Eu m-am culcat puțin obosit de întîmplările zilei şi în¬cepusem probabil să visez ceva ciudat, cu plimbări pe ape, cu lebede, cu licurici, căci m-am trezit oarecum uluit, au¬zind cîteva bătăi în uşă. Am întrebat cine e, dar nu mi-a răspuns nimeni. Mi-era puțină frică, s-o mărturisesc, şi am aprins lampa. Ventilatorul alerga cu acel zgomot de care îți dai seama numai cînd îl opreşti.

Am deschis şi am rămas împietrit. Venise Maitreyi, tremurînd toată, în pi¬cioarele goale, ca să nu facă zgomot, şi cu o sari verzuie, subțire. Nu ştiam ce să fac.

— Stinge lumina, îmi şopti ea, intrînd în cameră şi tupilîndu-se repede în dosul fotoliului de paie, ca să nu fie văzută întîmplător din stradă.

Am stins lumina şi m-am apropiat de ea, întrebînd-o stupid:

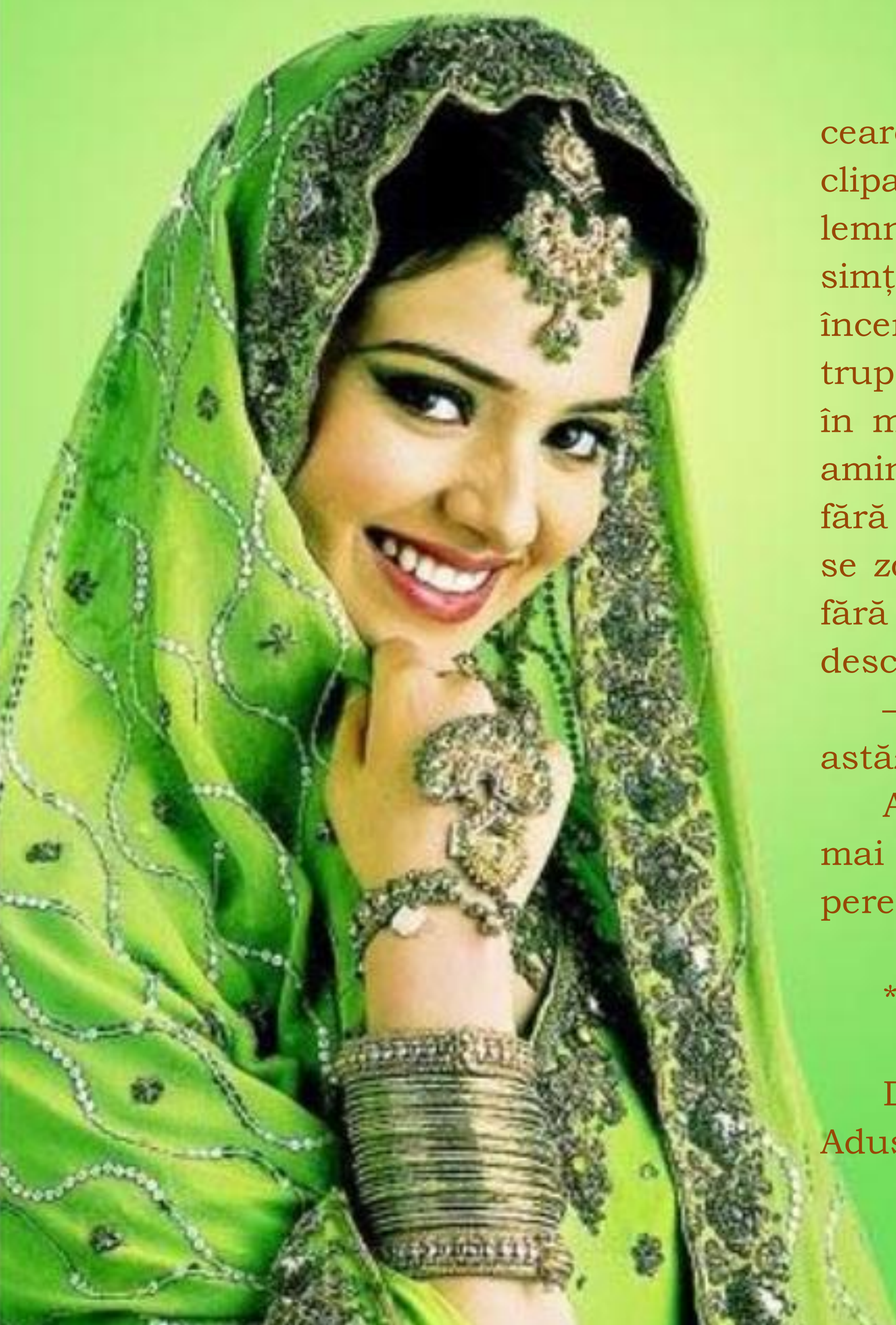
— Ce e cu tine? De ce ai venit, Maitreyi? Ce ai, Mai¬treyi?

Nu mi-a răspuns nimic, ci numai şi-a deznodat margi¬nea sari-ei şi a rămas goală pînă la pîntec, în cîteva ges¬turi pe care le-a împlinit cu ochii închişi strîngîndu-şi bu¬zele şi oprindu-şi anevoie suspinul. Vedenia trupului ei gol, în acea foarte palidă boare luminoasă din odaie, m-a izbit ca un miracol pe care niciodată nu l-aş fi putut intui în toate amănuntele lui precise şi carnale. Căci dacă mă gîndeam adesea la prima noapte pe care o vom petrece împreună şi dacă îmi închipuiam însetat patul nostru unde o voi cunoaşte pe ea, niciodată nu-mi puteam închi¬pui trupul adolescent al Maitreyiei, dezvelindu-se de bunăvoie şi

din proprie pornire, noaptea, în fața mea. Acest lucru nu mi-l puteam închipui, deşi visam uneori o unire vertiginoasă în împrejurări stranii. Mă lovea, în acest act, tocmai simplitatea şi naturalețea lui; fecioara care vine singură în odaia logodnicului, pentru că nimic nu îi mai desparte de acum.

Încet-încet, am cuprins-o în brațe, ezitînd la început s-o apropii prea mult de mine, aşa prea goală cum era, dar întîlnindu-i şoldurile încă acoperite de sari, am cobo-rît într-o singură mîngîiere mîinile de-a lungul spatelui ei arcuit şi am dezvelit-o pînă la pulpe, tremurînd tot de acest sacrilegiu şi îngenunchind în fața acestui trup gol, care depăşise pentru mine orice frumusețe şi participa acum la miracol. Şi-a înlănțuit ea singură brațele de ume¬rii mei, implorîndu-mă să mă ridic, fără o vorbă (căci tre¬mura toată, şi imensa bucurie care o adusese în odaia mea nu putea izgoni totuşi spaima ceasului acela). S-a apro¬piat de pat cu paşi mici şi moi, şi întreg trupul căpătase un alt ritm în acea înaintare. Am vrut s-o duc în brațe, dar s-a împotrivit şi s-a culcat ea singură, sărutîndu-mi perna. Numai o clipă am văzut-o întinsă ca un bronz viu pe

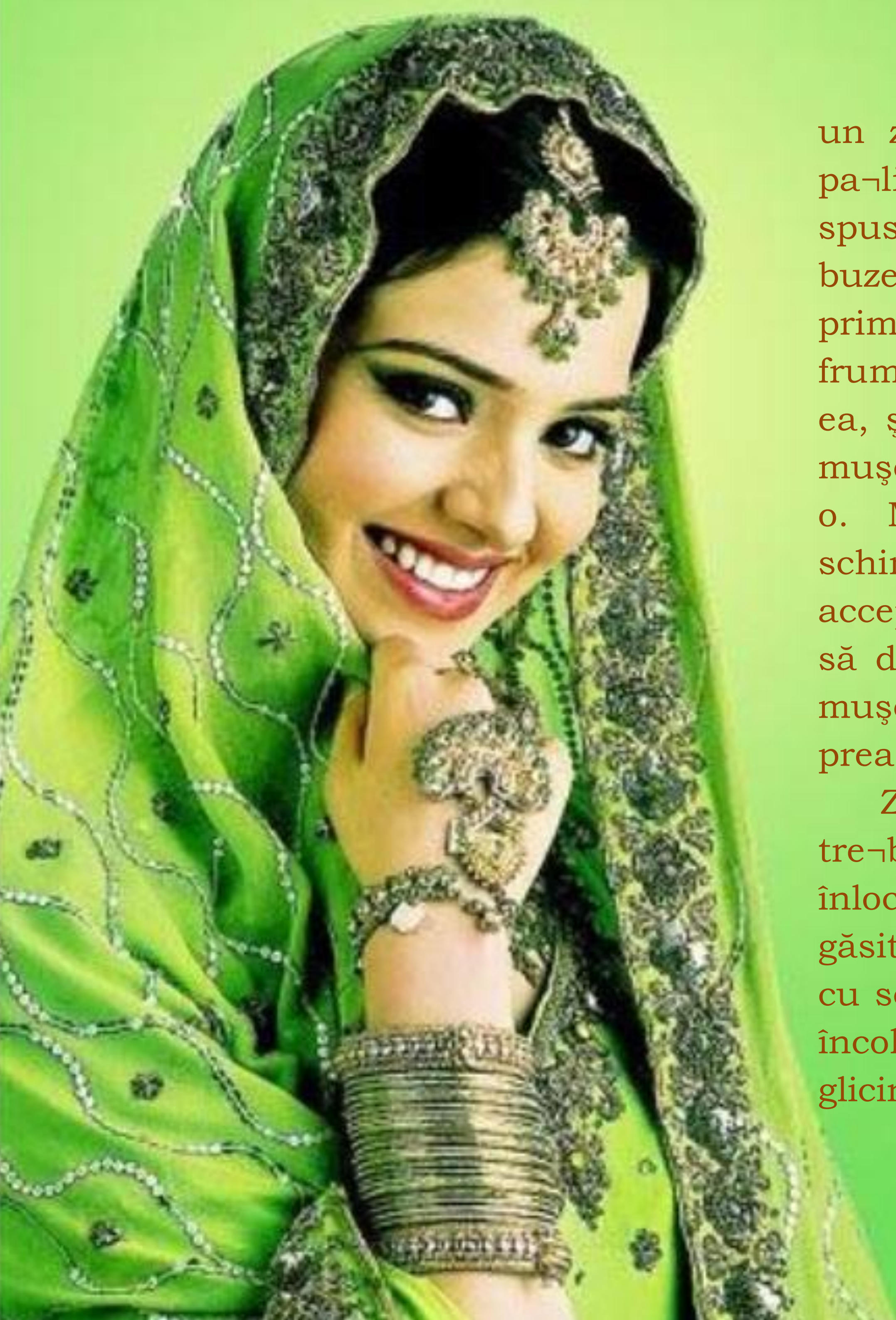
cearceaful alb, tresărind, răsuflînd şi chemîndu-mă. În clipa următoare închideam ferestrele cu oblonul de lemn, şi încăperea noastră se topi în întunerec. Am simțit-o lîngă mine, strîngîndu-se toată, parcă ar fi încercat să se ascundă, sa se uite. Nu mai era sete trupească aceea, ci sete de mine tot; ar fi vrut să treacă în mine toată, aşa cum trecuse sufletul ei. Nu-mi mai amintesc nimic apoi; căci am cunoscut-o fără să ştiu, fără memorie. Cîteva cea¬suri după aceea, apropiindu-se zorile, ea s-a ridicat de lîngă mine şi şi-a pus sari-a fără să mă privească. Mi-a spus numai atît, cînd i-am deschis uşa (cu cîte precauții, cu cîte bătăi de inimă):

— Unirea noastră a fost poruncită de Cer. Nu vezi că astăzi, în ziua inelului, Chabù n-a dormit cu mine?

Am ascultat-o urcînd scările spre odaia ei, dar n-am mai auzit nimic, într-atît aluneca de uşor pe lîngă perete.

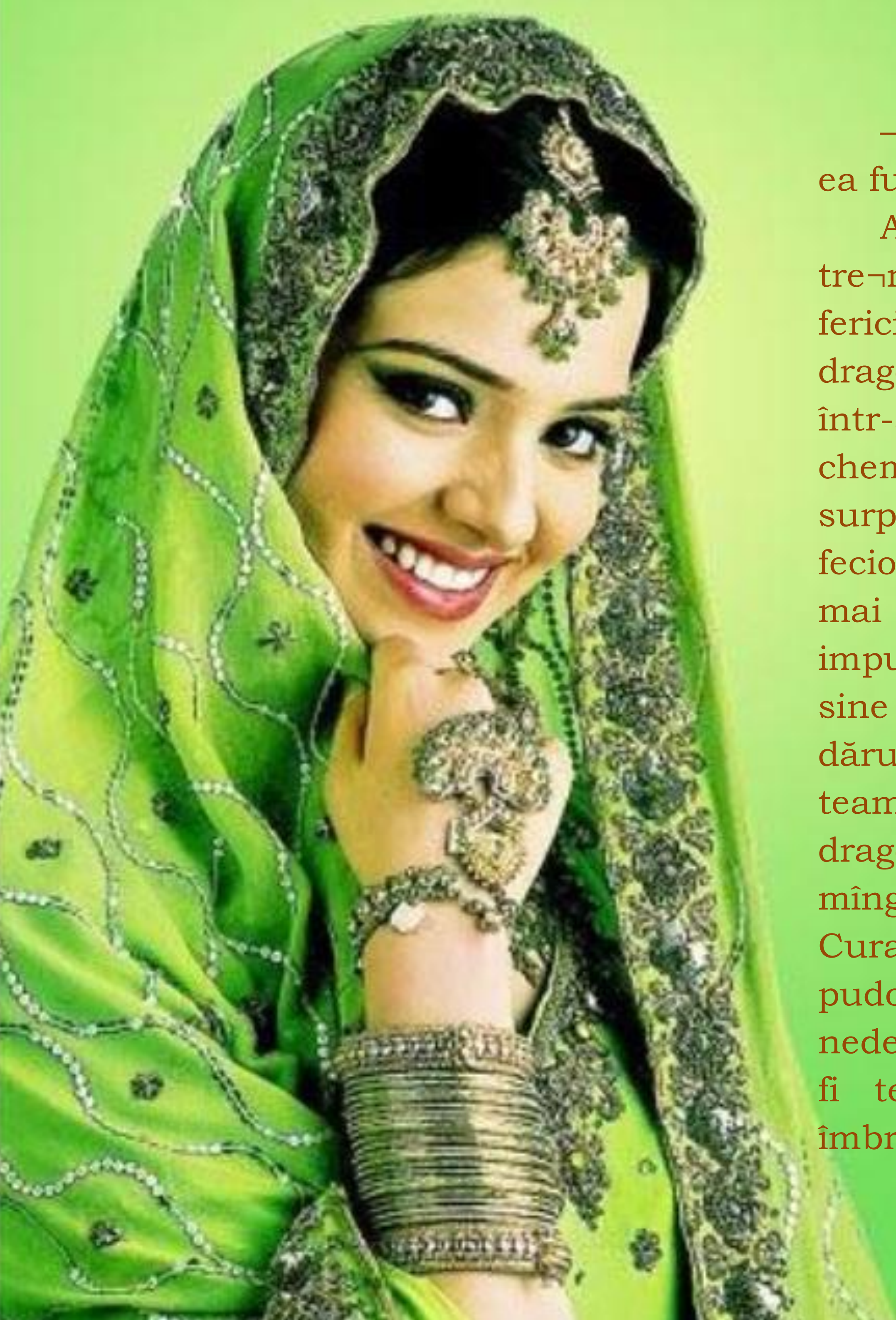
***

Dimineața, ea a fost aceea care m-a chemat la ceai. Adusese şi flori din grădină şi mi le-a aranjat în vase cu

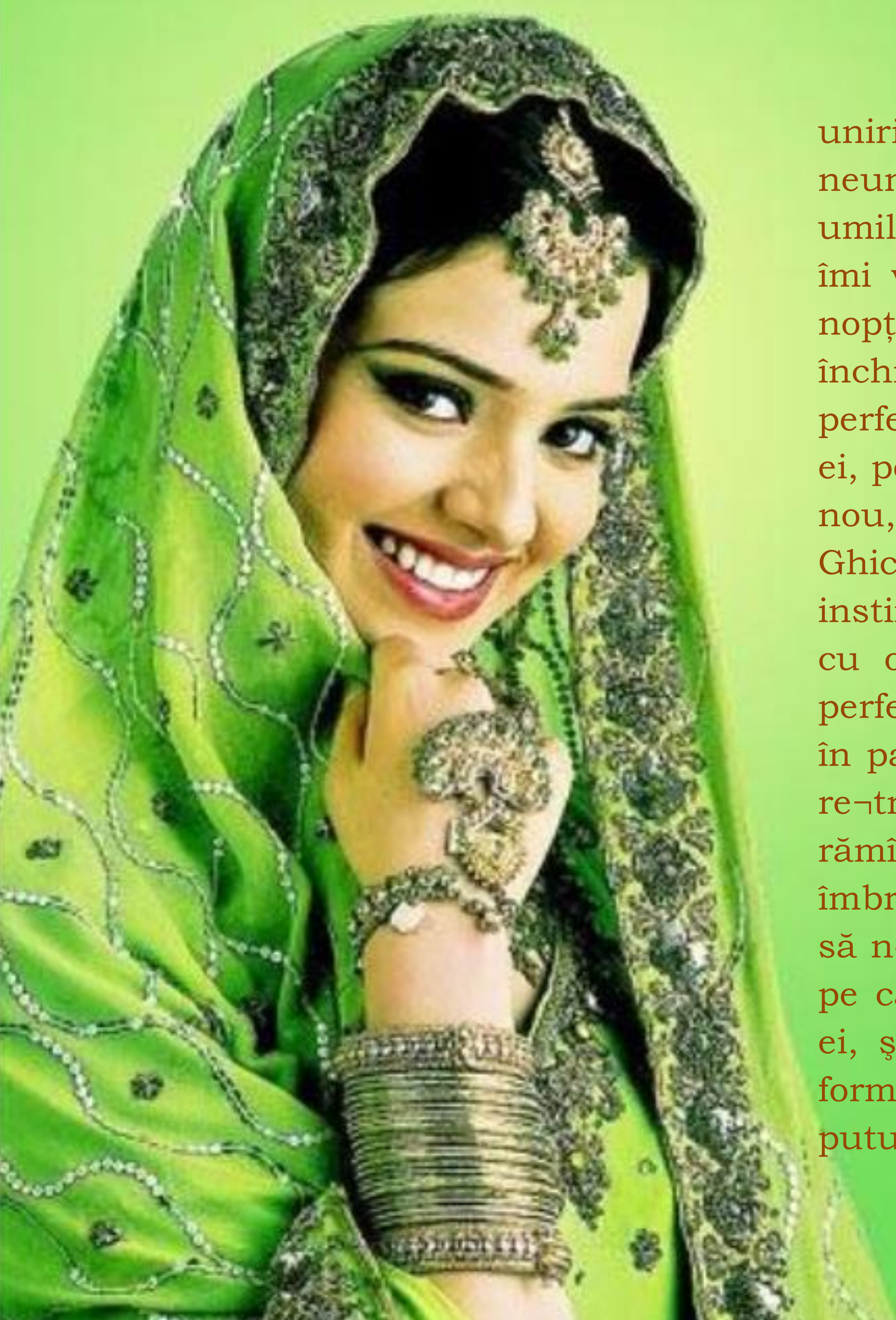
un zîmbet prețuind cît o îmbrățișare. Era izbitor de pa¬lidă, părul lăsat pe umeri (îl încurcasem eu, mi-a spus mai tîrziu, și i-a fost peste putință să-l pieptene) și buzele mușcate. Privii cu o imensă beatitudine urmele primei noastre nopți de dragoste. Maitreyi era acum de o frumu¬sețe ațîțată, parcă întreg trupul se deșteptase în ea, și buza aceea de jos, cărnoasă și fragedă, își purta mușcătu¬rile ca o victorie, ispitind privirea și turburînd-o. M-am întrebat cum de a trecut neobservată schimbarea aceasta, cum de au fost atît de ușor acceptate explicațiile ei. (Că boala lui Chabù n-o lăsase să doarmă, că, venindu-i să plîngă toată noaptea, și-a mușcat buzele pînă la sînge, că boala tatălui o obosise prea mult etc.)

Ziua a trecut repede, aproape fără s-o văd. Căci a tre¬buit să rămîn tot timpul la birou, lucrînd cu înlocuitorul d-lui Sen. Cînd m-am întors acasă, am găsit-o pe Maitreyi așteptîndu-mă în verandă, lîngă cutia cu scrisori. Mi-a arătat un inel făcut dintr-un ac de cap încolăcit pe deget, purtînd în loc de piatră o boabă de glicină.

— La noapte să nu mai încui uşa cu bara, mi-a spus ea fugind.

A venit spre miezul nopţii; de astă dată fără să tre¬mure. Aproape a rîs cînd m-a îmbrăţişat. Eram fericit că păcatul n-o deprimă, că nu vine în ceasurile de dragoste cu teama că face un rău. N-am recunoscut-o, într-atît erau de sincere îmbrăţişările ei, atît de însetate chemările ei, atît de măiestre mîngîierile. Cînd am surprins-o mîngîindu-mă, nu-mi venea să cred că fusese fecioară cu o noapte înainte. Aveam impresia că nu o mai stinghereşte nimic, deşi nu avusese un singur gest impudic sau de inconştient exhibiţionism. Se regăsise pe sine în îmbrăţişarea noastră, regăsise jocul şi-l împlinea dăruindumi-se toata, fără nici o restricţie, fără nici o teamă. Fata aceasta, care nu cu¬noscuse nimic din dragoste, nu se temea de ea. Nu o obo¬sea nici o mîngîiere, nu o surprindea nici un gest bărbă¬tesc. Curajul tuturor îmbrăţişărilor îl accepta aproape fără pudoare, găsind o maximă voluptate oriunde, nedezgustînd-o nimic, neobosind-o nimic. Dacă nu s-ar fi temut să fie auzită, ar fi cîntat după fiecare îmbrăţişare, ar fi strigat de durere şi de bucurie în clipa

unirii, ar fi dansat prin odaie, cu paşii ei moi şi neumani. Descoperise gesturi de amantă care mă umileau. Eu, care credeam că experiența mea anterioară îmi va da oarecare superioritate, cel puțin tehnică, în nopțile noastre de dragoste, fusesem de mult depăşit în închipuirea mîngîierilor. Siguranța cu care să¬ruta, perfecțiunea îmbrățişării ei, ritmul uluitor al trupu¬lui ei, pe fiecare ceas altul, pe fiecare ceas mai curajos, mai nou, mai spontan, toate acestea aproape că mă umileau. Ghicea orice sugestie şi desăvîrşea orice început cu un instinct pe care i-l invidiam. Descifra dorul trupului meu cu o preciziune eare la început mă stingherise. Ştia perfect clipa cînd voiam să rămîn singur, alături de ea, în pat, departe de atingere, ținîndu-i numai mîna, şi se re¬trăgea simplu, ca pentru o clipă de odihnire. Cînd rămîneam pe gînduri, ea se încolăcea lîngă pernă, îmbrațişînd-o, şi închidea ochii, ca şi cum mi-ar fi cerut să n-o turbur. Descoperisem o lampă mică, de noptieră, pe care o puneam înapoia jețului, acoperind-o cu şalul ei, şi care ne dădea în odaie o lumină umilă, în care formele ei se rotunjeau şi se bronzau. Maitreyi nu putuse suporta multă vreme întunerecul... Vroia să mă

aibă cu toți ochii, cu toată setea ei de mine, şi îmbrățişarea din întunerecul ce¬lor dintîi nopți o înspăimîntase.

Adesea mă întrebam cînd doarme, căci pleca întotdeauna în zori, iar peste două-trei ceasuri (în care timp medita şi scria, ca să mă desfete pe mine a doua zi, la birou, cu poeme şi scrisori făcute pentru dragostea noastră) se cobora jos să pregătească ceaiul. Tot ea era aceea care îmi bătea în uşă dimineața, foarte discret şi foarte pru¬dentă. Iar de cîte ori întîrziam cu spălatul, mă mustra copilăreşte. Avea atunci un glas de mătuşă, ceva familiar şi protector, aproape matern, care la început mă jenase, pentru că eu aş fi voit-o pe ea numai îndrăgostită, dar care izbuti să mă farmece în cele din urmă, descoperindu-mi adîncimi şi specii de dragoste pe care nu le cu¬noşteam şi pe care le osîndisem aprioric, fără să le bănu¬iesc dulceața.

Eram obosit în fiecare după-amiază şi la birou lucram prost, dezgustat, umilit de noul meu patron, un inginer proaspăt venit din America şi mare duşman al tradiției indiene. (Deşi bengalez, nu umbla îmbrăcat decît în cos¬tume europene, chiar acasă, şi era cu

desăvîrşire ridicol.) Khokha a observat, fără îndoială, schimbarea mea, căci îmi spuse:

— Arăți foarte palid. De ce dormi cu ferestrele închise?

Aceasta mă făcu să înțeleg multe. Khokha ne spiona, cu şiretenie şi gelozie. Am fost de atunci sigur că el ştia de venirea Maitreyiei nopțile şi mi-a fost teamă să nu ne trădeze. De aceea mă purtam cît mai bine cu el, îi cum¬păram țigări, îi dăruiam cărți. Era un băiat deştept şi ambițios şi scria scenarii de filme pentru companiile indiene, care îi erau însă întotdeauna refuzate. Ne ura pe toți, deşi rîdea mult şi se arăta prietenos.

Lui Chabù îi era tot mai rău. Doctorii chemați (la în¬ceput indienii, apoi englezii cei mai renumiți) nu ştiură ce să spună. Probabil nebunie precoce, credeau unii; alții, o nevroză sexuală, provocată de o deplasare a uterului. (Biata fată făcuse în ultimul timp cîteva sărituri primej¬dioase din pom şi sărea întotdeauna treptele, pe orice scară.) Chabù trebuia acum să stea în pat, într-o odăiță vecină cu dormitorul d-nei Sen. Nu vorbea mai nimic şi, cînd vorbea, pomenea de Robi Thakkur, de "calea", adică drumul pe care îl vedea din

odaia Maitreyiei şi, de cîte ori rămînea singură, fugea în balcon, ca să-l privească, şi cînta de acolo, îi făcea semne cu brațele, plîngea. De aceea era totdeauna păzită de Lilu şi de surorile lui Khokha. Ciudat, nu recunoştea decît pe Maitreyi şi pe mine; foarte rareori pe d-na Sen. (Mă întrebam, atunci, cum îşi poate păstra calmul şi zîmbetul biata d-nă Sen, cu soțul bolnav de ochi şi copilul aproape nebun, cum putea să vadă de toate în această casă mare, să fie atentă pentru fiecare din noi, să nu întîrzieze niciodată cu masa, cu cea¬iul... Mă mustram sincer că, în timpul acesta, eu mă culc cu Maitreyi. Aşteptam ziua cînd ea va şti şi ne va ierta. Plecarea mea la Puri, pentru o eventuală convertire, fu¬sese din nou amînată din cauza bolii inginerului. De altfel, Maitreyi se împotrivea, iar d-nei Sen îi era teamă, de¬oarece mişcările politice deveneau tot mai sîngeroase în sudul Bengalului.)

Chabù îmi văzu inelul şi mă rugă să i-l dau să se joace cu el. Am şovăit atunci, pentru că făgăduisem Maitreyiei că nu mă voi despărți niciodată de inelul acesta, nici chiar pentru un ceas. Am întrebat-o din ochi, şi a trebuit să încuviințeze şi ea această despărțire,

căci Chabù plîngea şi-mi cerea necontenit inelul. Cînd i l-am dat, l-a înnodat de o batistă şi şi-a pus batista la gît. Nu ştiu ce o atrăgea în piatra aceea neagră; o privea mereu, o răsucea în degete, încerca să vadă prin ea.

Cu toate intervențiile medicilor, nebunia lui Chabù ră¬mînea mereu aceeaşi. Au fost atunci chemați din nou vracii şi descîntătoarele. Veni un unchi de al fetelor, un bătrîn foarte blînd şi liniştitor, care cînta ziua întreagă imnuri vaishnave, melodii sfîşietoare şi crude, ce-ți muiau voința şi-ți înduioşau sufletul, şi atunci asista întreaga casă, cu inginerul trântit pe un chaise-longue, cu perna sub cap şi cu ochelarii negri, iar femeile, cu Mantu, cu Khokha şi cu mine aşezați pe jos, ascultînd cîntecul cu capul rezemat în palmă. Atunci am văzut eu minunea aceea, emoția care i-a covîrşit pe toți într-atît, încît însuşi inginerul plângea cu lacrimi rare, iar Maitreyi îşi ascun¬sese capul în şal şi suspina. M-am răzvrătit împotriva aces¬tei pătimiri, care violenta sufletele, şi am ieşit din ca¬meră. Nu puteam face însă nimic odată ajuns în odaie, căci kirtan-ul străbătea prin toată casa şi îl auzeam mai turburător din izolarea mea. Acelaşi unchi, care încerca să liniştească mintea bietei

Chabù prin cîntec, adusese un leac popular, un fel de pastă de buruieni frămîntate cu miere, care trebuia pusă în creştetul capului, de-a dreptul pe piele. Şi am asistat la o scenă amară, cînd nimeni nu avea curajul să taie din rădăcină părul fetei şi m-au hotărît pe mine s-o fac. Chabù nu-şi dădea seama de nimic. Am mîngîiat-o pe frunte, o priveam în ochi şi am lăsat foarfecele să taie în voie, în timp ce îi vorbeam ca să nu audă scrîşnetul metalului, iar Maitreyi, din spatele patului, primea şuvițele în mîini şi le ascundea într-o năframă, ca nu cumva să le observe Chabù. Mi-a trebuit vreun sfert de ceas pînă să izbutesc să-i las creştetul gol, şi atunci, d-na Sen î-a lipit pasta aceea caldă. Chabù ne-a pri¬vit o dată pe toți, a încercat să-şi pipăie capul, apoi şi-a smuls batista cu inel de la gît şi a început să plîngă, lin, numai lacrimile alunecînd şiroaie pe fața ei neagră, fru¬moasă, fără să suspine, fără să se zguduie. N-am ştiut dacă plînge pentru că înțelesese că e pe jumătate cheală, deoarece ea plîngea mereu, şi din senin, de cînd se îm¬bolnăvise, şi mai cu înverşunare atunci cînd voia să se ridice şi să privească pe fereastră, iar noi nu o lăsam.

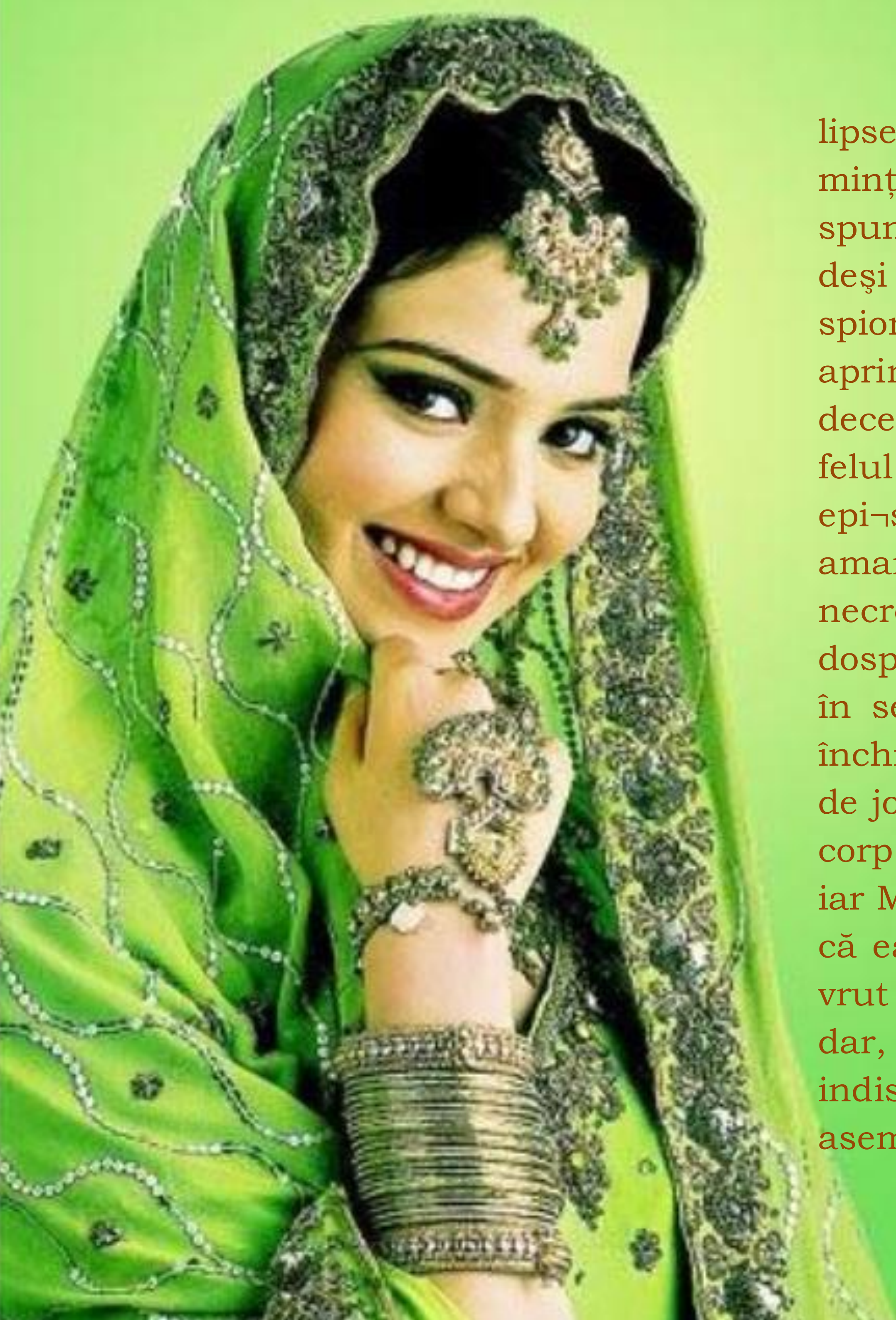

Au fost zile de care nu-mi mai amintesc nimic acum, într-atît s-au scurs de agitate. Ştiu că veneam de la birou şi mă suiam direct sus, să aflu cum îi mai este ingineru¬lui şi lui Chabù, apoi scoboram să-mi iau baia şi să mănînc, mă duceam iarăşi sus, ca să stau de pază la căpătîiul fetei (pe mine mă chema adesea în aiurările ei, mă striga "Allan-dadà" şi, de cîte ori veneam eu, se liniştea puțin), iar noaptea o petreceam cu Maitreyi, care mi se dădea nebună, înspăimîntată de tot ce se petrecea în jurul nostru, dorindu-mă tot mai sincer şi mai însetată. Mă deşteptam diminețile cu o oboseală cumplită şi nelămurită teamă. D-l Sen îşi amîna mereu operația la ochi, şi medicii îi recomandaseră linişte deplină, iar tot ce se întîmpla în casă şi tot ceea ce putea izbucni din ceas în ceas îi primejduia vederea. De aceea mă temeam să nu ne trădăm prea devreme, căci Maitreyi venea la mine, noaptea, cînd ceilalți încă nu adormiseră bine, iar în odaia lui Chabù îmi strîngea brațul, îşi rezema trupul de umărul meu, îmi săruta mîna, şi toate acestea puteau fi observate în orice moment. De altfel, Khokha ne surprinsese îmbrățişați de cîteva ori, iar Lilu

şi Mantu bănuiau foarte mult iubirea noastră, deşi nici pe departe faptul că eram amanți.

Maitreyi avea totuşi cîteodată o purtare pe care nu o înțelegeam, care mă făcea să mă îndoiesc sălbatec şi să mă chinui. Pentru că suferise cîndva de biri-biri, i se umflau seara, imperceptibil, pulpele picioarelor, şi me¬dicii îi recomandaseră masagii în zilele de umezeală mare. Erau dimineți cînd Lilu sau surorile lui Khokha o masau pe tot trupul, goală, cu un soi de oloi grețos, pe care apoi cu anevoie îl puteau spăla. Dar cîteodată, Maitreyi sim¬țea dureri, şi trebuiau făcute imediat masagii numai pe pulpe, şi pentru aceasta chema pe Khokha în odaia ei. Lucrul ăsta mă irita şi i l-am spus o dată Maitreyiei, dar ea mă privi uluită şi îmi răspunse că doar nu mă aşteptam să mă cheme pe mine pentru un lucru atît de puțin plă¬cut, pe care îl fac maseurii, pentru plată. Khokha nu era însă un profesionist, era tînăr şi o făcea să rîdă, iar atin¬gerea aceasta a trupului ei cu mîinile lui negre şi pofti¬cioase mă făcea să mă cutremur. O dată, pe seară, Maitreyei strigă din balconul interior pe Khokha, apucată fiind de junghiuri (căci plouase două zile de-a rîndul) şi, pentru că el

lipsea, îl chemă pe şofeur. Aceasta mă făcu să-mi pierd minţile, şi eram ispitit să mă urc la ea în odaie şi să-i spun ceva sălbatec, dar îmi fu ruşine de gîndul meu, deşi nu mi-a fost ruşine, cîteva minute după aceea, s-o spionez din grădină. Într-adevăr, nu se vedea încă aprinsă lumina în odaia ei, deşi ar fi putut s-o facă, din decenţă şi din dragoste pentru mine. Îmi închipuiam tot felul de scene dezgustătoare, îmi aminteam atîtea epi¬soade din romanele citite, în care şofeurii ajung amanţii femeilor de lume, atîtea reflecţii asupra necredinţei femei¬lor, asupra minciunei totale care dospeşte în sufletul lor. O sumă de mici detalii, nebăgate în seamă, îmi podidiră atunci mintea. O dată, Mantu închisese uşa cu bara, în camera Maitreyiei, şi îi auzeam de jos cum se luptă şi zbiară, căci, chipurile, era o luptă corp la corp, dar cînd au ieşit, Mantu era roşu şi zăpăcit, iar Maitreyi palidă, cu părul zbătut pe umăr. (E adevărat că ea îmi spusese mai demult că Mantu e scîrbos, că a vrut să o pipăie, şi ea l-a plesnit, că s-a plîns tatălui, dar, de cînd acesta era bolnav, Mantu ajunsese indispensabil casei şi nu putea fi dat afară. De asemenea, îmi amintesc că Maitreyi îmi mai spusese că

un alt unchi al ei, tot văr al inginerului, încercase o dată să-i sărute sînii şi s-o îmbrățişeze, dar atunci domnul Sen a intervenit îndată, şi acel biet om îşi regretă şi acum gestul, căci a fost dat afară din slujba pe care o avea şi s-a retras în satul lui, unde duce o viață de cîine. Maitreyi nu se plîngea adesea de pasiunea aceasta carnală, pe care o deşteaptă în bărbați, chiar apropiați ei prin sînge, şi care o face să sufere atît, căci ar fi dorit să exalte altceva în oameni decît o simplă poftă de posesiune.) Mi-au trecut atunci prin fața ochilor şi alte scene: Khokha, de pildă, cu care a întîrziat Maitreyi mult pe verandă, în întunerec, şi a venit la masă turburată, iar băiatul nici n-a avut curajul să apară, într-atît, credeam eu, era excitat. Şi toate amănuntele acestea mă chinuiau, şi mi se părea că toți o doresc pe Maitreyi, că ea se abandonează tuturor. De ce ne spionează şofeurul, dacă nu o doreşte, dacă nu speră că, într-o zi, să rişte tot şi să intre în camera ei, chit că ar fugi chiar în acea noapte, fără leafă? Îmi închipuiam lucruri cu desăvîrşire absurde şi sufeream cumplit, căci imaginația nu mă cruța o clipă, ci îmi filma cele mai chinuitoare amănunte. Eram incapabil să mă smulg din această

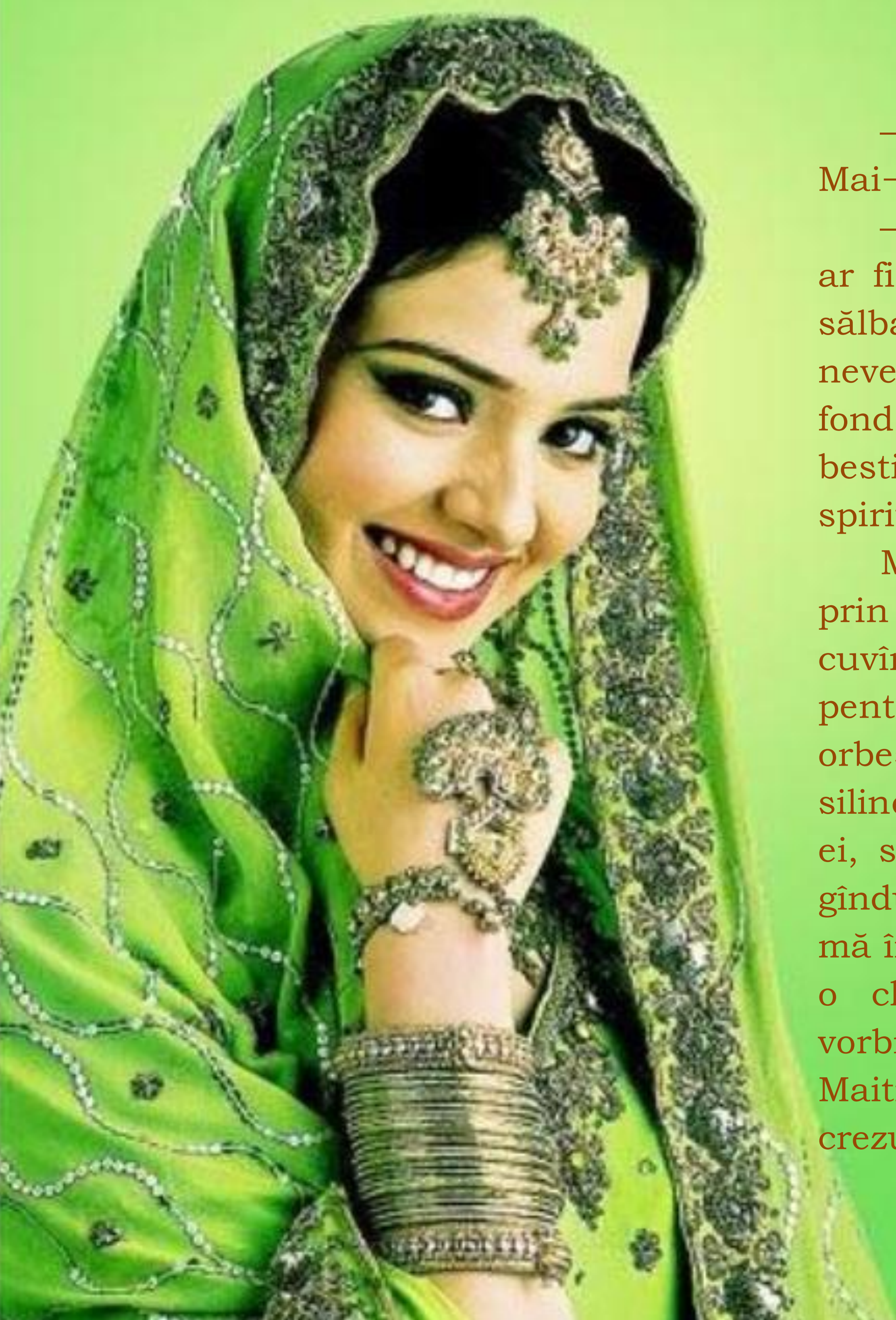

durere bolnăvicioasă de a vedea pe Maitreyi în brațele altora.

M-am întors în odaia mea abătut de moarte şi, în tim¬pul mesei, mi-am ferit picioarele, ascunzîndu-le sub scaun. Am pus bara de lemn la uşă cînd m-am culcat, hotărît să nu deschid Maitreyiei, orice s-ar întîmpla. Eram deştept cînd a venit şi a încercat uşa, dar m-am prefăcut că dorm şi că nu aud. A început să bată mai tare, apoi să mă cheme, tot mai puternic, în cele din urmă să zgîlțîie uşa. Mi-a fost teamă să nu audă cineva şi i-am deschis.

— De ce nu mă laşi să, intru? izbucni Maitreyi cu fața în lacrimi, palidă, tremurînd. Nu mai mă vrei?

Am închis iar uşa şi, aşezîndu-ne amîndoi pe pat, eu ferindu-mă s-o îmbrățişez, i-am spus cum m-am priceput suferința mea. Şi-a încolăcit brațele pe umerii mei şi a început să mă sărute, lacom, înfigîndu-şi în acelaşi timp unghiile în carnea mea. Continuam să vorbesc, nesimți¬tor la căldura trupului ei, spunîndu-i tot ce am suferit cînd am ştiut-o singură cu un bărbat străin, care-i masa pulpele. I-am arătat ce hidoasă este această abandonare în mîirale altuia.

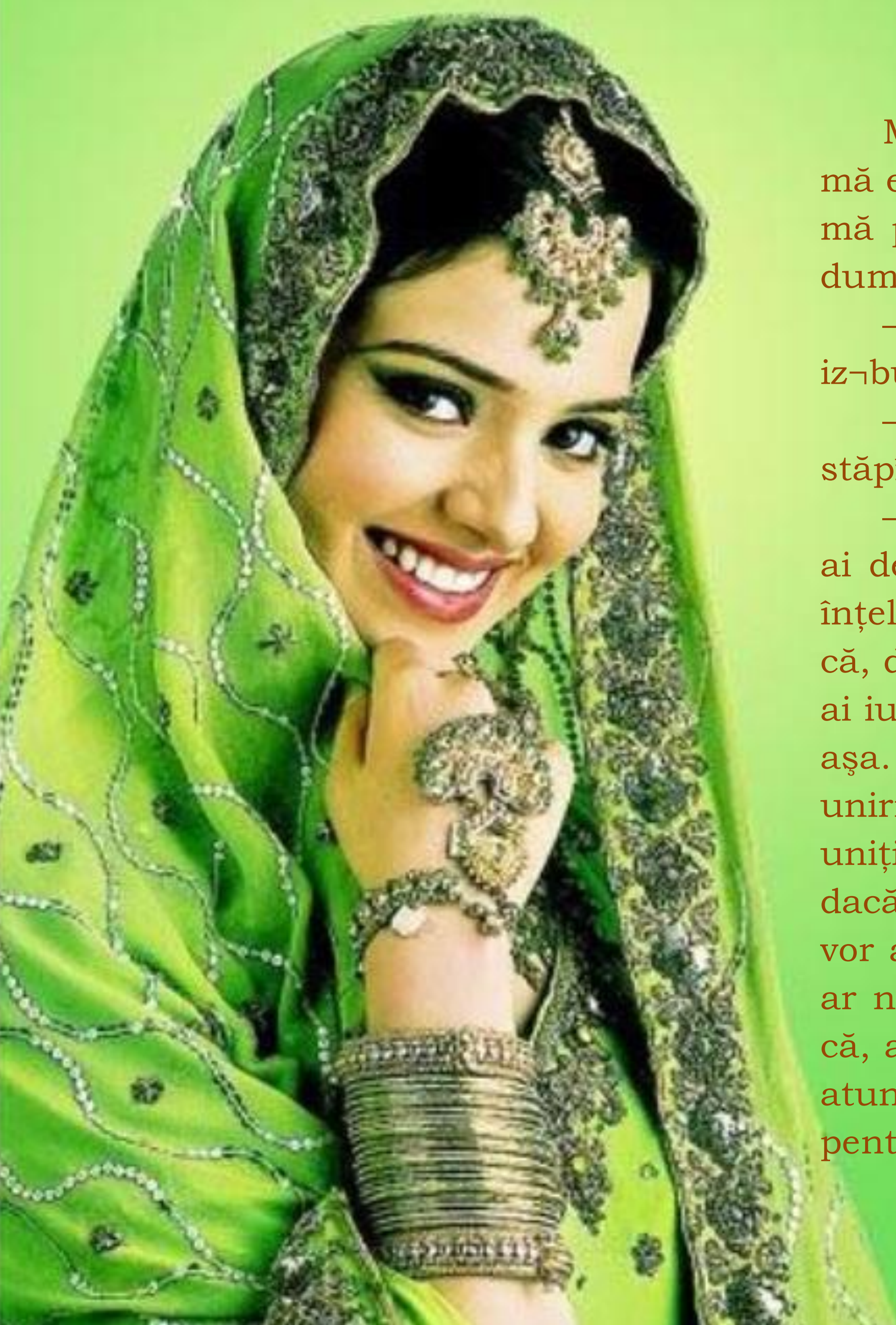
— Aş fi preferat să mă siluiască, vorbi deodată Mai¬treyi, izbucnind în plîns.

— Cu tine, aşa cum eşti, senzuală şi inconştientă, i-ar fi fost foarte uşor s-o facă, răspunsei eu, privind-o sălba¬tec. Tot îți plac ție posesiunile acestea neverosimile, şi luirile acestea barbare şi groteşti, în fond, extraordinar de ieftine, cu care ți-a umplut capul bestia aceea bătrînă, care ți-a fost, chipurile, maestru spiritual...

Mă ridicai de lîngă ea şi începui să mă plimb agitat prin odaie, spunîndu-i cruzimi şi jicnind-o cu fiecare cuvînt al meu. O uram cumplit în acele clipe, şi nu pentru că mă înşelase, ci pentru că mă făcuse să cred orbeşte în dragostea şi puritatea ei, mă făcuse ridicul silindu-mă să dau tot ce aveam, să mă descopăr în fața ei, să îi asimilez dorurile şi voința; eram înnebunit la gîndul că renun¬țasem la mine pentru o fecioară care mă înşeală cu primul-venit. Pentru că, deşi nu crezusem o clipă în realitatea "înşelării", mă sugestionasem vorbind şi sfîrşisem prin a vedea în toată atitudinea Maitreyiei o farsă. Dacă ar fi fost o femeie albă, n-aş fi crezut toate acestea, pentru că, deşi le cunoşteam

substanța lor inconsistentă şi capriciile lor nebuneşti, le ştiam totuşi animate de oarecare mîndrie, de oarecare cumpănire, care le-ar fi împiedecat să se dea primului-venit. Dar pe Maitreyi nu o înțelegeam, nu o puteam fixa într-un cadru bine stabilit de reacțiuni eventuale, şi mi se părea că, primitivă şi inconştientă cum era, s-ar fi putut dărui oricui, fără să se gîndească o clipă la grozăvia acestui act, fără să fie responsabilă. În acele clipe de gelozie transformată în ură uitam toată expe¬riența mea din ultimele şapte-opt. luni, uitam inocența aproape superstițioasă a Maitreyiei şi le consideram pe toate amăgiri. Atunci am înțeles că nimic nu durează în suflet, că cea mai verificată încredere poate fi anulată de un singur gest, că cele mai sincere posesiuni nu dovedesc niciodată nimic, căci şi sinceritatea poate fi repetată, cu altul, cu alții, că, în sfîrşit, totul se uită sau se poate uita, căci fericirea şi încrederea adunată în atîtea luni de dra¬goste, în atîtea nopți petrecute împreună, pieriseră acum ca prin miracol, şi nu supraviețuiseră în mine decît un întărîtat orgoliu masculin şi o cumplită furie împotriva mea însumi.

Maitreyi ascultase toate acestea cu o suferință care mă exaspera şi mai mult. Îşi muşca buzele pînă la sînge, mă privea cu ochii mari deschişi, ca şi cum nu s-ar fi dumi¬rit dacă visează sau trăieşte această scenă aievea.

— Dar ce-am spus, Dumnezeul meu, ce-am spus? iz¬bucni ea în cele din urmă.

— Vorbeai de un viol, lămurii eu, încercînd să mă stăpînesc.

— Dar de ce nu înțelegi? se lamentă ea, plîngînd. Te-ai dezgustat de mine într-atît, încît nu vrei nici să mă înțelegi. Nu te gîndeşti deloc la mine. Mi-ai spus odată că, dacă aş fi fost violată şi zvîrlită afară din casă, tu m-ai iubi încă. Mă gîndeam ce bine ar fi fost să se întîmple aşa. N-ar mai rămînea atunci nici o piedecă în calea unirii noastre. Allan, înțelege că noi nu vom putea fi uniți şi vom muri aşa, cu păcatul nostru deasupra. Nici dacă te vei converti tu, nu vor accepta să-mi fii soț. Ei vor alt¬ceva, de ce nu-ți aminteşti? Dar dacă cineva m-ar ne¬cinsti, vor trebui să mă arunce pe străzi, pentru că, alt¬minteri, păcatul ar cădea asupra casei întregi. Şi atunci aş putea fi soția ta, voi fi şi eu creştină, pentru că pentru un creştin nu e păcat să fii necinstită cu forța, şi

tu m-ai iubi şi atunci. Nu e aşa că mă vei iubi mereu? Spune-mi, Allan, spune-mi că n-ai să mă uiţi. Ştii ce mă aşteaptă, dacă mă uiţi...

Eram emoţionat, o mărturisesc, parcă m-aş fi deştep¬tat dintr-un coşmar; furia îmi trecuse, şi mă dureau vor¬bele pe care i le spusesem. Aş fi vrut să-mi cer iertare, dar nu ştiam cum, mă stingherea orice gest pe care îl antici¬pam mental, orice gest de împăcare (mă vedeam căzut la picioarele ei, şi actul acesta mi se părea falş, ridicul, hi¬dos; sau să-i apuc mîna, la început prieteneşte, apoi să i-o strîng mai călduros şi să i-o sărut? Nu-mi spunea nimic nici această încercare de apropiere, era mai mult un auto¬matism, şi mi se părea că Maitreyi mi-ar surprinde îndată jena cu care l-aş face.) Nu ştiam ce să iac şi o priveam numai, încercînd să pun toată căinţa şi toată dragostea mea în priviri. Dar Maitreyi avea ochii în lacrimi şi era prea rătăcită ca să vadă părerea mea de rău şi atunci se prăvăli ea la picioarele mele, înlănţuindu-mi genunchii şi întrebîndu-mă dacă dragostea ei măoboseşte, dacă mi-e teamă de păcatul nostru şi alte asemenea întrebări, care acum, cînd scriu, mi se par stupide, dar atunci parcă ar fi fost

purtate de foc, într-atît de sufocante şi de chinuitoare le simțeam. Am luat-o în brațe, şi Maitreyi a simțit după strînsoarea mea şi vorbele fără şir pe care le spuneam că dragostea mă arde tot atît de nesățios şi a ghicit cît sufăr din orbirea mea, din neînțelegerea mea. Ne-am ferit amîndoi să mai vorbim despre căsătorie, pentru că ince¬peam să înțeleg că lucrurile nu sunt chiar atît de simpla pe cît credeam eu la început, şi atunci preferam să evit gîndul acesta decît să rabd imaginea unei posibile şi even¬tuale despărțiri de Maitreyi.

Ni s-a părut la amîndoi că auzim paşi în dreptul fe¬restrei şi am tăcut, stingînd lampa. Dar apoi paşii s-au îndreptat spre verandă şi am auzit ciocănituri în uşa coridorului. Înmărmuriserăm amîndoi de spaimă. Ciocăniturile au încetat cîteva minute, ca să revină la fe¬reastra mea, oblonită. Am înțeles atunci că c Khokha, întors probabil tîrziu de la un cinematograf de cartier, şi m-am prefăcut că întîrzii să-i deschid, ca să-i dau timp Maitreyi să ajungă sus, în odaia ei. Khokha mă întrebă în treacăt:

— Vorbeai cu cineva?

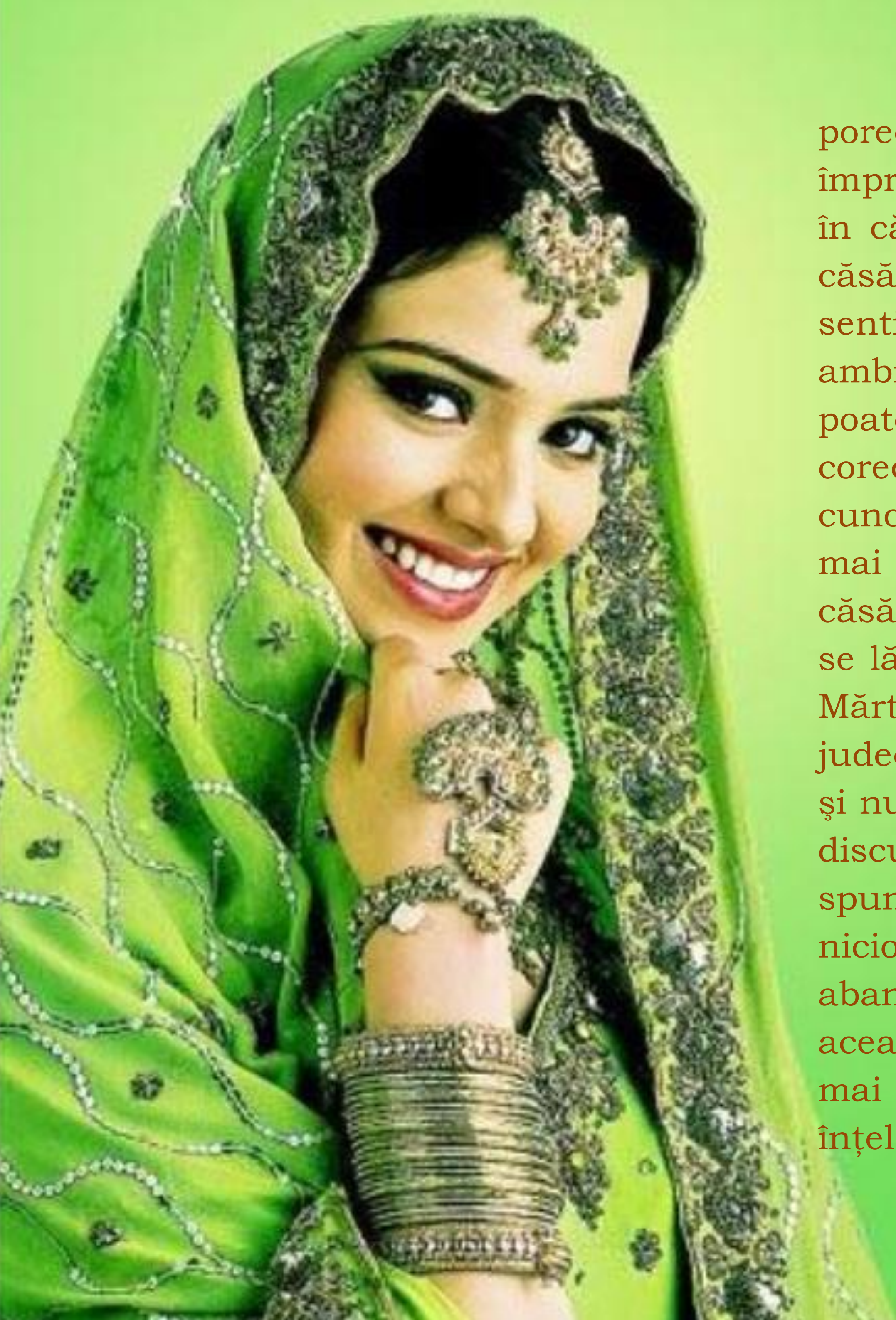
— Nu, răspunsei eu scurt, închizînd uşa.

Dar atunci auzii şi glasul d-nei Sen, sus, pe galeria paralelă odăii în care dormea Maitreyi.

XII

Am crezut că s-a aflat tot şi m-am zvîrcolit toată noap¬tea, fără să pot închide ochii. Spre dimineață, Maitreyi a venit iarăşi la mine, fără s-o simt, şi mi-a strecurat pe sub uşă un bilet, "Mama nu ştie nimic. N-ai nici o grijă. Nu te trăda. Maitreyi." Cînd l-am citit, mi se părea că sunt grațiat sau că mi se amînă pedeapsa. I-am scris o lungă scrisoare Maitreyiei, în care îi spuneam că trebuie să mai contenim cu imprudentele noastre întîlniri noaptea, acum, cînd toată lumea veghează şi pe inginer, şi pe Chabù. Adevărul era că nu ştiam nici eu cum o să se termine legătura aceasta a noastră. Maitreyi făcuse o sumă de aluzii d-nei Sen, pretextînd că eu m-am îndrăgostit de o prietenă a ei (pe care noi o

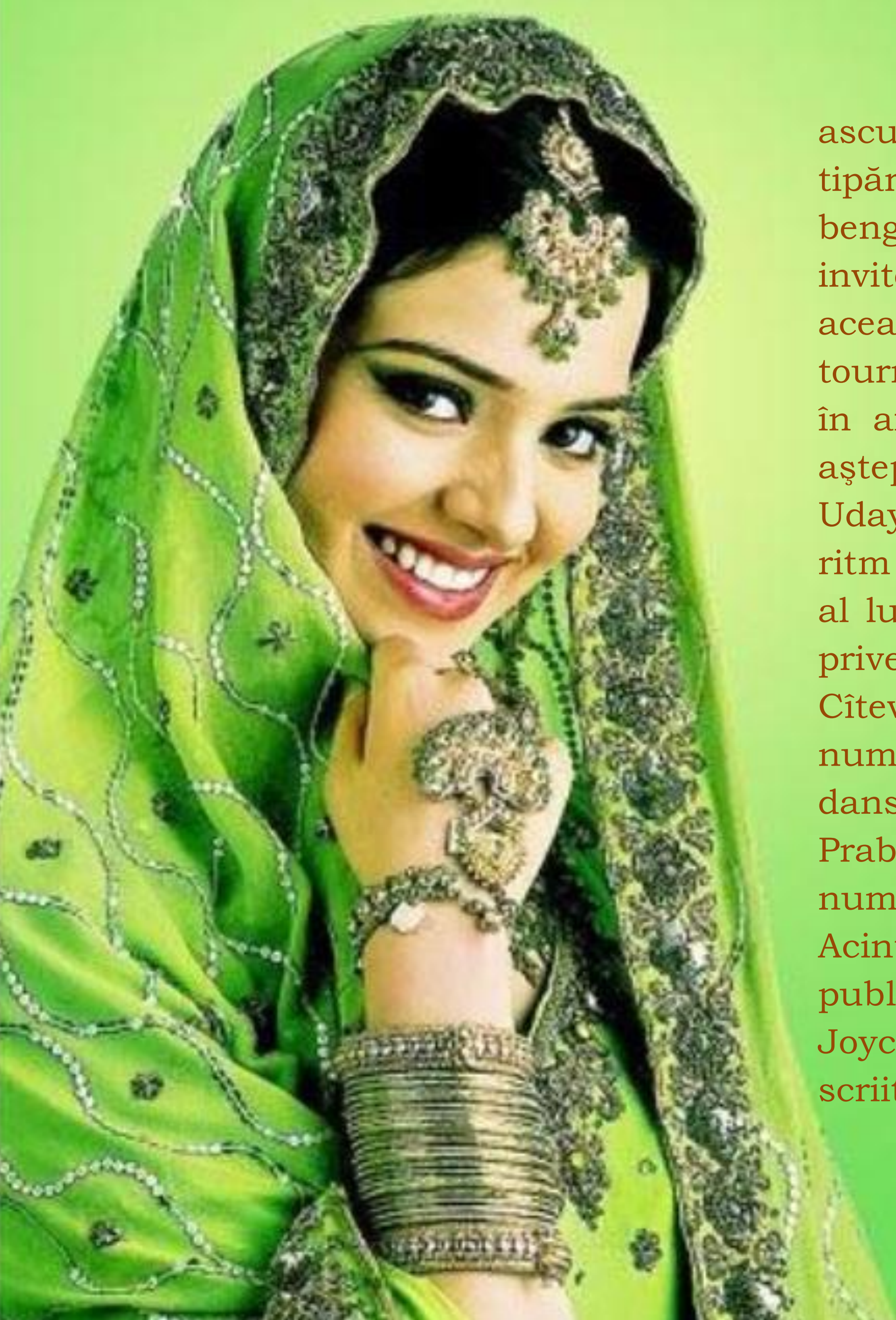

poreclisem Anasuya încă pe cînd citeam şi comentam împreună Shakuntala) şi că nu ştiu cum să fac s-o cer în căsătorie; iar doamna Sen răspunsese că asemenea căsătorii, rezultate dintr-o simplă in¬fatuare sentimentală, nu conduc decît la nenorociri pentru ambii soți, pentru că nimic durabil şi nimic fericit nu poate ieşi dintr-o pasiune, cînd această pasiune n-a fost corectată de tradiție, adică de familie, de oameni care cunosc ce înseamnă căsătoria şi dragostea, fapte mult mai grele decît ne închipuim noi, tinerii, căci a fi căsătorit nu înseamnă "a culege flori împreună", nici a se lăsa consu¬mați de o pasiune efemeră şi amăgitoare. Mărturisesc că m-am recunoscut pe de-a-ntregul în judecata d-nei Sen, căci n-aveam alt izvor decît pasiunea şi nu ne gîndisem decît la noi, iubindu-ne. Iar d-na Sen, discutînd camuflata mea dragoste pentru Anasuya, spunea Maitrey¬iei că o căsătorie nu se întemeiază niciodată pe dragoste, ci pe sacrificiu, pe renunțare, pe abandonarea desăvîrşită în voința destinului. Era aceasta o concepție pe care nici indianizarea mea cea mai sinceră nu o putea accepta. Dar ea mă făcuse să înțeleg cîte obstacole voi întîlni în ziua cînd mă voi hotărî

să o cer pe Maitreyi de soție. Mă gîndeam chiar dacă soluția ei — violul — n-ar fi mai eficace. Atunci se vor afla în fața unui fapt împlinit şi vor trebui să mi-o dea, căci nimeni altul nu ar fi luat-o. De-abia acum înțeleg cît de mult o iubeam pe Maitreyi, dacă mă gîndeam la asemenea soluții fantastice.

Zilele s-au scurs aceleaşi, cu repetate spaime şi cu tot mai primejdioase riscuri, pînă la faptul pe care îl voi po¬vesti mai jos. Un singur eveniment a întrerupt şirul acesta de zile desperate şi fără memorie (căci, dacă n-aş avea jurnalul, nu mi-aş aminti nimic din acea vrerile, într-atît de viu şi de atent eram la cele ce se petreceau în jurul meu şi niciodată nu aveam răgaz să-mi amintesc sau să meditez, să leg faptele unele de altele, să reactualizez anumite scene; aşa că acum trebuie să mă conduc după firul acelor foarte sumare însemnări, ca şi cum aş descifra viața altuia, căci memoria acelor zile şi nopți de arzătoare agonie nu o mai am). Acel eveniment a fost ziua de naştere a Maitreyiei, la 10 septembrie. Inginerul a ținut să o sărbătorească cu tot fastul, deşi el era încă bolnav, iar Chabù aproape inconştientă. Împlinea Maitreyi 17 ani, şi vîrsta asta are nu ştiu ce tîlc

ascuns în India; în plus, volumul ei de versuri, Uddhitta, tipărit cu cîteva zile mai înainte, fusese primit de presa bengaleză ca o adevărată revelație, şi d-l Sen ținea să invite toată elita literelor şi artelor din Calcutta la această ceremonie, pe care o voia transformată în tournoi artistic. Venea tot ce are mai de seamă Bengalul, în afară de Tagore, care se afla încă în Europa. Era aşteptat Chatterji, autorul lui Srikantha, şi dansatorul Uday Shankar, pe a cărui frumusețe de zeu şi fascinant ritm eu fusesem multă vreme gelos, căci la un festival de al lui, în august, Maitreyi mă uitase cu desăvîrşire şi-l privea rezemată cu brațele de balcon, robită, halucinată. Cîteva zile după aceea nu vorbise decît de el şi ținuse numaidecît să-l cunoască, să "învețe", spunea ea, "taina dansului". Tot atunci trebuia să vină şi redacția revistei Prabuddha Bharatta, printre care Maitreyi număra numeroşi admiratori, ca acel foarte original poet Acintyia, mult discutat atunci, pentru că începuse să publice un roman asemănător lui Ulysses al lui James Joyce şi-şi ridicase împotriva sa toată pleiada de bătrini scriitori bengalezi.

Eu eram puțin intimidat de pregătirile care se făceau pentru 10 septembrie. Știam că în ziua aceea Maitreyi îmi va aparține mai puțin ca niciodată, căci era orgolioasă și curtenitoare, și va încerca să seducă pe toți musafirii. Îi cumpărasem și eu cîteva cărți în dar, și am vrut să i le dau chiar în zorii acelei zile. Noaptea rămăsese la mine numai o jumătate de ceas, căci muncise ca o roabă să deretice casa (scara era toată învestmîntată cu covoare vechi, se puseseră vase cu flori pretutindeni, se goliseră două încăperi de sus pentru primire, aducîndu-se saltele și șaluri care le transformară în două imense divanuri, pe, care trebuia să te urci cu picioarele goale ca să-ți poți lua locul; femeile toate munciseră cumplit pentru această ceremonie, iar Maitreyi, care voia să decoreze covoarele de pe scară cu tablouri, scăpase jos o cadra cu un portret magnific al lui Tagore, dat chiar de poet cu o dedicație, și faptul acesta a cutremurat-o, căci vedea în el un semn foarte rău, mai ales că rama se făcuse țăndări și pînza se crăpase).

Am întîlnit-o în zori în bibliotecă, unde i-am adus căr¬țile, fiecare cu o dedicație inocentă, și am

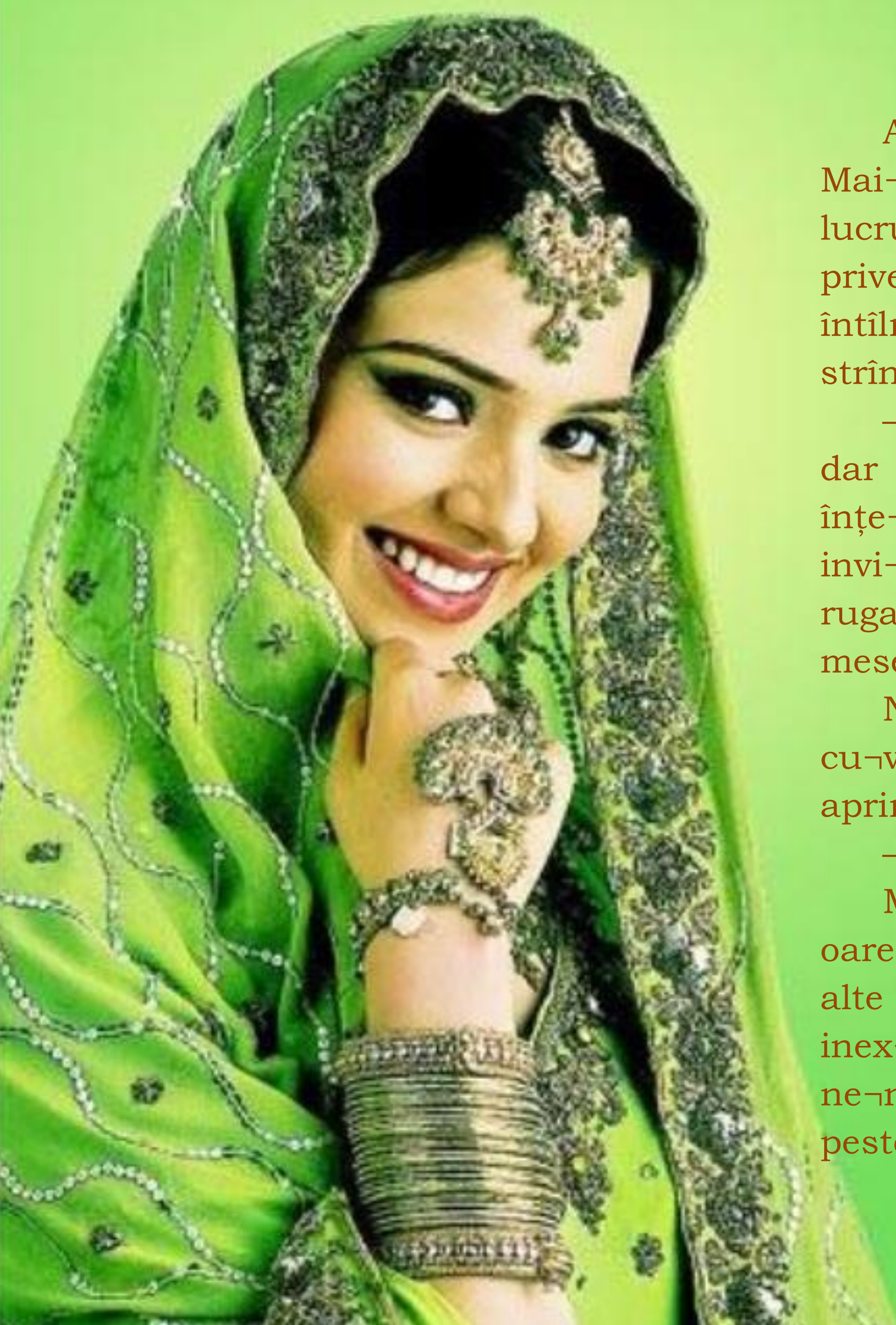

îmbrățişat-o urîndu-i o viață senină şi toată fericirea pe care o merită. Aveam lacrimi în ochi spunîndu-i acele cîteva cuvinte banale. Mi s-a părut totuşi că era oarecum absentă. S-a desprins din brațele mele mult mai uşor ca alteori.

După-amiaza a fost pentru mine o nesfîrşită masca¬radă. Îmbrăcasem costumul bengalez, de mătase, şi tre¬buia să întrețin pe toți acei oameni iluştri ca o adevărată gazdă, căci inginerul era imobilizat pe un jeț în mijlocul odăii (singurul scaun de-acolo; toți ceilalți şedeau pe saltele), d-na Sen şi celelalte femei aveau grijă de doamne, care stăteau în altă odaie, nevăzute, iar Mantu rămăsese jos, pe coridor, să servească de ghid musafirilor. Numai Maitreyi mai venea pe la noi, ca să împartă vo¬lume din Uddhitta şi să aducă dulciurile. Vedeam cum o sorb toți din ochi (căci era admirabilă atunci, palidă şi blîndă, cu brațele goale ieşind dintr-o sari de mătase albastră), cum o doresc, şi spectacolul acesta mi-era insuportabil, pentru că nimeni de-acolo nu ştia că Maitreyi este a mea şi numai a mea, şi poate că fiecare îşi crea mental o sumă de eventualități asupra ei. Cînd a venit frumosul Uday Shankar (e drept, mai

puțin frumos văzut de aproape decît era pe scenă, dar, oricum, cel mai fascinant bărbat pe care l-am cunoscut, tocmai pen¬tru că, alături de un trup viril şi elastic, avea o extraordi-nară suplețe în gesturi şi în priviri, o feminitate care nu te stingherea, o căldură şi o comunicativitate extraor¬dinară), Maitreyi s-a îmbujorat toată şi l-a chemat să mănînce pe balcon, pentru că atît se îmbulzeau în jurul lui vizitatorii, încît bietul Uday nu putea să înghită. Căutam să-mi ascund turburarea, pentru că ghiceam în dansatorul acesta magnific ceva mai mult decît un bărbat seducător, ghiceam de-a dreptul o magie, care ar fi făcut să-şi piardă mințile un oraş întreg, nu numai o îndră¬gostită zăpăcită cum era Maitreyi. Ştiam că lui nu i-ar fi putut rezista nimeni şi, dacă îl invidiam pentru aceasta, nu îl uram, căci mi-ar fi plăcut să descopăr în privirile Maitreyi preferința pentru el, ca să mă pot dezbăra şi eu de dragoste. Ştiam că în clipa cînd voi vedea cu certitudine o preferință, dragostea mea se va nărui fără nici o şovăire. Îmi spuneam că, dacă Maitreyi nu poate opune magiei lui Uday Shankar mistica dra¬gostei noastre, nu merită decît să fie părăsită ca cea din urmă femeiuşcă.

Am ieşit întîmplător pe coridor şi am văzut-o pe Mai¬treyi şezînd lîngă Uday, întrebîndu-l foarte sfioasă lucruri pe care nu le puteam auzi. M-a mirat cît de senin priveam spectacolul acesta. Peste cîteva minute mă întîlnesc cu Maitreyi pe scară, şi ea îmi spune, strîngîndu-mi brațul pe furiş:

— Am încercat să aflu de la Shankar cheia dansului, dar nu-mi poate spune nimic. E un mare prost. Nu înțe¬lege ritmul şi vorbeşte ca din cărți. Mai bine nu-l invi¬tam. Pe scenă era ca un Dumnezeu, dar cînd l-am rugat să-mi vorbească, a bîlbîit prostii, ca un simplu meseriaş... Cum de nu l-a făcut înțelept dansul?

Nu ştiam cum să-i mulțumesc pentru aceste cîteva cu¬vinte. Ea mă îndreptă în bibliotecă şi-mi spuse, aprinsă, mîngîindu-mi mîna:

— Mi-eşti drag, Allan, mi-eşti din ce în ce mai drag...

Mă pregăteam s-o strîng în brațe, cînd am auzit oare¬care larmă sus, d-na Sen strigînd pe Maitreyi şi alte glasuri de femei alarmate. Am alergat amîndoi cu o inex¬plicabilă spaimă în suflete, parcă am fi presimțit o ne¬norocire. Am găsit pe Chabù zbătîndu-se să sară peste balcon, în stradă, şi cîteva femei încercînd s-o țină

în brațe. Biata fată fusese lăsată aproape singură, în această zi în care nimeni nu-şi mai ştia unde e capul, şi atunci ea se îmbrăcase cu cea mai frumoasă sari pe care o avea (de obicei umbla îmbrăcată în rochițe scurte, europeneşti şi. cînd punea sari, părea mult mai înaintată în ani) şi voise să asiste şi ea la sărbătoare. Cînd ieşise pe coridor, a văzut lume prea multă şi s-a speriat. Atunci s-a dus în balcon, unde stătuse Shankar cu puține minute în urmă şi, de acolo, a început să contemple "calea" şi să cînte, după obiceiul ei. Au observat-o două invitate, în clipa cînd voia să încalece balustrada, şi au sărit s-o prindă. S-a zbătut mult, şi toată lumea se înghesuise pe coridor (inginerul îşi pierduse iarăşi cumpătul şi-şi certa brutal nevasta). A trebuit s-o iau în brațe şi s-o duc ca pe un copil în odaia ei, căci pe mine m-a recunoscut numaidecît şi s-a lipit da pieptul meu, plîngînd, strigîndu-mă;

— Allan-dadà, Allan-dadà .

Cînd am aşezat-o pe patul ei, m-a întrebat, posomorîndu-se deodată:

— Vor s-o vîndă pe Maitreyi?

A doua zi, toți erau obosiți de marea ceremonie care costase aproape cinci sute de rupii şi atîta trudă, Se ți¬nuseră discursuri, fusese masă îmbelşugată pe terasă, şi Maitreyi primise numeroase cadouri, mai ales cărți. Nu¬mai în dimineața zilei de naştere, cineva trimisese un bu¬chet imens de flori, cu un plic, şi, cînd Maitreyi a văzut scrisul, s-a turburat toată şi a cetit repede scrisoarea, te-mîndu-se neîncetat să nu o surprindă cineva. Auzind paşi pe scară, a intrat repede în odaia mea şi mi-a dat scri¬soarea:

— Ascunde-o în birou şi vezi să n-o ia nimeni. Am să ți-o cer mai tîrziu, îmi spuse ea, roşie.

Mărturisesc că nu înțelegeam nimic, dar nici nu bănuiam ceva rău, pentru că, altminteri, nu mi-ar fi dat să-i păstrez o scrisoare pe care, deşi scrisă în bengaleză, o puteam descifra sau puteam ruga pe un prieten indian să mi-o traducă precis. Păstrez şi acum acea scrisoare, deşi nu m-am încumetat încă s-o citesc. Mă gîndesc adesea ce adorator i-a trimis atunci florile, şi de ce a

mințit Maitreyi, spunînd că primise buchetul de la o prietenă de şcoală care nu putuse veni...

Au urmat apoi aceleaşi zile şi aceleaşi nopți de foarte puțină durată, e drept, căci numai la o săptămînă după ziua de naştere a Maitreyiei s-a întîmplat faptul pentru care am început eu a scrie acest caiet. Ar trebui să po¬vestesc mai pe larg aceste ultime zile, dar nu-mi amintesc mai nimic, iar jurnalul — care nu prevedea o schimbare atît de apropiată — nu păstrează decît scheletul unei vieți pe care acum nu o mai pot intui şi nu o mai pot evoca. Mai tîrziu, şi chiar în timpul cînd am scris această po¬vestire, m-am gîndit asupra destinului meu de a nu ghici niciodată viitorul, de a nu prevedea niciodată nimic din¬colo de faptele de fiecare zi. Cine ar fi crezut că, pe ne¬simțite, schimbări atît de mari se pot împlini...

Mergeam în fiecare seară la Lacuri şi, cîteodată, o luam şi pe Chabù. Inginerul a fost acela care ne-a con¬vins că şi eu, şi. Maitreyi trebuie să ne odihnim, serile, de viața agitată pe care o dusesem în ultimele săptămîni, îngrijind bolnavi. E drept că Maitreyi începuse să slă¬bească, iar Chabù, care se liniştise

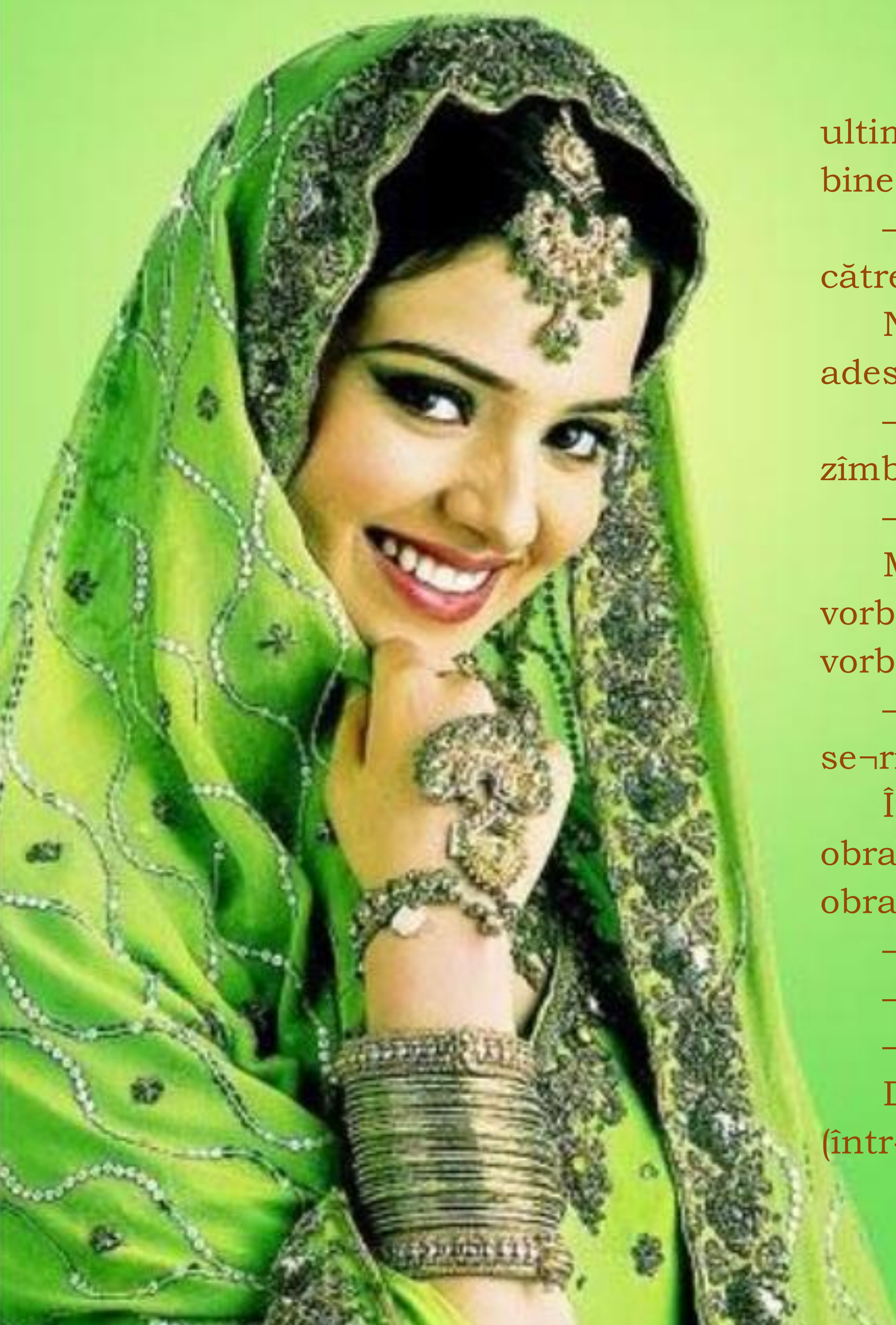

deodată după criza din 10 septembrie, avea şi ea nvoie de plimbări în aer liber, după atîta timp petrecut închisă într-o singură cameră. Şi plecam astfel în fiecare amurg, ca să ne în¬toarcem la nouă sau zece noaptea. Chabù nu vorbea aproape nimic şi sta de obicei pe bancă sau la marginea apei, privind, cîntînd uşor, lăcrămînd. Noi doi rămîneam aproape de ea şi ne vorbeam mult, ne îmbrățişam în ascuns, ne căutam mîinile, făceam planuri. Maitreyi îmi spunea mereu, ca un leitmotiv care o obseda:

— Într-o zi ai să mă iei de aici, şi am să merg în lume, ai să-mi arăți şi mie lumea...

Începuse să se gîndească serios la fugă, mai ales că eu îi mărturisisem că am economii importante la bancă, de¬oarece din leafa mea de 400 de rupii nu cheltuiam aproape nimic de cînd venisem la Bhowanipore.

Într-o seară (era 16 septembrie), lui Chabù i-a fost rău pe cînd privea lacul, şi am luat-o în brațe ca s-o în¬tind pe-o bancă. Acolo ne-am aşezat, Maitreyi şi cu mine, aproape de ea, şi o mîngîiam pe cap, îi vorbeam frumos, încercam s-o fac să rîdă, căci Chabù, în acele

ultime zile, rîdea de toate nimicurile, şi asta îi făcea bine, spuneau doctorii.

— De ce nu iubeşti pe dadà? se adresă ea deodată către Maitreyi.

Nouă ne-a venit să rîdem, pentru că Chabù vorbea adesea prostii şi nu ne temeam de ea.

— Ba îl iubesc foarte mult, răspunse Maitreyi, zîmbind.

— Dacă îl iubeşti, sărută-l, ceru Chabù.

Maitreyi începu să rîdă mai tare şi-i spuse ră vorbeşte prostii şi că o fată cuminte ca ea nu trebuie să vorbească prostii.

— Dragostea nu e prostie, spuse Chabù, foarte se¬rioasă. Haide, sărută-l. Uite, eu îl sărut.

Într-adevăr, se ridică de pe bancă şi mă sărută pe obraz, şi atunci, tot rîzînd, Maitreyi mă sărută pe celălalt obraz.

— Eşti mulțumită acum? o întrebă.

— Tu trebuia să-l săruți pe gură, răspunse Chabù.

— Haide, stăpîneşte-te, făcu Maitreyi roşind.

Dar eu eram fericit că această soră mai mică a mea (într-adevăr, o iubeam foarte mult pe Chabù) a înțeles

dragostea noastră, şi îi spuneam Maitreyiei să mă sărute. Cum ea nu voia, eu mi-am strecurat mîna spre sînul ei, pe sub şal, şi mi-am oprit palma adunată mîngîietor pe sînul stîng, apăsînd ca să-i simt inima şi în acelaşi timp s-o silesc să mă sărute. (Maitreyi nu putea suporta mîngîierea aceasta fără ca să-mi cadă imediat în brațe.) Din întîmplare, Chabù a vrut să pună şi ea mîna pe pieptul Maitreyiei, ca s-o roage să mă sărute. Şi a întîlnit acolo mîna mea, pe care mi-am retras-o cît am putut mai re¬pede, dar nu înainte do a atrage atenția lui Chabù. Ea începu să rîdă.

— Ai văzut că dadà îşi ține mîna la pieptul tău? izbucni Chabù biruitoare.

— Nu vorbi prostii, se răsti Maitreyi. Era mîna mea.

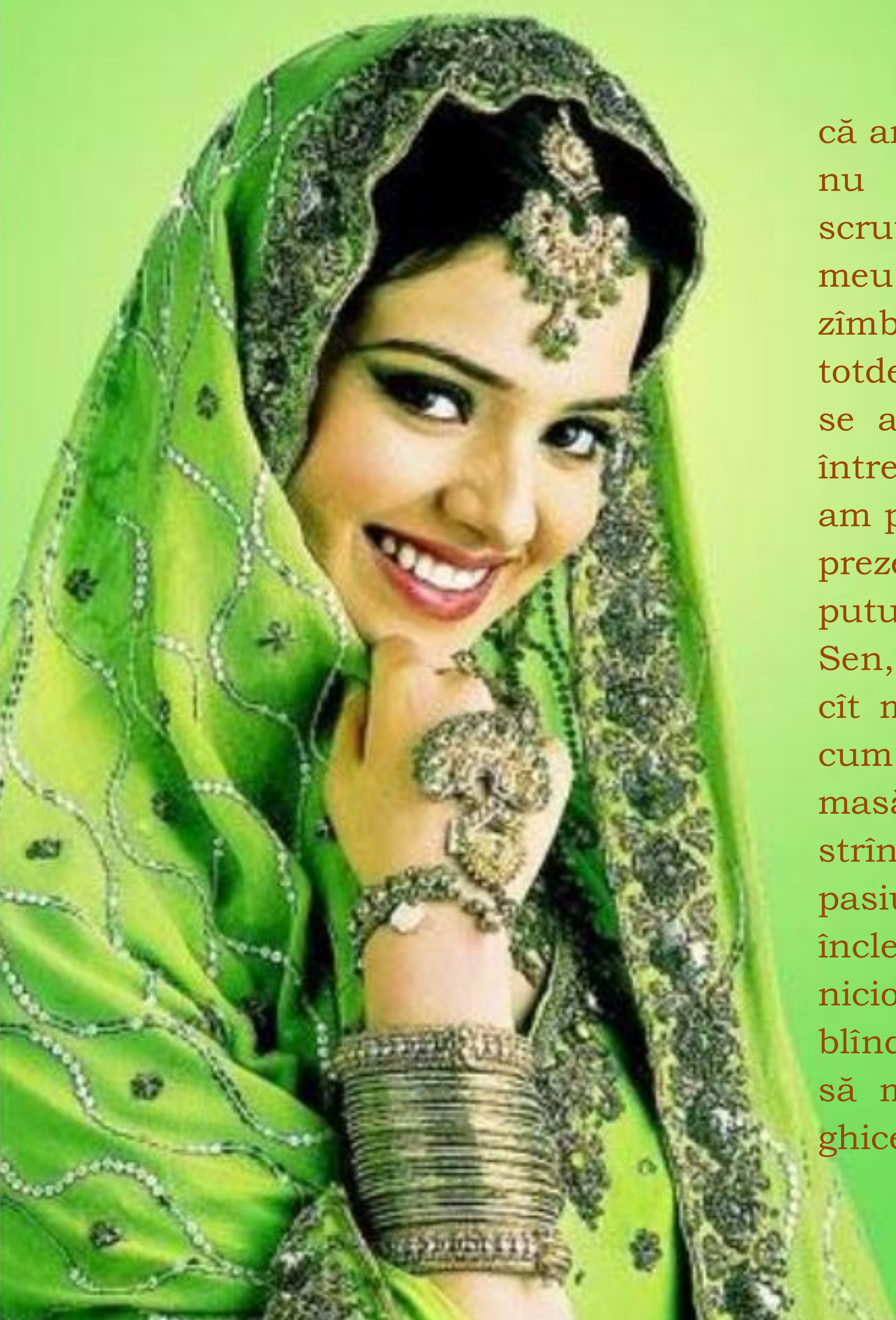
— Parcă eu nu ştiu, parcă eu n-am simțit inelul lui dadà...

M-a înfiorat puțin precizarea aceasta, dar cum ştiam că Chabùvorbeşte multe lucruri fără şir, nu m-am temut de consecințele ei. De sărutat pe gură, Maitreyi nu m-a sărutat, şi în curînd a trebuit să ne întoarcem la maşină. căci se înnoptase bine. Pînă acasă am uitat întîmplarea. În noaptea aceea, Maitreyi nu a venit la

mine. Din prudență, îmi mărturisi ea a doua zi. Nu-mi amintesc cum am petrecut timpul pînă aproape de ora şase, cînd m-am îmbrăcat în costumul meu bengalez, aşteptînd să plecăm cu maşina. Dar nu venea nimeni să mă anunțe. Puțin enervat, am întrebat şofeurul dacă nu mergem în seara aceasta la Lacuri, şi el îmi răspunse (mi se păruse mie sau fusese, într-adevăr, obraznic?) că a primit ordin să ducă maşina la garaj. Peste cîteva minute întîlnii pe Lilu pe coridor. Îmi spuse că d-na Sen nu mai lasă nici pe Maitreyi, nici pe Chabù să iasă la Lacuri. Toate acestea mi se păreau foarte turburi; şi mă înciuda mis¬terul, mi se părea că mi se ascunde un adevăr de care am absolută şi neîntîrziată nevoie. Am încercat s-o întîlnesc pe Maitreyi, fără să izbutesc, şi atunci am rămas în odaia mea, muncit de gînduri. (Ciudat, nu-mi era teamă; doream numai să ştiu precis ce s-a întîmplat, de ce dăduse d-na Sen ordin şofeurului să ducă maşina la garaj şi de ce nu puteam vedea pe Maitreyi.)

La masă, cînd m-a chemat servitorul (de obicei mă anunța cineva al casei), am găsit pe doamna Sen şi pe Maitreyi. Nu vorbeau. Voiam să par neturburat şi cred

că am izbutit de minune. D-na Sen îmi căuta ochii, şi eu nu mi-i feream. Mă minunau privirile ei drepte, scrutătoare, încercînd parcă să pătrundă în adevăratul meu suflet; fața căpătase o concentrare ciudată, cu un zîmbet batjocoritor înverşunîndu-i buzele înroşite, ca totdeauna, de pan. Mă servea tăcută, politicoasă, şi apoi se aşeza iarăşi cu coatele pe masă şi mă privea. Se întreba, poate, cum am izbutit s-o înşel atîta vreme, cum am păcă¬lit-o cu puritatea şi respectul meu. Ghiceam în prezența ei ostilă şi ironică o necurmată întrebare: am putut fi eu oare aşa? Nu ştiu ce fel de "aşa" ştia d-na Sen, dar simțeam întrebarea şi de aceea căutam să par cît mai degajat, vorbeam, o priveam în ochi, întrebam cum îi mai merge d-lui Sen, de ce nu vin şi ceilalți la masă, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Maitreyi îmi strîngea picioarele să mi le frîngă. Îşi punea toată pasiunea ei ul¬timă şi toată spaima ei în această încleştare a pulpelor. Voia să mă mîngîie mai dulce ca niciodată, şi simțeam talpa ei caldă atingîndu-mi încet, blînd, alinător, pulpa; parcă ar fi vrut să mă consoleze, să mă întărească în această primejdie, pe care eu o ghiceam, dar nu o cunoş¬team. Apoi îmi prindea

piciorul între pulpele ei şi-l strîn¬gea ca într-o îmbrățişare de pe urmă, ca şi cum s-ar fi străduit să-mi comunice o căldură şi o pasiune pe care să nu le uit cînd voi rămîne despărțit de ea, departe. Pe d-na Sen a chemat-o cineva sus, şi, îndată ce-am rămas singuri, Maitreyi mi-a şoptit muşcîndu-şi buzele ca să-şi stăpînească emoția:

— Chabù a spus tot mamei, dar eu am tăgăduit. Să n-ai nici o teamă, rămîn a ta. Dacă te întreabă, să nu mărturiseşti nimic, altminteri, cine ştie...

Au podidit-o lacrimile şi a vrut să-mi apuce brațul, după obiceiul ei, dar se cobora d-na Sen pe scară, şi atunci mi-a şoptit printre dinți:

— Vino mîine înainte de zori în bibliotecă...

Acestea au fost ultimele cuvinte pe care mi le-a spus

Maitreyi, căci doamna Sen a luat-o sus, eu m-am dus în camera mea extrem de abătut, zăpăcit şi aproape incapa¬bil să înțeleg ce s-ar putea întîmpla a doua zi.

N-am putut dormi deloc, ci fumam pipă după pipă, în jețul larg şi odihnitor, aşteptînd zorile. Băteau unul după altul ceasurile în noapte, şi eu evocam cu fiecare din ele venirea Maitreyiei în acea odaie şi aproape că nu-

mi ve¬nea să cred că ar fi posibil să n-o mai văd aici, lîngă mine, gata să se dezbrace de îndată ce eu închideam fe¬restrele, gata să mă îmbrățişeze şi să plîngă. Mă gîndeam că nu e posibil ca numai d'upă două-trei săptămîni de dragoste, Maitreyi să-mi fie luată. Cum stam singur, în întunerec, o revedeam în toate colțurile, în toate atitu¬dinile ei de îndrăgostită, uitam toate chinurile pe care le îndurasem din pricina ei, toate îndoielile, şi simțeam cum creşte în mine, fără hotare, o dragoste pe care Mai¬treyi niciodată n-o bănuise. Aşteptam zorile ca să-i pot spune că o simplă despărțire de o noapte şi amenințarea dragostei noastre îmi revelase adevărata iubire şi numai acum am înțeles cît îmi era de dragă, acum, cînd mă te¬meam că o pot pierde. Aproape că am plîns, acolo, singur, gîndindu-mă că aş putea-o pierde; numai gîndul că n-am s-o pot avea din nou alături de mine mă înfiora şi îmi întuneca mintea. Nu credeam că aş fi putut supraviețui sănătos unei despărțiri de Maitreyi. Dacă atît timp cît o ştiam a mea, de nimeni stingherit să-i vorbesc şi să mi-o apropii cînd vream, o iubeam, apoi acum, cînd eram des¬părțiți prin nu ştiu ce primejdie, dragostea crescuse pînă la

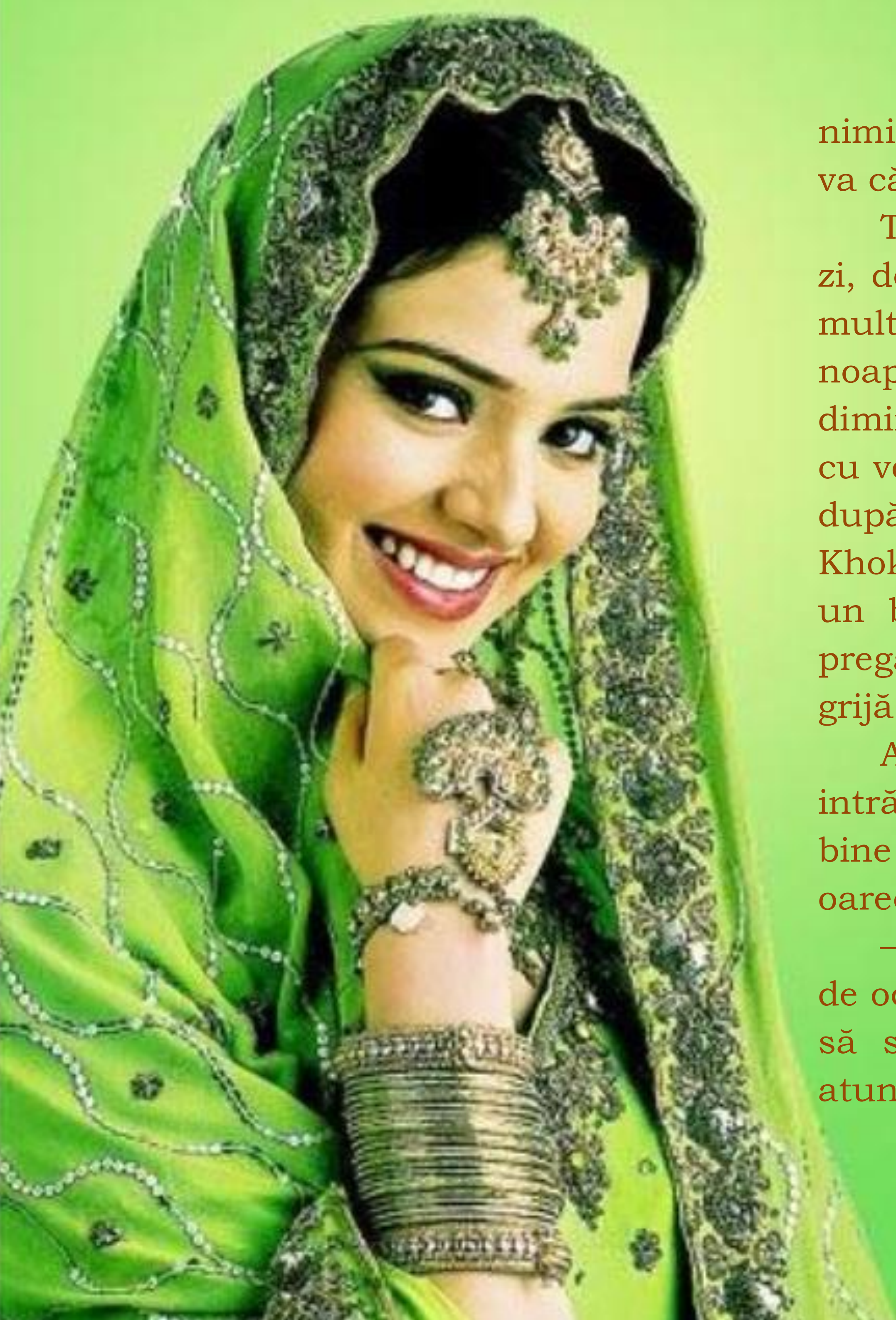

sufocare şi simţeam că înnebunesc aşteptînd ceasul cînd am s-o pot vedea şi strînge din nou în braţe.

În timpul nopţii am ieşit de mai multe ori în curte, să spionez, şi vedeam mereu lumină în camera ingineru¬lui, auzeam acolo glasuri, cîteodată un scîncet, pe care nu-l ghiceam al cui poate să fie (Maitreyi, Chabù, sora lui Khokha?). Toate acestea mă alarmau nespus. Mă întorceam iarăşi în jeţul meu şi mă trudeam să înţeleg ce pot să însemne vorbele Maitreyiei: "Chabù a spus tot...". Ce ar fi putut spune Chabù în nebunia ei? Tot ce-a putut vedea şi înţelege ea? Mă gîndeam că poate a surprins-o vreodată pe Maitreyi venind sau plecînd din odaia ei, dar am aflat mai tîrziu că cele ce spusese ea au fost lucruri mai puţin grave. În ziua aceea, d-na Sen o spăla pe cap, şi Chabù plîngea mereu. A întrebat-o de ce plînge şi a răspuns că pe ea nu o iubeşte nimeni, iar pe Maitreyi toată lumea. Toată lumea a venit de ziua ei, aducîndu-i daruri. Şi mai ales eu o iubesc mult pe Maitreyi. "De unde ştii?" a întrebat-o d-na Sen, în glumă. "Allan dadà o sărută şi ţine mîna la pieptul ei, iar pe mine nu mă sărută nimeni..." Suferea şi plîngea atît de sincer, în-cît d-na Sen a întrebat-o de mai multe ori,

şi Chabù a mărturisit tot ce-a văzut: cum stăm noi doi împreună şi rîdeam, şi ne sărutam, şi ne strîngeam în brațe la Lacuri (iar eu, care credeam că Chabù nu observă nimic.) D-na Sen a chemat îndată pe Maitreyi şi a întrebat-o dacă e adevărat cele spuse de Chabù. Apoi a poruncit şoferului să ducă maşina în garaj şi a luat-o pe Maitreyi sus, pe terasă, a pus-o să jure pe strămoşi şi pe zei şi a început s-o descoase, amenințînd-o. Maitreyi a tăgăduit totul, recunoscînd numai că m-a sărutat de cîteva ori în glumă, iar eu am sărutat-o pe frunte, dar altceva nu s-a întîmplat. Şi a rugat-o în genunchi să nu mai spună nimic inginerului, căci am să sufăr eu, şi eu nu sunt vinovat. Dacă i se cere, Maitreyi nu mă va mai vedea niciodată, căci numai ea a fost aceea care a păcătuit. (Se gîndea, am aflat mai tîrziu, că între timp va putea fugi cu mine. Îi era teamă numai de d. Sen, care ar fi putut-o închide în camera ei sau mărita în cîteva zile, înainte ca ea să aibă timp să mă vadă şi să poată aranja fuga. În noaptea aceea au încuiat-o în odaia d-nei Sen, iar d-na Sen a spus totul inginerului, stînd pînă tîrziu la sfat despre cele ce trebuie să facă, aşa fel încît

nimic să nu se afle de către vecini, căci atunci blestemul va că¬dea asupra întregii familii...

Toate acestea le-am ştiut numai a doua sau a treia zi, de la Khokha, dar în noaptea aceea bănuiam lucruri mult mai grave, bănuiam că Chabù a surprins-o într-o noapte şi a spus aceasta d-nei Sen. Înainte de patru dimineața m-am dus în bibliotecă, s-o aştept pe Maitreyi cu veşti. Am stat acolo pînă ce s-a luminat bine, ascuns după raf¬turi, dar Maitreyi n-a venit, şi nici sora lui Khokha, sau Lilu, prin care ar fi putut să-mi trimeată un bilet scris. La şapte s-a coborît d-na Sen jos să pregătească ceaiul şi a trebuit să mă strecor cu multă grijă în odaia mea, ca să nu fiu observat.

Aşteptam tocmai să mă cheme la ceai, cînd inginerul intră la mine în odaie, cu ochelarii negri ascunzîndu-i bine privirile, puțin tremurînd de slăbiciune, şi începu oarecum emoționat, dar prieteneşte:

— Dragă Allan, m-am hotărît să-mi fac operația aceea de ochi, pe care mi-o cer de atîta timp doctorii. Va trebui să stau la sanatoriu probabil vreo două-trei luni şi atunci m-am gîndit să trimit familia la Midnapur, la

nişte rude de ale mele. Şi pentru că şi d-ta eşti puțin obosit, ai face bine să te recreezi undeva în munți.

— Cînd trebuie să plec? articulai eu cu un calm care mă mira. (De altfel, nu-mi dădeam încă bine seama ce se petrece cu mine şi am savîrşit, în acea zi, o sumă de lucruri fără sa-mi dau seama de ele.)

— Chiar astăzi, căci după masă eu mă duc la sanatoriu, vorbi inginerul, observîndu-mă la adăpostul sprîncenelor negre.

— Bine, dar nu am unde să mă duc, trebuie să-mi găsesc casă, trebuie să-mi iau lucrurile acestea...

Găsii putere să mă împotrivesc, deşi tot sîngele parcă mi se scursese din vine, şi arătai nevolnic acele cîteva lucruri pe care le aveam: un pat, un şifonier, biblioteca, două cufere, masa de scris. Inginerul zîmbi foarte po¬liticos.

— Un băiat energic ca d-ta iese întotdeauna din încurcătură. Dacă pleci chiar acum, găseşti casă pînă la unu. Khokha îți va aduce lucrurile după-amiază cu un camion. Poate ai să locuieşti cu unul din prietenii d-tale pînă cînd vei pleca la munte, şi apoi ai să te aranjezi mai bine...

Tremuram tot cînd s-a ridicat să plece. Eu m-am în¬dreptat instinctiv către şifonier, să-mi iau casca şi să plec îndată, dar d-na Sen, care stătuse pe coridor şi ascul¬tase tot, intră în odaie şi-mi spuse zîmbind:

— Nu poți pleca de aici pînă nu mănînci...

— Nu mai pot mînca nimic, spusei eu stins.

— Am să te rog eu şi ai să mănînci, continuă d-na Sen pe acelaşi ton. Ceaiul e gata.

— La ce bun, acum? întrebai eu tot mai stins. (Sim¬țeam că aş putea să mă prăvălesc din clipă în clipă, căci ştiam că plec şi nu o văzusem încă pe Maitreyi, şi nu ştiam ce face ea acolo sus.)

Inginerul plecă, şi izbucnii în plîns nebuneşte, smulgîndu-mi părul, muşcîndu-mi pumnii. Mă întinsei în fo¬toliu sfîrşit, aproape sufocat de o durere pe care nu ştiam pe ce nume să-i spun, căci nu mai era nici dragoste, nici suferință, ci un sentiment de totală năruire, ca şi cum m-aş fi trezit deodată singur într-un cimitir, fără ni¬meni lîngă mine căruia să mă plîng, de la care să aştept mîngîiere. Parcă fusesem rupt în zece bucăți, căci îmi simțeam trupul numai o rană, sufletul risipit, nu mai aveam nici voință, nici putere să mă

dezmeticesc o clipă. Intră Lilu, în lacrămi şi ea, şi îmi întinse repede un petec de hîrtie. "Nu mă lasă să te văd. Nu-ți zadarnici viața, nu te lăsa înfrînt. Pleacă în lume şi arată tuturor curățenia ta.Fii om şi ai să afli de mine în curînd. Maitreyi." Era un scris împleticit, într-o englezească improvizată, cu pete de cerneală. Ascunsei repede hîrtia în palmă, căci venea d-na Sen, cu servitorul, aducîndu-mi ceaiul.

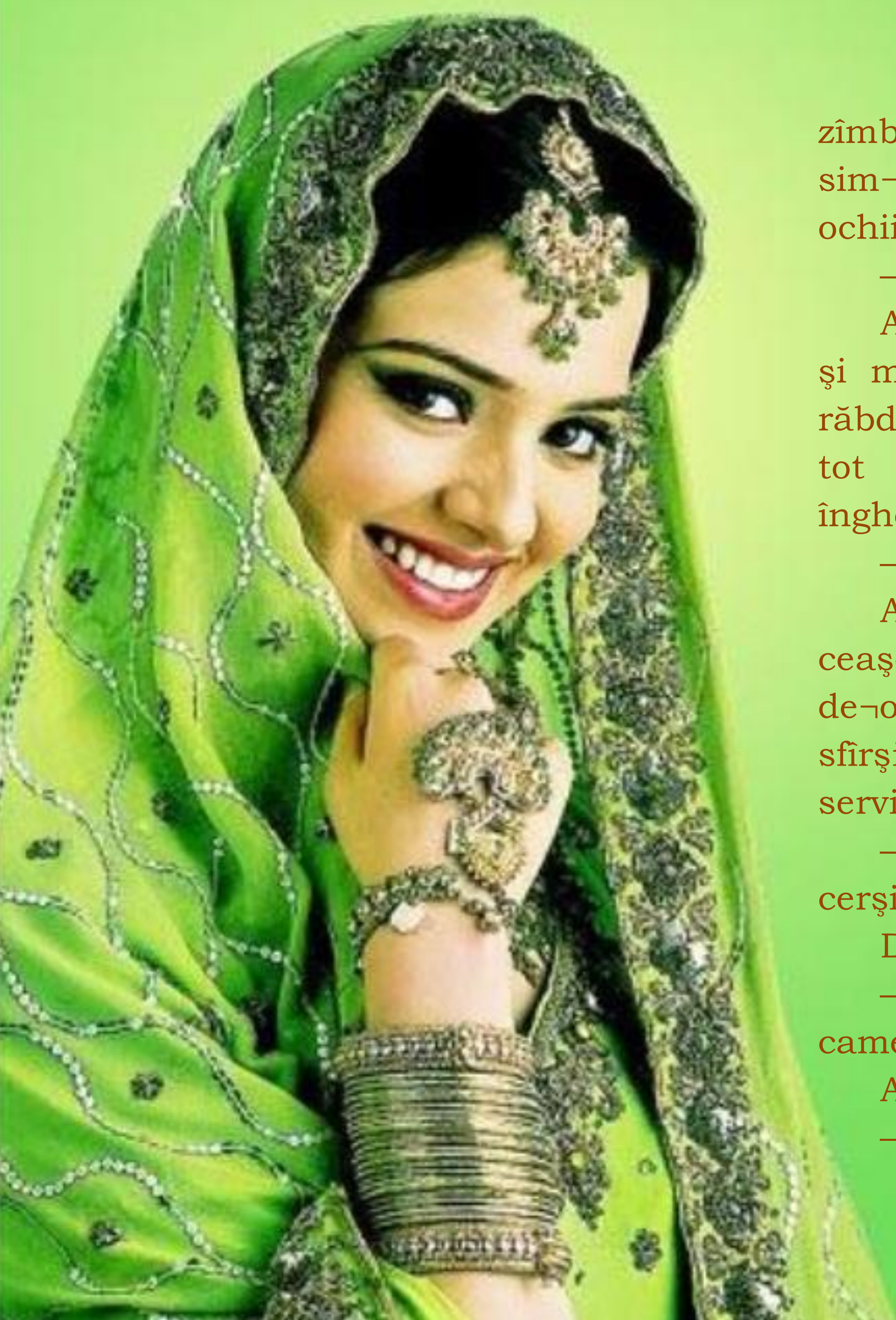
— Nu pot mînca, nu pot mînca nimic, spusei eu, plîn¬gînd.

— Te rog eu să iei o ceaşcă de ceai, vorbi blînd d-na Sen.

Am crezut că întrevăd în glasul ei milă şi puțină înțe¬legere şi, amintindu-mi cît de bună fusese cu mine, cît de mult mă iubise şi mă chema fiul ei, căci atîta dorise să aibă un fiu, alături de cele două fete, nu m-am mai putut stăpîni şi am căzut la picioarele ei, îmbrățişîndu-i-le, plîngînd.

— Iartă-mă, mamă, nu mă lăsa să plec de aici! izbucnii eu, iartă-mă, iartă-mă...

Lilu plîngea rezemată de uşă. D-na Sen n-a făcut o singură mişcare de mîngîiere, ci a rămas dreaptă şi

zîmbitoare cît timp eu m-am zbătut la picioarele ei. Am sim¬țit gheața aceasta şi m-am ridicat, ştergîndu-mi ochii, suspinînd.

— Ia-ți ceaiul, vorbi.

Am pus mîna pe ceaşcă, dar m-a înăbuşit un hohot şi mi-am ascuns fața cu brațul. Lilu n-a mai putut răbda şi a fugit pe coridor, plîngînd. D-na Sen a rămas tot acolo, lîngă uşă, privindu-mă cu acelaşi surîs înghețat, puțin batjocoritor, îndemnîndu-mă:

— Ia-ți ceaiul...

Am curățit ca prin somn o banană şi am sorbit din ceaşca în care se răcise ceaiul. Îmi contenise plînsul de¬odată şi suspinam numai. Cînd m-a văzut că mi-am sfîrşit ceaşca, d-na Sen a ieşit pe coridor şi a chemat servitorul să ridice tava.

— Pot vedea copiii înainte de a pleca? mă rugai eu cerşind.

D-l Sen intră chiar atunci şi-mi spuse:

— Maitreyi e puțin bolnavă, nu se poate da jos din camera ei.

Apoi, adresîndu-se către doamna Sen:

— Cheamă pe Chabù.

Cum ieşi d-na Sen din odaie, inginerul îmi întinse un plic închis şi-mi spuse:

— Să citeşti asta numai după ce părăseşti casa mea. Şi dacă vrei să-mi mulțumeşti pentru binele pe care ți l-am făcut, aici, în India, respectă cele ce te rog eu...

Plecă înainte ca eu să am timp să mai spun o vorbă. Luai plicul cu un tremur de slăbiciune şi-l vîrîi automat în buzunar. Cînd o văzui pe Chabù, o cuprinsei numaidecît în brațe şi începui s-o leagăn plîngînd.

— Ce-ai făcut, Chabù, ce-ai făcut?

Biata fată nu înțelegea nimic, dar văzîndu-mă plîn¬gînd, începu şi ea să plîngă şi să mă sărute pe obraz, căci eu îmi aplecasem capul către trupul ei plăpînd şi o legă¬nam aşa, în neştire.

— Ce-ai făcut, Chabù? atît îi puteam spune.

— Dar eu ce ştiam? întrebă ea, încercînd parcă să se trezească. De ce plîngi, dadà? Tu de ce plîngi?

Am lăsat-o din brațe ca să-mi şterg fața. De altfel, d-l şi d-na Sen veniseră din nou şi şedeau în uşă, amîndoi de gheață, parcă mi-ar fi spus: "Haide, e timpul să pleci"...

Am sărutat-o încă o dată pe Chabù pe amîndoi obra¬jii, apoi, venindu-mi în fire, mi-am luat casca, am înge¬nuncheat în fața doamnei şi domnului Sen, punîndu-mi palmele pe piciorul lor drept — cel mai vulnerabil salut pe care îl ştiam eu — şi am plecat.

— Good-bye, Allan, îmi spuse inginerul, întinzîndu-mi mîna.

Dar eu mă prefăcui că nu văd şi trecui înainte, pe cori¬dor. Chabù alergă după mine, hohotind.

— Unde pleci, dadà? Unde pleacă Allan-dadà? în¬trebă pe maică-sa.

— Dadà e bolnav şi se duce să se vindece, îi spuse d-na Sen într-o, bengaleză şoptită, apucînd-o în brațe, ca să nu iasă în stradă după mine.

Cînd am coborît treptele verandei, mi-am ridicat ochii spre balconul cu glicine şi am văzut o clipă pe Maitrey.

Atunci m-am auzit strigat, un țipăt scurt şi înspăimîntat, şi am zărit-o cum cade lată în balcon. Am vrut să mă în¬torc, dar m-am întîlnit cu inginerul pe coridor.

— Ai uitat ceva, Allan? mă întrebă el, bănuitor.

— Nimic, sir, n-am uitat nimic...

Am plecat repede. M-am suit în cea dinții mașină și am dat adresa lui Harold. Cînd porneam, am încercat să mai privesc încă o dată casa din Bhowanipore, dar mi s-au înlăcrămat ochii, mașina a virat, și n-am mai văzut nimic.

M-am trezit cînd mașina tocmai ocolea către Park Street. Am desfăcut plicul lui Sen și am cetit, cu inima strînsă, cele ce-mi scria el, în englezește, fără cuvîntul de început, pe o coală care purta în colțul de sus cuvintele "strict confidențial" subliniate.

"Dumneata ești străin, și eu nu te cunosc. Dar, dacă ești capabil să consideri ceva sacru în viața d-tale, te rog să nu mai intri în casa mea, nici să încerci să vezi sau să scrii vreunui membru al familiei mele. Dacă vrei să mă vezi personal, caută-mă la birou, și, dacă ai vrea vreodată să-mi scrii, scrie-mi numai acele fapte pe care un necunos¬cut le poate scrie unui necunoscut sau un funcționar supe-riorului său. Te rog să nu pomenești de această notă ni¬mănui și rupe-o după ce o vei ceti.

Rațiunea acestei pur¬tări trebuie să-ți fie evidentă, dacă ți-a mai rămas cît de puțină minte în nebunia d-tale. Îți cunoşti ingratitudinea şi ofensa pe care mi-ai adus-o!

Narendra Sen

P.S. Te rog nu fii inoportun, încercînd să te explici şi adăogînd astfel alte minciuni la depravatul d-tale ca¬racter."

XIII

Nu l-am găsit pe Harold acasă, dar gazda mi-a des¬cuiat camera şi m-a lăsat să intru şi să mă trîntesc pe pat, cu fața în sus, sub ventilator. Biata d-nă Ribeiro nu ştia cum să se poarte cu mine şi cum să mă întrebe.

— Nu mi s-a întîmplat nici o nenorocire, mrs. Ribeiro; o asiguram eu. Trebuie să fie operat astăzi inginerul Sen, patronul meu, şi asta mă nelinişteşte.

Nu voiam să mă trădez, nu voiam să spun nici lui Ha¬rold pricina pentru care plecasem din Bhowanipore. M-ar fi dezgustat cumplit bîrfeala lor, căci nu mă îndoiam că Harold ar fi repetat tuturor "prietenilor" eurasieni întîmplarea mea, şi fetele ar fi încercat să mă consoleze cu veşnicele lor stupidităţi sentimentale, îndemnîndu-mă sâ beau şi să fac dragoste, iar eu eram incapabil să primesc orice consolare, fie ea cît de brutală. Mi se părea că nu am voie nici să menţionez numele Maitreyiei în mijlocul lor. Eram însă atît de năuc, atît de desăvîrşit mă predam durerii, încît nu mă gîndeam la nimic precis, ci încercam numai să intuiesc, să simt concret despărţirea mea de Maitreyi. Nu izbuteam; tresăream speriat de cîte ori re¬vedeam imaginea ei ultimă, trupul ei căzut în balcon, şi o alungam. Nu ştiam pe ce să-mi fixez gîndul şi alegeam cîteva scene mîngîietoare pentru mine (coroniţa de iaso¬mie, biblioteca, Chandernagorul), pe care le contemplam liniştindu-mă, dar îndată filmul se

desfăşura către final, revedeam pe d-na Sen la masă, privindu-mă rău, sau pe d-l Sen spunîndu-mi: "Dacă vrei să-mi mulţumeşti pentru binele...", şi aceasta îmi amintea iarăşi, tot atît de acut şi de sfîşietor, despărţirea mea de Maitreyi, şi trebuia să închid ochii, să mă mişc în pat, să oftez adînc, ca să alung gîndurile.

D-na Ribeiro, după ce lipsise vreun ceas, prinsă de treburile casei, intră iar în cameră, întrebîndu-mă ce do¬resc să beau; un ceai, whisky sau bere? Refuzai cu un gest atît de obosit, încît bătrîna se apropie de patul meu, serios îngrijorată.

— Dar d-ta eşti bolnav, Allan, îmi spuse.

— Nu ştiu ce e cu mine, mă prefăcui eu. Am fost extenuat în ultimele luni, căci nu m-am dus nicăieri în vara aceasta, şi nenorocirea inginerului m-a mişcat pro¬fund. Vreau să plec din Calcutta pentru cîtva timp... D-ta mai ai vreo cameră liberă, d-nă Ribeiro?

Cînd a auzit de cameră liberă, gazda s-a turburat toată de fericire, m-a îndemnat să văd odaia de alături de Harold, m-a întrebat de ce nu mai rămîn în Bhowanipore, apoi, văzînd că cercetările acestea mă obosesc, a schimbat vorba, s-a interesat de temperatura

mea, m-a sfătuit să plec îndată din Calcutta pentru două-trei săptămîni, un¬deva la munte (Darjeeling, de pildă, sau Shillong, sau chiar la mare, la Gopalpur-at-Sea, unde father Justus s-a vin¬decat de surmenaj, pentru că aerul e admirabil şi la hotel nu mai locuia aproape nimeni). O ascultam cum vorbeşte şi o aprobam întocmai, numai ca să nu mă silească să răs-pund, să discut, să gîndesc. Mi-a adus îndată din hall jur¬nalul, The Statesman, ca să caute adrese de pensiuni, şi comenta fiecare localitate, îmi spunea cine a fost acolo şi cu ce prilej, iar eu, ascultînd-o, mi se părea că trăiesc un vis, într-atît era de neverosimilă prezența mea: aici, şi chiar viața mea, trupul întreg pe care mi-l întinsesem pe pat, țigările pe care le fumam, în timp ce eu trebuiam să mor, căci fusesem despărțit de Maitreyi. Cum de pot fi asemenea lucruri pe lume? mă întrebam eu, fără să gîndesc întrebarea, ci simțind-o numai, cum de se poate ca un ceas după plecarea din Bhowanipore să pot asculta vorbăria acestei bătrîne, care nici nu bănuieşte ce epavă are în față? Totul mi se părea irațional, imposibil, şi ghi¬ceam că aş înnebuni dacă aş rămîne multa vreme cu ase¬menea oameni alături, dacă nu mă

înfund undeva în sin¬gurătate, să uit, să mă uit. Plecarea îmi apărea singura salvare, cel puțin pentru un timp. Mă hotărîsem să plec chiar a doua zi, oriunde.

— Telefonează, te rog, la d-l Sen, South 1144, mă adresai eu d-nei Ribeiro, şi spune-i să-mi trimeată lu¬crurile aici...

D-na Ribeiro s-ar fi simțit oricînd jicnită să telefoneze unui "negru", dar în acel ceas era atît de fericită, încît am ascultat-o cum vorbea politicos, probabil lui Mantu, şi cum mulțumea pentru bunăvoință.

— Mă duc să aranjez odaia, îmi spuse.

M-am bucurat că pleacă şi că pot acum ofta în voie şi plînge. Mă străbătu deodată gîndul că am îmbătrînit şi că părul mi-e alb de supărare, şi sării în sus, ca să mă uit în oglindă. De-abia mă recunoscui. Fața îmi era pa¬lidă, suptă, uscată, şi sprînceneîe răvăşite, parcă le smul¬sesem; nu ştiu ce dungă se adîncise la colțul buzelor, care mă schimba cu desăvîrşire, dîndu-mi un aer de aprigă voință. Mă minunai descoperind pe fața mea o hotărîre virilă şi putere de a acționa, însuşiri pe care le pierdusem de mult. (De atunci nu mai cred în

expresia oameni¬lor. Mi se pare că regulile schimbării feței nu au nimic de-a face cu adevăratele experiențe sufleteşti. Poate numai ochii, singurii, pot trăda un om.) M-am întors abă¬tut în pat şi am aprins altă țigare.

Cînd a venit Harold, m-a întîmpinat cu urale. D-na Ribeiro îi lămurise în cîteva cuvinte vizita mea. El încercă să mă facă să vorbesc, dar pretextai o durere de cap şi-i spuse-i numai în treacăt de ce am venit. Ceru numaidecît băuturi. Îmi spuse că orice febră şi orice durere trece cu whisky. Băui şi eu un pahar, dar amețeala mă făcea să simt şi mai viu depărtarea de Maitreyi. Aproape că îmi venea să urîu. Cînd a sosit Khokha, credeam că am să-l îmbrățişez de emoție. Parcă aducea cu el toată dragostea, toată India. Venise într-o dhoti destul de murdară, cu picioarele lui crăpate fără sandale, şi toți din casă îl pri¬veau cu dispreț, cu scîrbă, dar el, ştiindu-se "la mine", intra şi ieşea mîndru, aducînd lucrurile din camion, conducînd hamalii prin hall. Ardeam de nerăbdare să-mi spună ce s-a mai întîmplat acolo, în Bhowanipore. Cînd am plătit camionarul şi hamalii, l-am luat cu mine în ca¬meră, am cerut ceai d-nei Ribeiro şi am deschis o nouă cutie

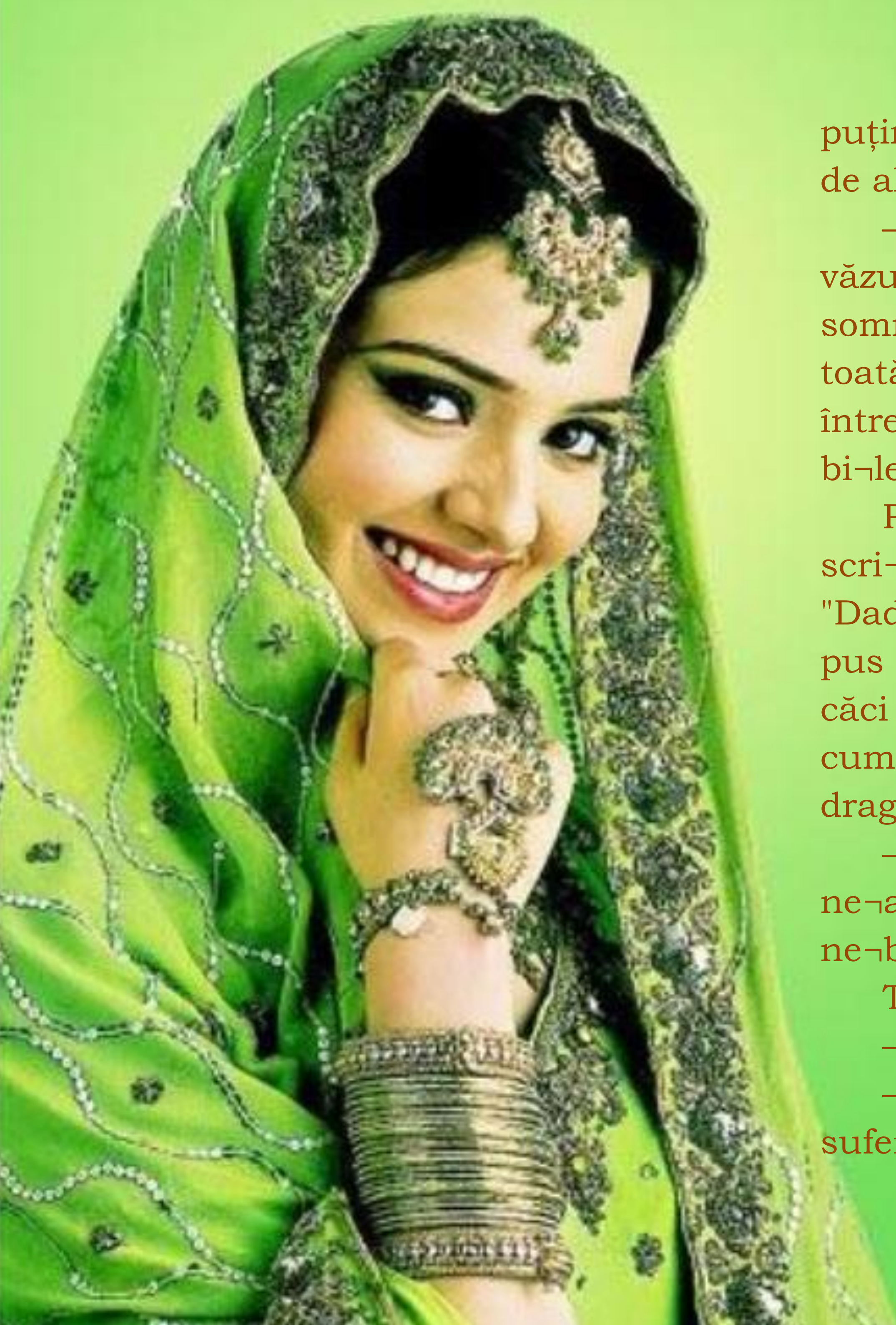
de țigări. Harold spumega că nu rămîn cu el de vorbă, dar probabil că a ghicit în plecarea mea bruscă de la Sen ceva mai mult decît îi mărturisisem şi nu cuteză să vină şi să ne întrerupă.

Khokha îmi aduse un exemplar din Uddkita, pe care Maitreyi scrisese ultimele ei cuvinte: "Către dragul meu, către dragul meu, Maitreyi, Maitreyi". Numai atît? mă întristam eu. Khokha îmi spuse să mă uit şi la sfîrşitul căiţii. "Adio, scumpul meu, n-am spus nimic care să te facă pe tine vinovat. Am spus numai că m-ai sărutat pe frunte. Trebuia să spun; era mama noastră şi ştia. Allan, prietenul meu, dragul meu, adio! Maitreyi."

Am rămas mut privindu-i scrisul, Khokha fuma, tăcînd şi el, o bucată de vreme, apoi vorbi deodată, parcă şi-ar fi continuat un gînd.

— ...Şi atunci trebuia să se afle. Prea ați fost im¬prudenți. Vă vedea toată lumea cînd vă sărutați pe jeț. Şoferul a spus şi lui Mantu, şi lui Lilu. N-a avut nimeni curajul să vă atragă atenția...

Mă întreb dacă şi Khokha ştie numai cît ştiu ceilalți sau a înțeles mai mult. Dar mi-am dat seama cît de

puțin important e acum lucrul acesta şi tmam lăsat dus de alte gînduri.

— Chabù şi-a revenit, vorbi iarăşi Khokha. Cum a văzut-o pe Maitreyi leşinată, parcă s-a deşteptat din somn. A întrebat de tine: "Unde e dadà?", aşa întreba pe toată lumea şi se ținea de d-na Sen, trăgînd-o de sari şi între-bînd. I-am spus că vin să te văd, şi atunci mi-a dat bi¬letul ăsta...

Pe o foaie ruptă dintr-un caiet de scoală, Chabù scri¬sese în bengali, cu cea mai frumoasă caligrafie a ei: "Dadà iubit, mă poți ierta tu vreodată? Nu ştiu cine m-a pus să spun; credeam că nu fac nici un rău spunînd, căci nici voi nu faceți rău iubindu-vă. Maitreyi suferă cumplit. Poți s-o faci să nu mai sufere? Atunci unde e dragostea voastră? Aş vrea să mor."

— Plîngea cînd l-a scris şi mi-a spus să ți-l dau ne¬apărat şi să-i telefonezi într-o dimineață. Nu mai e ne¬bună acum, nu mai pare nebună. Săraca...

Tăcu iarăşi, o bucată de vreme, apoi oftă deodată.

— Ce ai, Khokha? îl întrebai eu.

— Ah, ce să-ți mai spun ce am cînd te văd pe tine cît suferi!...

Vorbise emfatic, teatral, silindu-se să obțină o mască îndurerată, care să-mi atragă atenția. Dar tonul cu care spusese acele cîteva cuvinte mă făcu îndată să mă simt străin de el. Poate a ghicit şi Khokha această jenă, căci a schimbat vorba.

— Cînd am început să iau lucrurile din camera ta, Maitreyi a fugit jos şi a început să le îmbrățişeze, să țipe. A trebuit s-o ia cu forța înapoi. D-l Sen, care e o brută, a lovit-o peste față cu pumnii pînă a podidit-o sîngele. A leşinat în odaia ei...

Ascultam lăcrămînd, dar fără ca durerea să-mi crească, Ce ne putea face mai mult decît să ne despartă? Dacă m-ar bate oricît, dacă m-ar pălmui, aş suferi oare mai mult? O vedeam cu fața însîngerată, dar nu rănile ei îmi sfîşiau inima, ci însăşi făptura ei, prezența ei, pe care o ştiam departe.

— Au închis-o în odaie, aproape goală, ca să nu se mai poată coborî în camera ta. Cît era leşinată, o stropeau cu apă, ca să învie, apoi, cînd se deştepta, o băteau ca să spună. "Îl iubesc, îl iubesc", atît auzeam, de jos, cum urlă. "El nu e vinovat, ce aveți cu el?" mi-a spus soru-mea că le țipa. "Ce aveți cu el?"...

Şi totuşi, mie nu-mi făcuseră încă nimic. Mai bine, m-ar fi pălmuit, gîndeam. De ce n-a avut curajul d-l Sen să mă pălmuiască? De ce mi-a întins mîna, laş, spunîndu-mi: "Good-bye, Allan!".

— Înainte de a veni ei s-o ia sus, Maitreyi mi-a şop¬tit: "Îi telefonez mîine". Dar poate n-are să izbutească. D-l Sen o păzeşte închisă. Îl auzeam vorbind cu mama de căsătoria ei cît mai repede.

Am înlemnit. Khokha observă spaima mea şi continuă mai arzător:

— Vor s-o mărite cu un profesor din Hoogli, şi asta îndată ce se vor întoarce din Midnapur, Ştii că vor să plece la Midnapur?

— Ştiu, răspunsei eu, aproape indiferent.

— Sunt brute, toți sunt brute, se aprinse Khokha. Nu îi urăşti?

— De ce i-aş urî? Eu le-am făcut tot răul. Ce vină pot avea ei? Afară, doar, de faptul că m-au adus în casă...

— Voiau să te înfieze, mă lămuri Khokha.

Zîmbii. Ce deşarte, ce inutile mi se păreau toate aces¬tea, toate faptele care s-ar fi putut împlini, dacă eu eram altfel, toată fericirea pe care aş fi putut-o avea,

dacă... Mi se părea fără sens să mă gîndesc la cele ce s-ar fi putut întîmpla. Eram singur, singur, aceasta era durerea, prezentul. Nu puteam înțelege nimic altceva.

Khokha mă privi, îmi văzu lacrimile şi oftă.

— Mama mea e foarte greu bolnavă, şi eu n-am nici un ban, nici o rupie să-i dau. Mă gîndeam să-ți cer un împrumut pînă voi primi onorariul de la "Bengal Film Company"...

— Cît vrei?

Tăcea. Eu nu cutezam să-l privesc în ochi. Mă durea minciuna lui, căci ştiam că maică-sa nu e bolnavă şi că de ea are grijă un cumnat al lui, negustor în Kalighat.

— Treizeci de rupii ți-e de-ajuns? îl întrebai şi, fără să mai aştept răspuns, am scris cecul şi i l-am dat.

Îmi mulțumi stînjenit şi începu să vorbească iar de Maitreyi. L-am rugat, stins, să plece.

— Khokha, mi-e somn, mă doare capul...

***

Seara, vestite de Harold, au venit fetele să mă vadă. Au pus patefonul în hall, au comandat whisky şi

oranjadă şi-şi exagerau veselia ca să mă consoleze pe mine (Harold le spusese că sufăr de o depresiune nervoasă, un surmenaj sau ceva asemănător, şi că, înainte de a pleca din oraş, tre¬buie "să mă amuz" ca să uit).

— Hei, Allan, îmi spunea Geurtie, ce stai aşa posac, băiete? Nu ai tu fata ta lîngă tine?

Mi se aşeză pe genunchi, şi mie îmi era atît de odioasă atingerea aceea, încît mă cutremuram tot, şi o rugai să mă lase, căci sunt obosit şi bolnav.

— Nu cumva eşti îndrăgostit? clipea ea, şiret, din ochi. Te-o fi fermecat vreo indiană. Vreo nespălată neagră, cum îți place ție...

Hohoteau toți. D-na Ribeiro, care îmi aranja odaia alături, veni şi ea.

— Lăsați băiatul în pace. Hai, Allan, bea un pahar cu whisky. Să vezi cum trec toate. O operație la ochi nu e chiar un lucru atît de grav...

— Dar ce crezi mata, mrs. Ribeiro, că Allan de opera¬ția aceea plînge? întrebă sarcastic Geurtie. Are el altceva mai grav, i-o fi fugit vreun lăutar cu fata...

— Taci din gură, mă răstii eu, înfuriat deodată, sculîndu-mă de pe scaun.

— Te rog să fii mai politicos cu mine, îmi răspunse Geurtie, roşind. Aici nu eşti la negrii tăi din Bhowanipore.

— Geurtie! ţipă Clara, apucîndu-i braţul. Lasă-l, bie¬tul băiat...

— Prea l-aţi cocoloşit toţi, "bietul băiat" în sus, "bie¬tul băiat" în jos. Plînge ca o muiere şi se consolează cu bengalezii lui murdari. N-are el dreptul să mă insulte pe mine, o creştină.

— Dar şi el e creştin! interveni Clara.

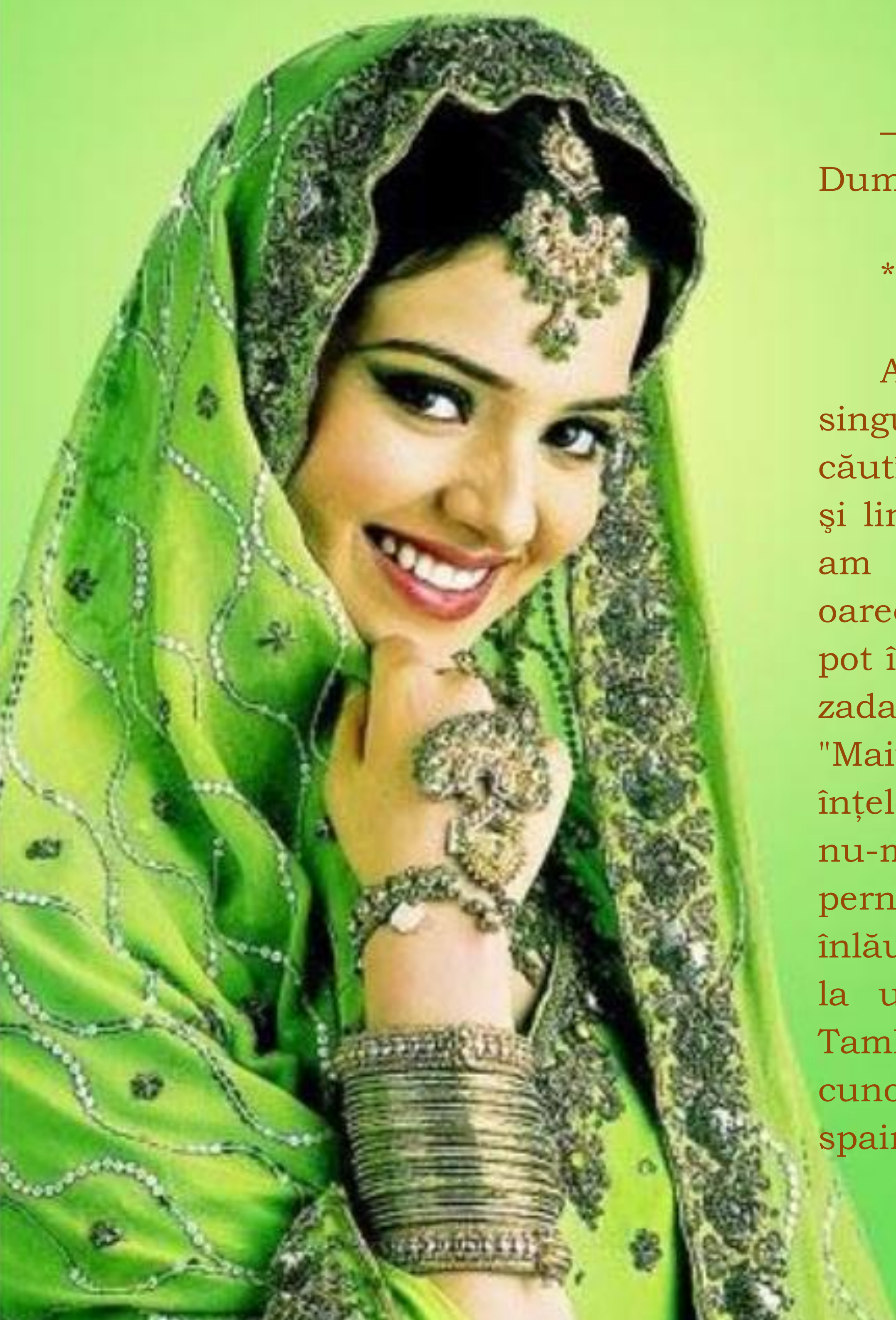
— Ha, aşa crezi tu, că mai e creştin, rîse Geurtie. Ce spui, Harold? Dar cînd îţi vorbea ţie de hinduism şi de vacile lui, şi înjura pe Domnul nostru Iisus Christos? Şi acum îmi spui mie să tac din gură...

Harold era extrem de încurcat, pe d-na Ribeiro o covîrşise panica.

— Ia astîmpăraţi-vă! vorbi.

— Eu mă duc, le spusei, sfîrşit, şi mă ridicai.

Geurtie mă privi îmbufnată.

— Se duce să se roage la templul lui. Nu-i ajută Dumnezeu...

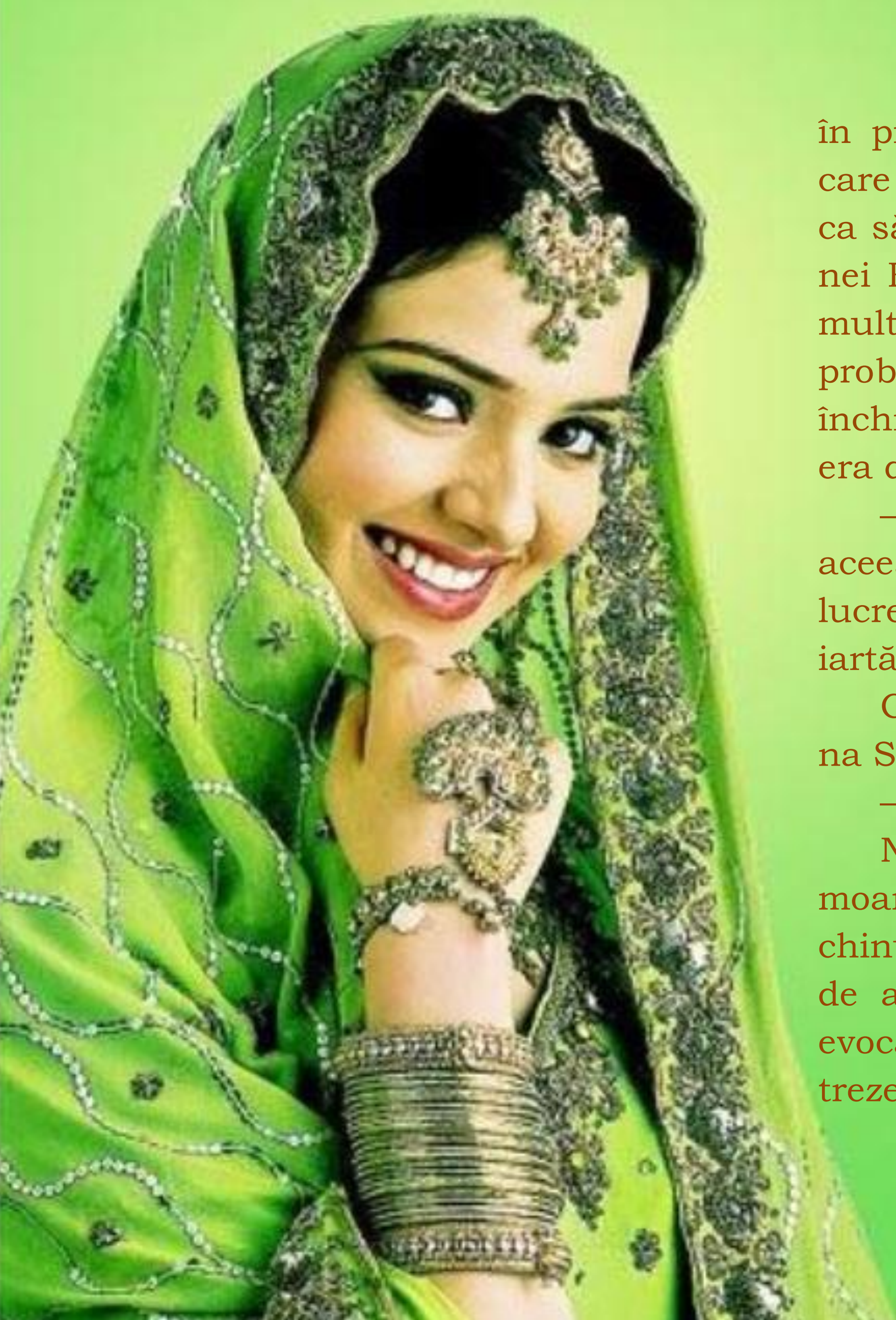
***

Am avut o noapte sălbatecă. De cum am rămas singur (umblasem mult pe străzi, fumînd în neştire şi căutînd tot mahalalele indigene, a căror larmă şi forfot, şi limbă îmi aminteau de zilele mele cu Maitreyi) şi m-am dezbrăcat, chinul, pe care oboseala îl adormise oarecum, mă năvăli iar, de data aceasta fără să-i mai pot îatîmpina nici o rezistență. Zadarnic muşcam perna, zadarnic mă loveam să nu țip. Spuneam întruna: "Maitreyi, Maitreyi, Mai-treyi"... pînă ce nu mai înțelegeam nimic din acest nume de fată, sunetele lui nu-mi mai evocau nimic şi rămîneam năuc, cu fața între perne, fără să ştiu ce s-a întîmplat cu mine, ce s-a rupt înlăuntrul meu, ce se petrece. Gîndurile îmi alergau de la un fapt la altul fără nici o legătură, revedeam Tamlukul, Sadyia, alte nenumărate locuri, pe care le cunoscusem, fără să înțeleg nimic. Îmi era numai spaimă să mă gîndesc la orice îmi putea evoca figura

Maitreyiei în seara despărțirii sau glasul d-lui Sen spunîndu-mi: "Good-bye, Allan!, sau privirile d-nei Sen stăruind: "Ia-ți ceaiul!"'... De cîte ori Scenele acestea încercau să reînvie în minte, mă zbăteam. Îl auzeam pe Harold cum sforăie, din odaia cealaltă, auzeam la răs¬timpuri ceasul de la biserica protestantă cum numără în noapte. Ca să mă liniştesc, mă gîndeam la moarte. Să mă înec în Gange şi să afle Sen cît de curat o iubeam pe Maitreyi. A doua zi, ziarele ar fi vorbit de acest tînăr european, sinucis fără motiv, prins în marginea oraşului de barcagiii care se întorc scara. Maitreyi ar fi leşinat auzind, d-na Sen s-ar fi căit, căci ar fi înțeles şi ea atunci cît de sincer, de total, o iubisem pe Maitreyi. Gîndul mor¬ții era singura alinare. Intîrziam cu voluptate asupra fie¬cărei imagini, asupra fiecărui gest: cum scriu scrisoarea d-lui Sen, cum mă îndrept spre pod şi acolo plîng puțin, dar numai puțin, cîteva lacrimi, şi apoi, pe balustradă, privesc în jos cum curg apele galbene, cu mîl mult, amețesc şi gata... Reluam filmul, mereu de la început. Aşa am adormit în zori.

M-a trezit Harold, ca să-mi spună că mă cheamă cineva la telefon. Am alergat ca un nebun în hall, numai

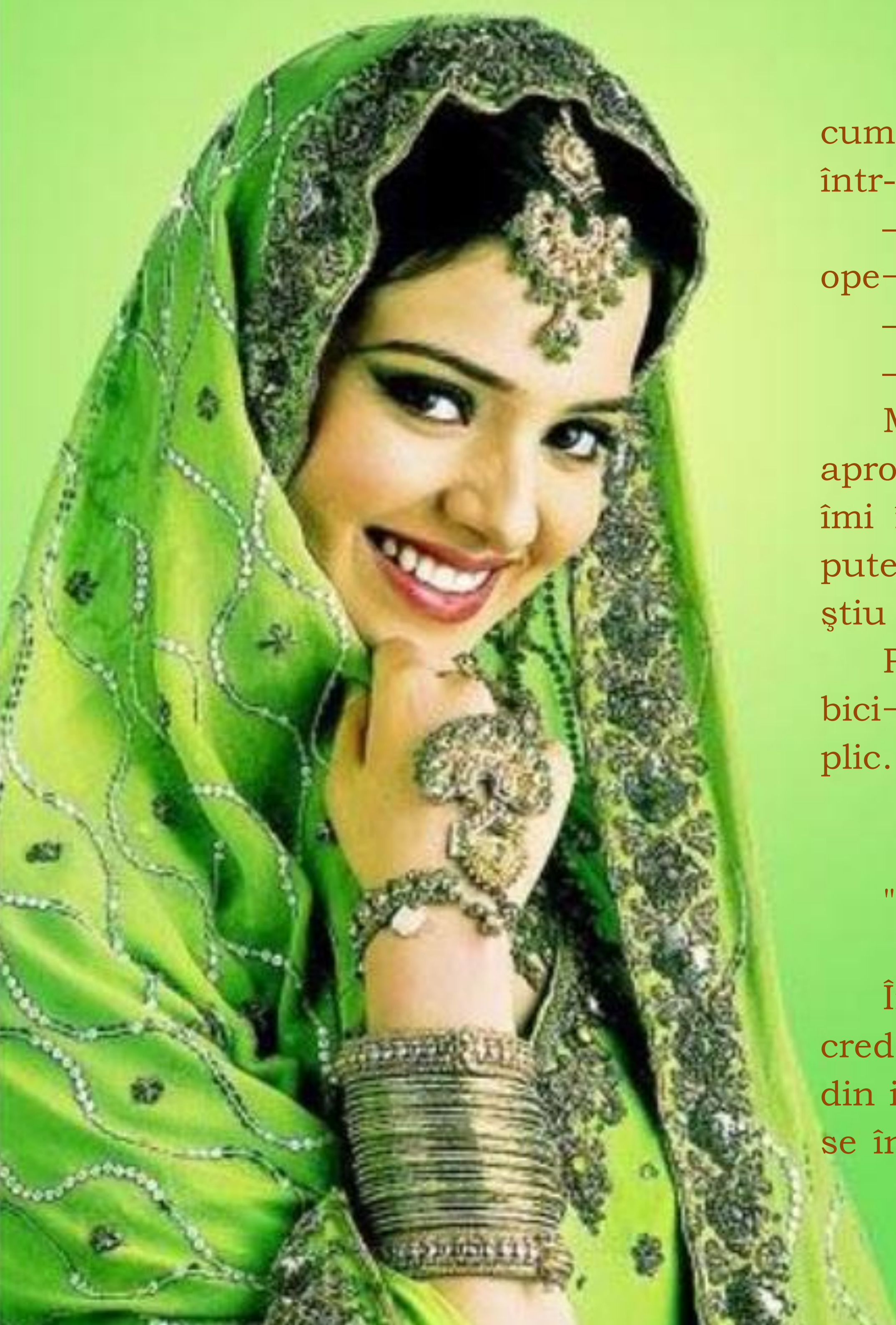
în pijama. Am recunoscut îndată glasul Maitreyiei, pe care l-am sorbit însetat, deşi mă temeam să-i vorbesc, ca să nu mă audă Harold sau vreun alt pensionar al d-nei Ribeiro. Îmi spunea lucruri pe care le ghiceam mai mult, căci vorbea încet, ca să nu deştepte pe ceilalți, probabil, şi izbucnea mereu în plîns. Parcă venea din închisoare glasul ei, dintr-o celulă ferecată, într-atît îi era de sfîşie-tor plînsul şi de dornic de libertate glasul.

— Allan, mai mă cunoşti tu? Sunt eu, tot eu, rămîn aceeaşi, Allan, orice s-ar întîmpla... Fii bărbat şi lucrează înainte, nu deznădăjdui... Nu mai pot, Allan, iartă-mă... nu mai pot. Aş vrea să-ți spun...

Glasul i-a amuțit deodată. Venise cineva, probabil d-na Sen. Am strigat în zadar:

— Allo! Allo!

Nu mai răspundea nimeni. M-am întors abătut de moarte în odaie. Aş fi vrut să fug, pereții mă sufocau, mă chinuiau lucrurile acelea ale mele, jețul de pai, pe care de atîtea ori se aşezase Maitreyi. Fiecare din ele îmi evoca o scenă, un cuvînt, şi eram incapabil să mă trezesc, să pun odată capăt amintirilor acestea de

cumplită tristețe, care mă făcuseră din om neom numai într-o zi.

— Cum îi merge inginerului, Allan, i s-a făcut ope¬rația? mă întrebă Harold.

— Încă nu, răspunsei în treacăt. Poate i se face azi...

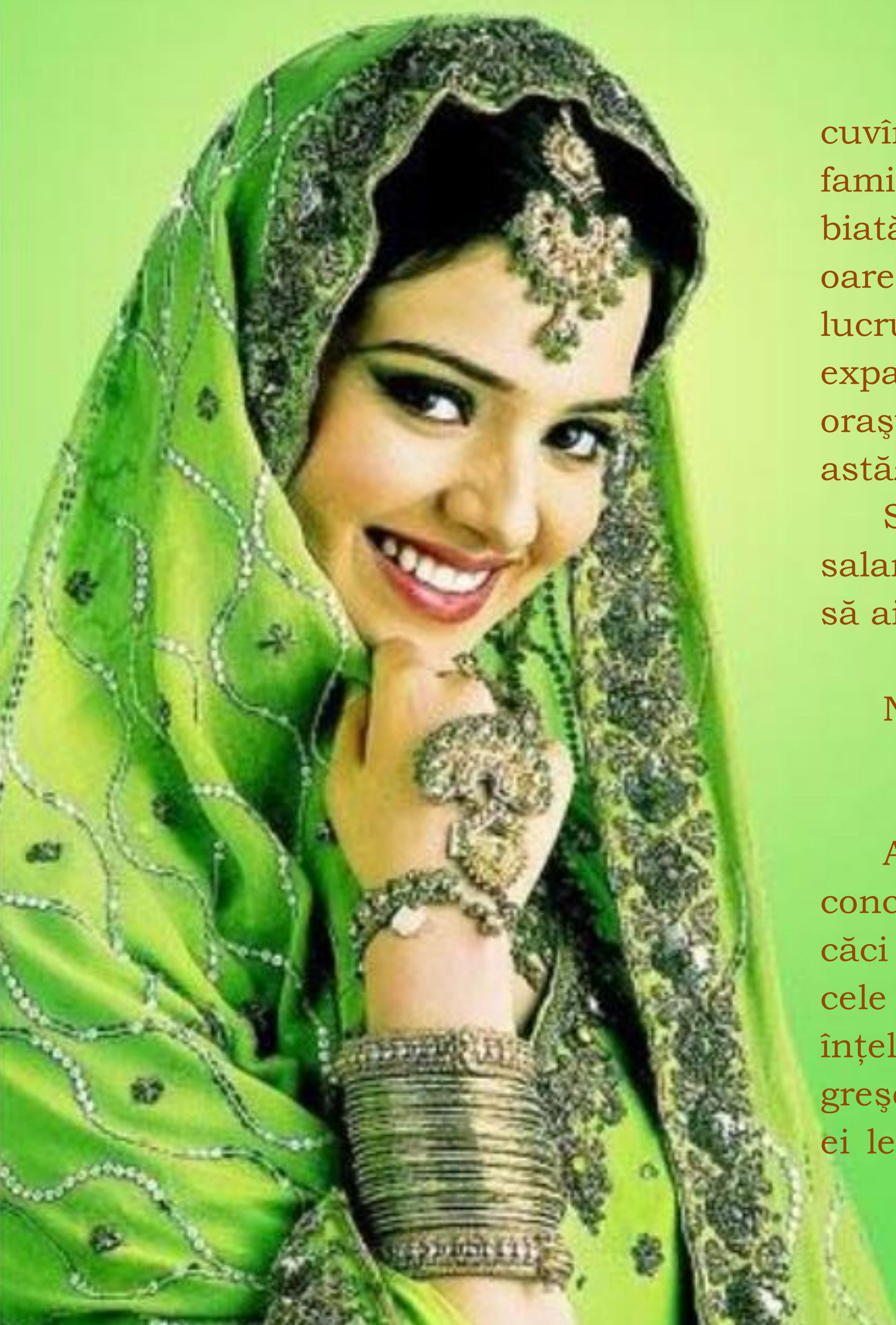
— Bietul om...

M-am trîntit pe pat, fumînd iarăşi. Ajunsesem acum aproape inert, numai mîinile îni tremurau, încolo fața îmi încremenise fără expresie, fără mobilitate, nu mai puteam nici plînge, ci stăm aşa, sub ventilator, fără să ştiu ce am să fac, ce are să se întîmple.

Pe la zece se opri în fața casei un comisionar, cu bici¬cleta, întrebînd de mine. D-na Ribeiro îmi aduse un plic. Omul nu aştepta răspuns. Îmi scria Sen.

"Domnule,

Înțeleg acum că nu ai nici respect, nici onoare. Te credeam numai nebun, dar văd că procedezi ca un şarpe din iarbă, căruia, dacă nu îi striveşti capul cînd trebuie, se întoarce şi te muşcă. Nici 24 de ore de cînd ți-ai dat

cuvîntul că nu încerci să comunici cu nici un membru al familiei mele, ți l-ai călcat ca un laş, făcînd să sufere o biată copilă, asupra căreia, din nenorocire, ai avut oare¬care influență. Dacă mai încerci o dată asemenea lucruri, voi face tot ce-mi va sta în putere ca să fii expatriat. Credeam că vei avea bunul-simț să părăseşti oraşul acesta. Prin telefon am dat ordin să te concedieze astăzi.

Singurul lucru pe care îl ai de făcut e să-ți iei salariul şi să pleci îndată. Ingratitudinea d-tale trebuie să aibă o limită.

Narendra Sen."

Am cetit scrisoarea uluit. Nu pentru că mă concediase, deoarece eu însumi mă hotărîsem să plec, căci n-aş mai fi putut da a doua oară ochii cu Sen după cele ce-mi spu¬sese Khokha. Eram uluit, pentru că înțelegeam că Maitreyi va face tot mai multe asemenea greşeli, de pe urma cărora va suferi mereu, şi suferințele ei le înzeceau pe ale mele, căci ştiam că nu-i pot fi de

nici un folos şi mă chinuiam inutil, singur, depărtat. Am strîns plicul şi am plecat, luîndu-mi numai casca.

— Vii la masă, Allan? mă întrebă d-na Ribeiro.

— Desigur.

— Ți-am gătit mîncărurile favorite, mi le-a spus Harold, ai să, vezi... Şi nu te mai gîndi...

Am zîmbit şi am ieşit pe poartă, năuc, fără nici o țintă. Mă gîndeam că ar fi bine să ridic ceva bani de la bancă, dacă, într-adevăr, trebuia să părăsesc oraşul într-o zi sau două. Dar nu-l părăseam din ordinul lui Sen, nu mă intimidau amenințările lui. Plecam, pentru că ştiam prea bine că numai aşa i-aş putea fi de vreun folos Maitreyiei: că numai aşa ea mă poate uita. Gîndeam ca un adolescent. Am ajuns la bancă pe jos, deşi distanța din Royd Lane în Clive Street era destul de mare. După ce mi-am împa¬chetat bine bancnotele în portmoneu şi mi-am împărțit argintul prin toate buzunarele, am pornit mai sus, spre gară. Cînd am trecut podul de la Howrah, m-am aplecat să privesc Gangele, murdar şi înțesat de bărci, şi gîndul sinuciderii mi-a apărut deodată în toată laşitatea şi tot ridicolul lui. În gară m-am oprit să beau un pahar de limonada. Se

făcuse ceasurile douăsprezece. Am ieşit şi am apucat-o la dreapta, pe şoseaua de centură, care duce în satele dimprejurul oraşului şi trece prin Belur. Cînd am intrat de-a binelea în şoseaua umbroasă, m-am simțit mai puternic, mai liniştit şi m-am aşternut înverşunat la drum. Nu mă opream deloc, nici să fumez, ci mergeam întruna, cu paşi mari, hotărîți. Treceau pe şosea maşinile care fac cursa Gară-Hoogli, şi aproape toate se opreau lîngă mine, căci]i se părea ciudat sa vadă un european mergînd pe jos pe un drum afară din oraş. M-am oprit numai la o baracă sărmană, unde o bătrînă vindea limonada, pan şi ardei: m-am oprit să beau ceva rece. Parcă m-a mîngîiat întâlnirea aceea, căci i-am vorbit bătrânei în bengali, nu în hindusthană, cum s-ar fi cuvenit, şi limba aceasta a Maitreyiei îmi era un adevărat balsam.

Am ajuns pe la două jumătate la Belur-Math, după ce mă plouase doi kilometri şi îmi udase hainele pînă la piele; am ajuns stropit de nopoi, cu o privire rătăcită, care l-a înspăimîntat pe Swami Madhvananda, un călugăr pe care îl cunoscusem mai de mult, de cînd veneam aici cu maşina inginerului. M-am dus pe malul

Gangelui să mă usuc şi, cum stăm trîntit acolo pe iarbă, cu ochii în soare, revedam toate plimbările noastre, alături de Maitreyi, mă revedeam fericit şi fără griji. Nu mai m-am putut stăpîni şi, pentru că nu puteam plînge, am scos carnetul din buzunar şi am început să scriu, numai pentru mine. (Recitesc astăzi acele însemnări scrise cu sînge, şi mi se par atît de reci, atît de oarecare. De pildă: "De ce-au tre¬cut toate? Un pustiu imens în mine. Nimic nu mai are sens. Cînd aud un cîntec bengalez, sus la math, îmi vine să plîng. Maitreyi, Maitreyi, Maitreyi. Nu o voi mai ve dea niciodată..." Cît de incapabili suntem să redăm, chiar atunci, substanța unei bucurii sau unei dureri prea mari. Am ajuns să cred că pentru aceasta numai memoria, nu¬mai distanța le poate da viață. Jurnalul e sec şi nesemnificativ.)

Swami a încercat să afle ce e cu mine, dar cînd i-am spus că am venit pe jos din Calcutta şi că n-am mîncat, căci nu pot mînca nimic, s-a speriat şi m-a rugat să plec îndată, nu cumva să mă îmbolnăvesc, să iau malaria (ştia că suferisem cu un an înainte de malaria) şi cîte altele. Avea un ton poruncitor şi probabil că mă

dispreţuia mult, covîrşit de patimă şi durere cum eram. Călugării aceştia indieni nu te pot consola niciodată, căci li se pare ne¬vrednic de consolat acel suflet robit durerii, şi idealul lor de atroce detaşare nu are nimic de-a face cu omenescul care suferă, cu mizeria experienţei. Trăiesc oarecum prea dumnezeieşte oamenii aceştia, al căror ideal este suprema placiditate.

De altfel, cum eu nu venisem la math pentru consolare, ci numai pentru că acolo aş fi putut-o revedea pe Maitreyi a mea, cea din amintire, cea adevărată, nu m-au jicnit prea mult vorbele lui Swami; m-au făcut numai să mă simt mai singur. Am plecat, mulţumind pentru fructele şi dulciurile pe care mi le adusese un frate. Nu am mai luat drumul întoarcerii, ci am pornit mai departe, pe aceeaşi şosea, spre Ranaghat. Ajung în Bally aproape de apusul soarelui. Caut şi aci Gangele, îl privesc lung, fumînd alene, îl privesc cum curge lin şi vast către oraşul nostru. Stau pe o piatră, înconjurat de cîţiva copii, care la început îmi strigă într-o engleză stropşită: "Maimuţă albă!", apoi, văzînd că nu mă supăr, ci îi privesc îngîndurat, cu la¬crimi, se apropie de mine, stînjeniţi, pînă încep să vorbesc cu ei în bengali şi le

împart gologani. Mă conduc cu alai, pînă la capătul satului. O seară puțin răcorită de ploaie, dar senină și îmbietoare la drum. Curînd rămîn singur pe șosea. Trec cîteodată mașinile spre Calcutta, cu faruri mari, aprinse. Cîte un om, doi, grăbiți. Mă întreb, așa, ce devreme se culcă oamenii în India!... Îmi amintesc atunci de Bhowanipore, și parcă un val cald mi se urcă în gîtlej. Grăbesc pasul. Nu mă opresc decît la o dugheană ca să-mi cumpăr țigări. "Scissors", singurele pe care le găsesc. Ar¬dea o lampă de acetilenă, și cîțiva drumeți se odihneau fumînd huka, cu pufăituri lungi, potolite. M-au privit toți cu mirare, și unul a ieșit chiar în șosea, să mă vadă cum pornesc mai departe, singur, în întunerecul dinainte.

Nu știu pînă la ce ceas am mers și prin ce sat am tre¬cut. Nu-mi era nici somn, nici obosit nu mă simțeam, ci marșul acesta în întunerec începuse chiar să mă încînte, adormindu-mi oarecum gîndurile și flatîndu-mă puțin, căci credeam că o fac aceasta din prea mare suferința, o fac pentru Maitreyi. Am găsit pe drum, la cîțiva metri de șanț, o fîntînă cu acoperiș și acolo m-am oprit să mă odih¬nesc. Am adormit în

neştire, cu capul rezemat de cască, de-a dreptul pe lespezi. Aceleaşi visuri, cu Maitreyi, care mă deşteptau la răstimpuri şi mă făceau să tremur de frig, de singurătate. Au venit oameni la fîntînă, şi zgomo¬tul m-a deşteptat. (Straniu, cu toată durerea mea, eram conştient că port asupra-mi cinci sute de rupii şi, de cîte-ori se apropiau oamenii, duceam instinctiv mîna la portofoliu.) Mă priveau toți mirați, necutezînd să mă întrebe nici unul, căci, deşi hainele îmi fuseseră stropite cu noroi şi pantofii de pînză desfigurați, se vedea totuşi că sunt un sahib, şi încă un sahib alb.

Mi-am răcorit fața şi am pornit mai departe, de astă dată mai repede şi mai preocupat, căci şoseaua începea să fie mai frecventată acum, la revărsarea zorilor. Priveam mai mult în jos. Mă opream numai cînd, printre palmieri sau la vreun cot al şoselei, puteam zări fluviul. Nu ştiu ce mîngîiere îmi dădea Gangele, pe care îl ştiam că se îndreaptă acolo de unde venisem eu, spre oraşul Maitreyiei. Aproape că nu-mi mai dădeam seama de obîrşia durerii mele. Nu mă întrebam ce va spune Harold sau d-na Ribeiro. Aveam o singură bucurie: că poate va venii Khokha şi, aflînd că am plecat de o zi şi

nu m-am întors, va spune aceasta inginerului. Aş fi vrut ca Sen să creadă că am murit, să reflecteze puțin asupra celor ce făcuse.

În acea zi am mîncat într-un han din apropiere de Ranaghat. Am mîncat orez cu carri şi peşte fiert, şi am mîncat cu mîna, ca un indian, spre uimirea şi încîntarea celorlalți comeseni, care mă auziseră, de altfel, vorbind o elegantă bengali. Numai înfățişarea mea le dădea de gîndit. Ghiceam că am o față descompusă, cu barba crescută, cu părul strivit în timpul somnului, hainele murdare şi mîinile negre.

Începusem să mă uit, să uit de mine, şi aceasta îmi dădea şi mai multă poftă la drum. Am mers pînă la apusul soarelui fără să mai întîlnesc sate, mtîmpinînd numai care cu boi şi cîte un camion hodorogit. A fost o zi de cumplită arşiță ziua aceea, şi mă opream la fiecare fîntînă să beau şi să-mi răcoresc fața. M-am culcat o dată cu răsăritul stelelor," lîngă un mango uriaş, crescut singuratec la capătul unui heleşteu, părăsit. M-au chinuit multă vreme țînțarii, dar în cele din urmă oboseala m-a covîrşit şi nu m-am deşteptat decît tîrziu

în zi, cu mădularele supte, aproape fără să-mi dau seama unde mă aflu...

Visasem probabil ceva înspăimîntător, căci m-am deştep¬tat transpirat şi tremurînd. Am luat-o aproape la goană pe şosea, înainte. A fost o zi de umblet în neştire, din care nu-mi mai aduc nimic aminte, în afară de faptul că am întrebat ca prin somn pe un căruțaş unde mă aflu şi cum pot ajunge spre o gară. M-a îndreptat către o haltă din apropiere de Burdwan, pe care am găsit-o în înnoptat. Primul tren venea tocmai spre ziuă şi nu oprea aici. A trebuit să mă sui într-un personal pe la miezul nopții, într-un vagon de clasa III (căci nu aveam curajul să intru într-un alt compartiment), cu care am ajuns la Burdwan.

M-au orbit şi speriat la început farurile electrice prin stații. Eram ca un bolnav deşteptat prin alarmă, aproape buimac, neştiind la ce ghişeu să mă îndrept ca să-mi cum¬păr biletul de inter-class (de data aceasta mi-era ruşine să mă înghesui alături de bătrîne şi zdrențăroşi, în fața ghişeului de cl. III; ruşine nu de mine, ci de cei cîțiva eurasieni şi englezi de pe peron, care-mi priveau foarte bănuitori hainele). Am aşteptat zgribulit

acceleratul de Lucknow, sorbind ceaiuri multe şi încercînd să recon¬stitui de la început escapada mea. Erau lacune de ceasuri, de nopți, şi golul acesta din memorie mă obseda. Dacă am înnebunit? mă întrebam. Îmi porunceam să nu mă gîndesc la nimic. Totul va trece, totul trece, mi-am spus, (De atunci am învățat eu refrenul acesta, care mi-a ajuns mai tîrziu un adevărat leitmotiv al vieții mele.)

În Howrah eram din nou emoționat, parcă tot aşteptam să întîlnesc pe cineva din Bhowanipore. (Îmi amintii că fusese vorba de o plecare la Midnapur, şi deşi lucrul acesta mă chinuia de ajuns, pentru că mă depărta şi mai mult de Maitreyi, totuşi avea şi el o parte de mîngîiere, deoarece nu mai mă aflam în acelaşi oraş cu Sen şi nu riscam să-l întîlnesc.) Maşina m-a adus acasă tocmai în ceasul cînd poliția din Park-Street începuse cercetările pentru găsirea mea. D-na Ribeiro aproape că leşină cînd mă văzu cobo¬rînd din taxi, cu casca ruptă, nebărbierit de patru zile, cu hainele palate.

— Uiide ai fost, pentru Dumnezeu, unde ai fost? A telefonat mereu South 1144 pentru d-ta, şi băiatul

acela, mr. Chatterjee, Khokha, cum îi spuneți acolo, a venit mereu să te caute... Doamne, Doamne...

Am lăsat-o vorbind şi m-am dus să mă spăl. O baie era singurul lucru pe care îl mai doream acum. Harold a tele¬fonat de la birou să întrebe dacă s-au primit ceva veşti şi, cînd d-na Ribeiro i-a spus că am venit şi cum am venit, băiatul a luat o maşină ca să mă vadă mai repede.

— Bine, mă! Bine, mă!

Îmi strîngea el mînile în neştire.

Emoția aceasta îmi făcu bine şi-l bătui pe umăr.

Încercă să mă consoleze.

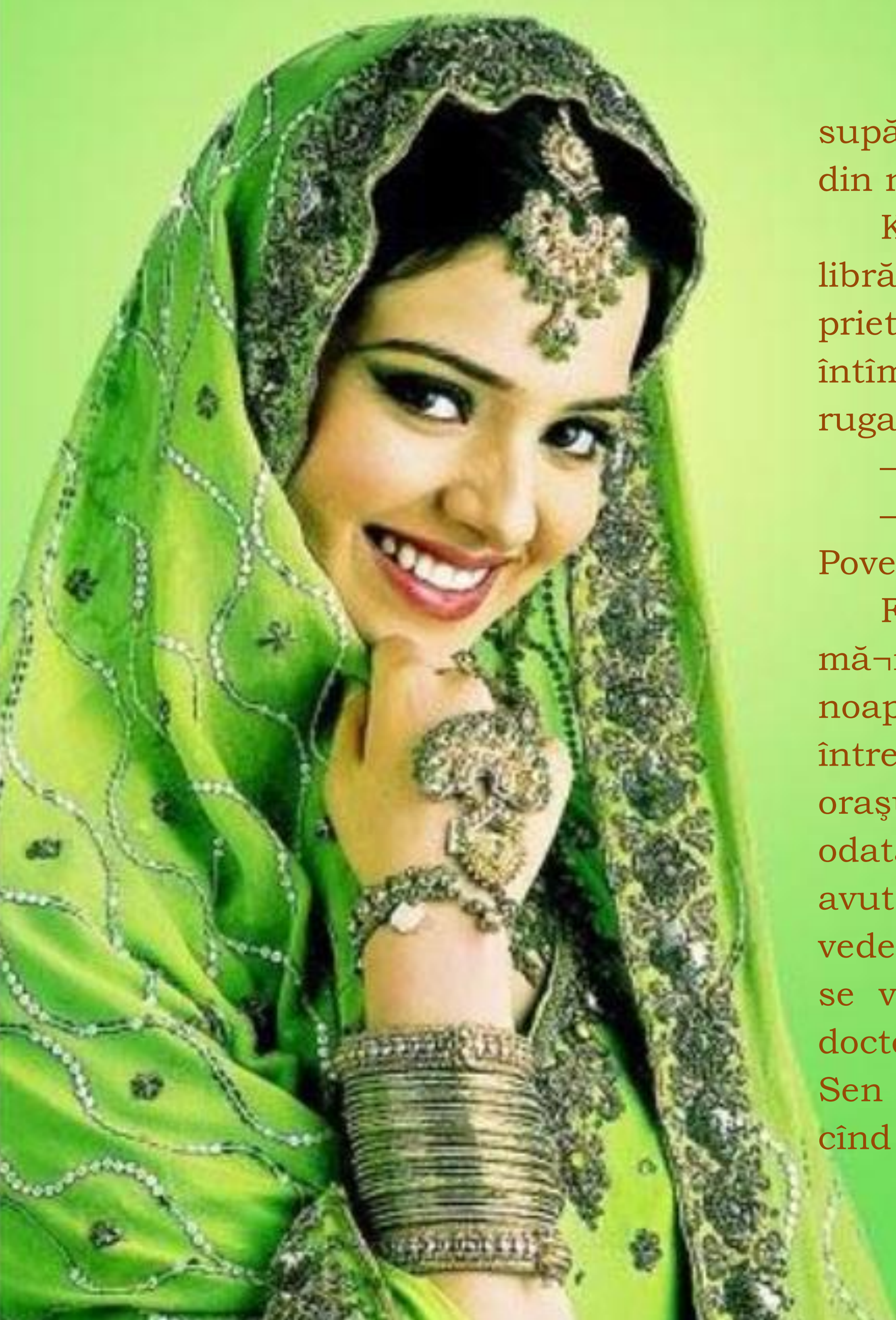
— Nu-i nimic, old man. Trece şi asta. Dar ce-i cu tine? Unde ai fost pînă acum?

— M-am plimbat. Nimic grav. O simplă plimbare.

Zîmbeam.

— Tu ce mai faci?

— Veniseră fetele ieri, alarmate. Am fi vrut să impro¬vizăm ceva la "China Town", de bucurie c-ai scăpat din ghearele idolatrilor. Bine, mă. Ce-i cu tine? A venii negrul ăla să te caute. Mi se pare că s-a cam

supărat. Mă plictisea şi i-am spus s-o şteargă. "Acum e din nou creş¬tin", aşa i-am spus...

Khokha îmi telefona imediat după masă, dintr-o libră¬rie de pe Asutosh Mukerjee Road, unde avea el prieteni. Îmi spuse în grabă că lucruri grave s-au întîmplat şi ca trebuie să vină să mă vadă negreşit. L-am rugat să ia maşină. L-am aşteptat în verandă.

— Unde ai fost? mă întrebă el.

— Am să-ți spun pe urmă, îi răspunsei puțin răstit. Povesteşte-mi ce mai e nou...

Foarte multe lucruri noi. Pe Maitreyi au vrut s-o mă¬rite, dar ea a țipat că va mărturisi soțului, în noaptea nunții, că s-a culcat cu mine şi va compromite întreaga familie, căci va fi dată afară cu scandal, şi tot oraşul va afla de ruşinea ei. Inginerul, auzind-o, a lovit-o odată peste față, de a trîntit-o la pămînt în sînge. Dar a avut şi el imediat un atac şi a fost dus la spital. Nu mai vede deloc. I se va face operația într-o zi sau două, dacă se va linişti. Dar el e atît de agitat, încît se tem şi doctorii. Pe Maitreyi au închis-o în odaie, după ce d-na Sen a chemat şoferul s-o bată cu vergile în fața ei, pînă cînd a căzut în nesimțire. I-a cerut şi lui Khokha să facă

acelaşi lucru, dar el a fugit. Chabù a încercat să se sinucidă, cu creolină. E şi ea, acum, la spital. Maitreyi îmi trimite un plic în care de-abia avusese timp să închidă o ramură de oleandru înflorit, iar pe o irunză scrisese, cu creionul, apăsat: "Allan, ultimul dar de la mine"... Mă roagă să nu plec decât după cinci zile. Nu ştia nimic de fuga mea, şi mai bine că n-a ştiut. Ar fi crezut că m-am sinucis şi cine ştie ce prostie ar fi fost în stare să facă.

Îl ascult ca prin vis, încercînd să mă conving de gra¬vitatea şi consecințele veştilor aduse de Khokha, dar neînțelegînd aproape nimic în afară de faptul că Mai¬treyi suferă şi mai mult şi că e închisă. Khokha îmi cere cîteva rînduri scrise pentru Maitreyi, dar îmi aduc aminte de promisiunea către Sen şi îl refuz.

— La ce bun? îi spun trist. La ce bun acum? Să mă uite. Trebuie să mă uite, trei sau cinci ani, pînă va fi din nou a mea...

Mă trezesc aiurind. Încep să plîng, stupid, apoi simt că totul se învîrteşte în jurul meu şi îi spun:

— Dacă aş putea-o iubi, dacă aş putea!... Dar nu o iubesc.

Khokha mă priveşte rînjind.

— Aş vrea s-o iubesc, urlu, aş vrea să fiu în stare s-o iubesc...

Vine d-na Ribeiro, uimită, şi mă întreabă ce am.

— Aş vrea să iubesc pe Maitreyi, îi spun, cu lacrimi. De ce nu pot s-o iubesc? Ce i-am făcut eu? Ce au cu mine? Ce aveți cu mine?...

***

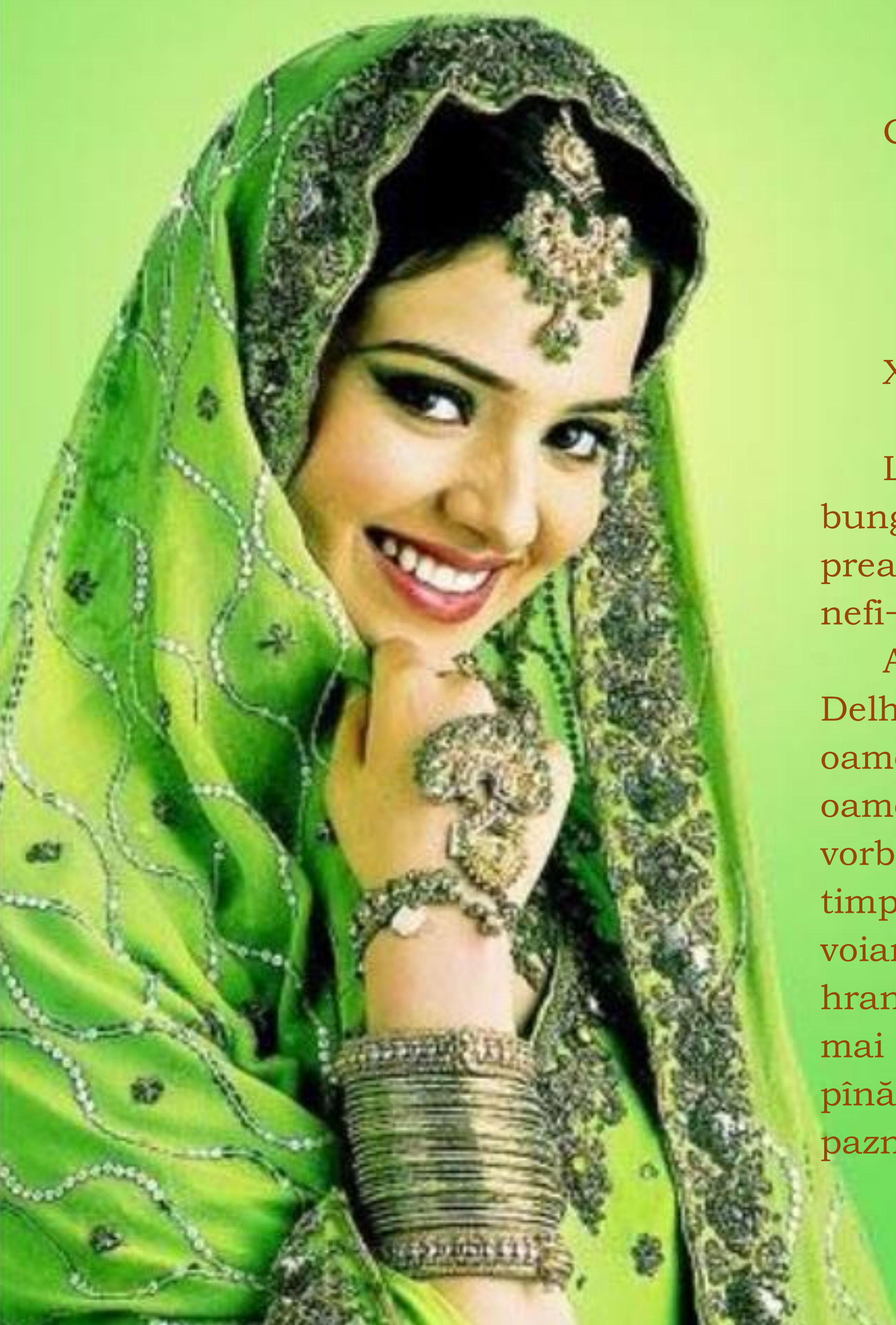
Îmi amintesc apoi de un telefon dat de Maitreyi într-o dimineață.

— Adio, Allan, adio, scumpul meu. În viața viitoare ne vom întîlni iar, dragule. Ai să mă recunoşti atunci? Ai să mă aştepți? Aşteaptă-mă, Allan, nu mă uita. Eu te aştept. Altul nu se va mai atinge de mine...

Eu nu-i puteam spune decît atît:

— Maitreyi, Maitreyi...

Am plecat în a şaptea zi de la despărțirea mea de Bhowanipore. Am plecat după ce ultimele două nopți le petrecusem ascuns în fața casei lor, spionînd lumina în odaia Maitreyiei. A fost tot timpul întunerec.

Chabù a murit în aceeaşi zi.

XIV

Lunile pe care le-am petrecut în Himalaya, într-un bungalow dintre Almora şi Ranikhet, sunt prea triste şi prea senine pentru a le putea povesti, ca o urmare nefi¬rească la dragostea şi despărțirea mea de Maitreyi.

Am ajuns aici după ce am fugit rînd pe rînd din Delhi, Simla, Naini-Tal, unde întîlneam prea mulți oameni, şi mai ales prea mulți albi. Mă temeam de oameni, pentru că trebuia să le răspund la salut, să vorbesc lucruri fără nici o importanță, să-mi pierd timpul; şi, astfel, nu puteam rămîne atît de singur pe cît voiam eu. Singură¬tatea îmi era acum şi mîngîiere, şi hrană. Puțini moderni, cred, au cunoscut o solitudine mai aspră şi mai deznădăj¬duită ca mine. Din octombrie pînă în februarie n-am văzut decît un singur om: pe paznicul bungalow-ului. Numai el putea intra în camera

mea de lemn, numai cu el vorbeam, o dată sau de două ori pe zi, cînd îmi aducea mîncarea sau îmi schimba urciorul cu apă. Petre¬ceam tot timpul în pădure, căci vecinătățile Almorii cuprind cele mai frumoase păduri de pin pe care le are Himalaya, şi le cutreieram în lung şi în lat, reluînd necontenit acelaşi film interior al dragostei mele cu Maitreyi, închipuind fel de fel de întîmplări, unele mai fantastice decît altele, prin care noi doi ajungeam feri¬ciți, întîlnindu-ne într-o singurătate nepătrunsă de nimeni sau în acea cetate moartă de la Fatehpur-Sikhri, sau în vreo colibă părăsită diri junglă.

Asistam ziua întreagă la desfăşurarea aceluiaşi vis fantastic, care ne izola pe noi doi, pe mine şi pe Maitreyi, de cealaltă lume. Fapte de mult uitate îşi recăpătați pros-pețimea, şi închipuirea mea le împlinea, le adîncea, le lega între ele. Amănunte pe care atunci nu le luasem în seamă schimbau acum întregul cîmp al viziunii mele interioare. Oriunde mă duceam, o întîlneam pe ea, printre pini şi mesteceni, pe stînci, pe drumuri. Atît de mult trăiam cu povestea aceasta minunată, încît orice chemare din afară mă înspăimînta, aproape mă făcea să sufăr fizic. Ştiam că şi Maitreyi, acolo, în celula ei din

Bhowanipore, se gîndeşte tot atît de adînc la mine, la viața noastră împreună, şi comuniunea aceasta în închipuire ne lega parcă pe deasupra evenimentelor, ne lega în ciuda despărțirii şi a morții.

Cînd era lună, treceam prin pădure, pînă la pîrîul dini vale, şi întîrziam mult pe o stîncă, privind apa, strigînd: "Maitreyi! Maitreyi!" pînă ce oboseam şi îmi auzeam glasul tot mai stins, aproape o şoaptă. Atunci mă întor-ceam acasă, pe acelaşi drum, cu o împăcare nespusă în suflet, căci mi se părea că Maitreyi îmi ascultase che-marea, că vorbele mele au fost purtate de apă şi de vînt pînă la ea. Nu ştiu dacă viețuiam sau nu real, în atîtea luni de complectă solitudine, dar aceasta era singura mea putință de supraviețuire. Nu mai eram de mult tînărul vînjos şi optimist, ştiind ce vrea şi ce poate, euro¬peanul îndrăgostit de tehnică şi pionierat, care debarcase cîndva în India ca s-o civilizeze. Totul mi se părea zadar-nic, fără sens. Totul, în afară de acele cîteva luni ale dragostei şi nenorocirii mele. Căci nu sufeream numai pentru că mă despărțisem de Maitreyi, sufeream şi pen-tru crima săvîrşită față de un binefăcător al meu, față de o mamă nemaiîntîlnită, față

de viața micuței Chabù, pe care, fără îndoială, eu o îndreptasem către moarte. Toate certitudinile acestea mă împiedecau să respir în voie Trebuia să le adorm, să le narcotizez printr-un vis tot mai puternic, în care nu exista nici moarte, nici păcat, nici despărțire.

Reciteam mereu jurnalul, dar niciodată nu aveam curajul să mă apropii de 18 septembrie. De altfel, ziua aceea era oarecum înmormîntată pentru mine. Într-un plic gros, sigilasem cîteva bilete de ale Maitreyiei, scrisorile inginerului, aceea a lui Chabù, ramura de oleandru, un ac de cap, cîteva bucăți de hîrtie cu însemnări de mîna Maitreyiei (multe din ele de pe vremea lecțiilor de franceză), într-un cuvînt, toate urmele acelui episod definitiv al tinereții mele. (Plicul l-am deschis zilele! trecute, cînd am scris ultimele capitole. Cîte lucruri deprimante aş putea spune eu despre relicve şi amin¬tiri!...) Îmi plăcea, mai cu seamă, să recitesc prelimi¬nariile dragostei mele, să-mi bat joc de naivitatea mea, de infatuarea mea sentimentală, care mă făcuse să trăiesc atîta vreme o iluzie.

Nu primeam, nici nu scriam scrisori. O dată sau de două ori pe lună, paznicul bungalow-ului se ducea la

Naini-Tal pentru anumite provizii, pe care nu le putea găsi în satele din vale, şi atunci trimiteam şi eu cîteva rînduri la bancă, pentru bani, sau o telegramă lui Harold, ca să ştie că trăiesc încă. Prin apropierea Crăciunului, am avut o surpriză care mi-a descoperit cît de mult sunt însă legat de trecutul meu şi cît de primejdioasă ar fi o întoarcere la Calcutta. Khokha, interesîndu-se la bancă, a aflat de adresa mea la Naini-Tal (poste-restante) şi mi-a scris. Cînd mi-am văzut numele pe plicul adus de paz¬nic, parcă nu-mi venea a crede că-mi este adresat mie. Mi se părea că acel Allan nu mai există de mult, că îl lăsasem undeva în urmă. Am tras zăvorul la uşă şi am cetit scrisoarea lui Khokha, palpitînd, parcă m-aş fi aflat deodată în fața lui Sen sau a Maitreyiei, sau a d-nei Sen. Îmi scria că familia petrecuse o lună la Mid-napur, de unde chiar Maitreyi îmi trimitea cîteva rîn¬duri scrise pe petece de jurnale, pe afişe din gară, alături de flori umile de cîmp, culese probabil în plimbările ei sub pază pe la marginea satului. Am înțeles că Maitreyi suferise prea mult ca să mai păstreze imaginea mea ome¬nească, reală, carnală. Ea îşi crease acum im alt Allan, o întreagă mitologie,

superbă şi inaccesibilă, pe care o nutrea necontenit, ca s-o ridice cît mai sus, în plin ireal. Îmi scria: "Cum te-aş putea eu pierde pe tine, cînd tu eşti soarele meu, cînd razele tale mă încălzesc pe drumul acesta de țară? Cum să uit eu soarele?" Pe o altă hîrtie mă numea "soare, aer, flori!". "Nu te sărut eu acum, o dată cu buchetul pe care îl strîng la piept?" Sau "Nopțile, tu vii la mine, cum veneam eu altădată, în camera noastră de dragoste din Bhowanipore. Dar eu veneam ca o femeie, căci mă făcuseşi femeie; pe cînd tu vii acum ca un zeu din aur şi din pietre scumpe, şi te ador, căci tu eşti mai mult decît dragostea mea, tu eşti soarele meu, viața mea!"

M-am gîndit, atunci, cît de ciudată este retragerea aceasta a ei în mitologie, cît de dureroasă pentru mine această abstractizare continuă a mea, făcut din om zeu, din amant soare. Eu descoperisem visul, dar un vis în care întîlneam pe aceeaşi Maitreyi din Bhowanipore şi o strîngeam tot atît de bărbăteşte în brațe. Visul meu, cît de fan¬tastic ar fi fost, continua aceeaşi viață dusă împreună şi aceeaşi dragoste, desăvîrşind-o, împlinind-o. Dar mitolo¬gia ei raă transformase de mult în imaginație, în idee, şi nu mă regăseam, aşa cum aş fi

vrut, cu scăderile şi patimile mele, în "soarele" ei, în "florile" ei.

Am cetit scrisoarea cu o uşoară strîngere de inimă. De ce se depărta Maitreyi de mine? De ce mă implora s-o uit, ca s-o întîlnesc într-o viață viitoare? Ce-mi păsa mie de viața viitoare şi de toți zeii ei?...

Eram însetat de concret, de viața nemijlocită, de pre¬zență. Pe mine mă chinuia tocmai amintirea ei carnală, tocmai ceea ce era viu şi imediat, şi neînlocuibil în făptura ei, şi pe această Maitreyi, de suflet şi carne, o doream, pe ea o întîlneam în filmul meu de toate zilele. Nu voiam cu nici un preț să dispar, în dragostea ei, înlocuit fiind de o idee, de un mit. Nu voiam să mă consolez, cu o dragoste eternă şi cerească; dragostea mea cerea împlinire, viețuire pe pămînt, nu pereche îngerească...

Khokha îmi dedea şi alte veşti: operația inginerului nu reuşise prea bine, şi concediul i se prelungea cu încă şase luni. D-na Sen a albit, fața îi e acum ca de sfîntă. Maitreyi a slăbit înspăimîntător şi refuză cu încăpățînare orice propunere în căsătorie. De cînd s-a întors din Midnapur, întreabă mereu de mine la telefon, în Royd

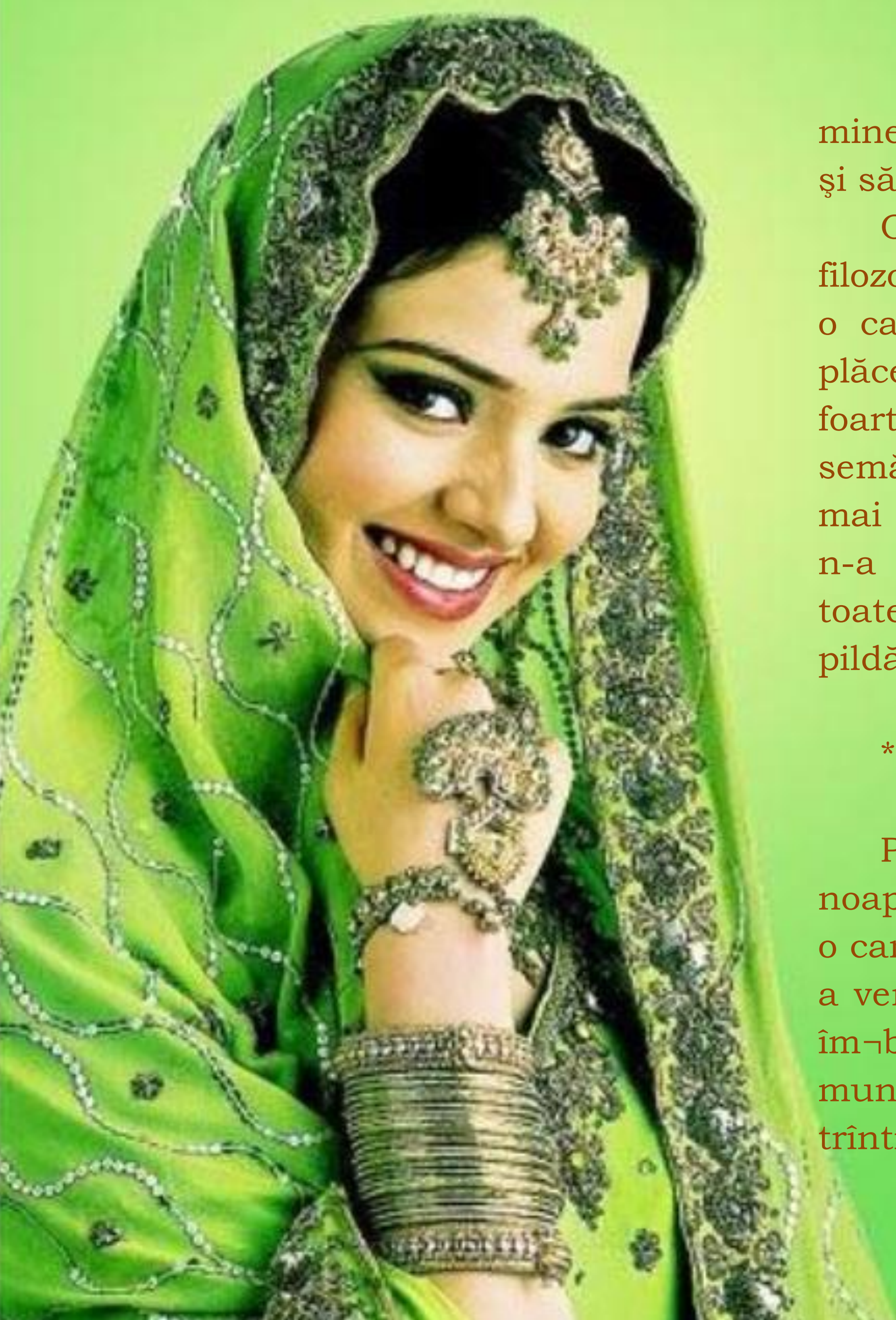

Lane, şi crede că e mințită, că eu mă aflu din nou în Calcutta, dar nu vreau s-o văd. A fost o dată, el Khokha, la gazda mea, şi d-na Ribeiro se plîngea că nu mai ştie nimic de mine, că a fost vorba să mă duc pentru două-trei săptămîni, şi iată, sunt trei luni de cînd nu mai dau nici un semn de viața, în afară de telegramele către Harold. Pe Mantu, inginerul l-a dat afară din casă, pentru că fusese obraznic cu d-na Sen, iar acum bietul băiat o duce foarte prost, căci trebuie să-şi plătească datoriile făcute cu nunta şi trăieşte despărțit de Lilu, ea la părinți, iar el într-un cămin studențesc, unde mănîncă numai pîine cu ceai, ca să-şi achite mai repede datoriile şi să poată fi iarăşi la un loc cu Lilu.

Khokha termina scrisoarea întrebîndu-mă cînd am de gînd să mă întorc şi implorîndu-mă să nu-mi ratez cariera, nici să-mi spulber tinerețea pentru un simplu episod de dragoste. Toți oamenii trebuie să treacă prin asemenea încercări. Şi ei trebuie să iasă mai întăriți, mai puternici, nu să se retragă în fundul munților. Aceasta nu este o soluție, încheia Khokha. Aşadar, cînd mă întorc?

Aceasta mă întrebam şi eu. Nu mă puteam împăca cu gîndul unei noi viețuiri în Calcutta. De altfel, nici nu ştiam ce voi mai putea face acolo, căci de lucru nu mai aveam, certificate nu obținusem şi, la birou, ca să le cer, îmi era peste putință să mă duc. Aveam destui bani strînşi ca să pot trăi retras încă vreun an. Dar după aceea? O voi lua iar de la capăt, voi pleca mai departe, spre Java, de pildă, şi acolo voi avea curajul să încep o viață nouă... Gîndurile acestea însă erau simple gînduri. Căci nu mă puteam în¬chipui despărțit de India şi nu mă puteam închipui aşezîn-du-mă din nou la lucru. Orice activitate, orice ambiție, orice țel mi se păreau atît de Eadarnice, încît simpla lor amintire mă întrista de moarte. Stăm pe veranda bungalow-ului, cînd nu mai era nici un vizitator, şi priveam pădurile de pin, întrebîndu-mă: poate fi altceva mai bun? Poate altceva avea mai mult sens decît această pădure, de nimeni întrebată de ce creşte şi pentru cine îşi dez¬văluie neîntîlnita ei frumusețe? Aş vrea să fiu o butu¬rugă, plutind alene, senină, beată, pe apele Gangelui. Să nu mai simt nimic, să nu-mi mai amintesc de nimic. Oare nu poate fi un sens al existenții această întoarcere la

mineral, la cristal, de pildă? Să fii un cristal, să tră¬iești și să împărți lumina ca un cristal...

O sumă de întrebări stupide, fără nici o legătură cu filozofia, îmi treceau atunci prin cap. Nu-mi luasem nici o carte cu mine și gîndeam, la întîmplare, tot ce-mi plăcea, tot ce mă consola. Tăcînd întruna, vorbeam foarte mult cu oameni pe care îi închipuiam eu, toți semănînd eu mine, dar mult mai profunzi, mai bărbați, mai liberi. Tînjeam după libertate cum niciodată cred că n-a tînjit un prizonier. Mă simțeam atît de legat din toate părțile. Aveam zone interzise în mintea mea; de pildă, zona de dincoace și de dincolo de 13 septembrie...

***

Pe la începutul lui februarie a sosit, în plin miez de noapte, o necunoscută, care a deșteptat paznicul, cerînd o cameră, dar într-o limbă atît de neînțeleasă, încît omul a venit la mine să-l descurc. Am ieșit cu pelerina aceea îm¬blănită, himalayană, care îmi dă un aspect de muntean mongol. Pe un chaise-longue din verandă se trîntise, istovită, o femeie, din care n-am văzut la

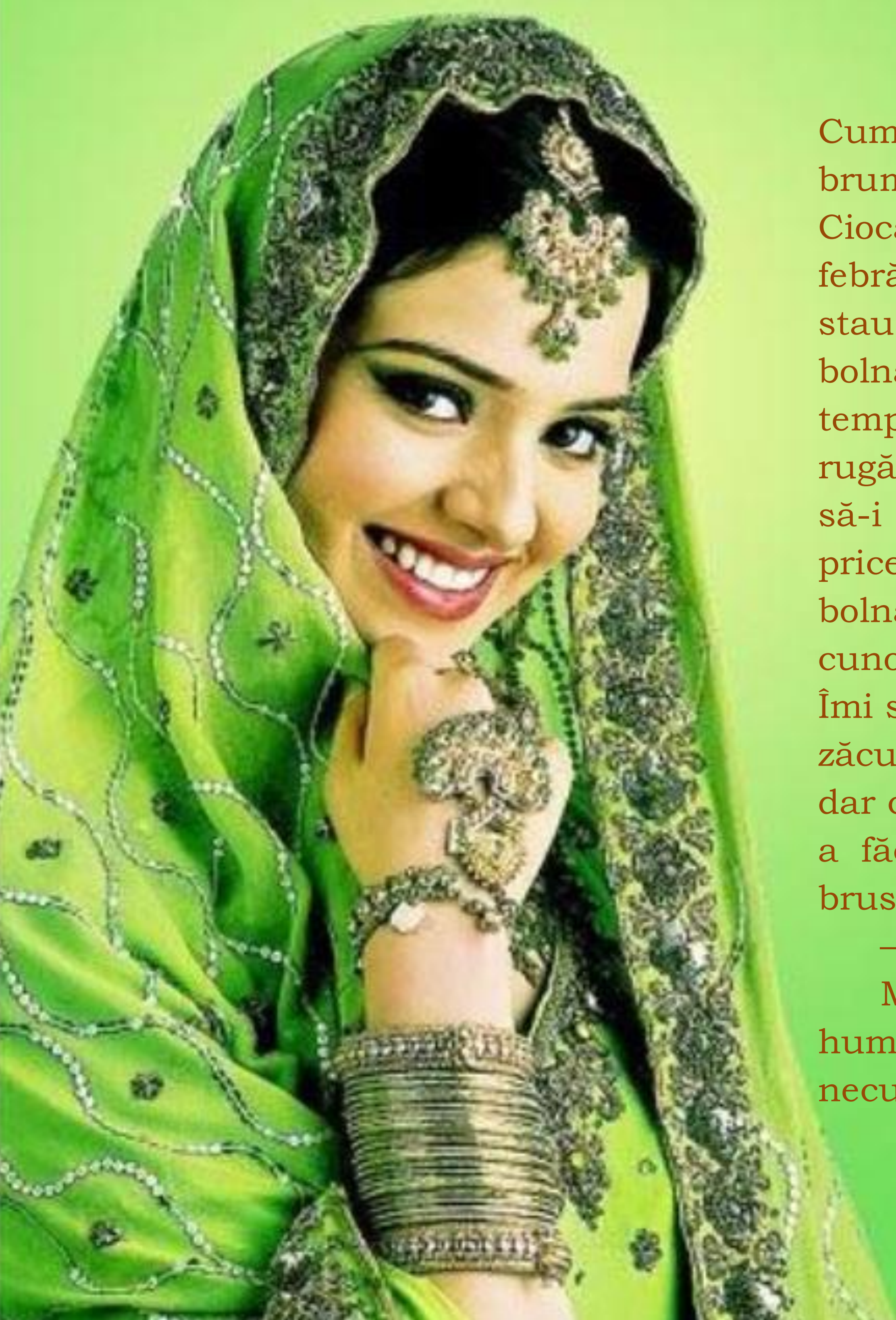

început decît părul bălai şi mîinile puțin prea mari, cu care îşi ținea strîns pe trup un trench-coat mizer. Nu ştia decît cîteva cuvinte în hindusthană, şi i s-a luminat toată fața de bucurie cînd a dat cu ochii de mine. Respira agitată. În curte, un băiețaş cu bagajele. Veniseră pe jos din Ranikhet, pierzînd de mai multe ori cărarea şi trebuind să treacă prin pîrîu ca să urce spre bungalow. Îmi spusese toate acestea palpitînd, căci, după cîte am înțeles, avu¬sese vreo aventură neplăcută în Ranikhet şi plecase după căderea serii. Se numea Jenia Isaac, din Capetown, Africa de Sud, şi se afla de cîteva luni în India, cutreierînd Himalaya în căutarea unei mînăstiri care s-o pri¬mească, îmi făcu de la început impresia unei exaltate reci, lucide, exaltată mai mult din dezamăgire decît din sete pentru un altfel de adevăr. Cînd paznicul aprinse felinarul cel mare, am privit-o mai de aproape; destul de tînără, fără expresie; fața rotundă, ochii albaştri, glas de fetiță, contrastînd cu trupul ei bine legat, înalt, puter¬nic, cu brațe vînjoase şi piept larg. Era îmbrăcată ciu¬dat, într-o toaletă de voiaj prin colonii, adaptată foarte curios la un drum de munte. Era atît de înghețată, încît paznicul a trebuit să

facă ceai mult, şi l-a sorbit lacomă, vorbind mereu, întrebînd, suspectîndu-mă. Mă plictisea oarecum această vizitatoare inoportună, dar m-am liniş¬tit aflînd că peste două zile cel mai tîrziu pleacă spre Maikhali, voind să ajungă la Bhadrinath. Pînă la Bhadrinath e un drum bun, de treizeci de zile. Am zîmbit ascultînd-o, căci crestele erau acum cu desăvîrşire înghe¬țate, cărările acoperite cu zăpadă, şi apoi, drumul către Bhadrinath nu trece pe la Maikhali, ci prin Hardwar. I-am dat toate lămuririle, sfătuind-o să se ducă la Kotwara, de unde ar putea lua trenul pînă la Hardwar. M-a întrebat dacă eu plec undeva, dacă am să stau mult aici. Îmi repugnă orice încercare de a pătrunde în sufletul meu, de a-mi cunoaşte prezentul, de a-mi ghici trecutul. I-am răspuns scurt şi aspru că nu ştiu ce ara să fac, dar deocamdată am să rămîn aici, pentru că acesta e un bungalow puțin cercetat de drumeți, şi îmi prieşte de minune aerul pădurilor de pini...

A doua zi am plecat în zori, după obiceiul meu. Am oco¬lit muntele, mi-am luat baia sub stîncă, am mîncat turtele cu miere şi m-am întors noaptea. Paznicul îmi spuse că memsahib e bolnavă şi că a întrebat de mine.

Cum o fi ghicit el asta? mă amuz eu, gîndindu-mă la bruma de hindusthană pe care o ştia Jenia Isaac. Ciocănesc la uşă, şi îmi răspunde un glas schimbat de febră. Asta m-a necăjit puțin, căci ideea că va trebui să stau mereu în preajma unei bolnave, şi încă a unei bolnave albe, îmi era insuportabilă. Am găsit-o cu temperatură, tremurînd, dar destul de inimoasă. Mă rugă să scriu o listă de cuvinte hindusthane uzuale şi să-i prepar o ceaşcă de cacao, căci paznicul nu se pricepe. Nu era deloc impre¬sionată de faptul că se afla bolnavă aici, în creierul munților, singură, fără să cunoască limba şi fără să nădăjduiască vreun ajutor. Îmi spune că suferă de febră de vreo trei săptămâni, că a zăcut pe moarte în casa unui bhutanez de lîngă Almora, dar că nu îi e teamă. Am întrebat-o aşa, într-o doară, ce-a făcut-o să vină In India, şi ea roşeşte puțin; apoi, brusc:

— Vreau să găsesc absolutul!...

Mă ispiteşte un rîs năprasnic. Simțul acesta al humo¬rului, reînviat deodată în fața răspunsului necunoscu¬tei, mă întristează şi mă neliniştește.

Credeam că nici o emoție şi nici un ridicul nu mă mai poate impresiona.

Credeam că am ajuns nesimțitor, şi proporțiile sau nuan¬țele nu mai îmi pot stimula atenția; treceam pe lîngă ele cum ai trece pe lîngă o piatră. Dar seriozitatea Jeniei, cînd a spus "absolutul", m-a deşteptat deodată la o lume de farsă şi inepție, de păcăleală şi somn, de ridicul şi dramă. Lumea în care viețuisem şi eu atîta vreme...

Cu multă greutate am izbutit să schimb vorba, întrebînd-o ce crede despre Gandhi şi despre mişcarea națio¬nalistă indiană. E un lucru pe care îl fac întotdeauna cînd vreau să țin departe pe un om oarecare. Jenia îmi mărturiseşte că, deşi supusă engleză, aparține unei fami¬lii de evrei finlandezi, stabiliți pe la sfîrşitul secolului trecut în sudul Africei, că nu poate suferi ipocrizia albi¬lor, că a venit aici hotărîtă să uite tot şi să intre într-un ashram, să caute adevărul, viața, nemurirea. O ascult, fără nici o schimbare a feței, îi ascult toate superstițiile culese despre India fachirică şi mistică, toate inepțiile din cărțile lui Kamacharaka, toată pseudocultura care circulă prin oraşele anglo-

saxone. Simt că a rămas multă vreme singură şi că ar vrea să-mi spună tot, feri¬cită că a găsit un om care s-o asculte şi "s-o înțeleagă". Nu mai conteneşte cu confesiunile, îmi spune deodată că are încă patru surori, că era celistă la orchestra muni¬cipală din Capetown, că a dat concerte în Johannesburg, că avea 40 de lire sterline pe lună, dar nu se împăca cu familia ("burghezi care vroiau s-o mărite!") şi atunci s-a retras la o fermă din apropiere, unde se ducea în fiecare noapte, după concert, cu un hahy-oar, pe care şi l-a cumpărat numai din economiile ei...

Ar fi continuat cu mărturisirile, dacă nu m-aş fi scu¬zat că e prea tîrziu ca să mai pot întîrzia în odaia ei şi, după ce am întrebat-o dacă mai doreşte ceva, m-am retras strîngîndu-i foarte sobru mîna şi urîndu-i grab¬nică însănătoşire.

M-am gîndit multă vreme, în acea noapte, la iluzia acestui "absolut" pe care îl căuta biata muzicantă şi am simțit o imensă milă reflectînd că şi-a părăsit un cămin şi o libertate în civilizație, numai pentru că cetise cărțile acelui farseur englez cu pseudonimul de Ramacharaka.

(Am aflat mai tîrziu că însăşi lectura acestor cărţi — "care i-au revelat o altă lume dincolo de sim¬ţuri" — fusese plină de peripeţii şi de mistere. O dată visase numele unei librării pe care nu o cunoştea; chiar a doua zi, automobilul ei a avut un accident pe una din străzile puţin populate, şi cînd a ridicat ochii, a văzut că se află în faţa librăriei din vis! A intrat şi a găsit într-un raft o sumă de cărţi de teozofie, ocul¬tism şi yoga; dar a cumpărat numai cărţile lui Ramacharaka, prin care a avut "revelaţia Indiei".)

Două zile n-am putu să-mi fac plimbările mele lungi, n-am putu visa şi medita cum obişnui am de atîtea luni, pentru că Jenia era încă bolnavă şi avea nevoie de mine aproape la fiecare ceas. Simţise şi ea, în cele din urmă, că mă cam plictiseşte puţin, dar era atît de singură şi atît de nenorocită, încît îşi călca peste orgoliul şi trimi¬tea mereu să mă cheme, născocind pretexte. În acele ceasuri de tovărăşie îşi continua confesiunile, ca şi cum i-ar fi fost peste putinţă să comunice sufleteşte cu mine înainte de a-mi spune întreaga ei viaţă şi a-mi lumina toate ascunzişurile sufletului ei, pe care îl voia divers de al celorlalţi moderni, cînd, ca şi oricare altul,

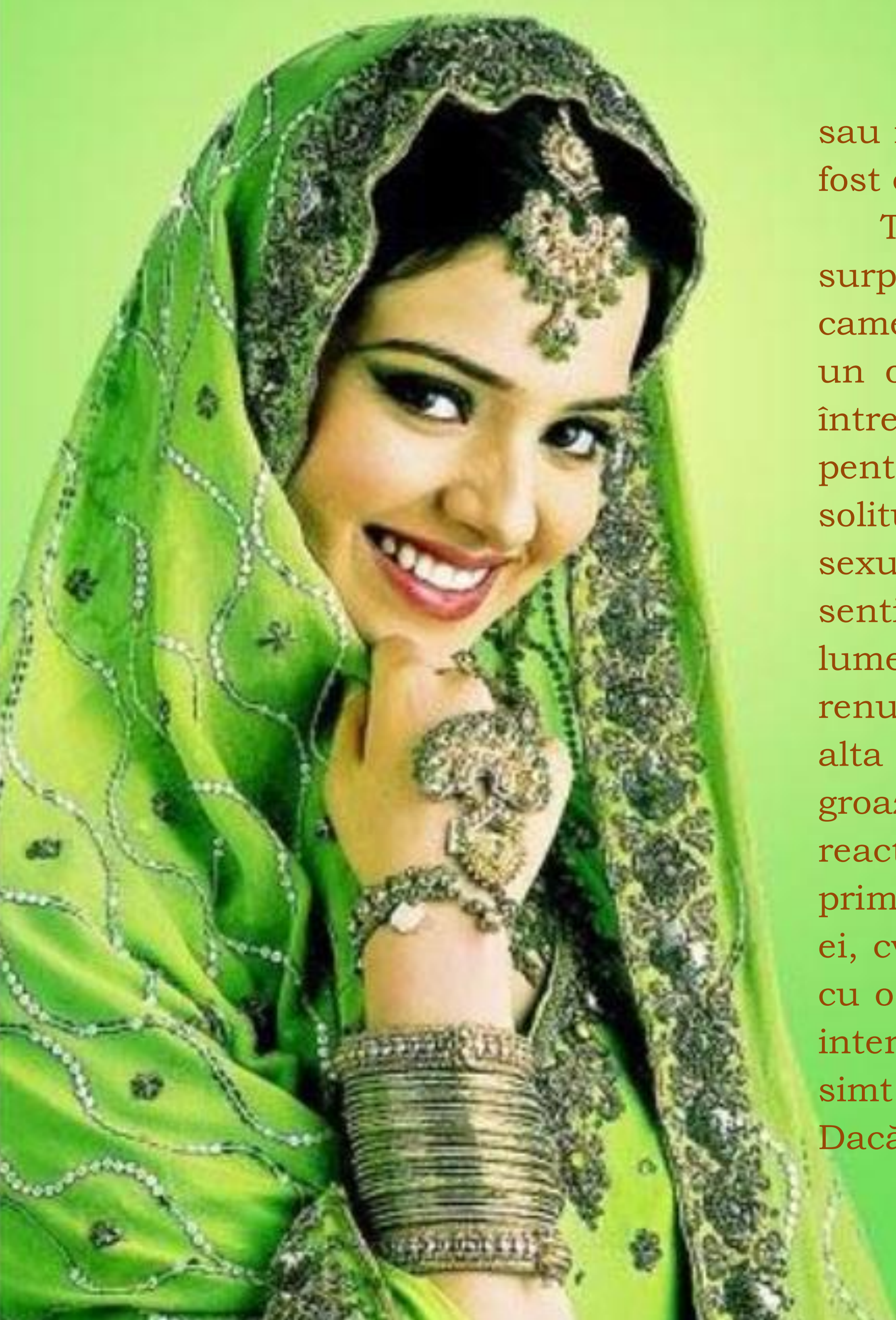

trăia şi ea un permanent bovarism, nutrindu-se cu idei maxime şi adevăruri cu majusculă. Jenia mi-a destăinuit astfel întregul ei dezgust de lume, de societate, de familie şi de dragoste, de nesfîrşitele ei suferințe, pînă ce şi-a regăsit libertatea, renunțînd la totul. Numai despărțirea de muzică, de artă, a fost mai grea. Despre dragoste avea o părere prea rudimentară ca să-i dea de gîndit. Nu se îndrăgostise niciodată, şi cel pe care crezuse un timp că l-a iubit s-a logodit cu alta. Atunci a înțeles că numai i s-a părut că iubeşte. Ar fi vrut mult să cunoască expe¬riența dragostei complecte înainte de a renunța la viața aceasta efemeră, pentru a căuta absolutul. Deci, înainte cu două săptămîni de a părăsi Africa, s-a dat unui camarad, un neamț simpatic, excelent dansator, care o curtase cînd va şi care n-a vrut s-o creadă cînd i-a spus că era fecioară. Prietenul acela, brutal sau neîndemînatec, o făcuse să se dezguste definitiv de apropierea car¬nală a bărbaților. Era chiar încîntată că viața pe care şi-o pregătea o va împiedeca să iubească şi să fie iubită. Ajunsese să creadă că orice bărbat e o brută, un porc sau un imbecil," şi că singurii masculi care merită vreo considerație sunt cei care

renunță la "plăcerile" lumii, adică sihaştrii, filozofii, misticii. În capul Jeniei se băteau o sumă de idei inconsistente, alături de dezamăgiri sentimentale şi superstiții femeieşti (cultul "omului superior", al "omului singur", izolarea, aventura, renun¬țarea.) Aproape că mă îngrozeam ascultînd-o, căci, de cînd mă retrăsesem aici, ajunsesem să gîndesc un lucru pînă la capăt, să cercetez o idee în toate implicațiile ei, şi mă făcea fără voie să sufăr substanța hibridă şi incon¬gruentă a conştiinței acestei tinere fete în căutare de absolut.

De cite ori mă întorceam în odaia mea, însemnam în jurnal judecăți şi impresii, căci mi se părea că prezența Jeniei este mai mult decît o întîmplare oarecare; este însuşi contactul meu cu o lume şi o gîndire din mijlocul cărora mă smulsesem cîndva. O săptămînă de la venire, în care timp Jenia avusese timp să se vindece şi să se întremeze, dar încă nu plecase, îmi schimbasem complect atitudinea față de ea. De unde la început mă plictisea şi mă irita, acum mă interesa ca un spectacol, ca o verifi¬care. Cea dintîi verificare am făcut-o cu privire la lumea noastră albă, europeană, pe care o părăsisem şi în care trebuia să mă întorc, mai curînd

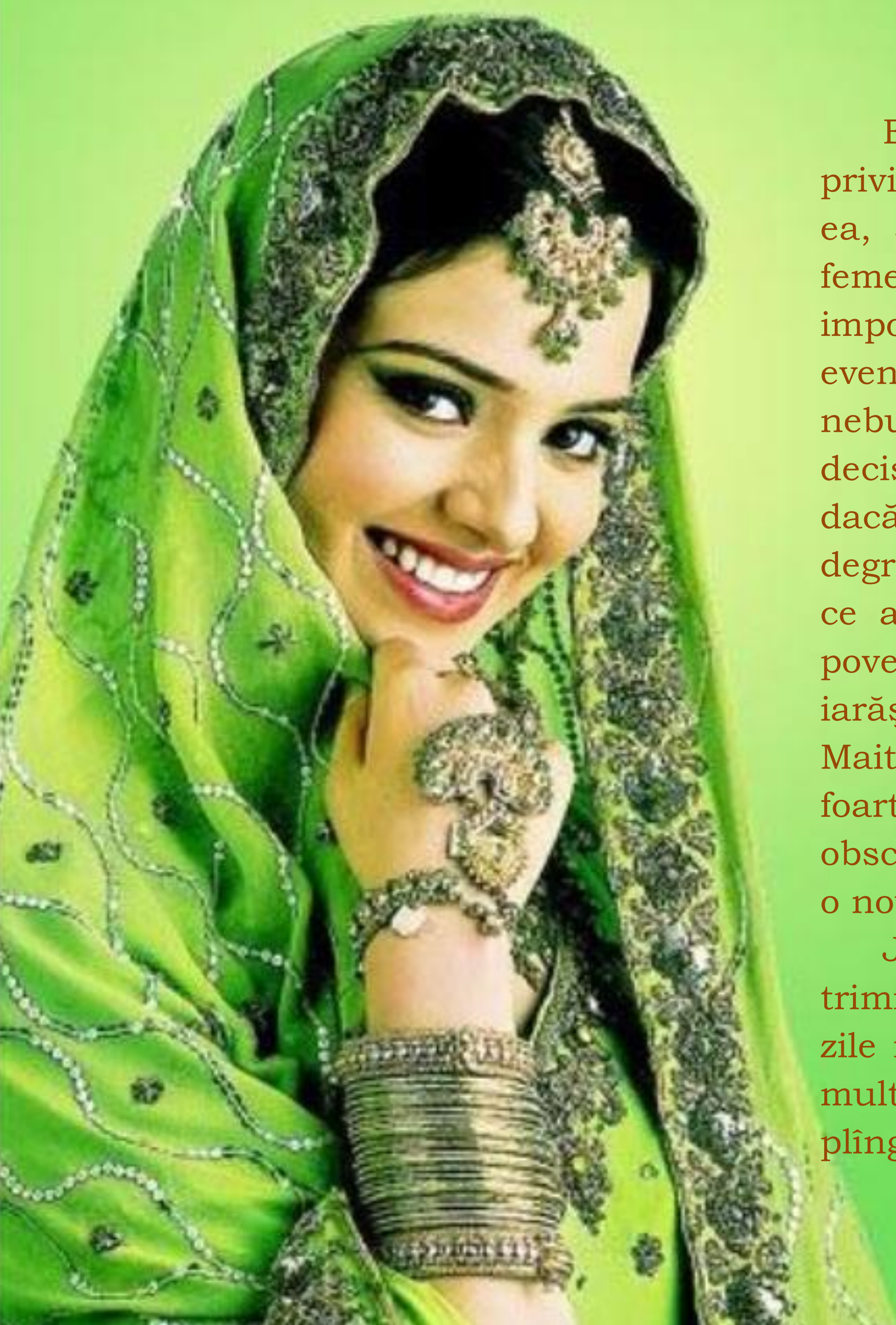

sau mai tîrziu. A doua verificare, şi mult mai serioasă, a fost cu privire la însăşi viața şi tinerețea mea.

Trebuie să spun că aproape m-am înspăimîntat cînd, surprinzînd o dată pe Jenia pe jumătate goală în cameră, n-am avut nici o tresărire şi am privit-o ca pe un obiect oarecare. Am gîndit mult în noaptea aceea, întrebîndu-mă dacă nu cumva dragostea mea prea mare pentru Maitreyi şi şocul atît de aspru al despărțirii, şi solitudi¬nea n-au contribuit să mă neutralizeze sexualiceşte, n-au făcut din mine un neputincios sentimental şi fricos; dacă nu cumva trăiesc departe de lume, pentru că nu o pot înfrunta, şi m-am hotărît să renunț la dragoste şi la femeie, pentru că nici una, nici alta nu mai mă pot ispiti. Am trecut ceasuri de cumplită groază, gîndindu-mă că s-ar putea să fiu o simplă epavă, reacționînd automat şi păstrînd toată viața semnul primei înfrîngeri. Recunosc, lumea — cu femeile şi iluziile ei, cvi realitățile şi luptele ei — nu mai mă interesa. Dar cu o nestăvilită sete voiam să ştiu dacă m-ar mai putea interesa toate acestea. Nu cumva eu mă retrag şi mă simt dezgustat numai pentru că trebuie să fac astfel? Dacă eu nu mai sunt liber să aleg?

Priveam iarăşi pe Jenia, şi nu simţeam faţă de ea nici o turburare, nici un gînd pătimaş, nici o libertate men¬tală, şi atunci încercam s-o iscodesc, s-o silesc să fie feminină, aşa cum, fără îndoială, fusese înainte de a pleca din Capetown; gîndeam că poate astfel va izbuti să mă tenteze. Şi dacă ea mi-ar fi dovedit că omul din mine nu murise, că eu am rămas acelaşi, cu păcatele, cu mici¬mile, cu patimile mele, atunci m-aş fi putut retrage din lume, aş fi fost liber să-mi aleg drumul pe care mi-l hotărîsem, aş fi fost liber să fac orice, tocmai pentru că puteam face contrariul. E adevărat că Jenia se arăta cîteodată foarte feminină faţă de mine. De unde, de obicei, îmi ţinea discursuri asupra teozofiei şi "secretelor din centrul Tibetului" (căci avea o sumă de mituri în care credea orbeşte), vorbind cu ochii pe jumătate închişi, cu un glas puţin voalat, misterios, cîteodată, dimpotrivă, rîdea mult, îmi servea foarte drăgălaş o ceaşcă cu cioco¬lată, se pudra (renunţase la pudră şi rouge de cum ajun¬sese la Himalaya) şi tot încerca să mă facă să-i spun cum am ajuns eu în singurătate şi care este tîlcul inelu¬lui cu piatră neagră pe care îl port.

Este ciudat cît de mult mă gîndeam la Maitreyi privind şi vorbind cu Jenia. O aveam mereu în minte, pe ea, singura, şi adesea, închipuindu-mă îmbrățişînd o femeie oarecare, pe Jenia, de pildă, mă nedumiream de imposibilitatea acestei imagini, de irealitatea oricărei eventualități amoroase. Hotărît, o iubeam atît de nebu¬neşte pe Maitreyi şi amintirea ei îmi anula atît de decisiv orice prezență streină, încît mă întrebam chiar dacă trăi¬rea aceasta într-un trecut viu nu e degradantă. Mă surprindeam, întrebîndu-mă cu spaimă ce am să fac eu tot restul vieții, dacă nu voi repeta povestea lui Abelard şi a Heloisei. Aş fi vrut să mă simt iarăşi liber, să-mi veri¬fic libertatea, ca s-o pot iubi pe Maitreyi fără teamă că mă retrag din fața vieții. Mi-este foarte greu să lămuresc aici toate acele sentimente obscure care m-au îndemnat atunci la o descătuşare, la o nouă experiență. Poate nici eu nu le înțeleg. Poate.

Jenia îşi hotărîse plecarea într-o luni dimineața şi trimisese chiar vorbă la Ranikhet pentru hamal. Cu trei zile mai înainte devenise foarte insinuantă, profitînd de multe vorbe inocente ale mele ca să rîdă cu înțeles, plîngîndu-se că renunță la o viață pe care nu o

cunoaşte, că n-ar vrea decît o singură experiență, căci nimic nu merită să fie repetat în dragoste etc. Pe mine mă desfătau de minune toate aceste reveniri la feminitate. Şi pentru că sîmbălă seara a fost o lună minunată, şi pentru că aveam poftă să vorbesc, să înțeleg ce se întîmplă cu mine, de ce tac atît şi de ce mă ascund, am rămas amîndoi pe verandă şi i-am povestit de-a fir-a-păr povestea Mai¬treyiei.

Aproape de miezul nopții s-a făcut frig afară, şi am intrat în camera ei să termin povestea şi să bem o ceaşcă cu ceai. Cînd i-am spus totul şi i-am rezumat scrisoarea lui Khokha, şi i-am mărturisit hotărîrea mea de-a e uita pentru a nu o face să sufere (nu înțelegeam ce poale însemna aceasta, dar era o frază care suna frumos, şi i-am spus-o; mai ales că, surprinzător pentru sinceri¬tatea mea de cele mai multe ori stupidă, în seara aceea jucasem chiar puțin teatru), Jenia a rămas tristă, tăcută, cu o lacrimă la colțul genelor. Am întrebat-o, într-o doară, de ce plînge. N-a răspuns. M-am apropiat de ea, i-am luat mlinile, am întrebat-o din nou, i-am strîns brațul. Tăcea întruna. Și atunci mi-am apropiat fața mai mult, răsu¬flarea mea aproape de gura ei,

întrebînd-o tot mai încet, mai insinuant. A oftat o dată lung, a închis ochii şi şi-a încolăcit brațele de umerii mei, sărutîndu-mă pe buze, muşcător, sălbatec. Am avut o ciudată bucurie cînd m-am dus să zăvoresc uşa.

***

S-ar părea că cele ce-am scris în ultimele pagini nu mair interesează povestea Maitreyiei. Şi totuşi, nu e decît o continuare a ei. La Maitreyi m-am gîndit îmbrățişînd acel trup bălan şi robust de evreică finlandeză; pe Maitreyi o căutam în sărutare, de ea voiam să mă dezbar, pe ea voiam s-o uit. O căutam şi o izgoneam. Cerşeam un singur amănunt care să mi-o amintească; si în acelaşi timp ştiam că m-ar fi zguduit şi m-ar fi dezgustat să-l aflu, undeva, de-a lungul trupului ăsta alb, peste care dragostea trecuse fără să se oprească.

...Voiam s-o uit cu adevărat sau voiam să-mi dove¬desc că numai pe ea ara iubit-o şi că orice altă dragoste ar fi zadarnică? Nu ştiam dacă este o simplă verificare sau cea dintîi fugă. cea dintîi haltă în noroi.

Nu-mi venea a crede că s-ar putea uita vreodată asemenea lucruri. Nu puteam crede că sunt şi eu asemena celor¬lalte mii de muritori nefericiți, care iubesc şi uită, şi mor fără să socotească nimic etern, nimic definitiv. Numai cu cîteva săptămîni mai înainte mă simțeam atit de legat şi atît de sigur în iubirea mea pentru Maitreyi. Să fie, oare, viața toată o asemenea farsă?...

Îmi puneam astfel de întrebări stupide, pentru că îmi era teamă să constat imensa tărie a dragostei pentru Maitreyi. Fără îndoială că îmbrățişările Jeniei m-au dez¬gustat profund. De acum sunt sigur că va trece mult timp pînă ce voi mai avea din nou curajul să mă apropii de femeie, şi aceasta numai dacă împrejurările se vor schimba. Pe Maitreyi o iubesc, numai pe ea! Şi scrîşneam din dinți, născocind tot felul de mîngîieri care o ucideau pe nevinovata Jenie, dar pe mine mă întărîtau şi mai mult, căci nu izbuteau să mă abrutizeze pe cît aş fi voit, nu izbuteau să şteargă din memoria vie a simțurilor mele pe cealaltă, pe singura, pe Maitreyi.

Am întrebat:

— De ce mi-ai căzut în brațe atunci?

— Aş fi vrut să mă iubeşti şi pe mine ca pe Maitreyi, mi-a spus, privindu-mă cu ochii ei albaştri, inexpresivi.

Am rămas mut. E cu putință atîta sete de amăgire, atîta dor de dragoste?

— Îmi povesteai cum o iubeai pe Maitreyi, şi eu mă gîndeam la mine, cît de singură şi nefericită am fost, şi mi-a venit să plîng...

Cred că a înțeles că niciodată nu o voi putea iubi; nici măcar trupeşte. Am plecat în zori din odaia ei, extenuat, inuman de lucid, şi ea a rămas pe patul răvăşit de spasmul tuturor încercărilor de a o uita pe Maitreyi.

...Am condus-o, luni, pînă la pîrîul ce străbate pădu¬rea cu pini. De ce mi-a scos-o Dumnezeu înainte? Jenia Isaac, ne vom mai întîlni noi vreodată?

***

Am rămas iarăşi singur; dezgustat, năuc, încercînd să înțeleg ce are să se întîmple cu mine, încereînd să mii întorc iar în dulcele meu somn alături de Maitreyi. Nu voi izbuti niciodată să scriu tot ce mi-a trecut atunci

prin minte, în lungile săptămîni ce au urmat plecării Jeniei. Îmi amintesc vag de insomniile mele, de zădărnicia zilelor.

Şi parcă totul a trecut într-o singură clipă, deşteptîndu-mă o dată dimineața ceva mai devreme, privind surprins soarele drept în față, lumina, verdeața. Scă-pasem de ceva greu, de ceva ucigător. Îmi venea să cînt, să alerg. Nu ştiu cum s-a întâmplat aceasta. Se cobo-rîse ceva în mine, mă năpădise ceva.

Şi atunci m-am întors.

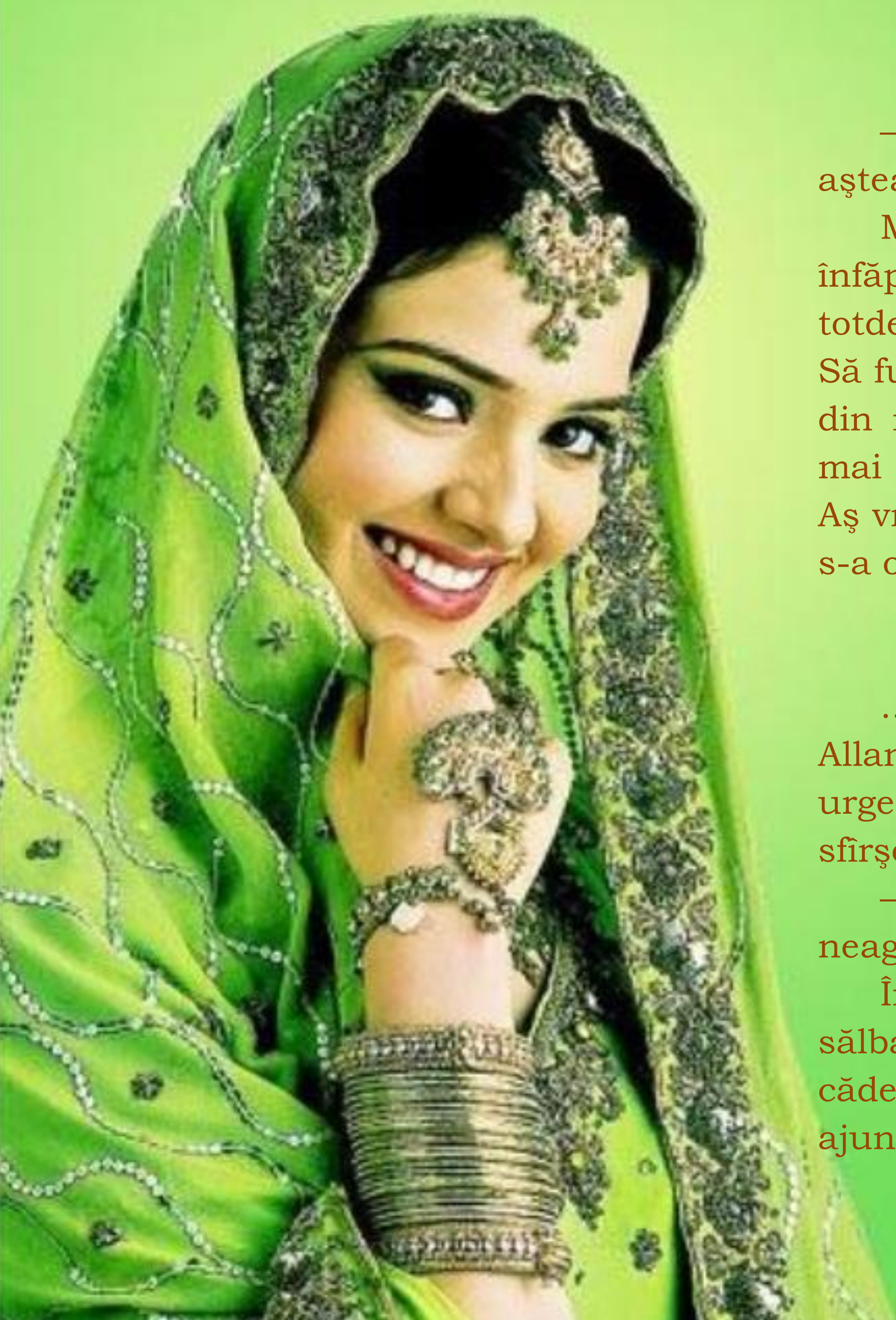
XV

Caut ziua întreagă de lucru la birourile de pe chei. Promisiunea lui B. că îmi va găsi un post de traducător din franțuzeşte, la consulat, nu se realizează. Mai am vreo sută de rupii, deşi multă lume îmi datorează aici bani. Harold se poartă foarte urît. I-am cerut să împartă

camera cu mine, căci de la 15 ale lunii sunt nevoit să mă mut, şi refuză pe un motiv stupid: că nu mai sunt creş¬tin! Că nu poate dormi cu un idolatru! Adevărul este că ştie de acum totul, ştie că nu mai am bani, nici spe¬ranțe pentru o leafă mare. D-na Ribeiro, care îmi vede cămaşa murdară, a uitat acum tot binele pe care i l-am făcut, cu toată sărăcia mea. De-abia îmi dă un ceai cînd mă duc să-l văd pe Harold. Nu mai am nimic de vîndut. Am rămas cu vreo şase-şapte cămăşi. Zi deprimantă; multe, prea multe plictiseli.

...Întîlnire cu Khokha. Îmi aduce iar o scrisoare de la Maitreyi. Refuz s-o primesc; îi spun că mi-am dat cuvîntul (dar oare mi l-am dat? Nu ştiu nici acum) către inginer. Khokha pretinde că Maitreyi mă roagă mult s-o întîlnesc o dată, fie în parcul Bhowanipore, fie la un cinematograf; sau să-mi telefoneze. Refuz totul, net, îndîrjit, suferind cumplit. La ce bun s-o iau de la capăt, cînd toate se vor încheia tot acolo, în lacrimi, în nebunie?

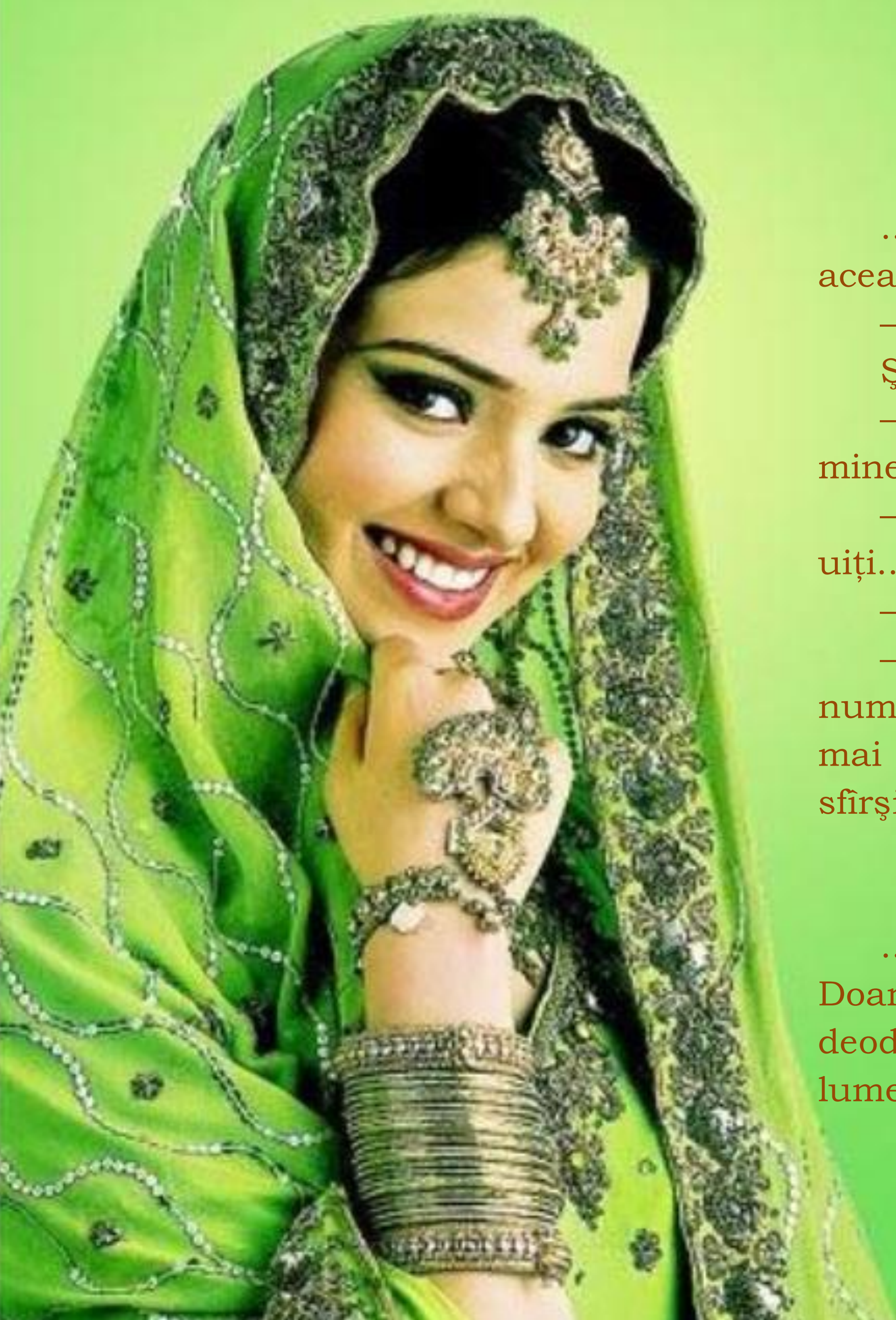
— Spune-i să mă uite! Allan a murit! Pe cine mai aşteaptă acum?

Mă gîndesc dacă există vreo nebunie prin care, înfăptuind-o, Maitreyi ar ajunge din nou a mea, pentru totdeauna. Dar nu găsesc nimic, nu îmi închipui nimic. Să fug cu ea în lume... Dar cum s-o fur, cum să pătrund din nou în acel Bhowanipore păzit de Sen?... Şi poate mai e ceva; poate nu o mai merit, Nu ştiu nimic, nimic. Aş vrea. să mă uite, să nu mai sufere. Dragostea noastră s-a oprit aici.

...De ieri-dimineață, telefoane la fiecare ceas. "Unde e Allan? Vreau să vorbesc cu Allan! Spune-i că este ceva urgent de la Maitreyi, de la iubita lui!" Doamna Mctyre sfîrşeşte prin a se revolta. Îmi spune:

— Allan, vino de sfîrşeşte o dată cu bruta asta neagră!

Îmi vine s-o lovesc cu palma peste gură, dar zîmbesc sălbatec. Aşa, aşa, mai mult, mai sîngeros, pînă ce voi cădea în genunchi şi voi urla: Dumnezeule, mi-e de ajuns...

...Seara, la Geurtie. E o fată bună, admirabilă, această Geurtie a mea. Îi spun:

— Fată, o duc prost de tot. N-am de lucru...

Şi îmi dă, pe sub masă, o bancnotă de zece rupii.

— Lasă, Allan, rîde ea, cîte de astea ai cheltuit tu cu mine!... Ce vrei să bei?

— Whisky, cer eu, whisky, că numai aşa începi să uiți...

— Să uiți ce? se încruntă. Sărăcia sau dragostea?

— Te face să uiți ziua, Geurtie; e groaznic să trăieşti numai în zi, să nu mai întîlneşti o dată noaptea, să nu mai dormi niciodată. Ce zi lungă, Geurtie, ce zi fără sfîrşit...

...Nu mă aşteptam şi la asta. Iată-mă iubit şi, Doamne, Doamne! iubind pe Geurtie. Mi se dă aşa, deodată, cînd eu venisem la ea pentru o cină mai ca lumea şi ca să-mi împrumute o pijama. De atîta vreme

dorm cu pijamale străine. Şi mă pomenesc dormind în patul ei. Zău că viața aceasta este o minune!

— Tu eşti băiatul meu scump! mă mîngîie ea.

Sunt insensibil. Parcă mi-ar fi spus: miroşi a apă de colonie. Tot atît de nesemnificativ mi se pare. Dar, cum am ajuns un laş în ultima vreme, de cînd mi-e foame, nu zic nimic, ci o mîngîi şi eu: "Obraznico, obraznico!" îi spun, şi aceasta o încîntă nespus. Pleacă la lucru la zece, dar după ce îmi dă breakfast şi-mi cumpără țigări "State Express 555"! De cînd n-am mai fumat o țigară atît de bună... Vreau să plec acasă, îi spun cît sunt de încurcat cu gazda, şi ea mă invită să locuiesc la ea.

— Ce-mi pasă mie de lume? se strîmbă.

Nu mă aşteptam la atîta curaj de la o eurasiană. Eu, care o credeam interesată numai de bani. (De altfel, ştiu că are doi tipi cu parale, doi bara-sahib!) îmi mărtu¬riseşte că e îndrăgostiă de mine din prima seară. Şi eu, care nu ştiam nimic!

...Terminasem azi o conversație la telefon cu B.. cînd aud şi recunosc, cu ce spaimă, glasul Maitreyiei:

— Allan! De ce nu mă laşi să-ţi vorbesc?! Allan, ai uitat...

Închid telefonul şi, aproape ţinîndu-mă de mobile, mă tîrăsc pînă în camera mea. Doamne, de ce nu pot să uit? De ce nu se stinge odată jarul ăsta fără sens şi fără rod? Aş vrea să fac ceva care s-o dezguste pe Maitreyi de mine, s-o silească să mă uite. Căci noi nu puteam fi niciodată unul al altuia. Am să mă duc să locuiesc cu Geurtie şi am să-l trimit pe Khokha să spună totul Maitreyiei.

...Tatonări cu "Burma Oil Company". Au nevoie de un agent fluvial. Cred că mă pricep şi la asta. Trebuie. Am petrecut după-amiaza la Biblioteca Institutului Teh¬nic, să văd ce înseamnă aceea agent fluvial. De două ori pînă acum s-a interesat poliţia de mine. Transportă mereu şomeuri, dincolo, în Europa. Asta ar însemna pentru mine cea mai cruntă înfrîngere; să mă expatrieze... Geurtie mi-a mai dat douăzeci de rupii; cu lacrimi în ochi, săraca.

...Răscolesc astăzi prin hîrtiile mele mai vechi şi dau pesce scrisoarea trimisă Maitreyiei de ziua ei de un necu¬noscut, împreună cu acele flori magnifice. Doresc nebuneşte să ştiu ce scrie acolo şi, cum bengaleza mea e acum foarte incertă, mă rog de un farmacist din apropiere să mi-o traducă. Iat~o: "Neuitata mea lumină, nu pot veni astăzi să te văd, căci pe tine nu te pot vedea decît singură, numai pentru mine, aşa cum te aveam eu cîndva, în brațele mele, şi ziua aceea..."

Nu mai pot transcrie. Sufăr de o gelozie nebună, inumană. Îmi venea să muşc lemnul mesei. Aş fi vrut să mă cheme Maitreyi la telefon atunci. Doamne, cînd mă înşel eu? Unde mă înşel eu? Sau toată lumea are, totdeauna, dreptate?...

...N-am mai scris de mult în jurnal. Sper s-o termin repede cu India. Am promisiuni sigure, deşi fără contract anticipat, la Singapore. Nu ştiu încă ce am de făcut acolo, dar văd că mi se pregătesc bani de drum. N-

am spus nimănui. Prea m-am lăudat mult că am să găsesc post.

Cu Harold am rupt-o definitiv. Dacă n-ar fi fost Clara acolo, l-aş fi doborît la pămînt. Am grozavă poftă de bătaie. Geurtie, din cauza acestui incident, s-a certat cu Clara. De cînd m-am mutat cu Geurtie în aceeaşi cameră, lumea ne crede cei mai fericiți "soți" (căci nu ştiu cine le-a băgat în cap că noi suntem căsătoriți "în secret"). Faptul este că Geurtie ştie adevărul: că sunt îndrăgostit nebun de Maitreyi şi că m-am mutat la ea numai ca să mă răzbun. (Toate astea sunt poveşti: m-am mutat, pentru că nu mai aveam ce mînca.)

Khokha m-a căutat de nenumărate ori. Am lăsat vorbă să nu fie primit. Îmi trimite scrisorî pe care le citesc numai pe jumătate, căci sunt scrise într-o englezească mizerabilă. Îmi tot spune că Maitreyi s-a hotărît să facă o nebunie ca s-o dea afară din casă şi să vină după mine. Mă cutremur de cîte ori încerc să mă gîndesc şi de aceea evit cu îndîrjire orice gînd care m-ar apropia de Maitreyi. Khokha îmi spune că ea ar fi în stare să se dea unui necunoscut, numai ca să fie

azvîrlită pe drumuri şi să poată să ajungă iarăşi alături de mine. Literatură.

***

...Mă întîlnesc cu J., nepotul d-nei Sen, venit aici pentru un angajament la o mare tipografie. Bucurie, îmbrățişări, amintiri. E cel dintîi cunoscut pe care îl văd în Singapore. Îl invit la masă, şi după a treia țigare, îmi spune, privindu-mă în ochi, serios:

— Allan, ştii că Maitreyi te-a iubit foarte mult? A aflat toată lumea de dragostea aceasta...

Eu încerc să-l opresc, căci dacă îmi place să întîlnesc cîteodată oameni din acele locuri, apoi mi-e peste putință să-i aud compătimindu-mă sau comentînd dragostea noastră. Ştiu, acum, că s-au aflat multe. Dar la ce bun dacă s-au aflat?

— Nu, nu, stărui el, am să-ți spun lucruri triste.

— Nu cumva a murit? mă înspăimîntai eu. (Deşi nu puteam crede în moartea ei, căci ştiu că am să simt ceasul acela, dacă se va întîmpla ca Maitreyi să moară înainte de mine.)

— Ar fi fost mai bine să moară, adaogă J., supersti¬țios. Dar a făcut un lucru netrebnic. S-a dat vînzătorului de fructe...

Îmi venea să urlu, să rîd. Simțeam că, dacă nu mă apuc bine de masă, îmi pierd cunoştința. J. observă schimbarea mea şi mă consolează.

— A fost o lovitură grea pentru noi toți. Maica e aproape nebună de durere. Maitreyi a plecat la Midnapur, să nască, chipurile în taină, dar toată lumea a aflat. Au încercat să cumpere pe nemernicul acela, dar acum sunt în proces...

Nu mai înțelegeam nimic. Şi nu înțeleg nici acum. Cine este în proces?

Îl întreb dacă au dat-o afară pe Maitreyi.

— Sen nu vrea sub nici un chip s-o gonească. A spus că mai bine o omoară cu mîna lui decît s-o dea afară. Vor s-o facă poate filozoafă, mai ştiu eu ce... O păstrau pentru o partidă bună, dar acum se ştie aproape tot... Cine are s-o mai ia? Şi, totuşi, nu vor s-o gonească. Maitreyi țipă întruna: "De ce nu mă dați la cîini? De ce nu mă aruncați în stradă?!" Eu cred că a înnebu¬nit. Altminteri, cine ar fi făcut una ca asta?...

Sunt ceasuri de cînd mă gîndesc. Şi nu pot face nimic. Să telegrafiez lui Sen? Să scriu Maitreyiei?

Simt că a făcut asta pentru mine. Dacă aş fi citit scrisorile aduse de Khokha... Poate plănuise ea ceva. Sunt foarte turbure, acum, foarte turbure. Şi vreau totuşi să scriu aici tot, tot.

...Şi dacă n-ar fi decît o păcăleală a dragostei mele? De ce să cred? De unde ştiu? Aş vrea să privesc ochii Maitreyiei.

Ianuarie-februarie 1933.